

การศึกษากระบวนการติตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ

อภิมุข สดมพฤษ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

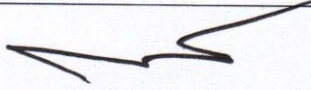
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

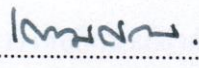
2558

การศึกษากระบวนการตีตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ

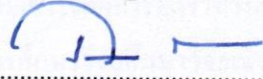
อภิมุข สดมพฤษ์

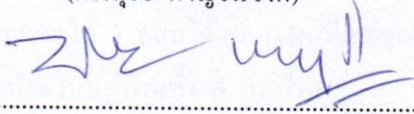
คณะรัฐประศาสนศาสตร์

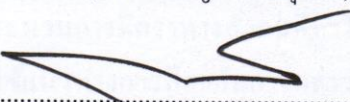
รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.ประพนธ์ สหพัฒนา)

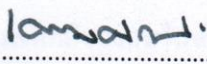
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร.เกษมสานต์ โชติชาครพันธุ์)

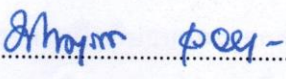
คณะกรรมการสอบอนุมัติวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

รองศาสตราจารย์ ประธานกรรมการ
(ดร.สุรีย์ กาญจนวงศ์)

รองศาสตราจารย์ กรรมการ
(ดร.พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ)

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ. กรรมการ
(ดร.ประพนธ์ สหพัฒนา)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท. กรรมการ
(ดร.เกษมสานต์ โชติชาครพันธุ์)

ศาสตราจารย์ คณบดี
(ดร.นิสดารก์ เวชยานนท์)

มีนาคม 2558

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การศึกษากระบวนการตีตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ
ชื่อผู้เขียน	อภิมุข สดมพฤกษ์
ชื่อปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2557

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงกระบวนการตีตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการและผลของการตีตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ รวมไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมในด้านต่างๆ และ 2) เพื่อศึกษาถึงแนวทางแก้ไขปัญหา และป้องกันไม่ให้เกิดการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบจากคนในสังคมเพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปพัฒนาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหารื่องผีปอบ และเป็นแนวทางป้องกันการกล่าวหาให้บุคคลกลายเป็นผีปอบท้องที่ต่างๆ รวมทั้งการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ต่อคนในสังคมให้มีความเข้าใจต่อการตีตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบได้

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 401 คน ซึ่งมาจากพื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องผีปอบจำนวน 6 หมู่บ้านในภาคอีสาน ซึ่งจำแนกบุคคลได้ 3 กลุ่มได้แก่ 1) คนที่เคยถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบและญาติพี่น้อง 2) ผู้นำชุมชน และ 3) ชาวบ้านในหมู่บ้านทั้ง 6 หมู่บ้าน

งานวิจัยครั้งนี้ได้แยกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการตีตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบตาม แนวทางแก้ไขปัญหาก็ถูกนำมาใช้แนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้กลายเป็นผีปอบ และผลกระทบที่มีผลต่อสังคม ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างจากบุคคลจำนวน 23 คนโดยใช้การวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Description Analysis) เพื่อประกอบการอธิบาย และ 2) การวิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ถึงเจตคติของคนในสังคมเพื่อทดสอบและยืนยันในข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลส่วนนี้มาจากการทำแบบสอบถามของบุคคลจำนวน 378 คน ใน 6 หมู่บ้าน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่อประกอบการอธิบาย

ผลการศึกษาพบว่า การกลายเป็นผีปอบของบุคคลที่เกิดมาจากการตีตราทางสังคม เป็นกลไกสำคัญ ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ 1) พฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น เป็นการกำหนดสถานะทาง

สังคมให้บุคคลเป็นผู้ต้องสงสัยในการเป็นผีปอบ ซึ่งเป็นผลมาจากคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเอง หรือมาจากสังคมเป็นผู้กำหนดให้ก็ได้ 2) กระบวนการตีตราทางสังคม เป็นวิธีการที่คนในสังคมใช้กระทำเพื่อควบคุมพฤติกรรม ลงโทษ และกดดันต่อผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ทำให้ภาพของการเป็นผีปอบมีความชัดเจนมากขึ้น 3) พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรเป็นผลมาจากกระบวนการตีตราทางสังคมที่รุนแรงจนมีผลทำให้บุคคลเกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรม และอารมณ์จนมีความผิดปกติไปอย่างถาวรซึ่งรวมไปถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการยอมรับในการเป็นผีปอบอย่างชัดเจน หรือแม้จะไม่ยอมรับแต่ก็ไม่ได้ตอบโต้กลับด้วยวิธีการใดๆ จนถูกมองว่าเป็นอีกพฤติกรรมหนึ่งของคนที่เป็ผีปอบด้วย

ด้านการแก้ไขปัญหามีอยู่ 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) แนวทางของสังคม เป็นวิธีการที่มาจากความเชื่อของคนในท้องถิ่นที่คิดว่าจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบได้ 2) แนวทางของบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบที่ได้พยายามอธิบายตัวเองเพื่อสร้างความเข้าใจกับสังคมด้วยแนวทางต่างๆ ทั้งตามความเชื่อและการเรียกร้องขอความเป็นธรรมจากหน่วยงานอื่น 3) แนวทางของหน่วยงานราชการ เป็นการเข้ามาช่วยเหลือสังคมของหน่วยงานราชการเพื่อแก้ไขปัญหาระดับปอบควบคุมไปกับสังคมโดยหวังที่ควบคุมระดับความรุนแรงของการตีตราและการลงโทษทางสังคม

ด้านผลกระทบพบว่ามีอยู่ 3 ด้านสำคัญคือ 1) ผลกระทบที่มีต่อทรัพย์สินเงินทองของชาวบ้าน ซึ่งต้องเสียไปกับกระบวนการแก้ไขปัญหและการที่ต้องจ่ายเป็นค่าเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเมื่อถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดี 2) ผลกระทบที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และคนในสังคมที่ถูกสังคมอื่นรังเกียจเพราะการมาจากสังคมที่มีผีปอบ และ 3) ผลกระทบที่มีต่อร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ซึ่งเป็นผลมาจากการถูกสังคมตีตราด้วยวิธีการที่รุนแรง

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา พบว่าการกลายเป็นผีปอบของบุคคลนั้น คนในสังคมมีส่วนสำคัญในการกำหนดให้เกิดขึ้นและผลกระทบที่ตามมาได้สร้างความเสียหายให้แก่ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ คนในสังคม และชื่อเสียงของสังคมเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงไม่ควรไปกล่าวหาบุคคลใดว่าเป็นผีปอบ เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา และในการแก้ไขปัญหาวบ้านควรที่จะพิจารณาถึงความเหมาะสมในวิธีการที่นำมาใช้ อีกทั้งควรเชิญหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหามาไปพร้อมกัน เพื่อจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาย่างยุติธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายโดยสันติปราศจากความรุนแรงที่เข้าข่ายผิดกฎหมาย ไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลใด อีกทั้งยังเป็นการป้องกันบุคคลที่ไม่หวังดีนำเรื่องผีปอบเข้ามาหาแสวงหาประโยชน์ความเชื่อของชาวบ้านอีกด้วย

ABSTRACT

Title of Thesis	Study of Labeling Process of Society to Individuals as “Ogres”
Author	Mr. Aphimuk Sodomphruek
Degree	Master of Public Administration (Public Administration)
Year	2014

This study is aimed to study labeling process to individuals as “ogres”. The objectives of the study are (1) to study labeling process to individuals as “ogres” and its effects occurring in the society; and (2) to find out a solution to this problem in order to prevent individuals from the process as well as educate villagers to deeply understand this phenomenon.

Survey research is conducted in this research. The number of participants is 401 people coming from six villages in the north-eastern region where “ogre” phenomenon happened. These participants are categorized into three groups: 1) individuals and their relatives who were once believed as “ogres”, 2) community leaders, and 3) villagers from these six villages.

The analysis of this research is done in two parts: 1) Qualitative analysis that provides the analysis of labeling process to individuals as “ogres”, the solution to the problem and the effects occurring in the society. Semi-structured interview, investigated by the method of description analysis, is done with 23 people; and 2) Quantitative analysis that examines attitude of the people, which employs questionnaires taken by 378 participants from six villages. Researcher interprets the data with frequency and percentage.

Researcher has found from the study that labeling process to individuals as “ogres” contains three key steps: 1) Deviational behavior that states the social status on individuals as “ogres”. This can happen either from the suspect themselves or other people; 2) Labeling process that is used by people in the society to control others’ behavior, punish them and depress those believed as “ogres” and 3) Permanent behavior change that is caused by such an intensive labeling process that the suspect change their behavior and have mood disorders permanently.

(6)

This allows them to accept their state of being an ogre. If never accepting that, however, they tend to respond the accusation in so many ways that they are considered possessing the behavior of an ogre.

Here are three solutions found to this problem: 1) Societal aspect that is the way of belief of the villagers for a cure for being as ogre; 2) The accused themselves that try to show that they are not “ogres” or even call for help from the authorities; and 3) Governmental aspect that provide supports to solve this problem with hope to reduce the level of labeling process and societal punishment.

The recommendation from the study is that people in the community are the key factor causing the labeling process to individuals as “ogres” and its effects could ruin the reputation of both those individuals and the communities. Therefore, it is important that the people not accuse an individual of being an “ogre.” In order to prevent this problem, the villages should realize the impact and the authorities should also be invited to cope with the problem if possible. This can lead to a fair solution to both the villagers and the accused, which will yet form any illegal action and violation of human rights. Additionally, this will prevent some people who take advantage from the “ogre” occurrence from making scams against the villagers.

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการติตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ สำเร็จลุล่วงได้เนื่องมาจากผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้ข้อมูลข้อคิดเห็น และให้กำลังใจจากบุคคลหลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ. ดร. ประพันธ์ สหพัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท. ดร. เกษมसानต์ โชติชาครพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้กรุณาใช้เวลาให้คำปรึกษาให้คำแนะนำ ข้อชี้แนะ และข้อคิดเห็นต่อการทำวิทยานิพนธ์ในทุกชั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตลอดมา

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุริย์ กาญจนวงศ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความเห็น ข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ และตรวจสอบวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ และ เพื่อนๆ รัฐประศาสนศาสตร์ รุ่นที่ 55 ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณผู้ที่เป็นเจ้าของผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้เขียนได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าอ้างอิง และขอขอบพระคุณ บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ รวมไปถึงห้องสมุดอื่นๆ ที่ได้บริการฐานข้อมูล อันเป็นการอำนวยความสะดวกในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณหน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน ชาวบ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และได้สละเวลาในการตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

และขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง ที่คอยช่วยเหลือและให้การสนับสนุนทุกสิ่งทุกอย่าง รวมไปถึงกำลังใจตลอดการทำวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณทุกท่านที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น และจะรำลึกในพระคุณตลอดไป

อภิมุข สดมพฤกษ์

กุมภาพันธ์ 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	6
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.4 นิยามศัพท์ทั่วไป	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับอาชญากรรม	11
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางสังคม (Social Sanction)	46
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน	49
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี	54
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	61
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	65
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	72
3.1 รูปแบบการวิจัย	72
3.2 พื้นที่ศึกษาวิจัย	72
3.3 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	77
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	81
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	82
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	84

บทที่ 4 ผลการศึกษา	85
4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลงานวิจัย	86
4.2 สาเหตุของการรับรู้ว่ามีผีปอบในสังคม	90
4.3 พฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น (Primary Deviance)	101
4.4 กระบวนการตีตรา (Labeling Process)	117
4.5 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวร (Secondary Deviance)	135
4.6 แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ	149
4.7 แนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ	165
4.8 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบ	172
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	188
5.1 สรุปผลการศึกษา	188
5.2 อภิปรายผล	206
5.3 ข้อเสนอแนะ	211
บรรณานุกรม	214
ภาคผนวก	219
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเชิงปริมาณ	220
ภาคผนวก ข แนวคำถามเชิงคุณภาพ	232
ประวัติผู้เขียน	247

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 พื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์ผีปอบในรอบ 10 ปี ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ	74
3.2 รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของผู้ที่ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ	78
3.3 ข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ	80
4.1 ลักษณะของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	87
4.2 ความเชื่อเรื่องผีปอบ	90
4.3 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการฝันเห็นสุนัขหรือลิง	92
4.4 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการมีผีปอบเข้าถึงคน	94
4.5 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการมีสัตว์เลี้ยงล้มตายจำนวนมาก	95
4.6 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการมีคนเสียชีวิตติดต่อกันจำนวนหลายคนในเวลาใกล้เคียงกัน	97
4.7 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการพบเห็นเหตุการณ์ ปรหลาดเกิดขึ้นในสังคม	99
4.8 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการมีคนในสังคมเจ็บป่วยโดยไม่มีสาเหตุ	100
4.9 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อการรับรู้ถึงการมีผีปอบภายในสังคม	101
4.10 ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเองด้วยพฤติกรรม	104
4.11 ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเองด้วยวาจาหรือคำพูด	106
4.12 ความเบี่ยงเบนที่บุคคลอื่นกำหนดให้ โดยการที่ผีปอบออกปากผ่านคนที่ถูกเข้าถึงร่าง	109
4.13 ความเบี่ยงเบนที่บุคคลอื่นกำหนดให้ โดยผ่านพิธีกรรมเสี่ยงทายหรือทำนาย	111
4.14 ความเบี่ยงเบนที่บุคคลอื่นกำหนดให้ โดยอาศัยเหตุการณ์ผิดปกติในสังคม	114
4.15 ความเบี่ยงเบนที่บุคคลอื่นกำหนดให้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใส่ร้ายหรือหวังประโยชน์อย่างอื่น	116
4.16 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น	116

4.17 การตีตราเริ่มต้น โดยให้สังคมลดความสัมพันธ์ต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็น ผีปอบลง	120
4.18 การตีตราเริ่มต้น โดยวิธีการจับตามองเพื่อจ้องจับผิดและกล่าวโทษ	125
4.19 การตีตราขั้นรุนแรง โดยวิธีการให้สังคมตัดความสัมพันธ์อย่างเด็ดขาด (กล่าวบาตรทางสังคม)	127
4.20 การตีตราขั้นรุนแรง โดยวิธีการข่มขู่ทำร้ายร่างกาย	129
4.21 การตีตราขั้นรุนแรง โดยวิธีการทำลายทรัพย์สิน	132
4.22 การตีตราขั้นรุนแรง โดยวิธีการขับไล่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบออกไป จากสังคม	134
4.23 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อแนวทางกระบวนการตีตราของสังคม	135
4.24 พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรแบบเล็กน้อย โดยมีการลดความสัมพันธ์กับ สังคมลง	140
4.25 พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรแบบเล็กน้อย โดยมีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือขัดขืน	143
4.26 พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรแบบรุนแรง โดยมีการคงปฏิสัมพันธ์กับสังคม ถาวร	145
4.27 พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรแบบรุนแรง โดยมีพฤติกรรมผิดแปลกหรือผิด ปกติ	147
4.28 พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรแบบรุนแรง โดยมีพฤติกรรมหลบหนีหายไปจาก สังคม	148
4.29 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวร	149
4.30 ความเชื่อมั่นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ โดยแนวทางของสังคม	155
4.31 แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ โดยแนวทางของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็น ผีปอบ	160
4.32 แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ โดยแนวทางของหน่วยงานราชการ	164
4.33 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ	165
4.34 บุคคลซึ่งนำไปสู่ถึงการที่มีคนเป็นผีปอบ	166
4.35 แนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ โดยผู้เข้ามาทำพิธีกรรม ไม่ควรชี้แนะให้ชาวบ้านสงสัยว่าใครเป็นผีปอบ	167
4.36 แนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ โดยผู้นำชุมชนควรเข้า มาทำพิธีกรรมถึงการไม่ควรชี้แนะให้ชาวบ้านสงสัยว่าใครเป็นผีปอบ	168

4.37 แนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ โดยให้หน่วยงาน ราชการเข้ามาให้ความรู้กับคนในสังคม	169
4.38 แนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ โดยให้หน่วยงาน ราชการเข้ามาให้ความรู้กับคนในสังคม	170
4.39 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อแนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคล ให้เป็นผีปอบ	171
4.40 ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบ ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนใน สังคม	177
4.41 ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบ ที่มีต่อทรัพย์สินและระบบเศรษฐกิจ ภาคครัวเรือน	182
4.42 ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบ ที่มีต่อชีวิตและร่างกาย	187
4.43 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม	187

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

67

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อก้าวถึงคำว่า “ผีปอบ” ผู้คนในสังคมไทยคงรู้จักกันเป็นอย่างดี และสามารถมองภาพได้อย่างแจ่มชัดว่าผีปอบเป็นอย่างไร เนื่องด้วยการส่งผ่านความเชื่อโดยคำบอกเล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และมีการแปลความหมายของรูปแบบความเชื่อนั้นๆ ด้วยการนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ อย่างหลากหลายโดยเฉพาะรายการโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ทำให้คนทั่วไปเห็นภาพ และตีความหมายของคำว่า “ผีปอบ” เป็นสิ่งที่น่าเกลียด น่ารังเกียจ และน่ากลัว เพราะการเพิ่มเติมรายละเอียดด้วยการสร้างให้ผีปอบมีตัวตนจริงและสิงอยู่ในร่างคนธรรมดาซึ่งสามารถแสดงฤทธิ์เดชวิ้งไถ้จับผู้คนมาควักตับ ไต ไข่ พุงผู้คนและสัตว์ออกมากินสดๆ เพื่อเรียกความน่ากลัว น่าสยดสยอง สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุของการนำมาซึ่งกระแสการต่อต้านผีปอบโดยการกีดกันทางสังคมและผลักดันเข้าไปอยู่ในกลุ่มสิ่งชั่วร้าย และต้องกำจัดออกไป เพื่อรักษาซึ่งความปลอดภัยในทรัพย์สิน บุคคล ครัวเรือน และดำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม (กมลเสก โปธิกนิษฐ์, 2556)

หากพิจารณาพฤติกรรมของคนที่เป็นผีปอบในมิติของการสร้างความหวาดกลัว และความรู้สึกไม่ปลอดภัยให้แก่คนในสังคม รวมไปถึงผลกระทบอย่างอื่นที่เกิดขึ้นภายใต้ความเชื่อเรื่องผีปอบ เช่น การที่ต้องสูญเสียสิ่งมีค่าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้องที่เสียชีวิต หรือการตายของสัตว์เลี้ยงจำนวนมาก โดยเชื่อว่าเป็นการกระทำของผีปอบอีกทั้งผลกระทบที่มีต่อสังคมในภาพรวมที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น การที่คนในสังคมที่มีผีปอบการถูกสังคมใหญ่โดยรอบรังเกียจ การต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ของคนในสังคมเพื่อรับมือกับเหตุการณ์เรื่องผีปอบ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้สังคมจึงเชื่อว่า “คนที่เป็นผีปอบ” คือบุคคลที่สร้างปัญหาและเป็นอันตรายอย่างยิ่งแก่คนสังคม

หากนำองค์ประกอบในด้านต่างๆ ของเหตุการณ์เรื่องผีปอบมาศึกษาประกอบกับกับองค์ความรู้ในด้านอาชญาวิทยา อาจจะทำให้เห็นภาพของการเกิด “อาชญากรรม” ในมุมมอง

เปรียบเทียบกับเหตุการณ์เรื่องผีปอบ โดยมีบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบเป็นสาเหตุหลัก ซึ่งเป็นผลพวงของกระบวนการแก้ไขปัญหของสังคมด้วยการตีตราให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ ดังนั้นจึงสามารถแยกออกได้เป็น 2 ส่วนสำคัญ คือ

ส่วนที่หนึ่ง คือ การเป็นอาชญากรรมของเหตุการณ์เรื่องผีปอบ เป็นการนำเหตุการณ์เรื่องผีปอบไปเปรียบเทียบกับหลักการของการเป็นอาชญากรรมในกรอบความคิดทางด้านสังคมวิทยาซึ่งพบว่าพฤติกรรมที่สามารถเป็นอาชญากรรมได้นั้นมีอย่างกว้างขวางและครอบคลุมในพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลมากกว่าด้านอื่น เพราะตามคำนิยามความหมายของคำว่า “อาชญากรรม” ในด้านสังคมวิทยานั้นมีความหมายรวมถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ต่อเจตนาเป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วย (ไพรัช หนูนพระเดช, 2556: 12) ซึ่งเห็นได้ชัดว่าพฤติกรรมของ “ผีปอบ” และ “บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ” ย่อมเข้าข่ายในกรอบความหมายนี้ค่อนข้างชัดเจน อาจจะได้ด้วยเพราะพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบที่ถูกเชื่อว่าเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นจึงทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายและผลกระทบอื่นที่ตามมาย่อมสร้างความเสียหายให้แก่สังคมและคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งด้านทรัพย์สิน ร่างกาย จิตใจ รวมไปถึงชื่อเสียงของสังคมที่ถูกมองไปในด้านลบจากสังคมอื่นโดยรอบ

เมื่อเหตุการณ์ความวุ่นวายและผลจากเหตุการณ์ที่สร้างความเสียหายให้แก่สังคมที่เกิดจากเรื่องผีปอบนั้นถูกมองเปรียบเทียบกับกรณีการเป็นอาชญากรรมในสังคมแล้วดังนั้นตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบก็สามารถนำมาเปรียบเทียบกับกรณีการเป็น “อาชญากร” ได้ด้วยเพราะการเป็นอาชญากรในที่นี้หมายถึงคนที่มีสถานะเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งความผิดนั้นอาจจะไม่ได้เกิดจากตนเองเป็นผู้ลงมือกระทำหากแต่คนในสังคมส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนดความผิด และสถานะของการเป็นผู้กระทำความผิดให้แทน ซึ่ง เสรีน ปุณณะหิตานนท์ (2527) ได้นิยามความหมายของอาชญากรที่น่าสนใจในมุมมองของอาชญาวิทยาไว้ว่า “อาชญากร” คือผู้ที่ถูกตราหน้าว่าเป็น “ผู้กระทำความผิด” แม้ว่า “การตราหน้า” (Stigmatize) นั้นจะกระทำโดยบุคคลอื่นๆ ในสังคมโดยกระทำต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด หรือเป็นอาชญากรในคดีใดคดีหนึ่งก็ตาม แต่ผลแห่งการตราหน้านั้นทำให้ผู้คนอื่นๆ เข้าใจว่าเขาเป็นอาชญากรไปเรียบร้อยแล้ว” ดังนั้นการตกเป็นอาชญากรอาจจะมีทั้งอาชญากรตัวจริงและผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อของระบบกลไกในการดำเนินการของสังคม ทั้งๆ ที่บุคคลนั้นอาจเป็นเพียงผู้ถูกใส่ร้ายก็ตาม

ส่วนที่สอง คือ การกลายเป็นผีปอบอันเกิดจากของกระบวนการตีตราของสังคม การที่เรื่องผีปอบเป็นปัญหาทางสังคมที่ถูกมองข้ามมานาน ซึ่งบางคนอาจคิดไม่ถึงว่าการกลายเป็นผีปอบของบุคคลนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากคนในสังคมด้วยกัน เพราะการเป็นผีปอบหลายคนมีความเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากผลของการกระทำผิดในข้อห้ามของการเรียนคาถาอาคมด้านไสยศาสตร์ หรืออาจ

เกิดจากการมีบรรพบุรุษเป็นผีปอบจึงทำให้ได้รับเชื้อปอบสืบทอดกันมาเท่านั้น แต่หาผู้ไม่ว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งในการกลายเป็นผีปอบทั้งหมด หากแต่กระบวนการตีตรา (Labeling Process) ของสังคมที่กระทำต่อบุคคลในสังคมต่างหากที่มีผลต่อการเป็นผีปอบอย่างเห็นได้ชัด

ในกระบวนการตีตราทางสังคมให้บุคคลมีสถานะของการเป็นผีปอบนั้นอาจมีผลมาจากการไร้ความสามารถในการอธิบายเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในสังคมด้วยเหตุผลอย่างอื่นในเชิงวิชาการหรือความรู้สมัยใหม่ ดังนั้นจึงพยายามเลือกใช้นิยามความเชื่อเรื่องผี หรือสิ่งลึกลับเข้ามาเป็นหลักการสำคัญในการอธิบายเหตุการณ์แทน ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าเหตุการณ์เหล่านั้นจะเกิดขึ้นด้วยสาเหตุใดก็ตาม “ผี” จะเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นสิ่งกระทำให้เกิดขึ้นมา โดยเฉพาะผีปอบที่อาจจะถูกยกขึ้นเป็นข้อสันนิษฐานเป็นอันดับต้นๆ ของคนในสังคมภาคอีสานเพราะมีความเชื่อเรื่องผีปอบเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และหากสามารถหาหลักฐานยืนยันถึงการมีผีปอบในสังคมได้จริง คำถามแรกๆ ที่จะตามมาคือ “ผีปอบมีเจ้าของหรือไม่” และ “ใครเป็นผีปอบ” เพราะตามความเชื่อที่ว่าผีปอบเป็นผีที่มีเจ้าของที่เป็นคนควบคุมดูแลอยู่ (พระโพธิญาณมุนี (เมือง พลวฑูโธ), 2557) ดังนั้น “ใคร” คือเจ้าของผีปอบที่อาละวาดอยู่ในสังคม

การตามหาคนที่เป็นเจ้าของผีปอบนั่นเองคือจุดเริ่มต้นของกระบวนการตีตราทางสังคม ที่หวังจะได้มาซึ่งบุคคลที่สังคมเชื่อได้ว่าเป็น “เจ้าของผีปอบ” หรือ “คนเป็นผีปอบ” ซึ่งกระบวนการคัดกรอง หรือพิสูจน์การเป็นผีปอบของบุคคลจะประกอบไปด้วยหลายแนวทางตามแต่คนในสังคมแห่งนั้นจะมีความเชื่อถือในแนวทางใด เช่น การพยายามสังเกตในพฤติกรรมของบุคคลที่ต้องสงสัย หรือการใช้วิธีการตามความเชื่อแบบโบราณด้วยการทำพิธีกรรมเสี่ยงทายหาคนเป็นผีปอบ ในขั้นตอนนี้หากมองในด้านทฤษฎีตีตราแล้วจะพบว่าเป็นขั้นตอนของการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลให้มีความเบี่ยงเบนไปในทางที่สังคมกำหนด ซึ่งอาจถือว่่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนขั้นเริ่มต้นของบุคคล (Primary Deviance) โดยใช้แนวทางต่างๆ มาเป็นเครื่องมือควบคุม

แม้ว่าสถานะของการเป็นผีปอบ หรืออาชญากรทางสังคมนั้น บางครั้งไม่ได้มาจากตนเองเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น แต่ตราที่ถูกตีหรือประทับจากสังคมฝ่ายเดียวกลับกลายเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงการเป็นจริงของสถานะดังกล่าว ทำให้คนในสังคมอื่นๆ ที่มีความเชื่อในเรื่องผีปอบเกิดความคล้อยตามคำกล่าวหาเหล่านั้น จนยากแก่การอธิบายตนเองของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และการไม่อาจยอมรับได้ของการที่มีคนเป็นผีปอบอาศัยร่วมกับตนเองอยู่ในสังคม ด้วยเหตุนี้้อาจเกิดจึงเกิดกระแสต่อต้านบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบอย่างรุนแรงจนนำไปสู่การลงโทษทางสังคม (Social Sanction) ในที่สุด

ปัจจัยที่เป็นชนวนก่อให้เกิดการลงโทษทางสังคมที่รุนแรงนั้นอาจมีหลายอย่าง อาทิเช่น ความหวาดกลัว ความโกรธแค้น หรือการรังเกียจ ต่อผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ ซึ่งการลงโทษทาง

สังคมนี้เป็นการแสดงออกของการไม่ยอมรับในตัวผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบอย่างชัดเจน และเป็นวิธีการที่ทำให้การตีตราของสถานะของผีปอบมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่นัยหนึ่งที่สำคัญของการตีตราคือการพยายามแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ และการปกป้องตนเองให้ปลอดภัยจากการถูกผีปอบทำร้าย เช่น การตัดความสัมพันธ์กับคนที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ การทำลายทรัพย์สิน การทำร้ายร่างกายแม้จะเป็นการนำตัวผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบเข้าร่วมพิธีกรรมเพื่อขับไล่ผีปอบ หรือการขับไล่ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบออกไปจากสังคม แต่คนในสังคมเองก็ไม่อาจคิดไม่ถึงว่า การกระทำของพวกตนนั้นจะเป็นการทำร้ายบุคคลธรรมดาคนหนึ่งด้วยการทำให้กลายเป็นผีปอบ ซึ่งถือว่าการตีตราหน้า (Stigmatize) อย่างรุนแรง อีกทั้งยังมีการลงโทษทางสังคมที่อาจเป็นเพียงการป้องกันตนเองจากผีปอบ หรือเพื่อระบายความคับแค้นใจที่มีต่อคนที่เป็ผีปอบด้วยวิธีการต่างๆ นั้นจะเป็นการกระทำที่ไปละเมิดต่อสิทธิของบุคคล และเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอีกด้วยสุดท้ายกลับกลายเป็นว่าคนที่เข้าไปกระทำความรุนแรงกับผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบต้องกลายเป็นอาชญากรทางสังคมเสียเอง

ผลของการตีตรา หรือการลงโทษทางสังคมที่สังคมอาจทำให้ผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่นอาจมีความคล้อยตามในสิ่งที่สังคมกำหนดให้ หรืออาจจะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงผิดปกติไปซึ่งในทางทฤษฎีเรียกว่าเป็น พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวร (Secondary Deviance) ซึ่งคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้นอาจจะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามที่สังคมกำหนดให้เป็นก็ได้ ดังเช่นกรณีที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2555 ที่มีหญิงคนหนึ่งถูกสังคมกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ด้วยแรงกดดันจากสังคมในขณะนั้นเธอจึงได้แสดงพฤติกรรมคล้ายกันผีปอบออกมาโดยการไปขโมยไก่จากเล้าไก่ของชาวบ้านมากินสดๆ โดยอ้างว่าตนเองหิวและไม่มีอะไรกิน (ไทยรัฐออนไลน์, 2555)

ดังนั้นกระบวนการตีตราทางสังคมเพื่อให้นักกลายเป็นผีปอบนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคมที่พยายามมองสถานะความเป็นผู้ร้าย หรือ ผู้กระทำผิดให้แก่บุคคลอื่นโดยบางครั้งอาจเกิดจากการกลั่นแกล้งใส่ร้ายเพื่อหวังผลประโยชน์อย่างอื่น เช่น เพื่อพยายามลดบทบาททางสังคมของอีกฝ่ายและสร้างบทบาทของตนเองขึ้นภายใต้สถานการณ์เรื่องผีปอบที่วุ่นวาย ซึ่งบางครั้งอาจดูเหมือนว่าเป็นเรื่องของการเมือง หรืออำนาจบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่พยายามแข่งขันกับคู่ต่อสู้ เมื่อฝ่ายใดมีกำลังน้อยกว่าฝ่ายนั้นก็ต้องจำยอมรับในชะตากรรมที่อีกฝ่ายจะมอบให้ดังตัวอย่างของการ “ล่าแม่มด” ของศาสนาคริสต์ในช่วงประวัติศาสตร์ยุคกลาง เพื่อเป็นการรักษาฐานอำนาจของตนเอง เมื่อทราบว่าใครคิดไม่ซื่อหรืออาจเป็นศัตรูกับตนเอง ก็มักจะถูกกล่าวหาว่าผู้นั้นเป็นแม่มดและจะถูกลงโทษอย่างรุนแรงด้วยวิธีการต่างๆ อย่างแสนสาหัส (ธนัชฌ์ ธนาธิป ปริพัฒน์, 2557) เรื่องผีปอบก็เช่นเดียวกัน เมื่อผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบมีอำนาจในการต่อสู้

เพื่อพิสูจน์ตนเองมากสังคมอาจจะยอมรับฟังและสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้บ้าง แต่หากสังคมมีอำนาจเหนือกว่าและใช้วิธีการกดดันผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบอย่างหนัก ด้วยกำลังของคนที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบและญาติพี่น้องก็อาจจะไม่สามารถต่อต้านต่อกระแสกดดันของสังคมได้จึงจำยอมที่จะรับในสถานะที่สังคมกำหนดให้ หรืออาจจะไม่ยอมรับในสถานะของการเป็นผีปอบนั้นแต่ก็ไร้หนทางที่จะต่อสู้หรือต่อรองใดๆ สิ่งที่ได้ทำในขณะนั้นคือการพยายามอยู่ในโลกส่วนตัวของตนเองเพียงลำพังโดยไร้สิทธิที่จะก้าวเข้าไปในเรื่องราวอื่นๆ กับสังคมส่วนรวมเหมือนที่เคยเป็นมาและผลที่ได้รับคือความเจ็บปวดและบอบช้ำทั้งร่างกายและจิตใจที่ต้องถูกสังคมลงโทษทางสังคมด้วยวิธีการต่างๆ อย่างไม่หยุดยั้ง

ด้วยเหตุนี้แม้จะไม่สามารถบังคับผู้คนเลิกเชื่อในเรื่องผีปอบได้ แต่ก็ควรจะมีแนวทางที่พอจะสามารถระงับยับยั้งการตีตราบุคคลให้กลายเป็นผีปอบ เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งในสังคม และเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายที่เป็นผลจากการตีตราได้ เพราะสามารถเกิดความเสียหายขึ้นได้ทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบที่ได้รับผลกระทบในการลงโทษทางสังคมด้วยความรุนแรงต่างๆ และความเสียหายที่เกิดกับคนในสังคม เช่น การต้องอยู่กับความหวาดกลัวเรื่องผีปอบมากขึ้น การต้องสูญเสียทรัพย์สินเงินทองไปกับการแก้ไขปัญหารื่องผีปอบ และถูกสังคมอื่นๆ โดยรอบมองให้เป็นส่วนเกินหรือส่วนต่างของสังคมใหญ่ไปเพราะการที่มีผีปอบในสังคม ด้วยเหตุนี้จึงควรที่จะมีทางออกที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาเหล่านี้ตามมาในอนาคต

การศึกษาครั้งนี้จึงมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการศึกษาถึงหลักความเชื่อเรื่องผีปอบ และพฤติกรรมบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบในมุมมองด้านอาชญวิทยาว่าเป็น “อาชญากร” เพราะเป็นต้นเหตุของการเกิดความวุ่นวายในสังคมหลายอย่างซึ่งถูกเปรียบเทียบกับกรณีเกิด “อาชญากรรม” ตามนิยามความหมายทางด้านสังคมวิทยา อีกทั้งแนวทางการตีตราของสังคมยังก่อให้เกิดผลกระทบที่เสียหายแก่ทั้งสองฝ่ายคือผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และผู้คนในสังคมอย่างมากมาย

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คือการศึกษากระบวนการตีตราทางสังคมเพื่อให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ และการศึกษาหาแนวทางเพื่อป้องกันและแก้ไขไม่ให้เกิดการตีตราบุคคลด้วยวิธีที่รุนแรงเหมือนในอดีตที่ผ่านมาหากต่อไปในอนาคตสังคมเกิดเหตุการณ์เรื่องผีปอบขึ้นอีกครั้ง ซึ่งแนวทางที่ได้จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้อาจจะสามารถพัฒนาเป็นแผนนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่ที่มีผู้คนมีความเชื่อเรื่องผีปอบอาศัยอยู่ เพื่อใช้ป้องกันการตีตราทางสังคมที่รุนแรง หรือการลงโทษทางสังคมที่รุนแรง อีกนัยหนึ่งเพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลให้รอดพ้นจากการกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ รวมทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้คนในสังคมได้กระทำการที่

รุนแรงที่ผิดกฎหมายอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการสร้างกฎระเบียบของสังคมให้สอดคล้องกับข้อกฎหมาย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาเรื่องฉ้อโกง และปรากฏการณ์อื่นๆ ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งมีลักษณะของเหตุการณ์ที่คล้ายกันที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการและผลของการติตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นฝึบอบรวมไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมในด้านต่างๆ
- 2) เพื่อศึกษาถึงแนวทางแก้ไขปัญหา และป้องกันไม่ให้เกิดการกล่าวหาบุคคลให้กลายเป็นฝึบอบจากผู้อื่นในสังคม

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงกระบวนการที่ทำให้บุคคลกลายเป็นฝึบอบรวมถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากถูกสังคมติตราของบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นฝึบอบและผู้คนในสังคม ซึ่งยังมีความแพร่หลายขององค์ความรู้ในเรื่องนี้น้อยมาก รวมทั้งยังมีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ทราบและไม่เข้าใจในกระบวนการที่เกิดขึ้นรวมทั้งประเด็นปัญหาต่างๆ ของการติตราทางสังคมเพื่อทำให้บุคคลกลายเป็นฝึบอบ
- 2) ทราบถึงลักษณะของความไม่สงบสุขของสังคมที่เกิดขึ้น และผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องฝึบอบที่มีต่อร่างกาย จิตใจ และวิถีแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบและผู้คนในสังคม
- 3) ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา และป้องกันไม่ให้เกิดการกล่าวหาว่าบุคคลเป็นฝึบอบซึ่งอาจนำไปสู่การกำหนดกฎระเบียบของสังคม และแนวนโยบายของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ในการคุ้มครอง และป้องกันบุคคลให้รอดพ้นจากการติตราและลงโทษทางสังคมที่รุนแรงได้

1.4 นิยามศัพท์ทั่วไป

การติตรา หมายถึง การที่สังคมไปกำหนดคาบลักษณะแบบตายตัวให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นใด โดยสังคมตัดสินจากพฤติกรรมที่สังคมเห็นว่าเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่สอดคล้องกับ

บรรทัดฐานที่ควรจะเป็น โดยทั่วไปแล้วบุคคลมักถูกมองว่าเป็น “คนอื่น” ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ขาดคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกของสังคม (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2555: 229)

ผีปอบ หมายถึง ผีร้ายที่เกิดจากบุคคลทำผิดข้อห้ามในวิชาอาคม คุณไสย ที่ตนมีอยู่ และกลายเป็นผีร้ายอยู่ในตัวเจ้าของ หรือเป็นผีปอบจากการสืบทอดตามเชื้อสาย เรียกว่า “ปอบเชื้อ” ตัวตนของผีปอบไม่สามารถมองเห็นได้ แต่ผีปอบสามารถเข้าถึงผู้คนเพื่อเป็นสื่อ และกินตับ ไต ไข่ ฟองของคนอื่นได้ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจะไม่มีบาดแผลใดๆ แต่จะตายแบบเหมือนคนนอนหลับธรรมดา (สุพัตรา มะโรงรัตน์, 2530)

ความเชื่อ หมายถึง ความมั่นใจต่อสิ่งที่เชื่อว่าเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่เราไว้วางใจ ความจริงหรือความไว้วางใจที่เป็นรูปของความเชื่อนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นความจริงที่ตรงตามหลักเหตุผลหรือหลักวิทยาศาสตร์ใดๆ เช่น ความเชื่อเรื่อง ฤกษ์ยาม ภูตผีปีศาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ เป็นต้น (กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้, 2526: 23)

อาชญากรรม หมายถึง การกระทำของบุคคลที่ล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ ระเบียบ และบรรทัดฐานของสังคม (Jeffery, 1990 อ้างถึงใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2551: 66) และรวมไปถึงพฤติกรรมบุคคลที่แสดง หรือสื่อเจตนาเป็นปฏิปักษ์ และก่อกวนต่อผลประโยชน์พื้นฐานแห่งความสงบเรียบร้อยของสังคม (ไพรัช หนูนพระเดช, 2556: 12)

อาชญากร หมายถึง ผู้ถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิด แม้ว่าการตราหน้านั้นจะกระทำโดยบุคคลอื่นในสังคมโดยกระทำต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าได้อำนาจผิด หรือเป็นอาชญากรในคดีใดคดีหนึ่งก็ตาม แต่ผลแห่งการตราหน้านั้นทำให้คนอื่นๆ เข้าใจว่าบุคคลดังกล่าวเป็นอาชญากรไปเรียบร้อยแล้ว (เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2527)

การลงโทษทางสังคม หมายถึง วิธีการพิจารณาตัดสินโทษโดยประชาชนในสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมของตนเอง โดยใช้มติเสียงส่วนมากในสังคมเป็นมาตรฐานในการตัดสินลงโทษผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เช่น การถูกประณามหยามคำ การถูกข่มขู่ การคว่ำบาตร การถูกทำลายทรัพย์สิน การถูกทำร้ายร่างกาย การถูกเบียดขับให้ออกไปจากสังคม

การถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ หมายถึง การที่ผู้คนในสังคมมองบุคคลใด บุคคลหนึ่งว่าเป็นผีปอบตามความเชื่อของตนเองโดยอาศัยสิ่งผิดปกติของสิ่งแวดล้อมในสังคมเป็นตัวกำหนด เช่น พฤติกรรมที่ผิดแปลกของบุคคลนั้น คำกล่าวอ้างของผู้ถูกวิญญานผีปอบเข้าถึง การเสี่ยงทาย และเหตุการณ์ประหลาดที่เกิดขึ้น เป็นต้น

พฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น หมายถึง พฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เชื่อว่าเกิดมาจากปัจจัยด้านชีวภาพ จิตวิทยา และสภาพแวดล้อมทางสังคม แต่เป็นลักษณะพฤติกรรมที่ไม่สม่ำเสมอเกิดขึ้นไม่บ่อยครั้ง และไม่มียุทธวิธีที่ถาวร แม้บุคคลดังกล่าวจะถูกลงโทษทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ

และไม่เป็นทางการแล้วก็ตาม แต่พฤติกรรมเหล่านั้นก็ยังคงมีอยู่และเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวอยู่ (Lemert, 1951; Akers, 1944 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 277)

พฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวร หมายถึง พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนมาจากการควบคุมทางสังคม ซึ่งอาจจะเป็นทั้งการถูกลงโทษทางสังคม การถูกดำเนินคดี การถูกสังคมดูถูกไม่ให้เข้าร่วมในสังคม ในการปฏิบัติตามกระบวนการนี้เป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่แก่ผู้ถูกลงโทษ จึงทำให้เกิดพัฒนาการทางด้านความรู้สึกนึกคิดสำคัญตนเองให้เป็นที่สังคมกำหนด (พรชัย ชันดี, 2553: 227)

การกำหนดตนเอง หมายถึง การที่บุคคลสร้างความสำนึกไปตามภาพที่บุคคลอื่นกำหนดให้ ไม่ว่าจะมิชอบหรือไม่ดีก็ตาม และสิ่งอื่นใดที่ขึ้นอยู่กับสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนใกล้ชิดที่อาจจะเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ ซึ่งบุคคลที่กำหนดก็มีแนวโน้มที่จะแสดงออกหรือมิชอบตามความเชื่อของตนเองที่ถูกบุคคลอื่นกำหนดให้เช่นนั้น (Vold and Bernard, 1986 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 276)

ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเองด้านพฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรม กิริยาอาการภายนอกของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่แสดงออกมาแบบผิดปกติซึ่งถือเป็นพฤติกรรมที่เข้าข่ายการเป็นผีปอบตามความเชื่อของสังคม

ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเองด้านการพูด หมายถึง ลักษณะของคำพูดของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่พูดออกมาแบบผิดปกติซึ่งทำให้สังคมสงสัยการต่อคำพูดเหล่านั้นว่าเป็นลักษณะของคนเป็นผีปอบตามความเชื่อของสังคม

ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากบุคคลอื่นกำหนดให้ที่เกิดจากผีปอบออกปาก หมายถึง การที่บุคคลมีอาการผิดปกติคล้ายถูกผีปอบเข้าสิงแล้วเอ่ยชื่อบอกว่าเป็นใคร ซึ่งบุคคลที่ถูกผีปอบเอ่ยชื่อผ่านผู้ถูกผีปอบเข้าสิงนั้นจะถูกคนในสังคมเชื่อว่าเป็นผีปอบ

ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากบุคคลอื่นกำหนดให้ที่เกิดจากการทำนาย หรือการเสี่ยงทาย หมายถึง การที่สังคมใช้วิธีการตามความเชื่อแบบโบราณสืบเสี่ยงทาย หรือทำนายหาบุคคลที่เป็นผีปอบในสังคม เช่น การใช้วิธีการเสี่ยงข้อง-เสี่ยงค้อน (เสี่ยงข้อง-เสี่ยงค้อน) เป็นต้น

ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากบุคคลอื่นกำหนดให้ที่เกิดจากเหตุการณ์แปลกประหลาด หมายถึง สิ่งที่บ้านเชื่อว่าเป็นสัญญาณบ่งบอกให้รู้ว่าใครเป็นผีปอบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น การฝันเห็นสุนัข หรือลิงแล้วหลายร่างเป็นคน บุคคลคนๆ นั้นจะถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบทันที การเห็นแสงไฟประหลาดล่องลอยใกล้บ้านเรือนบุคคลใดบุคคลนั้นจะถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ เป็นต้น

ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากบุคคลอื่นกำหนดให้ที่เกิดจากการใส่ร้าย กล่าวร้าย หมายถึง การที่บุคคลถูกกล่าวหาให้เป็นผีปอบจากบุคคลอื่นในสังคมเพื่อหวังประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากเหตุการณ์

เรื่องผีปอบ เช่น การต้องการลดบทบาทของบุคคลอื่นเพิ่มบทบาทให้ตนเอง การแสวงหาเงินทองจากการรักษาคนเป็นผีปอบของหมอธรรม (หมอผี) เป็นต้น

กระบวนการตีตราเริ่มต้นด้วยวิธีการที่สังคมลดความสัมพันธ์ลง หมายถึง วิธีการที่สังคมใช้ลงโทษ หรือตีตราแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบแบบไม่รุนแรงมากด้วยลดความสัมพันธ์ลง เช่น การลดการพูดคุยเจรจาด้วย การหลบเลี่ยงที่จะเผชิญหน้ากับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ เป็นต้น

กระบวนการตีตราเริ่มต้นด้วยวิธีการจับตามอง หมายถึง การที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบตกเป็นเป้าหมายในการจับตามองโดยคนในสังคมเพื่อสอดส่องพฤติกรรมที่ผิดปกติแล้วนำไปสนับสนุนข้อกล่าวหาว่าเป็นผีปอบให้ชัดเจนขึ้น

กระบวนการตีตราเริ่มต้นด้วยวิธีการกล่าวหา หรือกล่าวโทษ หมายถึง การที่ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบถูกสังคมกล่าวหาว่าเป็นสาเหตุของเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้นในสังคม เช่น เป็ดไก่ตาย คนเสียชีวิต หรือเหตุการณ์อื่นๆ ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการกระทำของผีปอบ

กระบวนการตีตราที่รุนแรงด้วยวิธีการคว่ำบาตรทางสังคม หมายถึง การที่คนในสังคมตัดความสัมพันธ์ในทุกๆ ด้านกับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ โดยไม่มีการติดต่อ ปฏิสัมพันธ์ หรือร่วมทำกิจกรรมใดๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ บางครั้งลุกลามไปถึงบุคคลในครอบครัวของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบอีกด้วย

กระบวนการตีตราที่รุนแรงด้วยวิธีการทำร้ายร่างกาย หมายถึง การที่คนในสังคมกระทำต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยการข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกาย หรือลงมือทำร้ายร่างกายผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงการทรมาณบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยการนำเข้าสู่ในพิธีกรรมไล่ผีปอบด้วย

กระบวนการตีตราที่รุนแรงด้วยวิธีการทำลายทรัพย์สิน หมายถึง การที่คนในสังคมกระทำต่อทรัพย์สินอันมีค่าของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยวิธีการรุนแรงต่างๆ จนเกิดความเสียหาย เช่นการทุบ ทำลาย หรือการเผาทำลาย บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เป็นต้น

กระบวนการตีตราที่รุนแรง ด้วยวิธีการขับไล่ออกไปจากสังคม หมายถึง การที่คนในสังคมใช้วิธีการขับไล่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบออกไปจากสังคมอย่างถาวร เพราะความไม่พอใจในการเป็นผีปอบของบุคคลดังกล่าว อีกทั้งวิธีการนี้ยังเป็นการพยายามแก้ไขปัญหามาของสังคมที่เชื่อเมื่อผู้ที่เป็นผีปอบออกไปจากสังคมแล้ววิญญาณผีปอบจะตามออกไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบเล็กน้อย ด้วยการลดการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม หมายถึง พฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่เปลี่ยนแปลงไปหลักจากถูกสังคมตีตรา หรือลงโทษทางสังคม ด้วยการลดความสัมพันธ์กับสังคมลงไปบ้างเล็กน้อย เช่น การไม่ค่อยพูดจาหรือเผชิญหน้ากับกับคนอื่นๆ ในสังคม

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบเล็กน้อย ด้วยการลดการมพฤติกรรมก้าวร้าว หรือจัด
 ขึ้น หมายถึง พฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่เปลี่ยนแปลงไปหลักจากถูกสังคมตีตรา
 หรือลงโทษทางสังคม ด้วยการมีพฤติกรรมชัดเจนต่อแรงกดดันของสังคมด้วยพฤติกรรมก้าวร้าวที่
 รุนแรง แสดงออกถึงการไม่ยอมรับในข้อกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ด้วยการอาละวาด ด่าทอด้วยคำ
 หยาบคาย

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบรุนแรง ด้วยการงดการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม
 หมายถึง พฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่เปลี่ยนแปลงไปหลักจากถูกสังคมตีตรา หรือ
 ลงโทษทางสังคม ด้วยการตัดความสัมพันธ์กับคนในสังคมในทุกๆ ด้าน เช่น ไม่ยอมออกจาก
 บ้านเรือนไปเผชิญหน้ากับบุคคลใด ไม่ยอมร่วมทำกิจกรรมใดๆ กับคนในสังคม เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบรุนแรง ด้วยการมีพฤติกรรมผิดแปลกแตกต่าง
 หมายถึง พฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่เปลี่ยนแปลงไปหลักจากถูกสังคมตีตรา หรือ
 ลงโทษทางสังคม ด้วยการมีอาการผิดปกติแปลกไปจากบุคคลธรรมดาทั่วไป เช่น มีอาการป่วยเรื้อ
 ร้างแบบไม่มีสาเหตุของโรค การทำตัวเองถึกลับคล้ายคนเป็นผีปอบ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบรุนแรง ด้วยการมีพฤติกรรมหลบหนีออกไปจาก
 สังคม หมายถึง พฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่เปลี่ยนแปลงไปหลักจากถูกสังคมตีตรา
 หรือลงโทษทางสังคม ด้วยการพยายามหลบหนีออกไปจากสังคม เพราะเกรงว่าสังคมจะลงโทษ
 ทางสังคม หรือตีตราตนเองด้วยวิธีการรุนแรงกว่าที่ผ่านมา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การศึกษากระบวนการทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบในมุมมองด้านอาชญาวิทยา” ผู้เขียนได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหา ดังนี้

2.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรม

2.1.1 ความหมายของอาชญากรรม

2.1.2 สาเหตุการเกิดอาชญากรรมในยุคความดีและความชั่วร้าย

2.1.3 สาเหตุของอาชญากรรมทั่วไป

2.1.4 สาเหตุของอาชญากรรมที่เกิดจากการตีตรา

2.1.5 สาเหตุของอาชญากรรมที่เกิดจากความเชื่อ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางสังคม

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี

2.4.1 ความหมายเรื่องความเชื่อ

2.4.2 ความเชื่อเรื่องผีในสังคมโลก

2.4.3 ความเชื่อเรื่องผีในสังคมไทย

2.4.4 ความเชื่อเรื่องผีปอบของคนไทยภาคอีสาน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 ผีปอบในมุมมองทางจิตเวชศาสตร์

2.5.2 ผีปอบในมุมมองด้านความขัดแย้งและการกีดกันทางสังคม

2.5.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบของโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่น

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับอาชญากรรม

2.1.1 ความหมายของอาชญากรรม

คำว่าอาชญากรรมเป็นคำสมาสระหว่างคำว่า “อาชญา” และ “กรรม” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต อาชญาหมายถึง อำนาจ หรือโทษ คำนี้มักใช้กับพระเจ้าแผ่นดิน หรือเจ้านาย

พระราชอาญา คดีเกี่ยวกับโทษหลวงเรียกว่า คดีอาญา หรือคดีความอาญา เป็นต้น ส่วน “กรรม” มีรากศัพท์ มาจากภาษาสันสกฤต หมายถึงการกระทำที่สนองผลร้ายที่ได้ทำไว้แต่ปางก่อน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 1361) คำว่า อาชญากรรม ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Crime ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า Crimen คำว่าอาชญากรรมทั้งในภาษาไทยและในภาษาอังกฤษมีความหมายคล้ายคลึงกันคือ การกระทำที่กฎหมายระบุไว้ว่าเป็นความผิดและมีการกำหนดโทษเอาไว้ (โสภา ชูพิกุลชัย ชปีลมันน์, 2548: 16-17)

อาชญากรรมมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากแต่ละสังคมต่างมองอาชญากรรมในแต่ละด้านไม่เหมือนกัน บางครั้งในสังคมหนึ่งอาจจะมองว่าการกระทำแบบหนึ่งถือว่าเป็นอาชญากรรม แต่อีกสังคมหนึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งนักวิชาการหลายฝ่ายต่างตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว คำว่า “อาชญากรรม” เป็นสิ่งที่เราจะทำความเข้าใจในลักษณะเดียวกันได้โดยง่าย เหมือนกับที่เรามองเห็นว่าอะไรเป็นบุคคล อะไรเป็นสิ่งที่ของ เพราะว่าอาชญากรรมเป็นแนวคิดอย่างหนึ่งที่ค่อนข้างมีความเป็นนามธรรมสูง หรือเป็นมโนภาพที่สร้างขึ้นมาจากสมาชิกของสังคม อาชญากรรมจึงมิใช่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความเป็นจริงที่เราประสบอยู่ แต่เป็นเรื่องของการแปลความหมายอย่างหนึ่งของหลายๆ อย่างที่เป็นไปได้จากปรากฏการณ์หรือประสบการณ์ที่เป็นจริง ดังนั้นอาชญากรรมจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ หรือการเลือกแต่ละสังคมว่า สมควรจะกำหนดให้การกระทำแบบใดเป็นอาชญากรรม

ในความหมายเฉพาะด้านของอาชญากรรม มีนักวิชาการได้ศึกษาถึงลักษณะของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ แล้วได้อธิบายไปในลักษณะที่ตนเองศึกษาและมีความรู้พื้นฐานอยู่ ซึ่งปรากฏความหมายของคำว่า อาชญากรรม อยู่ในหลายด้านด้วยกันคือ ด้านกฎหมาย ด้านสังคมศาสตร์ ด้านจิตวิทยา ชีววิทยา และด้านอาชญาวิทยา ซึ่งจะได้นำมาอธิบายดังต่อไปนี้

2.1.1.1 ด้านกฎหมาย

นักกฎหมายให้นิยามอาชญากรรมในแง่มุมของกฎหมายว่า เป็นการกระทำ และการละเว้นการกระทำใดๆ ที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ (นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล, 2548: 12) ดังนั้น เมื่อเกิดอาชญากรรมหรือมีการกระทำความผิดขึ้น จะต้องมีการจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่รักษากฎหมาย และดำเนินการผ่านขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมต่างๆ จนกระทั่งศาลตัดสินลงโทษ (พิชัย นิลทองคำ, 2546: 583) ซึ่งในการตีความถึงความหมายของอาชญากรรมตามข้อกำหนดในมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลจะต้องได้รับโทษทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ขณะนั้นบัญญัติไว้ในกฎหมาย ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติใน

ภายหลังการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ก็ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง”

ดังนั้นในคำนิยามของอาชญากรรมในด้านกฎหมาย จึงพยายามมองถึงพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้สนใจในเรื่องกฎเกณฑ์ทางสังคม หรือกฎเกณฑ์อย่างอื่นเพราะถือว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่มีความเหนือกฎเกณฑ์อื่นๆ ในสังคม

2.1.1.2 ด้านสังคม

นักสังคมวิทยาได้นิยามความหมายของอาชญากรรมในแง่มุมมองทางสังคมไว้ว่า อาชญากรรมเป็นการกระทำของบุคคลที่ล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ระเบียบ และบรรทัดฐานของสังคม โดยนักสังคมวิทยาจะให้ความสนใจกับกระบวนการควบคุมสังคม (Social Control) และกำหนดกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมมีพฤติกรรมอยู่ในบรรทัดฐานเดียวกัน (Jeffery, 1990 อ้างถึงใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2551: 66) นอกจากนี้ในการพิจารณาปัญหาอาชญากรรมในทัศนคติของสังคมวิทยา ในส่วนของบุคคลที่แสดงหรือสื่อเจตนาเป็นปฏิปักษ์ และเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมซึ่งเป็นพฤติกรรมของบุคคลแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงปัจจัยพฤติกรรมส่วนบุคคลที่สามารถควบคุม รู้จักรับผิดชอบ เคารพปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ค่านิยมทางสังคม รวมทั้งยินดีรับรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นด้วยความสมัครใจ ยิ่งกว่าการใช้กฎเกณฑ์ทางสังคมเพื่อเป็นเงื่อนไขบังคับอันถือเป็นความประพฤติที่เกิดจากความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของผู้ปฏิบัติเองเป็นองค์ประกอบสำคัญ (रणภพ พรอรุณ, 2542: 10) ดังนั้นอาชญากรรมในความหมายของสังคมศาสตร์ นอกจากจะมองไปที่พฤติกรรมที่ขัดต่อหลักกฎหมายแล้วยังพยายามมองไปถึงกฎระเบียบของสังคมอีกด้วย และพยายามอธิบายว่าการที่ทำให้สังคมเกิดความเดือดร้อนก็เป็นอาชญากรรมได้เช่นเดียวกัน

2.1.1.3 ด้านจิตวิทยาและชีววิทยา

ซึ่งกลุ่มนี้ให้ความหมายของอาชญากรรมไว้ว่า อาชญากรรมเป็นผลเสียเนื่องมาจากความแตกต่างทางโครงสร้างสรีรวิทยาและกรรมพันธุ์ รวมทั้งความบกพร่องในความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว ความพิการ โรคภัยไข้เจ็บ ยาเสพติดให้โทษ สติปัญญา การศึกษา แรงจูงใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ สัญชาติญาณ เพศ อายุ และการความเจริญเติบโตของร่างกาย ฉะนั้นวิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในลักษณะนี้จึงมุ่งไปหลักจิตวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยมุ่งเน้นให้หลักสังคมวิทยา จิตวิทยา จิตแพทย์สมัยใหม่เพื่อปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลและบำบัดทางจิต

เป็นกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ (รณภพ พรอรุณ, 2542: 7) ดังนั้นความหมายของอาชญากรรมในด้านจิตวิทยา และชีววิทยานี้จึงพยายามมองว่า อาชญากรรมคือ ผลเสียของสิ่งต่างๆ ภายในร่างกาย ซึ่งมีอิทธิพลที่ทำให้มีความผิดปกติในด้านร่างกาย และจิตใจ ที่มีผลกระทบต่อ การควบคุมพฤติกรรมต่างๆ และพฤติกรรมกระทำผิด หรือละเมิดต่อหลักกฎหมาย และกฎเกณฑ์ของสังคมเกิดจากการไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เช่น บุคคลที่ความโกรธเกรี้ยวโมโหอาจจะลงมือทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นในขณะที่โมโหโดยไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ และบุคคลที่สติไม่สมประกอบอาจจะทำร้ายร่างกายบุคคลอื่น หรือกระทำพฤติกรรมอื่นๆ โดยไม่สามารถรับรู้ถึงพฤติกรรมของตนเองได้ในขณะนั้น

2.1.1.4 ด้านอาชญาวิทยา

ในคำนิยามความหมายของอาชญากรรมในด้านนี้ นवलจันทร์ ทศนชัยกุล (2548) ได้กล่าวว่าเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายอาญาและกฎเกณฑ์ทางสังคมดังนั้น การกระทำ ความผิดจึงเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เรียกว่า “อาชญากรรม” ซึ่งในปัจจุบันมีการมองอาชญากรรมอยู่ 2 แบบใหญ่ๆ คือ

แบบที่ 1 มองว่าอาชญากรรมเป็นผลิตผลโดยตรงของกฎหมายหรือเป็นสิ่งที่กฎหมายสร้างขึ้นซึ่งสิ่งที่อาชญากรรมทั้งหลายจะต้องคำนึงร่วมกันคือ การที่ผู้ประกอบอาชญากรรมจะต้องถูกจับกุมถูกดำเนินคดีถูกพิพากษาและท้ายที่สุดก็ถูกลงโทษแต่ผลแห่งการกระทำ ความผิดในคดีแพ่งและคดีอาญามีความแตกต่างกันมากอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือคดีแพ่งมีการชดเชยค่าเสียหาย ส่วนคดีอาญาเป็นการลิดรอนสิทธิคือจะต้องมีการถูกจำคุกใส่กุญแจมือมีโซ่ตรวนล่ามที่ข้อเท้า

แบบที่ 2 มองว่าอาชญากรรมเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคมจะบอกได้ว่าพฤติกรรมใดเป็นอาชญากรรมและอะไรที่ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมอย่างไรก็ตามกระบวนการกำหนดลักษณะการเป็นอาชญากรรมจะไม่เหมือนกันในทุกๆ แห่งหรือไม่เหมือนกันในทุกสังคม

ในปัจจุบันอาชญากรรม มีความหมายกว้างมากขึ้น นอกจากจะหมายถึงการละเมิดต่อกฎหมายอาญาแล้ว ยังหมายถึงการก่อขบถ ก่อสงคราม โดยผู้ทำผิดร้ายแรงในระหว่างสงคราม จะถูกเรียกว่าเป็นอาชญากรรมทางสงคราม เพราะถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมายนานาชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ แต่สำหรับนักอาชญาวิทยาแล้ว ยังได้เพิ่มเนื้อหาในความหมายของอาชญากรรมเพิ่มเติมเข้าไปอีก นั่นคือการกระทำที่ขัดต่อหลักศีลธรรมของสังคม โดยผู้กระทำผิดมีเจตนาชั่วร้าย (ประเทือง ธนียผล, 2551: 83) ซึ่งมีความหมายที่ครอบคลุมและกว้างขวางมากขึ้น

ด้วยการที่นักวิชาการสาขาต่างๆ ได้พยายามอธิบายความหมายของอาชญากรรมไว้หลายรูปแบบ ซึ่งทุกๆ รูปแบบล้วนสามารถพิสูจน์ในพฤติกรรมของบุคคลได้ว่า การกระทำนั้น

เป็น “อาชญากรรม” หรือไม่ เพราะเหตุใด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ความหมายของอาชญากรรมมีความกว้างขวางมากขึ้นและครอบคลุมต่อพฤติกรรมของบุคคลในสังคมยิ่งขึ้น ยิ่งในด้านสังคมวิทยาแล้ว ความหมายของ “อาชญากรรม” ในด้านนี้ได้ครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมบุคคลที่ถูกมองว่าเป็น ปฏิกิริยา หรือสื่อเจตนาว่าเป็นปฏิกิริยาต่อสังคม (ไพรัช หนุณพระเดช, 2556: 12) ในความสงบเรียบร้อยให้กลายเป็นพฤติกรรม “อาชญากรรม” ได้ ซึ่งหากพิจารณาแล้วพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ย่อมเข้าข่ายในความหมายด้านนี้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุที่ว่า พฤติกรรมของคนเป็นผีปอบ ตามความเชื่อของคนไทยภาคอีสานแล้ว ถือว่าเป็นอันตรายอย่างมาก เพราะการที่มีคนเป็นผีปอบอยู่ในสังคม ผีปอบจะสามารถทำร้ายคนในสังคมด้วยการเข้าสิงผู้คนแล้วกินตับ ไต ไข่ พุง และการทำร้ายสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านได้ทุกขณะ

ดังนั้นความสงบสุขเรียบร้อยของสังคมจะเกิดขึ้นไม่ได้หากมีบุคคลที่เป็นผีปอบหรือบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบยังอยู่ในสังคม โดยปราศจากการจัดการ หรือกระทำสิ่งใดๆ ที่เป็นการแก้ไข เพื่อลดภาวะความตึงเครียดรวมไปถึงความหวาดกลัวของผู้คนในสังคม ซึ่งหากปล่อยให้ปัญหานี้เกิดขึ้นกินระยะเวลายาวนานโดยไม่ได้รับการแก้ไขใดๆ อาจจะทำให้วิถีชีวิตของชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสียหาย และอาจจะกลายเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ย่อมเกิดขึ้นตามมามากมาย ซึ่งอาจจะยากต่อการแก้ไขปัญหาต่อไปในอนาคต

2.1.2 สาเหตุอาชญากรรมในยุคความดีและความชั่วร้าย (Good Versus Evil)

ในยุคนี้ถือเป็นการศึกษาเรื่องอาชญากรรมในยุคแรกๆ ของวงการอาชญาวิทยาของโลก เพราะเกิดขึ้นในช่วงก่อนคริสตวรรษที่ 16 แม้จะไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัดถึงการศึกษาเรื่องสาเหตุของอาชญากรรมอย่างจริงจังในยุคนี้ เนื่องจากในยุคนี้ยังไม่มีพัฒนาด้านความรู้ที่ถูกยอมรับอย่างเป็นทางการ หรือถูกพัฒนาให้เป็น “ศาสตร์” แต่ได้มองถึงการเกิดอาชญากรรมไว้ว่าเป็นอำนาจที่ลึกลับที่ไม่ทราบว่าเป็นอำนาจของผู้ใดระหว่างพระเจ้ากับปีศาจ ดังนั้นในยุคนี้จึงได้มีการแบ่งแยกแนวคิดออกเป็น 3 แนวคิดที่สำคัญ (Mannle and Hirschel, 1982 อ้างถึงใน ปกรณ์ มณีปกรณ์, 2555: 66-69) ได้แก่

แนวคิดที่หนึ่ง มีความเชื่อว่ากฎหมายเกิดจากความประสงค์ของพระเจ้าที่มนุษย์อยู่ด้วยความสงบสุข ซึ่งมองว่าอาชญากรรมเป็นสิ่งที่ขัดต่อคำสั่งหรือความประสงค์ของพระเจ้า และเชื่อว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ขัดต่อกฎระเบียบสังคม กฎหมาย หรือคำสอนทางศาสนานั้นเป็นผลมาจากอำนาจอันชั่วร้ายของปีศาจ หรือซาตาน ซึ่งหลักฐานที่สามารถยืนยันได้ถึงแนวคิดเช่นนี้มาจากข้อกฎหมายของสมัชชโบราณที่ศาสนาเข้ามามีบทบาทอย่างมากในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และ

การเมืองในยุคนั้น หากถามถึงเรื่องสาเหตุอาชญากรรมแล้วคงหลีกเลี่ยงไม่พ้นความเชื่อในเรื่องอำนาจชั่วร้ายของปีศาจหรือซานตาน เพราะฉะนั้นในยุคนี้จึงยากที่จะแยกเรื่องของบาปและอาชญากรรมออกจากกันได้ บุคคลที่จะรอดพ้นจากการเป็นอาชญากร หรือไม่ประกอบอาชญากรรมได้นั้นต้องเชื่อและศรัทธาในศาสนาเท่านั้นอำนาจชั่วร้ายถึงจะไม่เข้าครอบงำได้

แนวคิดที่สอง เป็นแนวคิดที่เชื่อว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผล มีความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์เทียบพร้อมกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นใดในโลก แม้มนุษย์เองก็มีความเชื่อในเรื่องความอ่อนแอและความผิดปกติที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ดังนั้นแนวคิดนี้จึงเชื่อว่าอาชญากรรมเป็นผลมาจากการกระทำตามความอ่อนแอของบุคคลซึ่งเป็นความต้องการที่อยู่นอกเหนือเหตุผล ในแนวคิดนี้มองว่ากฎหมายจะสามารถยึดเหนี่ยวมนุษย์ในมิติด้านเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมมากกว่าทางศาสนาเหมือนแนวคิดแรก กฎหมายถูกกำหนดขึ้นเพื่อสร้างความเป็น ความยุติธรรม และความเท่าเทียมแก่มนุษย์ แต่กฎหมายไม่ได้อยู่เหนือหลักธรรมชาติ หรือกษัตริย์ (Natural Law) ซึ่งแนวคิดได้รับอิทธิพลมาจากหลักปรัชญา และปรัชญาของโซเครติส เพลโต และ อริสโตเติล

แนวคิดที่สาม เป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาที่เจริญที่สุดในช่วงยุคกลาง (The Middle Ages) เป็นช่วงปรัชญากรีกไม่ได้ได้รับการยอมรับ โดยเชื่อว่าโดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วเมื่อเกิดมาย่อมมีบาปติดตัวมาการกระทำผิดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนมืออยู่ในตนเองเสมอ ดังนั้นหลักธรรมคำสอนของพระเจ้าเท่านั้นที่จะสามารถระงับยับยั้งไม่ให้บุคคลลงมือกระทำความผิดได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าพระเจ้าจะสามารถช่วยปกป้องมนุษย์จากอำนาจของปีศาจร้าย ดังนั้นกฎหมายจึงมีผลมาจากหลักศาสนา (Church Law or Law) ที่มีอิทธิพลมากในสมัยนั้น จากนั้นความเชื่อในแนวคิดจึงถูกแทนที่ด้วยแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม

ด้วยแนวคิดเรื่องอำนาจปีศาจในการครอบงำหรือควบคุมคนให้กระทำความผิดในยุคนี้จึงทำให้เกิดการลงโทษด้วยวิธีการที่รุนแรง คือ

หนึ่ง การดำเนินคดีอาญาในยุคแรก การพิสูจน์เริ่มต้นด้วยการแก้แค้นระหว่างครอบครัว (Private Vengeance or Revenge) เป็นเหตุให้เกิดการต่อสู้เพื่อหวังชัยชนะเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของตน ซึ่งเชื่อว่าพระเจ้าจะคุ้มครองและให้อำนาจแก่ผู้ที่มีชัยชนะจึงเป็นตัวตัดสินคดีหรืออาชญากรรม

สอง เป็นแนวทางที่พัฒนาเป็น Trial by Ordeal โดยผู้ถูกกล่าวหาอาจจะต้องถูกทดสอบด้วยความยากลำบาก และทรมานเจ็บปวด ดังเช่น การล่าแม่มดในช่วยยุคกลาง ที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นแม่มดจะต้องผ่านการพิสูจน์ด้วยการจับมัดและโดยลงน้ำหรือเผาทั้งเป็น หากไม่จมน้ำหรือไม่ถูกไฟเผาตายถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เพราะถือว่าพระเจ้าคุ้มครอง หากทนต่อความเจ็บปวดเหล่านั้นไม่ไหวแสดงว่าพระเจ้าไม่คุ้มครองและบุคคลนั้นก็กลายเป็นผู้มีความผิด หรือกระทำผิดจริง

สาม เมื่อปี ค.ศ. 1215 พระสันตะปาปาซึ่งเป็นพระประมุขของคริสตจักรสมัยนั้นได้กล่าวติเตียนต่อการลงโทษที่โหดร้ายทารุณ ซึ่งพระองค์จึงเปลี่ยนแนวทางการสืบสวนสอบสวนใหม่ด้วยการให้คนในสังคมที่มีชื่อเสียงจำนวน 12 คนมาเป็นผู้รับรองความประพฤติของบุคคลที่ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดโดยการสาบาน เพราะเชื่อว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้มีฐานะและมีชื่อเสียงคงไม่กล้ารับรองบุคคลที่มีความผิดแน่นอนเพราะเกรงว่าจะทำให้ชื่อเสียงเกียรติยศเหล่านั้นเสียหาย ซึ่งต่อมาวิธีการดังกล่าวถูกพัฒนาการมาเป็นการตัดสินโดยคณะลูกขุน และมีการสาบานต่อศาลว่าจะมีความซื่อสัตย์จริง

สาเหตุของความเชื่อวัฒนธรรมของศาสนา เกิดขึ้นและถูกดำรงไว้ซึ่งเพื่อเป็นการรักษาอำนาจของศาสนาและผู้แก่ครองแผ่นดิน ดังนั้นการดำเนินการสอบสวนไต่สวน หรือลงโทษผู้ที่กระทำความผิดจะเป็นไปในลักษณะของการลงโทษผู้ที่คิดต่อต้านอำนาจการปกครอง จึงมีแนวทางที่โหดร้ายน่ากลัว ไม่ยุติธรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจมาก ดังนั้นในยุคแรกเริ่มนี้จึงเป็นความเชื่อเรื่องอำนาจของปีศาจหรือซาตานที่เข้ามาครอบงำในตัวบุคคลจนทำให้บุคคลเหล่านั้นมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในการกระทำความผิด

2.1.3 สาเหตุอาชญากรรมโดยทั่วไป

อาชญากรรมที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีลักษณะของรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งสาเหตุ วิธีการ และผลกระทบ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่ามีความแตกต่างกันอยู่มาก ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้พยายามศึกษา และรวบรวมสรุปถึงสาเหตุที่อาชญากรรมได้เกิดขึ้นซึ่ง วรเดช จันทรศร (2522) ได้จำแนก และอธิบายถึงสาเหตุของอาชญากรรมไว้ 3 ประการ คือ สาเหตุในแง่ตัวบุคคล สาเหตุในแง่กลุ่มบุคคล และสาเหตุในแง่ระบบสังคม ซึ่งได้อธิบายไว้ดังนี้

1) สาเหตุในแง่ตัวบุคคล มองว่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งมาจากความโน้มเอียงต่อการกระทำผิดที่ถูกระบุ โดยบุคลิกภาพของบุคคลที่แตกต่างออกไป เช่น ความผิดปกติทางชีวภาพ กรรมพันธุ์ ความผิดปกติทางสมอง ระดับสติปัญญา ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาทางจิตวิทยากายภาพ รวมตลอดถึงตัวบุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และแรงผลักดันของบุคคลที่ที่ตกลงใจประกอบอาชญากรรม ซึ่งเป็นผลของการศึกษาทางด้านสังคมจิตวิทยา

2) สาเหตุในแง่ของกลุ่มบุคคล มองว่า อาชญากรรมส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดความสามารถที่จะต่อต้านการกดดันในการกระทำ ซึ่งถูกกำหนดโดยบทบาทของกลุ่ม เช่น การเลียนแบบความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ในแง่ของการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม

3) สาเหตุในแง่ระบบของสังคม มองว่า การเกิดอาชญากรรมนั้นย่อมเกี่ยวพันและขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ ทางสภาพแวดล้อม ทางวัฒนธรรม สถานภาพ ชนชั้นทางสังคม และวัฒนธรรมอีกด้วย

กล่าวได้ว่า สาเหตุของอาชญากรรมนั้นย่อมเกี่ยวพัน และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่างๆ ทางด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม สถานะชนชั้นทางสังคมที่เป็นเครื่องกำหนดความโน้มเอียงในการกระทำผิด และความโน้มเอียงต่อการกระทำที่ถูกกำหนดโดยบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไปในด้านทฤษฎีอาชญาวิทยาแล้ว ได้มีการอธิบายถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมไว้ใน 3 ส่วนใหญ่ๆ ด้วยกันคือ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางจิตวิทยา และ ปัจจัยทางสังคม ซึ่งในแต่ละส่วนก็จะมีนักทฤษฎีจากสาขาต่างๆ ได้ใช้หลักการในด้านสาขาวิชาที่ต่าง ๆ มาอธิบายถึงปัจจัยที่เป็นตัวสนับสนุนในการก่ออาชญากรรม หรือมีพฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรมของบุคคล ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางกายภาพ

เป็นการพิจารณาสาเหตุของอาชญากรรมในยุคแรกของการศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยาว่าด้วยสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งนักวิชาการได้มุ่งเน้นในเรื่องลักษณะของอวัยวะของร่างกายของบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งมีความเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลทั้งโดยทั่วไปและพฤติกรรมของอาชญากรที่ถ่ายทอดสืบต่อกันจากรพบุรุษ หรือที่เรียกว่า “ทางชีววิทยา” นักวิชาการได้ทำการศึกษาอย่างกว้างขวาง เช่น นักอาชญาวิทยา มานุษยวิทยา และในสาขาแพทยศาสตร์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ สภาพร่างกาย พันธุกรรม ความบกพร่องทางสรีระวิทยา ระบบการทำงานของต่อมเคมีต่างๆ ของร่างกาย ซึ่งมีนักวิชาการได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ยกตัวอย่าง

Lombroso ได้อธิบายสาเหตุของอาชญากรรมไว้ ซึ่ง Lombroso ได้ศึกษาจาก ชีวภาคของบุคคล (Physical Characteristics) เช่น สีระชะ รูปหน้า ร่างแขน ขา หรือผิวหนังเป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้จากการสำรวจจากนักโทษชาวอิตาลี แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางชีวภาคของบุคคลที่ประกอบอาชีพอื่น หลังจากนั้นจึงได้สรุปผลออกมาโดยมีการนำหลักสถิติมาวิเคราะห์ ข้อมูล Lombroso เชื่อว่าอาชญากรมีความแตกต่างทางชีวภาพเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นทั่วไป ซึ่ง Lombroso ได้แบ่งอาชญากรทั้งหมดออกเป็น 4 ประเภท คือ (Lindesmith and Levin, 1937 อ้างถึงในพรชัย ชันดี, 2553: 90)

1) อาชญากรโดยกำเนิด (Born Criminal) อาชญากรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่ได้รับการถ่ายทอดความบกพร่องเหล่านี้จากรพบุรุษโดยการถ่ายทอดทางพันธุกรรม มีลักษณะนิสัยชอบรังแก เบียดเบียน ฆ่าหรือสังหารผู้อื่น เพื่อความอยู่รอดของตัวเองซึ่ง Lombroso เรียก

กลุ่มคนประเภทนี้ว่า “แอททาวิสติก” (Atavistic) และ Lombroso ก็เชื่อว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีอยู่ 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมด

2) อาชญากรวิกลจริต (Insane Criminal) เป็นกลุ่มอาชญากรที่มีความผิดปกติมาจากร่างกาย หรือจิตใจ ตัวอย่าง มีโรคเรื้อรัง มีอารมณ์ผิดปกติ ปัญญาอ่อน วิกลจริต ซึมเศร้า หรือได้รับผลจากโรคที่ร้ายแรง ซึ่งรวมไปถึงการติดเหล้า มีอาการโรคประสาท หรือเป็นลมบ้าหมู

3) อาชญากรที่กระทำคามผิดเพราะความกดดันทางอารมณ์ (Criminaloids) อาชญากรประเภทนี้มีอยู่ครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด เป็นอาชญากรที่ไม่มีความบกพร่องทั้งทางร่างกายและจิตใจ หากแต่เป็นคนที่มีสภาวะด้านอารมณ์ที่สามารถถูกกระตุ้นให้ก่ออาชญากรรมได้โดยง่าย

4) อาชญากรที่กระทำผิดเป็นครั้งคราว (Occasional Criminals) อาชญากรกลุ่มนี้เป็นอาชญากรที่อยู่ตรงข้ามกับกลุ่มที่เป็นอาชญากรโดยกำเนิด และโดยทั่วไปจะไม่มีพฤติกรรม แต่ในบางครั้งที่กระทำไปอาจจะเป็นด้วยสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมบังคับ หรือบุคคลกลุ่มนี้จะประกอบอาชญากรรมเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์บางประการที่สนับสนุนให้กระทำผิดเท่านั้น

ในการนี้ Ferri (1856-1934) ซึ่งเป็นลูกศิษย์คนสำคัญของ Lombroso เขาได้มีบทบาทที่สำคัญในการสนับสนุนและเผยแพร่แนวคิดของสำนักปฏิฐานนิยมอีกเป็นอย่างมาก อีกทั้งเขายังได้สนับสนุนและพัฒนาแนวคิดของ Lombroso ซึ่งเดิมที่จำแนกอาชญากรออกเป็น 4 ประเภท แต่ Ferri ได้พัฒนาเพิ่มเข้ามาอีก 1 ประเภท คือ “อาชญากรโดยสันดาน” (Habitual Criminal) ซึ่งหมายถึง ผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นประจำเนื่องมาจากการป้องกันของสังคมที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

หลังจากที่ทฤษฎีของ Lombroso และ Ferri ได้รับการตอบรับจากนักวิชาการทั่วไปเป็นอย่างดีในสมัยนั้น จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1901 ได้มีนักวิชาการชาวอังกฤษกลุ่มหนึ่งโดยการนำของ Goring ซึ่งเป็นนายแพทย์ชาวอังกฤษซึ่งทำงานในเรือนจำได้ศึกษาลักษณะของร่างกายของนักโทษหลายพันคนกับบุคคลที่ประกอบอาชีพทั่วไป โดยวิธีวัดสัดส่วนของร่างกายและสรุปว่า นักโทษมีร่างกายไม่แตกต่างจากคนทั่วไป นอกจากเตี้ยกว่า และน้ำหนักน้อยกว่า และ Goring ได้ยืนยันในแนวคิดของเขาว่าการที่อาชญากรมีรูปร่างแตกต่างไปจากคนธรรมดา นั้นก็ไม่ได้แสดงว่าอาชญากรจะเป็นบุคคลที่ผิดปกติแต่อย่างใด เพียงแต่เป็นบุคคลธรรมดาในกลุ่มหนึ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นอาชญากรเท่านั้น แต่ Goring เองก็เชื่อว่าพันธุกรรมเช่นนี้สามารถสืบทอดไปยังลูกหลานได้ ดังนั้นเขาจึงสนับสนุนข้อห้ามไม่ให้บุคคลที่มีความผิดปกติแต่งงาน

และมีบุตรหลานสืบต่อตระกูล เช่น สติปัญญาอ่อน โรคจิต โรคลมบ้าหมู ฯลฯ (Goring, 1972 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 105-106) ซึ่งงานของ Goring ได้รับการยอมรับ และหักล้างทฤษฎีของ Lombroso ไป

นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาของ Hooton (1939 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 106) ซึ่งเขาได้นำเสนอผลการในการพิสูจน์ทฤษฎีของ Goring ซึ่งเขาได้เปรียบเทียบลักษณะของร่างกายนักโทษจำนวนมาก คือ 14,000 คน จากเรื่องจำในมลรัฐต่างๆ ของสหรัฐอเมริกา และนำมาเปรียบเทียบกับบุคคลทั่วไปจำนวน 3,200 คน ซึ่งกลับพบว่าสรีระของนักโทษและบุคคลทั่วไปมีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนี้จะอยู่ในร่างกายของอาชญากรพร้อมกับความบกพร่องทางจิต อีกทั้งยังสรุปว่าความด้อยเหล่านี้เกิดจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรม และ Hooton เองก็ยังสามารถขยายรายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อที่จะแบ่งแยกลักษณะของอาชญากรออกเป็นประเภทต่างๆ ตามลักษณะของการกระทำผิด เช่น คนสูงผอมมักจะมีแนวโน้มเป็นฆาตกรและนักโจรกรรม คนที่รูปร่างสูงใหญ่มักจะมีแนวโน้มหรือนักหลอกลวง คนรูปร่างเล็กจะเป็นนักข่มขืน และคนที่มีความก้าวร้าวมักจะทำร้ายผู้อื่นหรือชอบข่มขืนผู้อื่น อย่างไรก็ตามงานของ Hooton ยังถูกวิจารณ์อย่างหนักถึงข้อสรุปในงานวิจัยที่ไม่มีคำอธิบายได้ว่าทำไมถึงเป็นไปอย่างนั้น

ในส่วนของ Goddard (1914 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 107) เขาได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “สติปัญญา กับ พฤติกรรมอาชญากรรม” ซึ่ง Goddard ได้ทำการศึกษาโดยการนำเยาวชนที่กระทำความผิดและนักโทษในเรือนจำเข้าวัดระดับสติปัญญา และพบว่าเด็กและนักโทษเหล่านั้นมีระดับของสติปัญญาต่ำมากจนอาจถือได้ว่าเป็นผู้มีสติปัญญาอ่อน ยิ่งกว่านั้น Goddard ยังพบว่ามีความสัมพันธ์ที่มีความผิดปกติทางด้านจิตใจ เขาจึงได้ทำการสำรวจแล้วพบว่าบรรพบุรุษของกลุ่มคนเหล่านี้เป็นบุคคลปัญญาอ่อน Goddard จึงสรุปว่า พฤติกรรมที่อาชญากรรมและสติปัญญาอ่อนเป็นลักษณะของการมีวิวัฒนาการที่ล่าช้าของมนุษย์ ดังนั้นบุคคลที่มีปัญญาอ่อนย่อมมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชญากรรม

ต่อมาเมื่อนักวิชาการชื่อ Gordon (1978 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 107) ได้ทำงานวิจัยมากมายจนได้พบความสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญา กับ พฤติกรรมอาชญากรรม กล่าวคือผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงมักจะไม่ว่างอาชญากรรมหรือกระทำการที่ผิดกฎหมาย ซึ่งยังมีงานของ Hirshi and Hindelang ได้แสดงให้เห็นว่าระดับของสติปัญญาและพฤติกรรมอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กัน แม้ว่าจะไม่มีมากหรือแตกต่างกันมากแต่ความสัมพันธ์นี้ยังสามารถพบเห็นในคนชนชั้นเดียวกัน กล่าวคือเยาวชนที่ไม่เคยกระทำความผิดมักจะมีสติปัญญาสูงกว่าคนที่เคยกระทำความผิด หรือได้กระทำความผิด และส่วนมากคนเหล่านี้จะมาจากครอบครัวชนชั้นล่างของสังคมเป็นส่วนใหญ่

ในส่วนของ Kretchmer และ Sheldon โดยที่ Kretchmer ได้ศึกษาบทบาททางชีวภาพที่มีผลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมทางอาชญากร พวกเขาได้เสนอแนวคิดที่ว่าสัดส่วนของร่างกายมีผลต่ออารมณ์ของบุคคลผู้นั้น ซึ่งบุคลิกภาพของบุคคลเกิดจากสภาพแวดล้อม พันธุกรรม จะมีผลทั้งทางร่างกายและจิตใจโดยเป็นอิทธิพลที่ก่อให้เกิดบุคลิกภาพ และการสร้างลักษณะนิสัยของอาชญากร ซึ่งนักวิชาการมีหลายท่านด้วยกัน เช่น ท่านแรก Kretcmer (1888-1964) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปร่างของบุคคลกับความสัมพันธ์ระหว่างความผิดปกติทางจิตใจ ซึ่ง Kretchmer สามารถสรุปได้ดังนี้ (ปกรณั มณีปกรณั, 2555: 168-169)

1) แบบแอสเทนนิค (Asthenic Type) เป็นคนรูปร่างผอมมีน้ำหนักตัวเบา มีแขนขายาวและบาง บุคคลกลุ่มนี้มักจะเป็นพวกกระทำผิดประเภทลักทรัพย์และฉ้อโกงทรัพย์ผู้อื่น และเป็นบุคคลที่มีนิสัยชอบเพ้อฝัน ชอบครุ่นคิดแต่เรื่องของตนเอง ตลอดจนชอบเก็บตัวและไม่ชอบการเผชิญหน้ากับคนอื่น

2) แบบแอทลิติก (Athletic Type) เป็นบุคคลที่มีรูปร่างดี มีกล้ามเนื้อแข็งแรง บุคคลพวกนี้ชอบกระทำผิดประเภทใช้กำลังรุนแรง

3) แบบพิกนิก (Pyknic Type) เป็นบุคคลรูปร่างอ้วนเตี้ยมักมีพฤติกรรมชอบหลอกลวงฉ้อโกงผู้อื่น และชอบทำผิดประเภทที่รุนแรงบางครั้ง

นอกจากนี้ยังมีคนที่มีรูปร่างผสมผสานกันซึ่ง Kretchmer เรียกรูปร่างประเภทนี้ว่า แบบไดพลาสติค (Dysplastic Type) ซึ่งมักกระทำ ความผิดปกติประเภติดื้อต่อหลักศีลธรรมและความสงบเรียบร้อยอีกทั้งความผิดปกติที่รุนแรงในบางครั้ง

ต่อมา Sheldon (1949 อ้างถึงใน พรชัย ชันตี, 2553: 108-109) ได้สำรวจข้อมูลของเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 15 ถึง 21 ปี ที่ได้มาทำการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเคราะห์ซึ่งถือได้ว่าเป็นเยาวชนที่มีปัญหาด้านความประพฤติ Sheldon พบว่าเยาวชนพวกนี้จะมีลักษณะของรูปร่างใหญ่โตมีกล้ามเนื้อบึกบึนลำสัน เมื่อเปรียบเทียบกับนักศึกษาจำนวน 4,000 คน นอกจากนี้ Sheldon ยังได้พัฒนาโดยการแบ่งแยกรูปร่างของมนุษย์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปร่างกับอารมณ์และนิสัยส่วนตัว ซึ่งสามารถแบ่งแยกรูปร่างออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1) เอ็นโดมอร์ (Endomorphy) เป็นบุคคลที่มีรูปร่างค่อนข้างอ้วน ผิวเกลี้ยงและนุ่มนวล กระดูกเล็ก ผิวหนังอ่อนนุ่ม และมีอุปนิสัยรักความสนุกสนาน ความสะดวกสบาย มีความรักต่อผู้อื่น และเป็นคนชอบสังคม

2) เมสโซมอร์ (Mesomorphy) เป็นบุคคลที่มีรูปร่างบึกบึนและมีกล้ามเนื้อมาก แข็งแรง มีโครงสร้างร่างกายใหญ่ หน้าอกใหญ่ มีเอวที่ใหญ่ มีอุปนิสัยที่ว่องไว และมีความประพฤติค่อนข้างก้าวร้าว

3) เอ็คโมเมอร์ (Ectomorphy) เป็นบุคคลที่มีประเทรูปร่างบอบบาง กระดูกเล็ก ไหล่ห่อ หน้าเล็ก มีอุปนิสัยไม่ชอบเข้าสังคม ชอบบ่น ไม่สู้ปัญหา เมื่อมีปัญหาอ่อน ไม่หลับ มีความรู้สึกไวต่อเสียงและสิ่งรบกวน ตลอดจนหวาดระแวงและเก็บตัว

Sheldon สรุปว่ารูปร่างของมนุษย์ทำให้มีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมที่ต่างกัน และยังก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันด้วย และความแตกต่างทั้งสองประการนี้เองทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมอาชญากรรมได้

ที่ยกตัวอย่างมาแล้วนั้นเป็นเพียงบางส่วนของที่เป็นงานศึกษาเพื่อนำมาอธิบายสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมในรูปแบบทางกายภาพ หรือวัดโดยลักษณะของร่างเป็นหลักสำคัญ แม้ว่าทฤษฎีแนวชีววิทยาจะมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นและสามัญสำนึกของคนโดยทั่วไป กรณีนี้เป็นกรอธิบายว่าเมื่อบรรพบุรุษมีความประพฤติที่ไม่ดี อาจส่งผลให้ผู้ที่สืบบุรุษหลานมีความประพฤติไม่ดีตาม แต่งานวิจัยที่ได้ศึกษาเรื่องนี้ทั้งในและต่างประเทศยังไม่สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยด้านชีวภาพสามารถถ่ายทอดได้ทางพันธุกรรมและเป็นปัจจัยสาเหตุโดยตรงของพฤติกรรมเบี่ยงเบน

2) ปัจจัยทางจิตวิทยา

เป็นการค้นหาสาเหตุของอาชญากรรมจากสิ่งที่อยู่ภายในร่างกายมนุษย์ แทนที่จะมองไปที่ด้านร่างกายและชีววิทยา กลุ่มแนวคิดนี้กลับมองไปที่ด้านจิตใจของบุคคล โดยมีความเชื่อว่าอาชญากรเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากความผิดหรือความกดดันทางจิตใจ แนวคิดกลุ่มนี้จึงพยายามมุ่งเน้นศึกษาสาเหตุของอาชญากรรมเป็นรายละเอียดบุคคล โดยมีหลักฐานว่าพฤติกรรมมีความแตกต่างกัน จะมีสาเหตุด้านจิตใจ เช่น ความผิดปกติของจิตสำนึก ความไม่สมบูรณ์ของอารมณ์ การพัฒนาเรียนรู้ทางสังคมที่บกพร่องในวัยเด็ก ฯลฯ ซึ่งแนวคิดนี้ได้มองไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับบุคลิกภาพ อาชญากรรมกับความผิดปกติทางจิตใจ และอาชญากรรมกับการควบคุมจิตสำนึก

นักวิชาการหลายคนสนใจด้านนี้ได้พยายามตั้งทฤษฎีเพื่ออธิบาย ว่าผู้กระทำผิดมีความบกพร่องทางจิต และอาชญากรรม เกิดจากบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตเป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีพฤติกรรมอาชญากร ซึ่งจะยกตัวอย่างของนักวิชาการบางท่านที่ได้อธิบายไว้ดังนี้

ผู้ชำนาญโรคจิต กล่าวถึงอาชญากรรมเป็นผลจากความบกพร่องทางสมอง บุคลิกภาพ โรคจิตจากการล้มตัว สภาพแวดล้อมจากการผลักดันให้เกิดพฤติกรรมอาชญากร ความกระทบกระเทือนทางอารมณ์ ความวิตกกังวล แต่อาชญากรรมเหล่านั้นเป็นผู้มีจิตที่ไม่ถึงกับผิดปกติ แต่เป็นบุคคลจำพวกที่มีอารมณ์ขัดแย้งแปรปรวน โดยเฉพาะในทัศนคติของ Freund (1856-1936) ที่ได้ศึกษาเรื่องนี้เพื่อนำไปอธิบายพฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคล ซึ่งในขณะนั้น

Freund และลูกศิษย์ของเขาซึ่งมี Adler (1870-1940) Jung (1875-1961) และ Stekel (1868-1940) ได้ร่วมกันพัฒนาแนวคิดด้านจิตวิเคราะห์นี้ขึ้นมา ตามแนวคิดนี้เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลส่วนมากเกิดจากพลังจากจิตภาคและชีวภาค (จิตใต้สำนึกสัญชาตญาณ) ซึ่งบุคคลทั่วไปอาจจะไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ ดังนั้นการปรับปรุงที่ไม่พึงประสงค์ จำเป็นต้องเจาะลึกลงไปภายในจิตใจของบุคคลจนถึงจิตใต้สำนึกของการตอบสนอง เพื่อหาแนวทางแก้ไขทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถในการควบคุมต่อแรงผลักดันหรือแรงกระตุ้น

ตามทัศนะของ Freund โครงสร้างทางชีวภาพที่อยู่ภายใต้จิตสำนึกของบุคคลมีอยู่ 3 ส่วนด้วยกัน คือ (นพมาศ อุ้งพระ (ธีรเวคิน), 2551: 28-29)

1) Id คือพลังตามสัญชาตญาณทางชีวภาคที่กระตุ้นหรือผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรม ที่มีลักษณะเป็นการตอบสนองความต้องการความสุขเพิลิเคิลิน

2) Super-Ego คือ ส่วนบุคลิกภาพที่ทำหน้าที่คอยควบคุมพฤติกรรมและลงโทษบุคคล ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ที่เคยได้รับความรักความอบอุ่นจากบิดามารดาในวัยเด็ก

3) Ego คือ ส่วนที่ตระหนักถึงความจริงของบุคคลที่อาศัยอยู่และคอยประสานงานระหว่างความต้องการของ Id กับข้อห้ามของ Super-Ego

ซึ่งโดยทั่วไปไปเด็กจะมีการทำงานของ Id Ego และ Super-Ego ตั้งแต่ในวัยเด็กอย่างเป็นขั้นเป็นระยะ ซึ่งปกติการทำงานของทั้ง 3 ส่วนจะมีความสมดุลกัน หากแต่เมื่อใดที่ทั้ง 3 ด้วมีความขัดแย้งกันจะทำให้เกิดภาวะจิตผิดปกติสามารถแสดงออกมาทางกายภาพอย่างเห็นได้ชัด และถ้า Id มีกำลังมากจะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามความต้องการของจิตใจโดยไม่สนใจว่าจะผิดกฎหมายหรือกฎระเบียบใดๆ

หลักการสำคัญของแนวคิดนี้คือ พฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมอาชญากรรมนั้น เป็นสัญลักษณ์หรือสัญชาตญาณของความขัดแย้งระหว่าง Id Ego และ Super-Ego ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ป่วยทางจิต หรือเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางอารมณ์ ซึ่งสามารถที่จะเชื่อมโยงให้เข้าไปสู่สภาวะพฤติกรรมอาชญากรรมได้ (ปกรณั มณีปกรณั, 2555: 204-209)

ด้านบุคลิกภาพ (Personality) ก็จัดอยู่ในหมวดของด้านจิตวิทยา เพราะมีแนวคิดที่คล้ายกันว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่อาจจะแสดงให้เห็นถึงปัญหาภายในตัวบุคคล เอเคอร์ (Akers, 1994 อ้างถึงใน พรชัย ชันตี, 2553: 138-139) ได้อธิบายว่าแนวคิดเรื่องบุคลิกภาพไม่ได้ให้ความสำคัญกับการกระตุ้นภายใต้จิตสำนึกหรือสัญชาตญาณของมนุษย์ว่าเป็นสาเหตุของอาชญากรรม หากแต่มุ่งเน้นไปที่บุคลิกภาพของบุคคลว่าเป็นสาเหตุของอาชญากรรม ซึ่งแนวคิดนี้เชื่อว่า อาชญากรรมมีบุคลิกภาพที่ผิดปกติไปจากบุคคลปกติทั่วไป ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากพันธุกรรมก็เป็นได้ โดยกล่าวว่าพฤติกรรมอาชญากรรมเป็นการแสดงออกของบุคลิกภาพที่

แตกต่างจากบุคลิกปกติ เช่น การขาดความสามารถในการระงับอารมณ์ ความก้าวร้าว การชอบหาเรื่องใส่ตัวเอง การชอบเป็นศัตรูกับผู้อื่น การมองโลกในแง่ร้าย หรือการไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคม และแนวคิดนี้ยังได้เสนออีกว่าอาชญากรนั้นแตกต่างจากบุคลิกปกติโดยทั่วไปในแง่บุคลิกพื้นฐาน บุคคลธรรมดาจะมีบุคลิกที่ยอมรับกฎระเบียบกติกาของสังคม ส่วนอาชญากรนั้นเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ไม่ยอมรับในกฎกติกาของสังคมหรือต่อต้านสังคม (Antisocial) หรือมีจิตผ่นผวน สิ่งเหล่านี้จึงสามารถที่จะเป็นสาเหตุของอาชญากรรมในแนวคิดด้านบุคลิกภาพได้อย่างชัดเจน ซึ่งการต่อต้านสังคมยังเป็นแนวคิดที่ Eysenck นักบำบัดชาวอังกฤษที่ได้ศึกษาและจำแนกบุคคลที่มีแนวโน้มว่าจะกระทำผิดออกเป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2551: 254-259)

1) Psychoticism เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ไม่ค่อยเห็นอกเห็นใจ ขาดความคิดสร้างสรรค์ จิตใจแข็งกระด้าง และต่อต้านสังคมซึ่งบุคคลเหล่านี้จะทำตัวเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมอยู่ตลอดเวลา

2) Introverts / Extroverts เป็นบุคคลที่มีนิสัยชอบผจญภัย ชอบแสดงบทบาทให้เหนือบุคคลอื่น มีพลังมาก มีความสนใจอยู่ภายในตัวเองสูงมาก มีลักษณะที่ค่อนข้างเสียขีริ่ม และมีความสนใจกับสิ่งแวดล้อมภายนอกอยู่บ้าง

3) Neuroticism เป็นบุคคลที่มีความเอนเอียงในด้านอารมณ์ได้ง่าย โดยความเอนเอียงนั้นจะหมายรวมไปถึง อารมณ์ที่หงุดหงิดง่าย เอาแต่ใจ มักกักคั่งอารมณ์ทำให้อารมณ์เสีย บางครั้งก็เป็นคนที่ขี้อาย เกือบเงินไม่มีความมั่นใจในตนเอง

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการอธิบายสาเหตุของอาชญากรรมตามแนวคิดทางด้านจิตวิทยาพบว่าอาชญากร หรือพฤติกรรมอาชญากรรมเป็นผลมาจากกรณูกระตุ้น หรือเร่งเร้าจากสภาพแวดล้อมทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งตนเองไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งสาเหตุอาชญากรรมที่พบบ่อยครั้งได้แก่ การกระทำผิดที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ การกระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงแต่ไม่ได้กระทำเป็นประจำ การกระทำผิดทางเพศต่อเนื่องจากความผิดปกติของจิต

3) ปัจจัยทางสังคมวิทยา

นักวิชาการหลายท่านและบุคคลทั่วไปมีความเข้าใจและเชื่อว่าสภาพเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอาชญากรรม ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลหรือความยากจนกับอาชญากรรม นับว่าได้รับความสนใจมานานมากสำหรับนักวิชาการหลายท่าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นจึงขอเสนอผลการศึกษารวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับอาชญากรรม ดังนี้ (ปกรณีย์ มณีปกรณีย์, 2555: 234-241)

(1) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับปัญหาอาชญากรรม ซึ่งเป็นผลงานการศึกษาของ Gerry ที่ศึกษาสถิติการเกิดอาชญากรรมในประเทศฝรั่งเศส และ Quetelet, (1796-1874) ได้ศึกษาสถิติอาชญากรรมในประเทศฝรั่งเศส เบลล์เยียม ฮอลล์แลนด์ ในปี ค.ศ. 1831 ซึ่งมีข้อค้นพบที่ตรงกันว่าในเมืองที่มีความร่ำรวยหรือประชากรมีรายได้สูงจะเกิดอาชญากรรมที่เป็นการประทุษร้ายต่อทรัพย์สูง แต่อาชญากรรมที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายร่างกายต่ำ ดังนั้นจึงได้สรุปว่าความยากจนไม่ได้เป็นสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมแต่สาเหตุที่แท้จริงคือโอกาสในการกระทำผิดต่างหากที่เป็นตัวสนับสนุนให้เกิดอาชญากรรม

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานกับอาชญากรรม ซึ่งงานศึกษาชิ้นนี้ได้มีนักวิชาการคือ Glaser และ Rice รวมทั้ง Singell และ Fleischer พบว่าอัตราการว่างงานมีผลต่อสถิติของอาชญากรรมที่เกิดขึ้น โดยอาชญากรรมจะมีมากในพื้นที่อัตราว่างงานสูง (เศรษฐกิจตกต่ำ) แต่งานศึกษาของ Ehrlich กลับพบว่าอัตราการว่างงานไม่มีผลต่อสถิติของการเกิดอาชญากรรม แต่งานของ Ehrlich นั้นได้ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนชายในเมืองใหญ่เท่านั้น

(3) อาชญากรรมกับจำนวนคนจน เป็นการศึกษาอีกชิ้นหนึ่งที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับอาชญากรรม ซึ่งจากงานของ Cho ได้ใช้ข้อมูลการเกิดอาชญากรรมของ F.B.I. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบในคดีอาญาของเมืองต่างๆ และของ Jacobs พบว่าการเกิดอาชญากรรมไม่มีความสัมพันธ์กันจำนวนคนจนแต่อย่างใด แต่งานของ Loftin and Hill กลับพบว่าความยากจนมีความสัมพันธ์กับอัตราการฆาตกรรมในครอบครัวที่ยากจน

(4) อาชญากรรมกับความยากจน ความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจ และการถูกกีดรอนสิทธิบางประการ ซึ่งในการศึกษาของ Bernard และ Vold ได้ทำการศึกษาที่อเมริกาด้วยงานวิจัยถึง 5 ชิ้นแต่ก็ยังไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัดว่าทั้ง 3 ส่วนมีความสัมพันธ์กัน

ดังที่กล่าวมาแล้วในงานการศึกษาข้างต้น จึงทำให้นักวิชาการไม่ค่อยให้ความสนใจกับเรื่องความยากจนที่มีต่อปัญหาอาชญากรรมเท่าใดนัก แต่ก็ไม่ใช่จะไม่เกี่ยวข้องกันเลยโดยสิ้นเชิงเพราะมีความเห็นว่า ถึงแม้จะไม่ได้มีความสัมพันธ์ในทางตรง แต่ความยากจนก็ได้สร้างปรากฏการณ์อื่นๆ ต่อบุคคลเหล่านี้ ซึ่งอาจจะมีผลให้คนเหล่านี้ประกอบอาชญากรรมได้

ในแนวคิดของทางสังคมศาสตร์เองได้มีการจัดตั้งสำนักแนวคิดหลายสำนัก และถูกจัดแบ่งออกเป็นกลุ่มแนวความคิดต่างๆ เช่น กลุ่มแนวคิดโครงสร้างทางสังคม กลุ่มแนวคิดกระบวนการทางสังคม กลุ่มแนวคิด นีโอคลาสสิก (Neo-Classic) กลุ่มแนวคิดด้านปัจจัยสถานการณ์ กลุ่มแนวคิดหัวรุนแรง กลุ่มแนวคิดสตรีนิยม และกลุ่มแนวคิดทฤษฎีผสมผสาน ซึ่ง

แต่ละกลุ่มแนวคิดได้มีการนำเอาทฤษฎีของตัวเองเพื่อนำไปอธิบายปรากฏการณ์อาชญากรรมที่เกิดขึ้นว่า น่าจะเกิดจากสาเหตุ ซึ่งสามารถยกตัวอย่างได้ดังนี้

แนวความคิดโครงสร้างทางสังคมในกลุ่มแนวคิดนี้ได้มีการอธิบายสาเหตุอาชญากรรมว่าเกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะการที่สังคมมุ่งเน้นไปในเรื่องค่านิยมทางวัตถุเป็นเป้าหมายสำคัญของชีวิต ถือเป็นการสร้างความกดดันให้แก่สังคมที่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ซึ่งพฤติกรรมเบี่ยงเบนนี้เป็นรูปแบบในการปรับตัวประเภทหนึ่ง ซึ่งแนวคิดด้านความกดดันทางสังคมนี้ผู้ที่พัฒนาแนวคิดนี้คือ Merton (1933; 1957 อ้างถึงใน ปกรณ์ มณีปกรณ์, 2555: 281-289) ได้อธิบายว่าเกิดจากความขัดแย้งระหว่างค่านิยมของสังคมและวิธีการสร้างการบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งความขัดแย้งนี้มีสาเหตุมาจากโครงสร้างทาง Merton ได้ให้ทัศนะว่าอาชญากรรมเป็นพฤติกรรมที่ผิดจากบุคคลทั่วไปในสังคมได้ประพฤติปฏิบัติ โดยทั่วไปแล้วอาชญากรรมเป็นพฤติกรรมซึ่งมีผลกระทบและเป็นปัญหาของสังคม โดยเป็นปัญหาซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ของบุคคล อาชญากรรมจึงเป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อน และมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของความต้องการนั้นๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องสร้างระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อปฏิบัติอย่างมีสมมูล เพราะมิฉะนั้นแล้วบุคคลจะมีพฤติกรรมที่ผิดต่อกฎเกณฑ์นั้น หากเมื่อคนไม่สามารถที่จะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้

แนวความคิดที่ว่าปัจจัยทางสังคมเป็นสาเหตุของอาชญากรรมนั้นได้เริ่มต้นมาจากการศึกษาของ Durkeim (1858-1971) ซึ่ง Durkeim เป็นนักวิเคราะห์สังคมคนแรกที่แนะนำว่าอาชญากรรมเป็นเพียงภาวะสำคัญของสังคม เป็นส่วนเกี่ยวข้องในชีวิตสังคม เขาเน้นว่าถ้าอาชญากรรมไม่ปรากฏในสังคม และแล้วความสร้างสรรค์จะไม่เกิดขึ้น จะไม่มีความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าใดๆ เขาแนะว่าสังคมได้มีการลงโทษต่ออาชญากรได้โดยมีบรรทัดฐานทางสังคมสนับสนุน และกฎเกณฑ์ระเบียบของสังคมมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่ออาชญากรรมโดยที่บุคคลได้ประกอบอาชญากรรมเป็นเพราะตกอยู่ในภาวะแวดล้อมทางสังคมที่เขาเผชิญอยู่ ซึ่งเป็นผลสะท้อนให้เห็นภาพของสังคมในขณะนั้นได้ เป็นสังคมที่ขาดระเบียบหรือการขัดแย้งของวัฒนธรรม เขาเน้นถึงความสำคัญของกฎระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นสำคัญที่ทำให้เกิดอาชญากรรมในสังคม ซึ่งวิธีการศึกษาเรื่องราวที่สำคัญของสังคม Durkeim มีความเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมถือเป็นข้อเท็จจริงทางสังคม ซึ่งนำมาศึกษาได้ เช่น อาชญากรรม การควบคุมทางสังคม ระเบียบประเพณี เป็นความผูกพันกัน เป็นข้อเท็จจริงซึ่งมีอยู่ในสังคมการควบคุมบังเกิดขึ้นเพื่อให้สังคมมีระเบียบ เมื่อใดก็ตามที่มีพฤติกรรมผิดสังคมปรากฏขึ้น หรือเรียกว่าอาชญากรรมสังคมจะใช้วิธีการควบคุมทางสังคมปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ หรือมีการลงโทษนั่นเอง ซึ่งถือเป็นเครื่องแสดงถึงว่าได้ปฏิบัติต่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้น และ Durkeim ใช้คำว่า Anomie “สภาพไร้บรรทัดฐาน” เป็น

การแสดงถึงการไม่ยอมรับค่านิยม ระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมซึ่งอาจจะเกิดขึ้นกับบุคคลใดๆ เมื่อเกิดปรากฏการณ์เช่นนี้สังคมจะพบกับความวุ่นวาย ขาดระเบียบ ฉะนั้นสังคมจึงต้องมีกฎหมาย บรรทัดฐาน ไว้คอยควบคุมอย่างจริงจัง เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายในการอยู่ร่วมกันในสังคม (พรชัย ขันดี, 2553: 181-186)

นอกจากที่จะเป็นเพียงปัจจัยที่เกิดจากสังคม เศรษฐกิจ ฐานะของครัวเรือนแล้วยัง สิ่งที่สำคัญที่สุดของการเกิดสาเหตุอาชญากรรมนั้นคือ “ตัวบุคคล” ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่กระทำหรือก่อ อาชญากรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้น Sutherland (1987 อ้างถึงใน พรชัย ขันดี, 2553: 216-223) ได้ อธิบายถึงสาเหตุอาชญากรรมว่าเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม คือการเรียนรู้จากบุคคลใกล้ชิด และ สิ่งที่สำคัญคือบุคคลที่ใกล้ชิดนั้นหากเป็นผู้เคยประกอบอาชญากรรมที่ชำนาญการเรียนรู้และ กลายเป็นอาชญากรของบุคคลย่อมสูงขึ้นเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้กลุ่มปัจจัยทางสังคมวิทยายังบอกว่า สาเหตุของอาชญากรรมที่เกิดจาก สังคมนั้นมีอยู่มากมายหลายอย่างด้วยกัน เช่น ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ที่ แตกต่างกัน อิทธิพลทางครอบครัว วินัยและการฝึกปฏิบัติตน สภาพทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และอิทธิพลสื่อมวลชน สิ่งเหล่านี้ยังเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดอาชญากรรมทางสังคมอย่างมากใน ปัจจุบัน

2.1.4 สาเหตุของอาชญากรรมที่เกิดจากการตีตรา

2.1.4.1 ทฤษฎีตีตรา

ในการอธิบายเรื่องการตีตราและ เนื้อหาในส่วนของทฤษฎีตีตรานี้ พรชัย ขันดี (2553) และปกรณ มณีปกรณ (2555) ได้อธิบายถึงทฤษฎีตีตราไว้ดังนี้

ในช่วงปี ค.ศ. 1960 เริ่มปรากฏการณ์ความขัดแย้งขึ้นในสังคมโลกมนุษย์ ได้มี การต่อสู้ช่วงชิงอำนาจด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้เกิดกระบวนทัศน์ (Paradigm) ใหม่ในการมองสังคมมนุษย์ และทฤษฎีตีตรานี้ว่าได้นำเสนอกระบวนทัศน์ใหม่ในการวิเคราะห์ สาเหตุของพฤติกรรมเบี่ยงเบนและอาชญากรรม จากเดิมที่เคยเริ่มต้นวิเคราะห์ตัวผู้กระทำผิดหรือ อาชญากร โดยศึกษาว่าปัจจัยใดทำให้มนุษย์ต้องประกอบอาชญากรรม ในทางตรงกันข้ามทฤษฎี ตีตรากลับวิเคราะห์สาเหตุอาชญากรรมจากสังคมภายนอกตัวอาชญากร ได้แก่ กระบวนการดำเนิน คดีอาญากับอาชญากร และปฏิกริยาของประชาชนในสังคมที่มีต่อตัวอาชญากร

หลักการของทฤษฎีตีตรามีรากฐานแนวคิดด้าน “การปฏิสัมพันธ์โดยสัญลักษณ์” ซึ่งเชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์มีพฤติกรรมคล้อยตามการกำหนดของคนในสังคมที่เกิดจากการ คิดต่อสื่อสาร หรือกระบวนการทางสังคม ดังนั้น ทฤษฎีตีตราเชื่อว่าอาชญากรรมจึงเกิดจากคนใน

สังคมกำหนดให้บุคคลมีพฤติกรรมเป็นอาชญากรรม โดยผ่านกระบวนการอย่างเป็นทางการ (กระบวนการยุติธรรม) และกระบวนการอย่างไม่เป็นทางการ (การดูถูก การขับไล่ออกไปจากสังคม การแสดงความรังเกียจ การไม่คบหาสมาคมด้วย)

ทฤษฎีตีตรายังมีข้อจำกัดในการนำไปอธิบายสาเหตุของอาชญากรรมที่ร้ายแรง แต่ก็ยังสามารถนำไปอธิบายในอาชญากรรมที่ไม่รุนแรง และพฤติกรรมเบี่ยงเบนของอาชญากรได้ อย่างไรก็ตามก็คืออิทธิพลของทฤษฎีตีตราที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการในการควบคุมสังคมในระดับสูงพอสมควร ประการสำคัญคือ ทำให้กระบวนการยุติธรรมหันกลับมาทบทวนกรณีการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดว่า บางครั้งทำให้อาชญากรรมกลับเพิ่มขึ้นแทนที่จะทำให้อาชญากรรมลดน้อยลง นักอาชญาวิทยาสรุไปไว้ว่า กระบวนการลงโทษที่มุ่งเน้นหลักปรัชญาด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีตีตรา เนื่องจากไม่ต้องการลงโทษมีผลทำให้พฤติกรรมอาชญากรรมหรือเบี่ยงเบนในอนาคตของผู้ที่ถูกลงโทษเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงเป็นที่คาดหมายว่าทฤษฎีตีตราจะมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานยุติธรรม

ทฤษฎีตีตรา (Labeling Theories) เป็นกลุ่มทฤษฎีที่มีมุมมองต่อสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมอาชญากรรมแตกต่างกันไปจากทฤษฎีอื่นๆ กล่าวคือทฤษฎีแนวนี้เชื่อว่าการศึกษาที่มองเพียงแค่พฤติกรรมของอาชญากรหรือปรากฏการณ์อาชญากรรมนั้น ไม่สามารถทำให้ผู้ที่ศึกษาเข้าใจปรากฏการณ์อาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้งมากเท่าใดนัก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาอาชญากรรมโดยการมองส่วนประกอบของสังคมทั้งหมด (Entire Social Context) หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การศึกษาอาชญากรรมจำเป็นต้องศึกษาจากปฏิกิริยาของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมนั้นด้วย รวมถึงปฏิกิริยาโต้ตอบจากหน่วยงานของภาครัฐและของประชาชนในสังคมต่อผู้กระทำผิดและเหตุการณ์ที่ถูกกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดทางอาญา

ดังนั้นการศึกษาแนวนี้จึงมีมุมมองต่อพฤติกรรมอาชญากรรมที่แตกต่างจากทฤษฎีอื่นโดยทั่วไป เนื่องจากไม่ได้มองหรือศึกษาที่ตัวอาชญากรหรือพฤติกรรมอาชญากรรมโดยตรง แต่กลับมุ่งประเด็นไปที่การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับปฏิกิริยาหรือการโต้ตอบทางสังคม ซึ่งหมายความรวมถึงประชาชนและเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมในสังคม ที่มีต่อตัวบุคคลที่กระทำผิดกฎหมายนั้น แล้วนำมาวิเคราะห์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือเบี่ยงเบนของบุคคลหรือไม่อย่างไร กล่าวคือ มีอิทธิพลทำให้พฤติกรรมบุคคลเปลี่ยนแปลงไปได้หรือไม่

2.1.4.2 รากฐานของทฤษฎีตีตรา

นักอาชญาวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ได้ตั้งชื่อทฤษฎีแนวนี้ไว้หลายชื่อ นอกจากชื่อทฤษฎีตีตราแล้วบางท่านก็ให้ชื่อว่า “ทฤษฎีปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคม (Social Reaction Theory)” ซึ่งชื่อนี้มีความหมายถึงหลักการพื้นฐานของตัวทฤษฎีที่ศึกษาอาชญากรรมจากปฏิกิริยา

โต้ตอบจากคนในสังคมนั่นเอง นอกจากนี้ Matza ยังมีการเรียกทฤษฎีนี้ว่าเป็นแนวคิดของมหาวิทยาลัยชิคาโกยุคใหม่ (Neo-Chicagoans) ซึ่งเป็นชื่อหนึ่งที่คุ้นเคยกัน แต่สำหรับ Becker (1973 อ้างถึงใน ปกรณ์ มณีปกรณ์, 2555: 392) ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนแนวความคิดนี้อย่างมากก็ชอบเรียกทฤษฎีนี้ว่า ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมเบียงเบน (Interactionist Theory of Deviance) และชื่อทฤษฎีที่ Matza และ Becker ได้กำหนดไว้สำหรับทฤษฎีนี้เหมือนกันว่าเป็นการเรียกตามแนวคิดและปรัชญาในการศึกษาสังคมศาสตร์ซึ่งทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลมา ซึ่งรู้จักกันดีในหลักการที่ชื่อว่า “การปฏิสัมพันธ์โดยสัญลักษณ์” (Symbolic Interactionism or Interactionist Social Psychology) (Orcutt, 1983 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 266) ดังนั้นเราอาจจะได้พบเห็นทฤษฎีนี้ที่มีชื่อแตกต่างกันไปในหนังสือต่างอาชีววิทยาหรือหนังสือสังคมศาสตร์ทั่วไป

แนวความคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลมาจากหลักการพื้นฐานของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์โดยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ศึกษาถึงความหมายของภาษาและสัญลักษณ์ที่ได้ถูกใช้ในกระบวนการติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้โดยมีหลักการพื้นฐานว่าบุคคล จะสร้างหรือมีความสำนึกหรือให้ความหมายแก่ตนเอง (Individual's Identity and Self-Concept) ต่อบุคคลสิ่งของ หรือเหตุการณ์ใด เฉพาะในกระบวนการติดต่อสื่อสารในสังคมเท่านั้น (Akers, 1994 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 267) ดังจะเห็นได้จากบทความของนักสังคมศาสตร์แนวนี้ต่างก็ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนของความหมายที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัวของบุคคล โดยผ่านทางภาษาพูด กิริยาท่าทาง และสัญลักษณ์ต่างๆ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับสัมพันธ์ระหว่างวิธีการเหล่านั้นกับการใช้ความหมายหรือสำนึกตนเองของบุคคล

2.1.4.3 นักอาชีววิทยาแนวตีตรา

เนื่องจากนักวิชาการที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีตีตรามีหลายท่านด้วยกัน ซึ่งแต่ละท่านก็มีการนำเสนอทฤษฎีแนวทางนี้ออกมาใช้ในช่วงเวลาที่ไม่พร้อมกัน อีกทั้งยังแตกต่างกันในเรื่องของกระบวนการในการตีตราหรือประณามบุคคลที่กระทำผิดกฎหมาย แต่ที่ได้จัดกลุ่มให้นักวิชาการเหล่านี้อยู่ในกลุ่มทฤษฎีตีตรา เนื่องจากมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวข้องกับสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมว่า เกิดจากกระบวนการที่ปัจเจกชนได้ให้ความหมายหรือสร้างสำนึกแก่ตนเองว่าเป็นอาชญากรหรือเป็นผู้มีพฤติกรรมเบียงเบน ซึ่งเป็นผลสะท้อนมาจากการได้เข้าใจได้อย่างละเอียดยิ่งขึ้น จึงขอนำเสนอเฉพาะทฤษฎีที่สำคัญ และเรียงตามระยะเวลาที่นำเสนอผลงานทางวิชาการที่ได้พัฒนาทฤษฎีแนวนี้

1) Tannenbaum (1938 อ้างถึงใน ปกรณ์ มณีปกรณ์, 2555: 396-400)
 ในยุคนี้ Tannenbaum ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับด้านอาชีววิทยาที่มีการกล่าวถึงการตีตรา

(Labeling) ขึ้นมาเล่มหนึ่งคือ Crime and the Community ซึ่งนับได้ว่า Tannenbaum เป็นผู้ที่น่าเสนอทฤษฎีตีตราเป็นท่านแรกในปี ค.ศ. 1938 กรณีอิทธิพลของการถูกตราหน้าว่าเป็นอาชญากรที่มีจิตใจและทัศนคติของเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีอาญา แม้ว่าบทความของ Tannenbaum จะได้รับความสนใจน้อยกว่าบทความของ Lermert ในหนังสือของ Tannenbaum ได้พยายามนำเสนอว่าการควบคุมอาชญากรรมของสังคมนั้นจะสร้างปัญหาอาชญากรรมมากกว่าที่จะแก้ไข โดยการนำเสนอถึงผลกระทบหรืออิทธิพลของการถูกดำเนินคดีโดยกระบวนการยุติธรรมที่มีต่อเยาวชนผู้ถูกจับกุมว่า เปรียบเสมือนการสร้างโลกหรือประสบการณ์อันเลวร้ายให้แก่เด็กที่ถูกจับกุม และนำไปสู่การพัฒนาการกำหนดตนเองว่าตนเป็นคนเลว จากการผ่านขั้นตอนการถูกดำเนินคดี และปฏิกิริยาโต้ตอบของคนในสังคม ดังนี้

“เด็กผู้ชายที่ถูกจับกุมและแยกออกไปจากกลุ่มเพื่อทำการบำบัดรักษาหรือแก้ไขเป็นกรณีเฉพาะเด็กผู้ชายผู้นี้ก็ไม่ได้มีความผิดมากไปกว่าสมาชิกคนอื่นๆ ของกลุ่ม แล้วเขาก็จะค้นพบกับโลกใหม่ที่เขารู้จักเพียงเล็กน้อย การถูกจับกุมจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกของการถูกกักกัน ทัศนคติและประสบการณ์ใหม่ที่เด็กคนอื่นไม่ได้รับ ในโลกใบนี้เขาจะสร้างความรู้สึกแก่ตนเองว่า เป็นบุคคลใหม่ที่แตกต่างไปจากก่อนที่จะถูกจับกุม เขาถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มของผู้เป็น “จโมย” และถูกจัดให้อยู่ในโลกใบใหม่และจะคงอยู่ในตลอดไปชั่วชีวิตของเขา โดยไม่สามารถกลับเข้ามาอยู่ในสังคมได้ตามเดิม กระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคคลกลายเป็นอาชญากรก็คือ กระบวนการของการกล่าวหา การให้คำนิยาม การแบ่งแยก การตอกย้ำ และการกระทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นอาชญากร บุคคลจะกลายเป็นบุคคล (อาชญากร) ที่ถูกเขาจำกัดให้เป็น การถูกแยกออกไปจากสังคมของเด็กผู้ชายจะผลักดันเข้าไปในเข้าร่วมเป็นสมัครพรรคพวกกับเด็กผู้ชายคนอื่นๆ ที่ถูกแยกออกไปจากกลุ่ม และการรวมตัวกันเป็นแก๊งก็จะกลายเป็นวิธีการของพวกเขาในการหลบหนีและการรักษาความปลอดภัยในชีวิต ในแก๊งจะสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่พวกเขาซึ่งนำไปสู่การเป็นอาชญากรอาชีพ”

แนวความคิดของ Tannenbaum นั้นแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการควบคุมทางสังคม (Social Control) ต่อบุคคลที่ถูกส่งไปให้บุคคลดังกล่าวกลายเป็นอาชญากรต่อไป โดยผ่านกระบวนการกระตุ้น แนะนำหรือเร่งเร้าให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกตีตราหรือ

ประณาม ซึ่งแนวความคิดของ Tannenbaum จะไม่สลับซับซ้อนเหมือนแนวคิดของ Lermert เนื่องจาก Tannenbaum ได้นำเสนอว่า เมื่อเด็กผู้ชายถูกจับกุมและถูกตีตราว่าเป็นอาชญากร เด็กผู้ชายคนนั้นไม่มีทางเลือกอื่นเว้นแต่จะเลือกไปเป็นอาชญากรอาชีพ ที่ได้กำหนดโดยกระบวนการตีตราที่เกิดจากปฏิกิริยาโต้ตอบของบุคคลในสังคม และ Tannenbaum ได้เน้นย้ำถึงกระบวนการที่สร้างพฤติกรรมอาชญากรถาวรว่าเกิดจากกระบวนการยุติธรรมของรัฐ และส่งผลกระทบต่อทั้งตัวเด็กที่ถูกดำเนินคดีและผลกระทบต่อคนในสังคมกรณีทัศนคติที่มีต่อเด็กคนดังกล่าว

2) Lermert (1951) ได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งที่มีชื่อว่า Social Pathology ถึงแม้ว่าจะนำเสนอทฤษฎีแนวนี้ภายหลัง Tannenbaum หากแต่รูปแบบแนวคิดในการตีตราของ Lermert นั้นกลับได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้พัฒนาทฤษฎีตีตราขึ้นมาเป็นท่านแรก โดยการนำเสนอในหนังสือ “สังคมพยาธิวิทยา” (Social Pathology) ขึ้นในปี ค.ศ. 1951 ซึ่งตรงกับช่วงเวลาทฤษฎีความกดดันทางสังคม (Strain Theory) กำลังมีอิทธิพลในวงการอาชญาวิทยา ทำให้ผลงานของ Lermert ไม่ได้รับการต้อนรับในวงการอาชญาวิทยาในระยะแรกที่ได้นำทฤษฎี งานศึกษาของ Lermert นับว่าเป็นความพยายามครั้งแรกที่จะพัฒนาทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของสังคม เนื้อหาสาระในหนังสือของ Lermert เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาสังคมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviance) ที่มีจำนวนมากในสมัยนั้น ซึ่ง Lermert ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviance) คือพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมในช่วงเวลานั้น และพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นจะมีคุณค่าต่อการศึกษาที่ต่อเมื่อมีจำนวนมาก และเริ่มจะก่อให้เกิดความไม่มั่นคงต่อวัฒนธรรม ค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม จนทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบทางสังคม (Social Reaction) ซึ่งหมายถึงการโต้ตอบของบุคคลและกลุ่มบุคคลในสังคม พฤติกรรมอันไม่เป็นที่ยอมรับ และการโต้ตอบอาจจะแสดงออกได้ทั้งทางพฤติกรรมและความรู้สึก รวมถึงทัศนคติด้วย ทั้งนี้ความรุนแรงของการโต้ตอบขึ้นอยู่กับ “ระดับของขอบเขต และความเด่นชัด” ของพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น

แต่ผลงานของ Lermert ได้อธิบายเกี่ยวกับ “พฤติกรรมเบี่ยงเบนเดิม” (Primary Deviance) ซึ่ง Lermert ได้อธิบายความหมายของพฤติกรรมเบี่ยงเบนดั้งเดิม หรือเบี่ยงเบนเริ่มต้นไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม แต่บุคคลก็ได้ปฏิบัติโดยไม่มีความรู้สึกว่ามีความผิด และพฤติกรรมเช่นนี้ก็ยังคงมีอยู่ต่อไปตราบเท่าที่อยู่ในขอบเขตที่สังคมยอมรับได้ ตัวอย่างเช่น บุคคลที่ติดสุราอย่างหนักมักจะมองตนเองว่าเป็นนักดื่มสุราทางสังคมมากกว่าเป็นผู้ติดสุราเรื้อรัง หรือเยาวชนที่ลักขโมยรถยนต์บุคคลอื่นก็จะให้เหตุผลเข้าข้างตนเองว่าเป็นการขโมยรถยนต์ผู้อื่นมาใช้ชั่วคราวเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีกรณีพฤติกรรม

อาชญากรรมดั้งเดิมอาจจะเกิดจากปัจจัยทางกายภาพ จิตวิทยาหรือปัจจัยทางสังคม และในทางตรงกันข้ามหากปรากฏว่าได้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบทางสังคมต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนดั้งเดิมของบุคคล บุคคลดังกล่าวก็จะถูกลงโทษหรือถูกต่อต้านจากบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งในกระบวนการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลดหรือควบคุมพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนนั้น กลับทำให้บุคคลดังกล่าวมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลจะพัฒนาความรู้สึกหรือรับรู้จากกระบวนการต่อต้านหรือควบคุมทางสังคม (Criminal Self-Image) และกระบวนการปฏิสัมพันธ์เช่นนี้เองทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนดั้งเดิมเกิดบ่อยครั้งมากขึ้น และในที่สุดก็เปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวรและไม่สามารถแก้ไขได้

Lermert ได้เน้นให้เห็นว่ากระบวนการเกิดพฤติกรรมบนถาวร (Secondary Deviance) นั้น เป็นการปรับตัวหรือตอบโต้ของบุคคลต่อปฏิกิริยาโต้ตอบทางสังคมหรือต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเขาในลักษณะที่หมดทางเลือกพฤติกรรมตนเอง ทั้งนี้เพราะปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคมจะก่อให้เกิดการปิดกั้นระหว่างบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนกับชุมชน บุคคลดังกล่าวก็จะถูกแยกตัวออกจากสังคมหรือชุมชนโดยวิธีการต่างๆ เป็นเหตุให้ทางเลือกของบุคคลดังกล่าวเหลืออยู่เพียงการเลือกกระทำในพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อไปหรือไปรวมกลุ่มกับบุคคลที่มีพฤติกรรมเช่นเดียวกัน (Lermert, 1951: 78-98) ทั้งนี้ Lermert ได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงในความรู้สึกตนเอง (Self-Concept) และเปลี่ยนแปลงในการมีส่วนร่วมในสังคม (Social Participation) ว่าเป็นปรากฏการณ์สำคัญในการวิเคราะห์ทางสังคมของพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวร (Secondary Deviance) หรืออีกนัยหนึ่ง Lermert ได้อธิบายให้เห็นถึงอิทธิพลหรือผลกระทบที่เกิดจากกลไกการควบคุมทางสังคมต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนนี้ โดยการนำเสนอของ Lermert ดังนี้ คือ

“เราควรให้ความสำคัญกับการควบคุมทางสังคมและอิทธิพลของมันต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดเก่าของทางสังคมศาสตร์ซึ่งเชื่อกันได้ว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนก่อให้เกิดการควบคุมทางสังคม แต่ก็น่าจะมีความคิดตรงกันข้ามกับแนวความคิดเก่า กล่าวคือการควบคุมทางสังคมก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นแนวความคิดใหม่ที่มีความสำคัญต่อการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนในสังคมสมัยใหม่” (Lermert, 1994 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 272)

ทฤษฎีพฤติกรรมเบียงเบนถาวรของ Lermert มีความสำคัญต่อนักอาชญาวิทยาที่สนับสนุนแนวความคิดทฤษฎีตีตรา แม้ว่าในระยะต่อมามีแนวความคิดเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมกล่าวคือมีแนวความคิดว่าทฤษฎีตีตรานั้นยังไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะใช้อธิบายสาเหตุอาชญากรรมได้อย่างชัดเจนเพราะยังขาดหลักการในการอธิบายอีกหลายอย่างซึ่งทำให้ทฤษฎีนี้ถูกกล่าวยังไม่สมบูรณ์พอ และทฤษฎีของ Lermert นี้เป็นเพียงแต่การนำเสนอแนวความคิดเพื่อเป็นแนวทางใหม่ในการศึกษาพฤติกรรมอาชญากรรมเท่านั้น

3) Becker (1963) และบุคคลภายนอก ได้นำเสนอทฤษฎีตีตราแล้ว ยังมีหนังสือของนักอาชญาวิทยาที่ชื่อว่า Becker ซึ่งได้อธิบายในเรื่องบุคคลภายนอก ได้นำเสนอแนวคิด วิธีการ และกระบวนการโต้ตอบของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมเบียงเบนได้อย่างละเอียดยิ่งขึ้น และ Becker ได้เรียกบุคคลที่ถูกตีตราทางสังคม ว่าเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเบียงเบนถาวรหรืออาชีพ (Career Deviance) Becker ได้กล่าวถึงวิธีการที่สังคมให้คำนิยามและวิธีการโต้ตอบต่อพฤติกรรมเบียงเบนนี้ว่า

“ขั้นตอนสำคัญในกระบวนการสร้างรูปแบบที่มั่นคงของพฤติกรรมเบียงเบนหรืออาชญากรรมคือ ประสบการณ์ที่เคยได้รับการถูกจับกุมและถูกสังคมกล่าวหาว่าเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเบียงเบน การที่บุคคลเข้ามาอยู่ในขั้นตอนนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมที่กระทำต่อบุคคลผู้นั้น การจับกุมและถูกประณามว่าเป็นบุคคลมีพฤติกรรมเบียงเบนนั้น จะมีผลกระทบที่สำคัญหลังจากการที่บุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมและการสร้างความรู้สึกหรือความนึกคิดว่าเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเบียงเบน” (Becker, 1963: 31)

Becker ได้นำหลักการปฏิสัมพันธ์โดยสัญลักษณ์มาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมเบียงเบนว่า เกิดจากปฏิริยาโต้ตอบของคนในสังคม กล่าวคือกลุ่มคนในสังคมได้สร้างพฤติกรรมเบียงเบนโดยการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อทำให้พฤติกรรมที่แตกต่างจากไปจากคำนิยามหรือบรรทัดฐานสังคม เป็นพฤติกรรมเบียงเบน และได้นำหลักเกณฑ์นี้ไปใช้ตีตราบุคคลบางประเภท ทำให้สามารถกำหนดขั้นตอนของการดำเนินการในกระบวนการโต้ตอบทางสังคมได้จำนวน 3 ขั้นตอน ดังนี้ การกำหนดหลักเกณฑ์ การนำหลักเกณฑ์ไปใช้ และการตีตราบุคคลบางคนให้กลายเป็นคนนอกสังคม หรือคนชายขอบไป และ Becker เชื่อว่าในสังคมที่ประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจะมีหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นข้อที่ควรสังเกตก็คือ เพราะเหตุใดบุคคลบางกลุ่มจึงสามารถกำหนดหลักเกณฑ์เหล่านั้นขึ้นมาใช้บังคับกับ

ผู้คนในสังคมได้ Becker ก็เรียกบุคคลกลุ่มนี้ว่า “บุคคลที่กุมอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์” (Moral Entrepreneurs) ในขณะที่ความเห็นหรือค่านิยมของบุคคลของบางกลุ่มไม่สามารถใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดพฤติกรรมบุคคลได้

Becker ได้กล่าวว่าขั้นตอนในการตีตราบุคคลให้เป็นคนนอกสังคมนั้นสำคัญที่สุดในกระบวนการตีตรา บุคคลใดก็ตามที่จะกลายเป็นคนนอกสังคมขึ้นอยู่กับผลการตีตรา มากกว่า การกระทำที่ฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ของบุคคลนั้น เนื่องจากมีปัจจัยที่สำคัญก็คือ พฤติการณ์ สภาพแวดล้อม (Circumstances) ซึ่งจะทำให้มีการบังคับใช้หลักเกณฑ์หรือกฎหมายที่แตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่น ผู้ชายผิวดำที่ไปทำร้ายผู้หญิงผิวขาวก็มีแนวโน้มที่จะถูกสังคมลงโทษ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชายผิวขาวที่กระทำผิดในขณะเดียวกัน หรือคนผิวดำที่ฆ่าคนผิวดำด้วยกันมีแนวโน้มที่จะถูกลงโทษน้อยกว่าคนผิวขาวที่ฆ่าคนอื่นถึงแก่ความตาย Becker ได้พยายามที่จะแสดงให้เห็นว่ากระบวนการตีตราว่าเป็นอาชญากร หรือเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดย Becker ได้เริ่มให้นักอาชีววิทยาหันมาให้ความสนใจกับความเหมาะสมหรือบุคคลยุดิธรรมของกระบวนการยุติธรรม

4) Kritsues (1962 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 273-274) การวิเคราะห์ปฏิบัติการโต้ตอบทางสังคมของ Kritsues นั้นจะนำหลักการปฏิสัมพันธ์มาใช้อย่างเคร่งครัดมากกว่า นักวิชาการแนวทฤษฎีตีตราท่านอื่น ตามทฤษฎีของ Kritsues นั้นพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดจากปฏิสัมพันธ์ที่คนในสังคมกำหนดและปฏิสัมพันธ์ที่คนในสังคมกำหนดและปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งใดว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรืออีกนัยหนึ่งคนในสังคมได้สร้างพฤติกรรมเบี่ยงเบน และกำหนดให้บุคคลพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากการแปลความหมายของพฤติกรรมใดว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน รวมทั้งปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวตามที่เห็นว่าเหมาะสมสำหรับผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น การกำหนดให้พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนไม่จำเป็นต้องอาศัยหลักเกณฑ์หรือกฎหมายใด Kritsues เรียกกระบวนการกำหนดพฤติกรรมเบี่ยงเบนว่า “การแปล การกำหนด และปฏิบัติ” (Interpretation Definition and Treatment)

สำหรับขั้นตอนแรกในการแปลความหมายว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นมีความสลับซับซ้อนกว่าการแปลความหมายธรรมดา โดยกระบวนการที่ต้องอาศัยพยานหลักฐานแวดล้อมต่างๆ อันได้แก่ คำบอกเล่า ข่าวลือ หรือการสังเกตการณ์พฤติกรรมนั้นโดยตรง หลังจากนั้นจึงได้แปลความหมายหรือจัดให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นอยู่เป็นหมวดหมู่ เช่น อาชญากร พวกรักร่วมเพศ พววจิตวิปริต ฯลฯ ต่อมาในขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนที่ประชาชนในสังคมจะกำหนดให้บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นกลุ่มบุคคลที่มีแนวโน้มว่ามีพฤติกรรมนี้ในอนาคตต่อไป ซึ่งเป็นการกำหนดจากการมองพฤติกรรมในอดีตของบุคคลดังกล่าว Kritsues กล่าว

ว่าบุคคลจะไม่ถูกตีตราว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจนกว่าจะถึงขั้นตอนที่สามของกระบวนการตีตรา ซึ่งในขั้นตอนนี้ประชาชนในสังคมจะปฏิบัติต่อบุคคลที่มีพฤติกรรมถูกกำหนดและแปลความหมายว่าเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ในทางที่ไม่ยอมรับหรือปฏิเสธในการที่จะให้บุคคลดังกล่าวเข้าร่วมในสังคม ซึ่งอาจจะแสดงออกได้ทางวาจาหรือกิริยาาก็เป็นได้ จะเห็นได้ว่ากระบวนการตีตราทฤษฎี Kritesues นั้นจะมุ่งเน้นในเรื่องการโต้ตอบตามความรู้สึกส่วนตัวและการแสดงออกทางพฤติกรรมของคนในสังคม ทั้งนี้โดยไม่ต้องอาศัยหลักเกณฑ์หรือระเบียบใดมาเป็นเครื่องชี้วัดความเบี่ยงเบนหรือความผิดปกติของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

5) Erikson (1962; 1966) ได้นำเสนอผลงานที่แตกต่างไปจากทฤษฎีตีตราทั่วไป เนื่องจากในการวิเคราะห์ปฏิกริยาโต้ตอบทางสังคมต่อพฤติกรรมบุคคลของ Erikson ได้นำหลักการของ Durkheim และนักวิชาการที่ศึกษาพฤติกรรมอาชญากรในระดับมหภาคมาใช้ โดยไม่ได้ให้ความสนใจกับกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลต่อบุคคล (ระดับจุลภาค) มากนัก ในการกำหนดพฤติกรรมเบี่ยงเบนนอกจากนี้ Erikson ยังได้อธิบายให้เห็นถึงประโยชน์หรือข้อได้เปรียบที่พฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ให้แก่ชุมชนหรือระบบสังคม

Erikson ได้นำเสนอว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนช่วยทำให้เส้นแบ่งแยกจริยธรรมของสังคมเข้มแข็งขึ้น กล่าวคือเมื่อสังคมได้มีปฏิกริยาโต้ตอบต่อสังคมบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยวิธีการของสังคม ได้แก่ การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม การไล่ออกจากกลุ่ม การไม่ต้อนรับ ก็จะส่งผลให้สมาชิกในสังคมที่ไม่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเห็นถึงการแบ่งแยกระหว่างพฤติกรรมที่ถูกต้องกับพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายหรือขัดต่อระเบียบทางสังคม บุคคลที่ถูกกระบวนการทางสังคมลงโทษก็จะเป็นตัวอย่างให้บุคคลที่เหลือได้ทราบว่า พฤติกรรมใดควรปฏิบัติหรือพฤติกรรมใดควรละเว้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเมื่อจะลงมือปฏิบัติ ดังนั้น Erikson จึงเชื่อว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นสิ่งที่ทำให้ความมั่นคงในสังคมสุกก่อน ในทางตรงกันข้ามพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม ซึ่งแนวทางในลักษณะนี้ Durkheim ได้เคยนำเสนอมาก่อนแล้วในหนังสือเรื่อง “การแบ่งแยกแรงงานในสังคม”

อย่างไรก็ดี Erikson ก็ได้นำเสนอถึงกระบวนการที่สังคมใช้ตรวจสอบพฤติกรรมเบี่ยงเบนไว้ด้วย Erikson เชื่อว่าสังคมมีกระบวนการที่จะตรวจสอบว่าบุคคลใดมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นด้วย ตัวอย่างเช่น บุคลิก ชาติตระกูล สถานภาพทางสังคม ประวัติอาชญากร หรือความสำนึกในความผิดของบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งกระบวนการส่วนมากจะขึ้นอยู่กับการที่ผู้กระทำผิด

จะแสดงให้เห็นว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือไม่ ซึ่งจะทำให้บุคคลดังกล่าวไม่ได้
รับการต่อต้านหรือลงโทษจากกลไกของรัฐมากขึ้นถึงขั้นถูกขับออกจากสังคม

นอกจากนี้ Erikson ยังได้นำเสนอว่า กระบวนการตีตราบุคคลในสังคม
มีอยู่ 3 ขั้นตอนด้วยกันดังนี้ ขั้นตอนแรกขั้นตอนนี้เป็นการตัดสินใจของสังคมหรือชุมชนที่จะใช้
วิธีการใดการใดตอบพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้กระทำผิด นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะทำให้
บุคคลถูกถอดถอนจากตำแหน่งปกติในสังคม ไปสู่การมีบทบาทเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมผิดปกติ
จากบุคคลธรรมดา ขั้นตอนที่สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับพิธีการในการดำเนินการเพื่อจัดการกับผู้กระทำ
ผิด นับตั้งแต่การเผชิญหน้าระหว่างตัวแทนของสังคมกับผู้กระทำผิด ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาคดี
ผู้กระทำผิดหรือการตรวจสอบวิเคราะห์บุคคลที่มีความผิดปกติทางกายและจิตใจ ซึ่งในขั้นตอนนี้
จะเป็นการประกาศอย่างเป็นทางการว่าบุคคลมีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป เป็นผู้กระทำผิด
กฎหมายหรือเป็นผู้ผิดปกติ และขั้นตอนที่สามทำเป็นขั้นตอนที่สังคมได้ดำเนินการกำหนดบทบาท
หน้าที่ใหม่ให้แก่ผู้กระทำผิดหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ตัวอย่างเช่น การกำหนดให้บุคคลเป็น
นักโทษหรือผู้ช่วยวิกลจริต หรือเป็นบุคคลที่รกร่วมเพศ ซึ่งเป็นการกำหนดตำแหน่งรวมทั้ง
บทบาทให้แก่บุคคลที่กระทำผิดหรือเบี่ยงเบน และเป็นการยากที่บุคคลที่ถูกกระบวนการทางสังคม
ตีตราว่าเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นบุคคลวิกลจริต กลับเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งเดิมหรือบทบาท
เหมือนเดิมในสังคมอีกครั้งหนึ่ง (Erikson, 1962: 311)

2.1.4.4 สาระสำคัญของกลุ่มทฤษฎีตีตรา

เนื่องจากมีนักวิชาการสนับสนุนแนวความคิดของทฤษฎีตีตราหลายท่านด้วยกัน
ซึ่งแต่ละท่านก็ได้มีการนำเสนอทฤษฎีแนวนี้ออกมาในช่วงเวลาที่ไม่พร้อมกัน อีกทั้งแนวความคิด
นี้ยังมีความแตกต่างกันในเรื่องกระบวนการตีตราบุคคลที่กระทำผิดกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทาง
สังคม แต่ที่ได้จัดกลุ่มให้นักวิชาการเหล่านี้อยู่ในกลุ่มตีตรา ก็เนื่องจากมีฐานแนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุ
มาจากของพฤติกรรมอาชญากรรมตรงกันหรือสอดคล้องกันว่า พฤติกรรมอาชญากรรมหรือ
พฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดจากกระบวนการที่ปัจเจกชนได้ให้ความหมายแก่ตนเองว่าเป็นอาชญากร
หรือผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และเป็นผลสะท้อนมาจากการที่ปัจเจกชนได้ตีตราหรือประณามจาก
หน่วยงานของรัฐหรือประชาชนในสังคม

อย่างไรก็ตามหน้าที่สำคัญของนักทฤษฎีแนวนี้ก็คือ พยายามเข้าใจหรืออธิบายถึง
กระบวนการที่ความหมายของพฤติกรรมอาชญากรรมหรือพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนที่มีอิทธิพลต่อ
ปฏิกิริยาโต้ตอบหรือแนวความคิดของบุคคลในสังคม ตลอดจนพฤติกรรมความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่
ถูกมองว่าเป็นอาชญากรหรือบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรืออาจกล่าวได้ว่าการตีตราเป็นตัวแปร

อิสระที่อาจจะทำให้เกิดพฤติกรรมอาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนในลักษณะถาวรหรือคงทนนั้นเอง

ผู้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีตีตราเป็นท่านแรกคือ Tanenbaum ในปี ค.ศ. 1930 ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าหลักการและสาระสำคัญที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมอาชญากรรมเป็นครั้งคราว จะมีพฤติกรรมอาชญากรรมถาวร และต่อมาในปี ค.ศ. 1951 Lermert ได้นำเสนอการวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของกลไกการควบคุมสังคมต่อการกำเนิดและการสร้างรูปแบบของพฤติกรรมอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ แต่บุคคลที่ทำให้แนวคิดทฤษฎีตีตราได้รับความสนใจในวงการอาชญาวิทยาก็คือ Becker จากหนังสือเรื่อง “บุคคลภายนอก” (Outsider) และมุมมองตรงกันข้าม (The Other Side) ต่อจากนั้นยังมี Kritisues ได้นำเสนอทฤษฎีต่อวงการอาชญาวิทยาอีกด้วย

ทฤษฎีกลุ่มนี้ได้ได้อธิบายสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมไว้ในคำประกาศของนักวิชาการที่สนับสนุนทฤษฎีแนวนี้ ซึ่งเนื้อหาสาระมีจำนวนมาก เนื่องจากมีการนำเสนอโดยนักทฤษฎีหลายท่าน จึงขอสรุปเฉพาะแนวคิด (Concept) สำคัญดังต่อไปนี้

1) การกำหนดตนเอง (Self-Image) นักทฤษฎีปฏิสัมพันธ์โดยสัญลักษณ์เชื่อว่า บุคคลจะกำหนดตนเองหรือสร้างความสำนึก (Self-Image) ตามภาพพจน์ที่คนอื่นกำหนดให้ ดังนั้น บุคคลจะมีความคิดหรือความเชื่อที่ตนเองมีบุคลิกอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับคนที่คนในสังคมโดยเฉพาะบุคคลใกล้ชิดได้กำหนดความหมายหรือบทบาทหน้าที่ ซึ่งบุคคลดังที่ถูกลูกกำหนดก็มีแนวโน้มที่จะแสดงออกหรือมีบุคลิกตามความเชื่อของตนเองที่บุคคลอื่นกำหนดให้เป็นเช่นนั้น

2) พฤติกรรมเบี่ยงเบนดั้งเดิมหรือครั้งแรก (Primary Deviance) นักทฤษฎีตีตราไม่ได้ให้ความสำคัญกับสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมอาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนครั้งแรกมากนัก แต่โดยทั่วไปแล้วเชื่อว่าพฤติกรรมอาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนครั้งแรกเกิดจากปัจจัยทางชีวภาพ จิตวิทยา และสภาพแวดล้อมทางสังคม แต่เป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะไม่สม่ำเสมอ เกิดไม่บ่อยครั้ง และไม่มีรูปแบบถาวร และนอกจากนี้หากไม่มีการถูกดำเนินการลงโทษทางสังคมไม่ว่าจะเป็นรูปแบบอย่างไรไม่เป็นทางการหรือเป็นทางการ พฤติกรรมอาชญากรรมหรือเบี่ยงเบนเหล่านี้อาจจะยังคงอยู่แต่ก็มีลักษณะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวและไม่บ่อยครั้ง อีกทั้งยังไม่มีการพัฒนาในรูปแบบที่ถาวร

3) พฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวร (Secondary Deviance) นักทฤษฎีตีตราเชื่อว่าสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวรมาจากกระบวนการควบคุมทางสังคม ที่ทำให้บุคคลที่ถูกลงโทษทางสังคมไม่ว่าจะเป็นการถูกดำเนินคดี หรือการถูกสังคมดูถูกและไม่ให้เข้าร่วมในสังคม การปฏิบัติตามกระบวนการควบคุมทางสังคมนี้จะสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้ที่ถูก

จับกุมหรือลงโทษ ทำให้เขาเกิดความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นคนภายนอกสังคม เป็นคนเลวที่สังคมไม่ต้องการ สิ่งเหล่านี้จะทำให้คนเหล่านี้เกิดการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดและสำคัญตนว่าเป็นอาชญากร ซึ่งนำไปสู่การมีพฤติกรรมหรือเบี่ยงเบนที่ถาวรตลอดไป

4) ทางเลือกของบุคคลที่ถูกตีตรา (Alternative Behavior) แม้ว่านักทฤษฎีตีตราจะเชื่อว่าเมื่อบุคคลถูกตีตราว่าเป็นอาชญากรนั้นยังคงมีทางเลือกพฤติกรรมของตนเองในอนาคต หากแต่การตีตรานอกจากจะทำให้ทางเลือกของบุคคลนั้นมีน้อยลงแล้วยังทำให้บุคคลดังกล่าวควบคุมพฤติกรรมทางเลือกพฤติกรรมต่อไปได้น้อยลงอีกด้วย เนื่องจากบุคคลที่ถูกจับได้ ออกจากสังคมหรือไม่ก็ถูกสังคมกำหนดให้เป็นคนชั่วหรือคนเลว ทั้งที่ไม่ได้แสดงพฤติกรรมอาชญากรออกมา เป็นเหตุให้บุคคลที่ถูกตีตราดังกล่าวต้องไปรวมอยู่กับกลุ่มบุคคลที่ถูกตีตราหรือประณามเหมือนกัน

เมื่อได้พิจารณาถึงหลักการที่ถูกนำเสนอมาโดยนักทฤษฎีแนวนี้สามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่าบุคคลทั่วไปอาจจะมีพฤติกรรมอาชญากรรมครั้งแรกหรือดั้งเดิมในบางครั้งคราว แต่ไม่สม่ำเสมอและไม่รุนแรง หากแต่เมื่อบุคคลที่มีพฤติกรรมดังกล่าวถูกดำเนินการตามกฎหมายควบคุมทางสังคมแล้ว โดยเฉพาะการถูกดำเนินคดีโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ บุคคลดังกล่าวก็จะเข้าสู่การกำหนดตนเองเป็นอาชญากรหรือบุคคลผิดปกติ ตลอดจนได้รับความอับอายหรือความเสื่อมเสีย จึงไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตแบบคนธรรมดาในสังคมได้อีก เป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวสร้างความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นอาชญากรที่ไม่สามารถแก้ไขได้ จึงได้เพิ่มโอกาสทำให้บุคคลที่มีพฤติกรรมอาชญากรถาวร

สิ่งที่ได้อธิบายสาเหตุของอาชญากรรมต่างๆ มากมายเพื่อให้สามารถเห็นภาพของอาชญากรรมแต่ละอย่างว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และมีวิธีการใดเป็นสาเหตุสำคัญ หรือมีอะไรปัจจัยสนับสนุนให้เกิดอาชญากรรม หรือพฤติกรรมที่กระทำผิดของบุคคลได้ แต่ด้วยเรื่องของความไม่สงบสุขของสังคม อันมีสาเหตุมาจากความเชื่อเรื่องผีปอบนั้น ยังมีส่วนเชื่อมโยงในแนวคิดจากสาเหตุด้านต่างๆ รวมเข้าด้วยกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่เรื่องผีปอบนี้เกี่ยวข้องกับสาเหตุที่เกิดจากความเชื่อเป็นหลัก และกระบวนการตีตราของสังคม เพราะด้วยความเชื่อของผู้คนในสังคมที่สืบทอดกันมานานจึงทำให้เกิดความเชื่อมั่นในเรื่องผีปอบว่ามีจริง และเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อผู้คนในสังคม ทั้งๆ ที่เรื่องราวความเชื่อเหล่านี้ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ในทางวิทยาศาสตร์ แต่ด้วยการที่ยังมีปรากฏการณ์เกี่ยวกับผีปอบเกิดขึ้นเป็นระยะจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ความเชื่อเหล่านี้ไม่ได้ถูกลบเลือนไปตามกาลเวลาเท่าที่ควรเหมือนกับความเชื่อเรื่องอื่นๆ แม้จะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยรวมทั้งสภาพสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปมากแต่ดูเหมือนว่าผีปอบ และความเชื่อเรื่องผีปอบก็มีพลวัตรในการปรับตัวเช่นเดียวกันจึงสามารถดำรงอยู่ และยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมไปถึง

ผลกระทบในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการถูกนำเรื่องราวไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ทำให้ผู้คนในสังคมรู้จักผีปอบเพิ่มมากขึ้น และยังสามารถสร้างมโนภาพของตัวเอง รวมไปถึงความศรัทธาของผีปอบได้เป็นอย่างดี ด้วยการวิ่งไล่ควักตับ ใต้ ใต้ พุง ออกหากินสดๆ กลายเป็นการนำมาซึ่งการต่อต้าน และกีดกันทางสังคม ก่อให้เกิดความขัดแย้งอีกทางหนึ่ง รวมไปถึงการติตราของสังคมเพราะเชื่อว่าผีปอบว่าเป็นสิ่งชั่วร้าย และต้องกำจัดออกไปเพื่อความปลอดภัยของสังคม

สาเหตุที่ทำให้ปรากฏการณ์ผีปอบ ซึ่งแรกเริ่มเดิมทีเป็นเพียงแค่ความเชื่อในกลุ่มสังคมเล็กๆ ซึ่งเกี่ยวกับกับเรื่องผีสาร ทว่า ไป ให้กลายเป็นความรุนแรงที่ยากแก่การแก้ไขในปัจจุบันนั้น หากวิเคราะห์ตามรูปการของการเกิดปรากฏการณ์แล้วจะพบว่า “ผู้คน” หรือ “บุคคล” นั้นเองเป็นผู้กำหนดสิ่งต่างๆ ขึ้นมาเพื่อกำหนดให้บุคคลเป็นไปในสิ่งต่างๆ รวมไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ซึ่งในกระบวนการแก้ไขนั้นอาจจะสามารถแสวงหาวิธีการที่แตกต่างและหลากหลาย เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าว ในเรื่องผีปอบก็เช่นเดียวกัน เพราะความเชื่อที่มีมานานจึงยังมีกรกล่าวหา กล่าวอ้างถึงผีปอบอยู่ แต่ก็อย่าลืมไปว่า ผีปอบ ไม่ได้เกิดจากวิญญาณคนตาย เหมือนผีอื่นๆ ทว่าไป แต่เกิดจากผู้ที่เรียนวิชา อาคม ไสยศาสตร์แขนงต่างๆ แล้วไม่สามารถจะรักษาสีงเหล่านั้นให้อยู่ภายใต้อำนาจของตนเองได้เหมือนแต่ก่อน จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เคยเป็น “คุณประโยชน์” กลับกลายเป็น “โทษมหันต์” ทำลายตัวเองเท่านั้นยังไม่พอยังสามารถทำร้ายบุคคลอื่นๆ ได้อย่างไม่มีทางควบคุมได้ แม้เจ้าของผีปอบเหล่านั้นจะพยายามปกปิด หรือปิดบังอำพรางด้วยวิธีการต่างๆ มากมายเท่าใด แต่วันหนึ่งก็ต้องถูกเปิดเผยออกมาจนได้

สิ่งที่ทำให้ผู้อื่นล่วงรู้ หรือสงสัยในความเป็นผีปอบของตนเองได้นั้นมีหลายอย่างด้วยกัน บางครั้งอาจจะยังไม่รู้ว่าใครเป็นผีปอบ แต่ก็เชื่อได้ว่ามีผีปอบเข้ามาอาศัย หรือเกิดขึ้นในสังคมของตนแล้วอย่างแน่นอน เมื่อพิจารณาตามคำบอกเล่า สืบจากงานวิจัยและเอกสารต่างๆ พบว่ามีปัจจัยหลายๆ อย่างที่สนับสนุนความเชื่อเหล่านั้น ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

1) การมีคนในหมู่บ้านเสียชีวิตหลายๆ คนในระยะเวลาไล่เลี่ยกันโดยไม่ทราบสาเหตุการเสียชีวิต หรือแม้จะเสียชีวิตด้วยโรคประจำตัวก็ตาม แต่โดยส่วนมากมักจะถูกปักใจเชื่อว่าเป็นฝีมือของผีปอบอย่างแน่นอน

2) การที่สัตว์เลี้ยงล้มตายเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะสัตว์ปีก เช่น เป็ด ไก่ หรือการที่สัตว์ใหญ่คลอดลูกออกมาตาย นั่นก็เป็นสิ่งที่ทำให้เชื่อว่าผีปอบมาทำร้ายหรือกินสัตว์เหล่านั้นก่อนที่จะคลอดออกมาด้วยซ้ำ

3) การที่มีบุคคลในหมู่บ้านถูกวิญญาณผีเข้าสิงร่าง แล้วโดนหมอผีเค้นถามจนยอมรับบอกว่าเป็นผีปอบ และยอมบอกถึงตัวเจ้าของว่าเป็นใคร อยู่ที่ไหน ซึ่งสาเหตุในข้อนี้เป็นที่แน่ชัดที่สุดที่จะเชื่อได้ว่ามีผีปอบจริง และยังสามารถระบุได้ว่าใครเป็นผีปอบด้วย

4) การที่หมอผี หมอธรรม หรือคนทรงเจ้าได้ทำนายทายทักว่าบุคคลใดเป็นผีปอบที่สร้างความวุ่นวายในหมู่บ้าน วิธีการนี้ก็สามารที่จะระบุตัวตนของผีปอบได้เช่นเดียวกัน

5) การที่มีคนในสังคมฝันในทำนองทำนองเดียวกัน หลากๆ คน และหลากๆ ค้นติดต่อกัน โดยส่วนมากจะฝันเห็นสุนัขสีต่างๆ และถึง ซึ่งเชื่อว่าการฝันแบบนี้มีผีปอบอยู่ในสังคมจริงๆ และในความฝันยังสามารถพบบุคคลต้องสงสัยว่าจะเป็นผีปอบได้ หากความฝันนั้นเห็นภาพหน้าสัตว์กลายเป็นหน้าบุคคล ด้วยสาเหตุต่างๆ ที่สามารถยืนยันได้ว่ามีผีปอบในหมู่บ้านจริงตามความเชื่อ และจะทำให้สังคมเกิดความตื่นตระหนก หวาดระแวง และหวาดกลัวต่อการกระทำของผีปอบ ขั้นตอนต่อไปคือการสืบค้นตามหาเจ้าของผีปอบ เพื่อกำจัดต้นตอแห่งความชั่วร้ายนั้น

แม้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ต่างๆ พอที่จะทำให้เชื่อว่าบุคคลใดว่าเป็นผีปอบก็ตาม แต่ความเชื่อนี้ถือเสมือนว่าเป็นเพียงการสงสัยเท่านั้น เพราะยังไม่มีหลักฐานที่พอจะยืนยันในการเป็นผีปอบของเขาได้อย่างชัดเจนนัก หากจะกล่าวว่าคุณคนใดเป็นผีปอบในที่นี้ก็คือเป็นการ “กล่าวหา” เนื่องด้วยเรื่องราวของผีปอบไม่ใช่สิ่งที่พิสูจน์กันได้อย่างง่ายดาย ซึ่งบางครั้งยังมีบางสิ่งบางอย่างแอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ภายในยากแก่การตัดสินใจว่าสิ่งนั้นเป็นจริง เช่น ในเรื่องปัจจัยที่สนับสนุนความเชื่อว่าคุณคนใดเป็นปอบ ในข้อที่ 3 คือ ผีปอบยอมออกปากว่าตัวเองเป็นใคร ในที่นี้อาจจะมี “ผีปอบแลกหน้า” ซึ่งหมายถึงการอ้างชื่อบุคคลอื่นเพื่อให้ตัวเองรอดตัวไป เช่น ผีปอบอาจจะเป็นผู้เป็นอาจารย์ แต่เมื่อไปเข้าสิงร่างใครแล้วมักจะอ้างชื่อลูกศิษย์เพื่อให้ตัวเองรอดพ้นจากการลงโทษของสังคม ซึ่งบางครั้งผู้เป็นลูกศิษย์เองหรือผู้ถูกอ้างชื่อยังไม่รู้เรื่องอะไรมาก่อนด้วยซ้ำ และข้อที่ 4 การทำนายทายทักของหมอผี หมอธรรม คนทรงเจ้า อาจจะเป็นการใส่ร้ายป้ายสีกันก็ได้ หรืออาจจะถูกกลุ่มผู้ไม่หวังดีอ้างมาเพื่อกำจัดบุคคลคนนั้นเพื่อให้พ้นไปจากสังคมก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามเพียงแต่การสงสัย หรือกล่าวอ้างว่าใครเป็นผีปอบก็สามารถมีอิทธิพลต่อจิตใจของคนในชุมชนอย่างมากจนผู้คนส่วนใหญ่ต้องพยายามระมัดระวังตัวอยู่เสมอ ด้วยการหาพระเครื่องมาแขวน หรือเอาสิ่งของที่เชื่อว่ากันผีปอบได้มาพกติดตัวอยู่ตลอดเวลา

ด้วยความเชื่อที่ว่า “ผีปอบ” ไม่เหมือนผีชนิดอื่นๆ ทั่วไป ซึ่งเพียงแต่หลอกหลอนผู้คนไปตามธรรมดา แต่ผีปอบสามารถทำร้ายคน และสัตว์เลี้ยงได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ากลัว และเป็นอันตรายต่อสังคมเป็นอย่างมาก อีกทั้งผีปอบยังมีตัวตนคือเจ้าของผีปอบที่เป็นคน ดังนั้นเมื่อ

พบบุคคลต้องสงสัย หรือบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฆาตกรแล้ว สิ่งที่จะเกิดขึ้นคือการตีตราบุคคล โดยผ่านกระบวนการกล่าวหาว่าเป็นฆาตกร สังคมจะเริ่มมีการตีตรา ซึ่งอาจจะถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการตีตรา (Labeling Process) อย่างเป็นทางการของสังคม ซึ่งคนในสังคมจะเริ่มเกิดความหวาดระแวงต่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาเป็นพิเศษ บางครั้งถึงกับไม่กล้าพูดคุยด้วยหรือไม่กล้าให้เข้าไปในเขตบริเวณบ้านของคน และไม่เข้าไปในเขตบริเวณบ้านของผู้ถูกกล่าวหา เช่นเดียวกัน ทำให้ผู้ที่ถูกกล่าวหา รู้สึกว่าตัวเองไม่ได้รับการต้อนรับ เป็นบุคคลที่น่ารังเกียจของสังคม จึงพยายามที่จะหลีกเลี่ยงที่จะพบปะผู้คนในสังคมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น อยู่แต่ในบ้านตัวเอง เวลาไปไหนก็ไปยามค่ำคืนที่มีคนน้อยๆ หรือการชอบไปหลบอยู่ในสถานที่ที่ผู้คนไม่พลุกพล่าน ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปตามกระบวนการตีตราโดยพฤติกรรมเช่นนี้เรียกว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนดั้งเดิม (Primary Deviance) ด้วยเหตุนี้ ยิ่งทำให้สังคมมีความมั่นใจยิ่งขึ้นว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหา นั้นเป็นฆาตกรจริง กลับกลายเป็นว่าจากคนที่โดนกล่าวหาว่าเป็นฆาตกร กลายเป็นบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นฆาตกรอย่างหลีกเลี่ยง ซึ่งปฏิกิริยาโต้ตอบของสังคม จะมีความหนักขึ้นเรื่อยๆ เริ่มมีการประณาม รังเกียจบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นฆาตกร หรืออาจเกิดการคว่ำบาตรทางสังคม ซึ่งอาจจะทำให้บุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นฆาตกรยังต้องหลบหน้าไม่ออกมาให้สังคมได้เห็น ยิ่งสังคมเห็นว่าการหลบหน้าหลบตาและไม่ออกมาพบปะสังคมเป็นพฤติกรรมของฆาตกรแล้ว คนที่ถูกเชื่อว่าเป็นฆาตกรก็กลับยังมีพฤติกรรมเช่นนั้นคือการหลบหน้าหลบตา ไม่พบปะสังคม เพียงเพราะไม่อยากจะให้สังคมตำหนิ ประณาม หามั่น และกระทำพฤติกรรมที่รุนแรงกับตนเอง และอีกอย่างหนึ่งคือถ้าผู้คนในสังคมไม่ยอมคบหาสมาคมด้วยแล้วการจะเข้าสู่สังคมอย่างคนปกติก็ไม่ว่าจะพูดคุยกับใครได้ จึงจำเป็นต้องอยู่แต่ภายในบ้านเรือนกับลูกหลานเท่านั้น ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้มันกลับกลายเป็นการตอบสนองความเชื่อของสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวร (Secondary Deviance) ไปในที่สุด หากในขณะนั้นยังเกิดปรากฏการณ์ที่ผิดแปลกแปลกไปในสังคมอยู่ตลอดเวลา เช่น เบียดเบียนตาย หรือหายไปโดยไม่ทราบสาเหตุ หรือมีคนในหมู่บ้านเสียชีวิตเป็นระยะๆ ยิ่งทำให้สังคมหวาดกลัว โกรธแค้นที่ทำให้สังคมเกิดความเสียหาย ไร้ซึ่งความสงบสุข สิ่งที่เกิดตามมาคือการลงโทษทางสังคมขั้นรุนแรงคือการข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สิน และการไล่ออกไปจากสังคม ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหของสังคมโดยที่ทางการหรือหน่วยงานยุติธรรมทางราชการ ไม่ได้มีการเข้ามามีส่วนช่วยเหลือแก้ไขแต่อย่างใด และหากสังคมกระทำที่รุนแรงมากจนเกินไปอาจจะทำให้ผู้ที่กระทำเหล่านั้นเข้าข่ายในความผิดทางกฎหมาย ผู้คนในสังคมเองจะเป็นผู้ที่เดือดร้อน และกลับกลายเป็นผู้กระทำผิดตามกฎหมายเสียเอง

แต่ทว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่สังคมอาจจะมองว่าตนเองเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุด เพราะพฤติกรรมของฝิปอบได้สร้างความเสียหายแก่สังคม และชุมชนเป็นอันมาก แต่หากจะมองอีกด้านหนึ่งผู้ที่เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบที่เกิดจากปรากฏการณ์ตัวจริงตั้งแต่เริ่มแรกนั้นอาจจะเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิปอบเอง เพราะถูกทั้งสังคมตีตราด้วยวิธีการต่างๆ เกิดความเสียหายทั้งชื่อเสียง ทรัพย์สิน และเสรีภาพในการดำรงชีวิตอยู่ ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้จะเป็นไปได้เลยที่จะมองข้ามผู้ถูกกระทำที่เป็นผู้ถูกตีตราว่าเป็นผู้เสียหายตัวจริง

สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมของเรื่องราวของฝิปอบนี้ถูกมองผ่านกระบวนการตีตรา หรือทฤษฎีตีตรา (Labeling Theory) ซึ่งถือว่าเป็นเลนส์กล้องที่ใช้มองปรากฏการณ์นี้ ผู้ที่เป็นฝิปอบ ถึงแม้ว่าจะเป็นจริง หรือไม่ได้เป็นจริงตามคำกล่าวอ้างก็ตาม สิ่งที่เป็นประเด็นให้เกิดปรากฏการณ์ที่รุนแรงคือผู้คนในสังคมเอง ที่ไปบีบบังคับ หรือจำกัดทางเดินของชีวิตบุคคลเหล่านั้นให้ต้องแสดงออกไปตามที่สังคมต้องการ หรือตามความเชื่อของสังคม การบีบให้มีทางเลือกที่น้อยลง จนต้องเกิดการลงโทษกันอย่างรุนแรงในสังคมซึ่งยากแก่การแก้ไขในปัจจุบัน

ดังนั้นการที่ความวุ่นวาย จนทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุข จนอาจจะมองเปรียบเทียบกับกรณีเกิด “อาชญากรรม” ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น เพราะเกิดจากพฤติกรรมของฝิปอบ ซึ่งล้วนเกิดจากหลักความเชื่อที่สืบทอดกันมายาวนานถือเป็นขนานของสาเหตุของความวุ่นวายทั้งหมด รวมกันกับกระบวนการตีตราของสังคมเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย โกลาหลขึ้น และกลายเป็นพฤติกรรมที่รุนแรงมากขึ้นหากปล่อยให้สังคมจัดการกันเองโดยที่หน่วยงานของรัฐนิ่งเฉย ย่อมจะเกิดความเสียหายทั้งสองฝ่ายคือ ผู้คนในสังคม และผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นฝิปอบ และปัญหาอื่นๆ ที่เป็นผลกระทบจะมีมากมายตามมามากหากไม่มีแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมจากหน่วยงานของรัฐและจากผู้คนในสังคมด้วยกัน

2.1.5 สาเหตุของอาชญากรรมที่เกิดจากความเชื่อ

นอกจากสาเหตุต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังมีสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งมักถูกมองข้ามและนักวิชาการไม่ค่อยได้กล่าวถึง ดังนั้นมีผู้ทำการศึกษาถึงสาเหตุนี้บ่อยมากในปัจจุบัน นั่นก็คือสาเหตุจากความเชื่อทำให้เกิดอาชญากรรมหรืออาชญากรรมที่เกิดจากความเชื่อ

ประเทือง ธนิยผล (2551) ได้กล่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกิดจากความเชื่อไว้ว่า ในเรื่องของความเชื่อนั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ แล้วตกทอดมาถึงลูกหลาน และคนรุ่นต่อๆ มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งเรื่องที่ดีและไม่ดี แม้ว่าในสังคมปัจจุบันเรื่องของความเชื่ออาจจะมียุทธพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมลดน้อยลงไปมาก แต่ความเชื่อเหล่านั้นก็ยังเป็นที่รับรู้ของผู้คนในสังคมอยู่ ที่ความเชื่อกลายเป็นสาเหตุทำให้เกิดอาชญากรรมก็เพราะว่ามีคนสังคมเชื่อ

ในเรื่องราวเหล่านั้นจนแสดงพฤติกรรมหรือลงมือกระทำสิ่งเหล่านั้นออกมาตามความเชื่อ รวมทั้ง การแสดงพฤติกรรมหรือกระทำเพื่อตอบสนองความเชื่อของผู้อื่น ซึ่งเป็นเหตุเริ่มต้นของ อาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง อาชญากรรมที่เกิดจากความเชื่อนั้น มีทั้ง การกระทำเพราะความเชื่อของตนเอง และการกระทำเพื่อตอบสนองความเชื่อของบุคคลอื่น อัน นำไปสู่อาชญากรรมที่มีความรุนแรงระดับต่างๆ ซึ่งจะอธิบายดังนี้

เป็นการกระทำที่เป็นเอกลักษณ์ส่วนบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีความเชื่อว่าหากได้ กระทำสิ่งเหล่านั้น จะเกิดผลดีต่อตนเอง และบุคคลอื่น รวมทั้งสังคมด้วย ในบางครั้ง จึงมีการ กระทำพฤติกรรมเหล่านั้นออกมาด้วยหวังประโยชน์ ซึ่งมีความเชื่อว่ามีประโยชน์มากกว่าโทษที่จะ ได้รับจึงไม่ได้เกรงกลัวต่อกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคมแต่อย่างใด คือ

2.1.5.1 ลักษณะสิ่งของเพราะความเชื่อ เช่น การขโมยพระพุทธรูปโบราณ เทวรูปโบราณ วัตถุโบราณ หรือวัตถุมงคลเครื่องรางของขลังอื่นๆ ที่เชื่อว่าบุคคลใดได้ครอบครอง จะเสริมบารมีคนผู้ที่ครอบครอง บุคคลคนนั้นจะมีบารมีมากยิ่งขึ้น จะได้เป็นใหญ่เป็นโตในหน้าที่ การงานและเกียรติยศชื่อเสียง ยกตัวอย่าง การขโมยพระพุทธรูปโบราณอายุกว่า 500 ปี ซึ่งแกะ จากต้นขนุนใหญ่ ซึ่งเชื่อว่า ต้นขนุนให้พลังส่งเสริมให้มีผู้ใหญ่นับสนุน ค้ำยัน ไม่ตกต่ำ เป็น ต้น

2.1.5.2 การทำลายสิ่งของเพราะความเชื่อ เช่น การทำลายเทวรูปหินสลักและ บันไดหัวพญานาคด้วยความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์เกี่ยวกับดวงบ้านดวงเมือง และการทำลายวัตถุ โบราณเพราะเชื่อว่าจะเป็นการปลดปล่อยดวงวิญญาณของผู้ที่รักษาอยู่ให้เป็นอิสระ เป็นต้น

2.1.5.3 การลักลอบจับสัตว์ป่าสงวนเพราะความเชื่อ เช่น กรณีการลักลอบจับตัว นิ่ม ซึ่งเป็นสัตว์สงวนไปขายในต่างประเทศ เพราะผู้สั่งซื้อเชื่อว่าเมื่อได้รับประทานเนื้อตัวนิ่มแล้ว จะมีพลังทางเพศมากขึ้น ทำให้เนื้อตัวนิ่มที่ลักลอบนำไปขายในประเทศจีนมีราคาสูงมากเพียงแค่ ตัวนิ่ม 100 ตัวก็มีมูลค่าสูงถึง 2,000,000 บาท (ไทยรัฐออนไลน์, 2556) และเมื่อตำรวจตรวจจับ อย่างเข้มงวดก็ใช้วิธีหลอกผู้ซื้อโดยการจับตะกวดกลกหนังเอาเนื้อส่งไปขายแทน หลอกกว่าเป็น เนื้อตัวนิ่ม เพราะเนื้อคล้ายกันมาก นอกจากการลักลอบจับสัตว์ป่าสงวนแล้ว ยังมีการลักลอบฆ่า เสือในสวนเสือ เพื่อนำอวัยวะเพศของเสือไปขาย เพราะผู้ซื้อเชื่อว่าได้กินแล้วบำรุงทางเพศดี

2.1.5.4 การการทำร้ายผู้อื่นเพราะความเชื่อ เช่น การจับเด็กสาว หรือการซื้อเด็ก สาวจากพ่อแม่ ที่เรียกว่า “ตกเจียว” เพื่อนำมาขายบริการให้ชายสูงวัยที่เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ เพราะเชื่อกันว่าการเปิดบริสุทธิ์เด็กสาวจะทำให้สมรรถภาพทางเพศดีขึ้น หรือ การที่แม่ทำร้าย ร่างกายลูกสาวที่เกิดปีชบาลบ่อๆ ด้วยการเขี่ยนติ เพราะเชื่อว่าเด็กผู้หญิงที่เกิดปีชบาลจะให้โทษแก่ พ่อแม่ เพื่อนบ้านทนต์พฤติกรรมโหดไม่ไหวจึงได้แจ้งตำรวจ เป็นต้น

2.1.5.5 การฆ่าผู้อื่นเพราะความเชื่อ เป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง ซึ่งผู้กระทำ อาจจะทำคนเดียว หรือร่วมกันลงมือหลายคนและเหยื่อของผู้ถูกฆ่านี้ก็อาจจะมีคนเดียวหรือ อาจจะมีหลายคน นับเป็นอาชญากรรมที่น่ากลัว ร้ายแรง และมีผลต่อสังคมเป็นอย่างมาก ตัวอย่าง การฆาตกรรมผู้อื่นเพราะความเชื่อ ซึ่งเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในอดีต ได้แก่ การฆ่าแม่มดในทวีป ยุโรประหว่างศตวรรษที่ 15 ถึง 17 (เริ่มปรากฏหลักฐานการฆ่าแม่มดในปี ค.ศ. 1482) เกิดความ เชื่อเรื่องซาตานซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับพระเจ้า ตามความเชื่อนั้นซาตานมีบริวารคือ พ่อมด-แม่มด ซึ่งเป็นคนชั่วร้ายคอยทำร้ายคนทั่วไปด้วยยาพิษ มนต์ดำ พลังร้าย ต่างๆ ความเชื่อนี้ถูกระงับลง ไร้ใจจากนักบวชหลายคนในสมัยนั้น จึงเกิดการกระบวนกรล่าแม่มด-พ่อมด เช่น การใช้ม้าแยก ร้าง เผาทั้งเป็น แขนงคอ เป็นต้น ดังปรากฏภาพวาดไว้จนถึงปัจจุบัน การฆ่าพ่อมด-แม่มด เป็น อาชญากรรมที่แพร่หลายไปทั่วทุกเมืองในยุโรปตลอดเวลา 200 กว่าปี มีคนถูกฆ่าอย่างทารุณ โหดร้ายเป็นจำนวนมากหลายหมื่นคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง การกระทำดังกล่าวมักกระทำอย่าง เปิดเผยต่อหน้าสาธารณชน คนในชุมชนก็พากันมามุงดู หลายคนยังช่วยการทำร้าย ปาก้อนหิน ไข่เน่า ใส่เหยื่อที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นพ่อมด-แม่มด บุคคลกรฝ่ายบริหารบ้านเมืองและกระบวนกร ยุติธรรมส่วนใหญ่วางเฉย และมีนักบวชบาทหลวงเป็นสักขีพยานในการลงโทษพ่อมด-แม่มด เหล่านั้นภาพเหตุการณ์การตัดสินโทษ

ในปัจจุบันในการฆาตกรรมหรือการเจาะจงจะทำร้ายผู้อื่นให้ถึงชีวิตที่เกิดจากความเชื่อก็ยัง ปรากฏการณ์ขึ้น แต่มีพฤติกรรมของความเชื่อปรับเปลี่ยนไปตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยี ได้แก่ การเผยแพร่คำสอนหรือข้อมูลที่ผิด เพื่อให้คนหลงผิดโดยการได้รับฟัง รับรู้ ซ้ำๆ บ่อยๆ เสมอๆ เป็นเวลานาน ซึ่งทำได้ในยุคสมัยนี้ในเทคโนโลยีการสื่อสารที่เจริญ ประกอบกับการสร้าง ความเชื่อศรัทธาในตัวผู้เผยแพร่ที่ตั้งตัวเป็นผู้นำอุดมการณ์ หรือผู้นำทางจิตวิญญาณ หรือเจ้าลัทธิ ทำให้คนจำนวนมาก เข้ามาเป็นพรรคพวกหรือสาวกร่วมแนวคิด สมัครงใจที่จะกระทำผิดในการฝ่า ฝืนกฎหมายจนถึงขั้นมุ่งสังหารคนจำนวนมาก ทั้งที่คนเหล่านั้นไม่เคยรู้จักกัน ไม่เคยมีเรื่อง บาดหมางใดๆ ต่อกันเลย ผู้ถูกทำร้ายเป็นเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายที่บังเอิญเข้ามาอยู่ในเหตุการณ์ที่คน หลงผิดจะทำก่อการร้ายตามที่ผู้นำหรือเจ้าลัทธิสั่งการให้ทำ ตัวอย่าง กรณีลัทธิโอมชินริเคียว (Aum Shimrsi Kyo) เป็นลัทธิความเชื่อที่มีผู้นำชื่อ “อาซาฮาระ โชโต” ซึ่งอ้างว่าเขาได้เป็น ผู้สำเร็จหลุดพ้นแล้ว หลังจากที่เขาได้เดินทางไปศึกษาธรรมะ แถบเทือกเขาหิมาลัยใน ค.ศ. 1987 และเขาได้ตั้งชื่อสมาคมว่า “โอมชินริเคียว” ชื่อนี้มาจากคำว่า “โอม” ในศาสนาฮินดู ซึ่ง หมายถึงพระพรหม พระศิวะ พระนารายณ์ ผู้เป็นเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาฮินดู อาซาฮาระ โชโต ประกาศให้สาวกเชื่อว่าเขาคืออวตารปางหนึ่งของพระศิวะ ซึ่งเป็นจอมเทพผู้มีอิทธิฤทธิ์ ยิ่งนัก ทรง พลังทำลายโลกได้ ประกอบกับที่เขาได้แสดงโชว์ปาฏิหาริย์ล่อยตัวได้ ปล่อยแสงออกจากตัวได้

จึงมีคนหลงเชื่อศรัทธาจำนวนมากมาย เฉพาะในประเทศญี่ปุ่นมีสาวกของลัทธินี้มีถึง 30,000 คน และยังมีผู้ศรัทธายอมเป็นสาวกในต่างประเทศต่างๆ มีหลายประเทศจำนวนประมาณ 40,000-60,000 คนส่วนใหญ่ของสาวกก็มีคนมีความรู้สูง มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจำนวนมากรวมทั้งบุคคลทางการเมืองหลายคน ได้แก่ รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รัฐมนตรีกระทรวงประชาสัมพันธ์ รัฐมนตรีกระทรวงการก่อสร้าง รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอาชีพต่างๆ อีกมากมาย แต่แล้วไม่กี่ปีต่อมาก็มีสาวกหลายคนเริ่มคิดได้และเริ่มมีการถอนตัวออกจากลัทธิ เจ้าลัทธิจึงส่งสาวกไปฆ่าหลายราย องค์กรของลัทธิดำเนินการวิจัย ผลิตสารพิษชื่อ “ซาลิน” ซึ่งเป็นของเหลวไร้สี สารนี้มีพิษร้ายแรงทำให้คนที่ได้รับสารพิษหรือสูดดมถึงตายได้ ไม่อย่างนั้นก็เป็นเป็นอัมพาต หรือหลับไม่ตื่น ด้วยความศรัทธาในตัวเจ้าลัทธิต โอมชินริเคียวก่ออาชญากรรมร้ายแรงต่อเพื่อร่วมชาติ ในวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1995 เวลา 8 โมงเช้า ซึ่งเป็นช่วงเวลาเร่งด่วนของชาวญี่ปุ่นจะเดินทางไปทำงานตอนเช้า ณ สถานีรถไฟใต้ดิน ซึ่งมีรถไฟใต้ดินวิ่งถึง 5 สาย มีผู้คนจำนวนมากเดินพลุกพล่านอย่างรีบเร่งนั้น สาวกของลัทธิต โอมชินริเคียวได้นำกระเป๋าทึบบรรจุแก๊สซารินเหลวมาวางแล้วทำการเจาะกระเป๋าให้แตกออกโดยใช้ร่มปลายแหลมทำให้พิษแพร่กระจายออกมาและแพร่กระจายไปทั่วบริเวณสถานีซึ่งอยู่ใต้ดิน การกระจายของแก๊สพิษจึงเข้มข้นและเพราะไม่อาจจะเหยยไปสู่อากาศอันกว้างภายนอกได้ คนจำนวนมากในสถานีจึงสูดดมแก๊สพิษจำนวนมากถึง 5,510 คนเป็นโศกนาฏกรรมที่ร้ายแรงของโลก นับเป็นการฆาตกรรมอย่างไม่เลือกตัวเหยื่อครั้งใหญ่ที่สุดหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สร้างความตื่นตระหนก ทั่วโลก ในการนี้หลังจากเจ้าลัทธิตถูกจับตัวได้หลังจากหลบหนีไป ถูกศาลพิพากษาตัดสินประหารชีวิตโดยการแขวนคอ เจ้าลัทธิต พร้อมพร้อมสาวกอีก 12 คน

ที่กล่าวมาเป็นการก่ออาชญากรรมฆ่าผู้อื่นเพราะความเชื่อในลัทธิต จึงทำให้สาวกทำการฆาตกรรมตามคำสั่งของผู้นำลัทธิต แต่ก็ยังมีอีกหลายลัทธิตที่ผู้นำลัทธิตสั่งให้ฆ่าตัวตายหมู่ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ยากยิ่งคนจำนวนมากจะพร้อมใจกันฆ่าตนเอง แต่เพราะมีความเชื่อร่วมกันจึงสามารถทำได้ดังเช่น กรณีลัทธิต The People's Temple ของนายจิมโจนส์ ที่เขาได้ใช้สาวกเกือบพันคนพร้อมใจกันกินยาไซยาไนด์ (Cyanide) ตายที่ประเทศกานา ในปี ค.ศ. 1978 (ไทยรัฐออนไลน์, 2553) ลัทธิต The Branch Dravidians มีนาย David Koresh เป็นเจ้าลัทธิตฆ่าตัวตายพร้อมสาวก 83 คน ที่เมือง Waco รัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1993 และลัทธิต Solar Temple สาวกพร้อมใจกันยังตัวตาย 73 คน ที่เมือง Quebec ประเทศแคนาดา ในปี ค.ศ. 1994 (ผู้จัดการออนไลน์, 2557)

จากเหตุการณ์ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเกิดอาชญากรรมต่างๆ ไปจนถึงอาชญากรรมร้ายแรงถึงขั้นกระทำฆาตกรรมจำนวนมาก และฆ่าตัวตายหมู่ ล้วนมีสาเหตุมาจากความเชื่อที่ถูกใช้เป็น

เครื่องชักนำ บิดเบือน ให้คนจำนวนมากเห็นผิดเป็นชอบ ข้อดีของความเชื่อมีหลายประการ และข้อหนึ่งคือ ความเชื่อทำให้เกิดสามัคคีในหมู่คนที่เชื่อเหมือนกัน ถ้านำไปใช้ในทางที่ดีก็จะเกิดประโยชน์มหาศาล แต่ถ้าสามัคคีในการกระทำที่ผิด โดยมีความเชื่อเป็นแรงขับเคลื่อน ก็จะทำให้เกิดอาชญากรรมที่ร้ายแรงซึ่งเป็นภัยอย่างยิ่งต่อสังคม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางสังคม (Social Sanction)

จันทรเพ็ญ อมรเลิศวิทย์ (2542) ได้อธิบายไว้ว่า สิทธิฐานุมัติ (Sanction) เป็นกลไกหรือวิธีการควบคุมทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติตัวของสมาชิกในสังคม ซึ่งการควบคุมทางสังคมมีทั้ง การควบคุมแบบเป็นทางการ (Formal Social Control) และการควบคุมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Social Control) กล่าวคือ การควบคุมแบบเป็นทางการ (Formal Social Control) เป็นการเข้ามาควบคุมสังคมโดยรัฐ ซึ่งวิธีการออกกฎหมาย หรือการให้หน่วยงาน สถาบัน องค์กรต่างๆ ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งมีรูปแบบวิธีการที่แน่นอนชัดเจน และขึ้นอยู่กับความรุนแรงการกระทำ และสิ่งที่เสียหายจากผลของการกระทำ เช่น การตัดสิทธิ์ ยุบเพิกถอน เสียค่าปรับ ถูกยึดทรัพย์สิน จำคุก ประหารชีวิต และเนรเทศออกจากสังคม ซึ่งสามารถกระทำได้เพราะมีกฎหมายรองรับในการลงโทษทั้งหมด และการควบคุมที่ไม่เป็นทางการ (Informal Social Control) เป็นการสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาโดยสมาชิกในสังคมด้วยกัน เพื่อควบคุมพฤติกรรมและสร้างหลักการในการปฏิบัติตัวของผู้คนในสังคม ซึ่งสามารถกระทำได้ในหลายระดับด้วยกัน เช่น ครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน กลุ่มคน และในการควบคุมทางสังคมประเภทนี้ได้มีวิธีการในการควบคุมสังคมหลายวิธีการด้วยกัน เช่น ชูชบนิเทศ หัวเราะเยาะเย้ยเหยียดหยามดูแคลน ปฏิเสธไม่ยอมคบหา ขับไล่ออกจากสังคม กระบวนการทางสังคมเหล่านี้ทำให้สมาชิกในสังคมมีพฤติกรรมอยู่ภายใต้ขอบเขตของบรรทัดฐานทางสังคม เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมโดยทั่วไป

ด้วยการควบคุมทางสังคม หรือสิทธิฐานุมัติที่ถูกสร้างขึ้นมามีอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ สิทธิฐานุมัติเชิงบวก (Positive Sanction) คือการเน้นการตอบแทน หรือให้รางวัลแก่ผู้กระทำคุณงามความดี ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม มีพฤติกรรมที่ถูกยอมรับว่าเหมาะสม ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ยิ้มแย้ม ประบมมือ ยกย่องสรรเสริญ ให้รางวัล ประกาศเกียรติคุณ เลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการในการยกย่องหรือทำให้เห็นว่าคนดี หรือผู้มีความประพฤติดีควรได้รับสิ่งตอบแทนในเรื่องที่ดีๆ จากสังคม และสิทธิฐานุมัติเชิงลบ (Negative Social Control) คือเน้นการลงโทษทัณฑ์แก่ผู้กระทำผิด หรือผู้มีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมต่อกฎระเบียบ ของสังคม หรือ

กฎหมายของรัฐ ซึ่งวิธีการลงโทษก็มีหลายระดับแตกต่างกันไปตามความรุนแรงของการกระทำผิด และผลกระทบที่เกิดจากการกระทำผิด เช่น การหัวเราะเยาะเย้ย ชุบชิบนิทา ขับไล่ไสส่ง รุมประชาทัณฑ์ ตั้งลงโทษปรับ กักขัง จำคุก กักกัน ไล่ออกไปจากสังคม และประหารชีวิต

ลิตธานุมัติทางสังคม (Social Sanction) คือกระบวนการหรือวิธีการสร้างระบบการควบคุมทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Social Control) ซึ่งจะสามารถกระทำได้ในหลายวิธีของบุคคลที่เป็นสมาชิกในสังคม ทั้งระดับครอบครัว เพื่อนบ้าน และกลุ่มคนในสังคม ลิตธานุมัติทางสังคมเป็นกฎเกณฑ์ของสังคมที่สร้างขึ้นมายังกับสมาชิกในสังคมให้ปฏิบัติในบรรทัดฐานที่พึงงาม และลดความขัดแย้งภายในสังคม ซึ่งรวมไปถึง “การลงโทษทางสังคม” ด้วย

การลงโทษทางสังคม เป็นกระบวนการที่ถูกนำมาใช้กับ คนที่ไม่ทำตามจารีตประเพณีหรือบรรทัดฐานที่สังคมยอมรับซึ่งอาจจะยังไม่มีหลักฐานพอที่จะทำให้ได้รับผลบังคับทางกฎหมายได้ สำหรับคนที่ประพฤติตนไม่ดีดังกล่าวก็จะถูกสังคมลงโทษ ซึ่งมีวิธีการลงโทษหลายแบบ เช่น การชุบชิบนิทา การปฏิเสธไม่ยอมคบหา การถูกต่อต้านทางสังคม การไม่ร่วมกิจกรรมใดๆ จากสังคมหรือเรียกว่าการคว่ำบาตร การกีดกันออกจากสังคม การข่มขู่ หรือ การทำร้ายจากบุคคลในสังคม และการขับไล่ออกไปจากสังคม

ในการลงโทษทางสังคมที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์ของฝิปอบนี้ ถือว่าเป็นกลไกส่วนหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการตีตรา (Labeling Process) ซึ่งเป็นปฏิกิริยาของสังคมที่มีต่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิปอบ การลงโทษทางสังคมนี้ถือว่ามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการที่จะทำให้บุคคลธรรมดากลายเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviance) ไป การที่สังคมมีพฤติกรรม หรือปฏิกิริยาในทางลบต่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิปอบนั้นเพราะเชื่อว่าบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าของฝิปอบที่อาละวาดอยู่ในสังคมในขณะนั้น ซึ่งได้สร้างความเดือดร้อนวุ่นวายแก่สังคมเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้การที่จะสามารถจัดการกับวิญญาณฝิปอบโดยตรงก็คงยากที่จะเป็นไปได้ ดังนั้นการเพ่งเล็งไปที่ผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นเจ้าของฝิปอบซึ่งถือเป็นผู้ดูแลวิญญาณฝิปอบเหล่านั้นจึงเป็นวิธีการเดียวที่ผู้คนธรรมดาสามัญพึงกระทำได้ ด้วยเหตุนี้พฤติกรรม และปฏิกิริยาต่างที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรุนแรงส่วนมากจะเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยเป็นผลดีต่อผู้ถูกกล่าวหาซักเท่าไร เช่น การงดเว้นการพูดจาปราศรัยด้วย การทำตัวเฉยชาไม่ยินดียินร้ายกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิปอบ การใช้วาจาตำหนิ เสียดสี เพื่อให้อับอาย การใช้กิริยาที่เป็นเสมือนการไม่ต้อนรับ และการมีกิริยาที่ดูแล้วเหมือนมีความรังเกียจ และหวาดกลัวต่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาอย่างเห็นได้ชัด เหล่านี้เป็นการลงโทษทางสังคมที่ถือว่าเป็นการเริ่มต้นของปฏิกิริยาของผู้คนในสังคมต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิปอบ เมื่อเกิดสังคมแสดงออกถึงการไม่ยอมรับ หรือเกลียดกลัว และหวาดระแวงอย่างเห็นได้ชัดบุคคลที่ถูกกล่าวหาจะต้องพยายามปรับพฤติกรรมตัวเองเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นพฤติกรรมของสังคมเหล่านั้นให้ได้

จึงกลายเป็นว่าพฤติกรรมของผู้ที่ถูกกล่าวหาเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ คือการหลบหน้า ไม่ยอมพบปะผู้คน การร่วมทำกิจกรรมกับสังคมน้อยลง จึงทำให้สังคมเกิดความเชื่อมากยิ่งขึ้นในเรื่องการเป็นผีปอบของบุคคลที่ถูกกล่าวหา นั่นคือการลงโทษทางสังคมจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เช่น การข่มขู่ทำร้ายร่างกาย การพยายามทำลายทรัพย์สิน บ้านเรือน ด้วยการลงโทษทางสังคมที่รุนแรงอาจจะมีผลทำให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ กลายเป็นผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบอย่างจริงจัง ดังนั้นอาจจะมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ เช่น การต้องหลบหนีหน้าไม่ยอมออกจากบ้านเรือน การไม่ออกไปไหนมาไหนไม่ร่วมสังคมสมาคมกับบุคคลอื่น หรืออาจจะทำให้มีผลต่อภาวะจิตใจจนทำให้กลายเป็นคนเสียสติไปเลยก็ได้ แต่การที่บุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบมีพฤติกรรมเช่นนี้ยิ่งทำให้ผู้คนที่สังคมต้องพยายามหาวิธีการเพื่อจัดการกับผีปอบอย่างจริงจัง เพื่อความสงบสุขของสังคมด้วยวิธีการขับไล่ผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบออกไปให้พ้นจากสังคมโดยถาวร ซึ่งเป็นวิธีการสุดท้ายของการลงโทษทางสังคมในปรากฏการณ์เรื่องผีปอบ

การที่บุคคลในสังคมกระทำการด้วยแนวทางของสังคมเองอาจจะช่วยแก้ไขปัญหของสังคมได้ แต่ทว่าการแก้ปัญหานั้นเป็นการแก้ไขไม่ถูกวิธี หรือไม่ได้เป็นการแก้ไขให้ปัญหาที่เกิดขึ้นเสร็จสิ้นไปแบบเบ็ดเสร็จ ยิ่งกว่านั้นกลับทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาจากการแก้ไขปัญหของสังคมด้วยแนวทางการลงโทษทางสังคมอีกด้วย การแก้ไขปัญหด้วยวิธีการเช่นนี้เป็นเสมือนการทิ้งปัญหาให้ผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบต้องเป็นผู้แก้ไขโดยลำพังโดยที่สังคมไม่ได้สนใจในปัญหาของบุคคลอื่นเลยนอกจากการที่พยายามจะผลักปัญหาเหล่านั้นให้พ้นไปจากตนเองเท่านั้น และการกระทำดังกล่าวยังเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามศักดิ์ศรี ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น และบางวิธีการของการลงโทษทางสังคมยังเป็นการกระทำที่ผิดต่อหลักกฎหมายอีกด้วย

ดังนั้นการลงโทษทางสังคมอาจจะเป็นการลดภาระของกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นทางการของหน่วยงานภาครัฐได้ในบางครั้ง แต่ก็ไม่อาจจะแก้ไขปัญหได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในปัญหาบางอย่าง หรือปรากฏการณ์บางประเภท การอาศัยหลักกฎหมาย ความรู้ในทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยระงับยับยั้งไม่ให้เกิดการลงโทษทางสังคมที่รุนแรง โดยการบูรณาการหลักการด้านกฎหมาย และกฎเกณฑ์ทางสังคม เข้าด้วยกันเพื่อความยุติธรรมทั้งสองฝ่าย และอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือ และต้องอธิบายให้สังคมเข้าใจในวิธีการต่างๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้ทั้งสังคม และหน่วยงานภาครัฐสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหต่างๆ ที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปอย่างไร้ข้อบกพร่อง และอุปสรรคในการทำงานร่วมกัน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

ในปัจจุบัน กระแสความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นกระแสใหญ่ของโลก ในประเทศต่างๆ มีบุคคล กลุ่ม องค์กรทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจำนวนมากไม่น้อยที่ลุกขึ้นมาพูด เขียน และเคลื่อนไหวเรียกร้อง ปกป้อง คุ้มครอง ส่งเสริม และต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ ก่อรูปในขบวนการสิทธิมนุษยชนที่นับวันจะขยายตัวเติบโตใหญ่เป็นพลังทางการเมืองหนึ่งของประเทศไทย และที่สำคัญ สิทธิมนุษยชนกลายเป็นหลักทางการเมืองและการปกครองอย่างหนึ่งของรัฐและสังคมไทย (จรัญ ดิษฐาอภิชัย, 2550: 1)

2.3.1 ความหมายของคำว่าสิทธิมนุษยชน

คำว่า “สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) เป็นที่รู้จักและแพร่หลายนับตั้งแต่ได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติเป็นต้นมา และมีคำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่ามนุษยชนปรากฏแพร่หลายอยู่ด้วยกัน ได้แก่ สิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) สิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) และสิทธิความเป็นมนุษย์ (Right of Human) เป็นต้น แม้ว่าในกฎบัตรสหประชาชาติจะได้อ้างถึงสิทธิมนุษยชนไว้ในที่ต่างๆ หลายแห่ง แต่ก็มิได้จำกัดความหมายของคำว่าสิทธิมนุษยชนไว้แต่อย่างใด ถ้าจะแปลความหมายตรงตัวตามอักษร “สิทธิมนุษยชน” หมายถึง สิทธิความเป็นมนุษย์ ผู้ที่เป็นมนุษย์ย่อมมีสิทธิ์ดังกล่าวตั้งแต่เกิดจนตายโดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อจำกัดทางกฎหมาย (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2553: 15)

จรัญ ดิษฐาอภิชัย (2550) ได้กล่าวว่าจากการที่สำรวจเอกสารทั้งกฎบัตร กฎหมาย และเอกสาร หนังสือเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขององค์การระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค และระดับชาติ ส่วนใหญ่จะให้ความหมายกว้างๆ ว่า “สิทธิมนุษยชน” เป็นสิทธิของมนุษยชนบนโลก ไม่แบ่งเชื้อชาติ ชนชาติ ประเทศ เพศ ศิวนิยม ภาษา วัฒนธรรม สติ ปัญญา ความสามารถ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีอิสรภาพ เสรีภาพ เสมอภาค มีชีวิตที่ดี มีสิทธิ์ที่จะแสวงหาปัจจัยมาดำรงชีพ ได้รับการยอมรับจากสังคมและการปฏิบัติจากรัฐอย่างเหมาะสม อันเป็นความจำเป็นและต้องการของมนุษย์ทุกคนในการดำเนินชีวิตทั้งทางส่วนตัวและสังคม สิทธิมนุษยชนคิดตัวมาตั้งแต่เกิด มีลักษณะเป็นสากล (Universality) เพราะมนุษย์ทุกคนมีลักษณะโดยพื้นฐานเหมือนกันมีร่างกาย จิตใจ เลือดเนื้อ หู ตา จมูก แขน ขา มีความต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า ยารักษาโรค อบอุ่น ปลอดภัย เจ็บ ปวด ฯลฯ ไม่ว่าหญิงหรือชาย ผิวดำ ผิวขาว คนยุโรป คนเอเชีย คนอเมริกา หรือคนไทย ฯลฯ และเป็นสิทธิที่เกิดแต่เนื้อตัวร่างกาย ตั้งแต่หัวจรดเท้า เช่น สิทธิในความคิด สิทธิในการดู การฟัง การเรียนรู้ ใช้ปากพูด

และกิน ใช้อ่างกายสัมผัส แต่งตัว มีบ้านเป็นที่อยู่อาศัย พักผ่อน นอนหลับ มีใจรักชอบ และภายนอกร่างกาย เพศ ผิวพรรณ ยังมีความ เดิบโต และการดำเนินชีวิตในสังคม ภาษา เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ในสังคม การผลิตทางเศรษฐกิจ กิจกรรมทางการเมือง ลักษณะของมนุษย์จึงจึงถูกกำหนดมาจากสังคมเศรษฐกิจและการเมืองการปกครองของรัฐหนึ่งๆ มนุษย์จะมีชีวิตที่ดีหรือไม่ดี ย่อมเกิดขึ้นกับลักษณะสภาพของสังคมที่คนเรามีชีวิตอยู่ ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคมและรัฐ สิทธิมนุษยชนจึงไม่ได้มีแต่สิทธิส่วนบุคคล หากยังเป็นสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย ซึ่งสิทธิเหล่านี้ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแบ่งแยกมิได้

ความหมายของสิทธิมนุษยชนที่กล่าวมาแล้วนี้ มิได้มาจากแนวคิดหรือนักปราชญ์คนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากค่อยๆ พัฒนามาจากความคิดความเข้าใจต่อธรรมชาติ และลักษณะของมนุษย์ของคนเราจากความคิดหรือคำสอนเกี่ยวกับมนุษย์ของศาสนาและความคิดของนักปราชญ์ วิวัฒนาการของระบบความคิด ความเชื่อทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศต่างๆ ทั่วโลกในหลายร้อยปีที่ผ่านมา อาทิ ความคิดมนุษยธรรม (Humanism) โดยเฉพาะความคิดสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right) ของกลุ่มนักปราชญ์แสงสว่าง (Enlightenment) ในยุโรป ซึ่งแพร่หลายในศตวรรษที่ 18 นักปราชญ์กลุ่มนี้มี Hobbes และ Locke ในอังกฤษ Montesquieu และ Rousseau ในฝรั่งเศส เป็นตัวแทนแนวความคิดทางปรัชญาทางท่านเหล่านี้เน้นที่เหตุผล ถือเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ถือเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นความความก้าวหน้าทางจิต และความเจริญของมนุษย์ และเสนอทฤษฎีสัญญาประชาคมเป็นต้นกำเนิดของสังคมมนุษย์ และความคิดสิทธิตามธรรมชาติเป็นหลักพื้นฐานทางการเมืองและกฎหมาย

ความคิดประการหลังนี้เป็นการสืบทอดและพัฒนาคำสอนเกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติของนักปราชญ์กรีกและโรมัน ที่ถือว่าสรรพสิ่งตามธรรมชาติดำรงเคลื่อนไหวอย่างมีกฎเกณฑ์ มีดวงอาทิตย์ มีฤดูกาล มีกลางวันแล้วก็กลางคืน น้ำไหลลงที่ต่ำ ข้างก้อนหินขึ้นฟ้าจะตกลงดิน หวาน เมล็ดพืชในไร่ในที่ที่มีน้ำและอุณหภูมิเหมาะสมจะงอกเป็นต้นกล้า ฯลฯ มนุษย์ก็เช่นเดียวกัน มีชีวิตและดำรงอยู่ได้ตามธรรมชาติ มีเกิด เดิบโต และตาย เมื่อหิวต้องกินอาหาร ง่วงต้องนอน เหนื่อยต้องพักผ่อน ร่างกายถูกของแข็งมากระทบต้องเจ็บ อยู่ในอากาศร้อนต้องมีความเย็นมาดับ ตาเห็นอะไรก็จะมีความรู้สึกรู้จักคิด ฯลฯ ภาวะและสภาพของการดำรงและดำเนินชีวิตตามกฎธรรมชาตินี้ เป็นบ่อเกิดของสิทธิบางอย่างที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและพรากจากมนุษย์มิได้ เป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคน เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิเสรีภาพ สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิที่จะมีความมั่นคงปลอดภัย สิทธิในการแสวงหาความสุข สิทธิต่อต้านระบบกดขี่ ซึ่งเรียกว่า “สิทธิมนุษยชน”

2.3.2 สิทธิที่จะปลอดจากการทารุณกรรม

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ซึ่งมีผลตามกฎหมายเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2542 โดยไม่ได้ตั้งข้อสงวนไว้แต่อย่างใด เนื่องจากประเทศไทยได้พิจารณาเห็นว่าตามระบบการเมือง กฎหมาย และการปกครองของประเทศไทยในปัจจุบันสามารถปฏิบัติตามกติกาดังกล่าวได้โดยไม่มีข้อขัดข้องแต่อย่างใด ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องดำเนินการเพื่ออนุวัติตามกติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 ทั้งกระบวนการทางด้านนิติบัญญัติต่างๆ ของกติกาถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

หากพิจารณาในเรื่องบทบัญญัติของกติกาที่กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีความพร้อมในเรื่องของกฎหมายและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ในสภาพสังคมก็ยังคงเกิดปัญหาและเหตุการณ์เกี่ยวกับการทารุณกรรม และการลงโทษอย่างโหดร้ายอยู่เนืองๆ ดังกติกาข้อที่ 7 ในบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องของการลงโทษ เช่น กรณีพ่อเลี้ยงใช้เหล็กและแปรงโรยตัวเทรอกปากเด็กน้อย แล้วจับทุ่มกับพื้นเพียงสาเหตุที่ร้องไห้ไม่หยุด (ไทยรัฐออนไลน์, 2556) และ นายจ้างโหดทำร้ายลูกจ้างกะเหรี่ยงโดยการชังกรงแล้วใช้น้ำร้อนสาด รวมไปถึงการใช้งานเยี่ยงทาส (สปริงนิวส์, 2556) เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นการทารุณกรรมและทรมานบุคคลอย่างโหดร้ายไร้มนุษยธรรมอย่างมาก ซึ่งในเรื่องสิทธิที่จะปลอดจากการการถูกทารุณกรรม ซึ่งเขียนไว้ว่า “บุคคลจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือค่าซ้ามิได้” (กุลพล พลวัน, 2547: 164) ดังบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่า การจะปฏิบัติ หรือกระทำการลงโทษบุคคลใดก็ตามต้องพึงพิจารณาว่าเป็นการกระทำที่รุนแรงหรือไม่ สามารถที่เกิดอันตรายกับบุคคลที่ถูกกระทำมากน้อยแค่ไหน และที่สำคัญคือการลงโทษดังกล่าวผู้ที่จะถูกกระทำยินยอมในการที่จะลงโทษนั้นหรือไม่ ด้วยเหตุนี้ จึงมีการออกกฎหมายเพื่อที่จะคุ้มครองบุคคลจากการถูกทรมานหรือลงมือลงโทษที่โหดร้ายไร้-มนุษยธรรม ดังในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 31 วรรคสอง บัญญัติว่า “การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้” ดังนั้นการลงโทษบุคคลที่เป็นฝิปอบ ในปรากฏการณ์เรื่องฝิปอบที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ย่อมมีสิทธิที่จะกระผิดกฎหมายในบทบัญญัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญนี้

ในปรากฏการณ์เรื่องฝิปอบ การทรมานผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นฝิปอบ หรือผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นฝิปอบ เข้าถึง อาจจะเป็นเรื่องปกติของสังคมในสังคมที่มีความเชื่อในเรื่องของฝิปอบ เพราะในการที่จะรักษา หรือขับไล่ฝิปอบออกไปจากร่างกาย หรือการนำตัวผู้ที่เชื่อว่าเป็นฝิปอบมาทรมาน เพื่อค้นหาความจริง ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจับมามัดตรึงไว้กับที่ แล้วใช้หวาย หรือล้าข่า เขี่ยนติ

ไปตามร่างกาย การบังคับให้กินน้ำมันต์ หรือว่านต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่โหดร้ายและรุนแรง สำหรับผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบทั้งสิ้น

2.3.3 สิทธิในการที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในกติกาฯ ข้อบทที่ 10 บัญญัติว่า “บุคคลทั้งปวงที่ถูกลิดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งในกรณีนี้จะทำให้ความสำคัญกับผู้ที่ถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ เช่น ผู้ต้องขัง ผู้ต้องโทษเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมถึงบุคคลที่ถูกสังคมลงโทษเอง โดยที่ไม่ได้ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการลงโทษ ผู้กระทำผิด หรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอย่างถูกต้องและเป็นทางการ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะกำหนดให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเป็นผู้ที่ถูกลิดรอนสิทธิ แต่ถึงกระนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นยังมีความรุนแรงไม่ด้อยไปกว่าผู้ที่ถูกกระทำในระบบราชการเลยแม้แต่น้อย หรืออาจจะมีผลกระทบมากกว่าด้วยซ้ำ

การที่ประชาชนในสังคมได้กระทำกรอย่างโหดร้ายทารุณ ทั้งด้านชื่อเสียง และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ถูกกล่าวหาต้องเปลี่ยนแปลงไปถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ได้ใส่ใจถึงเรื่องการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่อย่างใด เพราะวิธีการต่างๆ ตั้งแต่การกล่าวอ้างว่าบุคคลใดเป็นผีปอบเพียงแค่นี้ด้วยความเชื่อที่เป็นทุนเดิมในเรื่องของผีปอบ จะทำให้คนทั่วไปในสังคมเริ่มเกิดการระแวง ระวังตัวกับบุคคลนั้นเป็นพิเศษจนมีการกล่าวขวัญถึงเรื่องราวของบุคคลผู้นั้นว่าเป็นผีปอบไปต่างๆ นานา จนชื่อเสียง เกียรติยศเกิดความเสียหาย ซึ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 ก็ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับการคุ้มครอง” ดังนั้นการกระทำที่สังคมได้กระทำกับบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบนั้นย่อมถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลนั้นอย่างเห็นได้ชัด และถือว่าเป็นการหมิ่นประมาทตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ที่กล่าวว่า “บุคคลใดใส่ความบุคคลอื่นต่อบุคคลที่สาม โดยการทำที่会使บุคคลนั้นเสียชื่อเสียง ดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท” แม้ว่าจะมีกฎหมายรับรอง และคุ้มครองอยู่ก็ตามในบางครั้งการที่เกิดปรากฏการณ์เรื่องผีปอบ ผลที่เกิดจากการกล่าวหาสามารถสร้างบทลงโทษทางสังคมอื่นๆ ที่รุนแรงกว่าการหมิ่นประมาทมากมายนัก

ส่วนในการลงโทษอื่นๆ ในการวิธีการของสังคมที่ได้กระทำย่อมมีผลกระทบที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะการลงโทษที่รุนแรงเช่น การข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย ประชาทัณฑ์ ทำลายทรัพย์สิน เหล่านี้ล้วนเป็นการกระทำที่ถือเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ถือเป็นการพยายามปฏิบัติต่อบุคคลอย่างไม่ได้เคารพในศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์แม้แต่น้อย มิหนำซ้ำการกระทำที่รุนแรงที่กล่าวแล้วนั้นยังมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอีกหลายประการด้วยเช่นเดียวกัน

2.3.4 สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย

ในคดีฯ ข้อบทที่ 12 บัญญัติว่า “บุคคลที่อยู่ในดินแดนของรัฐโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการโยกย้าย และเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในดินแดนของรัฐนั้น” ซึ่งในบทบัญญัตินี้ได้บ่งบอกให้เห็นถึงสิทธิของบุคคลที่สามารถจะเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยตามความพอใจของตนได้เท่าที่กฎหมายกำหนด หรือไม่ขัดต่อกฎหมายอื่นๆ ดังนั้นในการลงโทษทางสังคมที่รุนแรงในเรื่องของฝิ่นที่เป็นการบีบขับ หรือขับไล่ให้ออกไปจากสังคมนั้นโดยถาวร ซึ่งในอดีตบุคคลที่ถูกบีบขับออกไปจากสังคมเพราะการถูกมองว่าเป็นฝิ่นจะไปอยู่ตามหัวไร่ปลายนางของตนเอง หรือบางครั้งก็ระหกระเหิน รอนแรมไปในที่ต่างๆ ในสถานที่ที่ไม่มีใครรู้จักตนเองเพื่อป้องกันการความเกลียดชังจากสังคม และป้องกันมิให้เกิดการลงโทษทางสังคมอีกครั้ง ดังนั้นการหลบหนีหน้าไปจึงเป็นวิธีของคนโบราณที่ใช้กัน แต่มาในยุคหลังพื้นที่ถูกจับจองมีเจ้าของในทุกสถาน การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว เป็นการยากที่จะหลบไปอยู่ในสถานที่ใดก็ตามที่คนไม่รู้จักตนเอง จึงเกิดการรวมกลุ่มจัดตั้งหมู่บ้านกันเกิดขึ้นสำหรับบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นฝิ่นและโดนขับไล่ออกไปจากสังคมเดิม การที่บุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นฝิ่นออกไปจากสังคมเดิมนั้นไม่ใช่การไปอย่างเต็มใจ แต่จำใจ และจำเป็นที่จะต้องไปเพราะการบีบบังคับอย่างรุนแรงของสถานการณ์ และวิธีการที่สังคมใช้เป็นวิธีการก็เป็นเครื่องมือในการใช้กดดันให้จำเป็นต้องออกไป ซึ่งในวิธีการนี้ก็ถือว่าเป็นเรื่องของกลเม็ดลอบตบตีในเรื่องที่อยู่อาศัยตามบทบัญญัตินี้ รวมทั้งเป็นการละเมิดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 36 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยในราชอาณาจักร”

ดังนั้นการพยายามที่จะอยู่ในสังคมเดิมย่อมถือเป็นสิทธิอันชอบธรรมที่พึงกระทำได้โดยการรับรองจากกฎหมาย ดังนั้นในปัจจุบันวิธีการที่จะสามารถอยู่ได้ในสังคมเดิมต่อไปก็ต้องอาศัยกฎหมายและหน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือเพื่อพิสูจน์ในความบริสุทธิ์จากการถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่นเพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้คนในสังคมอีกทางหนึ่ง

การล่วงละเมิดในสิทธิ และเสรีภาพของผู้อื่นที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์เรื่องฝิ่น ย่อมเป็นเรื่องที่คุ้นเคยกันเป็นอย่างดีสำหรับผู้ที่เคยประสบพบเห็นปรากฏการณ์เรื่องฝิ่น การพยายามกล่าวร้ายผู้อื่นให้เป็นฝิ่น การทรมาณร่างกายผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นฝิ่นด้วยหมอฟี การลงโทษทางสังคมต่างๆ นานา และการขับไล่ออกไปให้พ้นจากสังคม ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่ถือว่าเป็นการละเมิดเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน ของบุคคลอื่นอย่างรุนแรงทั้งสิ้น บางกรณีถึงกับเข้าข่ายผิดต่อกฎหมายอาญา การกระทำการบางอย่างถึงแม้จะมีประโยชน์กับสังคมจริง แต่ก็ใช้ว่าจะสร้างประโยชน์แก่บุคคลที่ได้กระทำสิ่งเหล่านั้น หรือสามารถให้ความยุติธรรมกับผู้ถูกกระทำคือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่นอย่างสูงสุดเสมอไป ในบางครั้งก็อาจจะสร้างปัญหาอื่นๆ ให้เกิดขึ้นตามมา

ด้วยอย่างไม่เจตนาก็เป็นได้ เพราะฉะนั้นจึงควรที่จะคำนึงผลที่จะเกิดตามก่อนที่จะลงมือปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้น และทางที่ดีควรจะให้มีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยดูแลและแก้ไขปัญหาพร้อมด้วยซึ่งจะเป็นการดีสำหรับประชาชนในสังคมที่จะได้มีหน่วยงานที่ความรู้เฉพาะทางมาอธิบายถึงกระบวนการและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งสามารถที่จะวิเคราะห์ได้ว่า จะเกิดปัญหาอย่างอื่นตามมาหรือไม่ หากเลือกใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง พร้อมทั้งจะสามารถหาแนวทางป้องกันได้ หากเกิดปัญหาลูกขึ้นตามมาในอนาคต

2.4 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี

ความเชื่อเรื่องผีเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมากับมนุษย์ ถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ใช้ประกอบการดำรงชีวิตมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ซึ่งความเชื่อเรื่องผีของแต่ละบุคคลอาจมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมชาติพันธุ์ เผ่าพันธุ์ เช่น การเชื่อในเรื่องชีวิตหลังความตาย ความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องเทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปีศาจ ด้วยเหตุนี้เมื่อเกิดเหตุการณ์ใดๆ ขึ้นในสังคมที่ยากแก่การอธิบายจึงมักจะถูกนำมาผูกโยงเข้ากับความเชื่อเรื่องผีเพื่อคลี่คลายปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น ซึ่งอาจถูกแปลความหมายของสาเหตุได้มากมายหลายอย่างตามแต่ความเชื่อของแต่ละบุคคล

2.4.1 ความหมายเรื่องผี

“ผี” (Ghost) มีความหมายเป็นเชิงสัญลักษณ์หมายถึง ระบบความเชื่อแรกเริ่มของสังคมมนุษย์ที่ใช้ในการอธิบายโลกทัศน์ของโลกปัจจุบันไปสู่โลกหลังความตาย ผีเป็นสิ่งที่แยกโลกของคนเป็นออกไปจากคนตายเป็นพลังลึกลับที่มีอยู่ในธรรมชาติ (ชาติชาย มุกสูง, 2550; ศรีศักร วัลลิโภดม, 2527; เสฐียร โกเศศ, 2532 อ้างถึงใน พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, บรรณาธิการ, 2557: 33)

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 735) ได้อธิบายเรื่องผีไว้ว่าเป็น เป็นสภาพที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นสภาพลึกลับ มองไม่เห็นตัว แต่ก็สามารถปรากฏตัวให้เห็นเหมือนมีตัวตนได้ และผีก็สามารถที่จะบันดาลบันดาลให้เกิดคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ (เปลื้อง ณ นคร, 2535: 206) ซึ่ง “ผี” ในความเชื่อของมนุษย์โลกนั้นมีมากมายหลายชนิด การที่จะสังเกตถึงการให้คุณและโทษของผีนั้นสามารถพบได้จากพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำต่อผีเหล่านั้น คือ ผีที่ให้คุณคนมักจะยกย่องกราบไหว้บูชา และเช่นไหว้ ส่วนผีที่ให้โทษนั้นเรามิไ้เพื่อเช่นไหว้เพื่อขอไม่ให้ทำอันตราย (เจือ สตะเวทิน, ม.ป.ป.: 8-9)

จากความหมายของผีที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นสามารถสรุปได้ว่าผี คือ สิ่งที่ลึกลับไม่สามารถมองเห็นตัวได้ ซึ่งมนุษย์เชื่อว่าสถานะของการเป็นผีจะสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อเข้าสู่สภาพหลังความตาย ผีมีลักษณะกายที่ละเอียดเกินกว่าจะสามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าหรือใช้วัสดุอุปกรณ์ใดๆ ที่ทันสมัยมาพิสูจน์ได้หรือมองหาได้หรือที่เรียกว่า “วิญญาณ” ซึ่งส่วนใหญ่มนุษย์เชื่อว่าผีมีพลังเหนือธรรมชาติสามารถควบคุมสิ่งต่างๆ ได้ ดังนั้นผีจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ส่วนใหญ่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือตนแล้วจึงเกิดพิธีกรรมเช่นสรวง หรือเคารพกราบไหว้ต่างๆ

เรื่องผีเป็นเรื่องที่ถูกฝังอยู่ในจิตใต้สำนึกมนุษย์มานาน จนมีความผูกพันลึกซึ้งถือเป็นหนึ่งในการดำเนินชีวิตจึงทำให้คนกับผีมีความใกล้ชิดสนิทผูกพันกันมากขึ้นตามกาลเวลาจนกระทั่งเกิดพิธีกรรมเกี่ยวกับผีมากมายทั้งอยู่ในสังคมไทยและสังคมโลก ดังที่จะอธิบายต่อไป

2.4.2 ความเชื่อเรื่องผีในสังคมโลก

คำว่า “ผี” หรือ “วิญญาณ” อาจเป็นสิ่งที่คนทั่วโลกมักจะมี ความคุ้นเคย แต่ทว่ากลับเป็นนามที่แฝงเร้นไปด้วยความน่าหวาดกลัวมากกว่าการที่จะนำมาเป็นสิ่งที่น่ารักหรือน่าหลงใหล ซึ่ง “ผี” สามารถพบเห็นได้ในวัฒนธรรมของทุกเชื้อชาติ ศาสนา บนโลกนี้แต่ด้วยความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและความเชื่อจึงอาจจะทำให้ลักษณะของผี และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีแตกต่างกันออกไปซึ่งผีก็อาจจะมี ความแตกต่างกันไปทั้งผีที่ดี เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีเทวดา ซึ่งจะถูกเช่นไหว้บวงสรวงด้วยความเคารพ และผีที่ชั่วร้าย เช่น ปีศาจ อสูรกาย ซาร์ตัน ก็อาจจะมี การเช่นไหว้แต่ เพราะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุร้าย ซึ่งมีความหลากหลายไปตามความเชื่อที่ถูกปลูกฝังสืบทอดมาจากบรรพบุรุษของคน

2.4.2.1 ความเชื่อเรื่องผีในช่วงประวัติศาสตร์ยุคโบราณ

ยุคนี้เป็นยุคเริ่มต้นของอารยธรรมที่สำคัญของโลก ซึ่งเป็นยุคที่เริ่มมีการพัฒนาในเรื่ององค์ความรู้ที่ทันสมัยในขณะนั้น เช่น ความรู้ด้านคณิตศาสตร์ อักษรภาษาของอารยธรรมเมโสโปเตเมีย (แม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส) องค์ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ การแพทย์ อักษรภาษา การจัดระเบียบสังคม และการก่อสร้างขนาดใหญ่อย่างพีระมิด ของอารยธรรมอียิปต์ การพัฒนาการเรื่องระบบการปกครองในอารยธรรมกรีก และความเจริญด้านสถาปัตยกรรมของอารยธรรมโรมัน เป็นต้น

ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาในองค์ความรู้มากมายของยุคนี้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความเชื่อเรื่องผี หรือวิญญาณ จะไม่มีอิทธิพลในการดำรงชีวิตของคนในสมัยนั้น ดังที่เห็นได้จากการก่อสร้างพีระมิดอันใหญ่โตมโหฬารและการทำมัมมี่ของอารยธรรมอียิปต์ ซึ่งเกิดจากคติของชาวอียิปต์ที่เชื่อว่า วิญญาณเป็นอมตะ เรียกว่า Ka มาจากเทพอันสูงสุดเป็นผู้สร้างวิญญาณให้แก่

มวลมนุษย ด้วยเหตุนี้ชาวอียิปต์ที่เชื่อว่าวิญญาณเป็นอมตะจึงได้พากันสร้างพีระมิดขึ้นเพื่อเก็บรักษาศพไว้เพื่อให้วิญญาณผู้ตายสามารถกลับเข้าร่างเดิมได้ (อารยธรรมอียิปต์, 2553) หรือจะเป็นความเชื่อเรื่องเทพเจ้าของชาวกรีก บางคนอาจมีการตีความรวมเข้าไปด้วยกันระหว่างคำว่า “วิญญาณ” กับ “เทพเจ้า” ซึ่งมีลักษณะของความหมายคล้ายกับ “เทวดา” ซึ่งชาวกรีกได้พรรณนาถึงการมีอยู่ของเทวดาเหล่านี้ไว้มากมาย ซึ่งเทพเจ้าแต่ละองค์จะมีลักษณะเฉพาะและมีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตน ดังเช่น เทพโพไซดอน (Poseidon) เป็นเทพเจ้าแห่งท้องทะเล แม่น้ำ ลำคลอง มีตรีศูลเป็นอาวุธ ซึ่งบางตำนานกล่าวว่ามีท่อนล่างเป็นปลา เทพแอริส (Ares) หรืออีกชื่อหนึ่งว่า มาร์ส (Mars) เป็นเทพเจ้าแห่งสงคราม และ เทพีอะโฟรไดต์ (Aphrodite) หรือเทพีวีนิัส เป็นเทพีแห่งความงามและความรัก เป็นต้น

ซึ่งเห็นได้ว่าในช่วงประวัติศาสตร์ยุคโบราณนี้ส่วนใหญ่ยังคงมีความผูกพันกับเรื่องราวลึกลับจำพวก ผี วิญญาณหลังความตาย และเทพเจ้า อยู่มาจนบางครั้งก็อาจจะถึงกับมีการพยายามสังหารร่างกายของสัตว์ หรือชีวิตมนุษย์ ที่รู้จักกันในนามการบูชายัญ เพื่อบูชาต่อเหล่าเทพดาหรือวิญญาณผีเหล่านั้น ซึ่งเป็นการสร้างความพอใจและเป็นเครื่องยืนยันถึงการยังมีความเคารพยำเกรงต่อเทพเจ้าหรือวิญญาณเหล่านั้นของผู้คน

2.4.2.2 ความเชื่อเรื่องผีในช่วงประวัติศาสตร์ยุคกลาง

ในยุคนี้ถือว่าเป็นยุคที่มีการทำสงครามกันมากระหว่างจักรวรรดิอิสลามและจักรวรรดิโรมัน จนทำให้จักรวรรดิโรมันค่อยๆ เสื่อมสูญสลายไป ซึ่งสมัยนี้ถูกเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ยุคมืด” ซึ่งมีผลมาจากการปกครองด้วยการทำสงครามจนทำให้บันทึกทางประวัติศาสตร์แทบไม่มีหลงเหลือ ซึ่งส่วนที่มีอยู่ก็ค่อนข้างคลุมเครือในเนื้อหาหมกพอสสมควร

ด้วยการล่มสลายไปของจักรวรรดิโรมันทำให้สังคมเกิดความปั่นป่วน สิ่งที่เขาามิบทบาทในยุคนี้คือ “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ในศาสนาคริสต์ของชาวยุโรป ซึ่งสามารถเข้ามาอิทธิพลครอบงำในยุโรปได้ทั้งด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งเพราะการเข้ามามีบทบาทและอาจในการปกครองนี้เองจึงเป็นจุดกำเนิดของการใช้เรื่องศาสนาเข้ามากำหนดชะตาชีวิตของผู้คนในสังคมในทุกๆ ด้าน

ในการรักษาฐานอำนาจของกลุ่มผู้นำทางจิตวิญญาณของคริสตจักรสมัยนั้นคือการตั้ง “ศาลศาสนา” ขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนผู้ที่ต้องสงสัยว่าละเมิดในกฎเกณฑ์คำสอนทางศาสนาอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นกลวิธีที่จะดึงคนที่อยู่ห่างไกลศาสนาเข้ามาอยู่ในระบบที่พวกตนตั้งไว้ให้มากที่สุดและป้องกันคนที่อยู่ภายในออกไปสู่ลัทธิอื่นข้างนอก หนึ่งในนั้นคือการนำเรื่อง ภูตผีปิศาจ ที่เรียกว่าแม่มด มาเป็นเครื่องมือในการคัดกรองบุคคลของศาสนจักร เพราะเชื่อว่าพวกพ่อมด-แม่มดเหล่านั้นเป็นบุคคลชั่วร้ายที่อยู่นอกคริสตศาสนาจะต้องถูกลงโทษอย่าง

รุนแรงที่สุด ซึ่งพบว่าปฏิบัติการล่าแม่มดนี้มีการกระจายไปหลายประเทศทั่วยุโรป และอเมริกา สามารถจับบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นแม่มดได้เฉพาะในอเมริกาถึง 50,000 คน ซึ่งที่อื่นก็มีมากแต่ยังมีการปกปิดไว้ (ชนัชชนม์ ธนาธิป ปริพัฒน์, 2557; การล่าแม่มดในยุคกลาง: ข้อมูลเชิงวิชาการ ประวัติศาสตร์ และข้อเท็จจริง, 2554)

ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นพอมด-แม่มดนั้น จะถูกตั้งข้อสงสัยถึงการใช้เวทมนต์คาถา กระทำสิ่งชั่วร้ายสารพัดยกตัวอย่างในเยอรมันที่พวกพอมด-แม่มดถูกตั้งข้อกล่าวหาว่า เป็นผู้เสก หอยทากและหนอนมากินพืชผักของชาวบ้านจนเกิดความเสียหาย การเสกให้วัวไม่มีนมให้รีด เสกให้ผู้ชายเป็นหมัน ไร้สมรรถภาพทางเพศ เป็นต้น ซึ่งบุคคลที่ถูกตั้งข้อสงสัยเหล่านี้จะถูกนำไปพิจารณาโดยศาลศาสนา ซึ่งมีผู้พิพากษาเป็นรัฐบาลของผู้นำทางจิตวิญญาณของศาสนา (คาทอลิก และโปรเตสแตนต์) ซึ่งจะมีการเริ่มต้นพิจารณาด้วยการตรวจพิสูจน์ร่องรอยปีศาจที่อาจถูกทิ้งไว้ ตามร่างกายของบุคคลเหล่านั้นเช่น รอบไฟ ปาน หูด และรอยแผลเป็น ซึ่งถ้าแทงแล้วไม่เจ็บหรือ เลือดไม่ออกจะถือว่าเป็นร่องรอยของปีศาจเป็นสัญลักษณ์แห่งซาตาน หากบุคคลใดถูกตัดสินว่าเป็นพอมด-แม่มดจะถูกนำผูกไว้กับต้นเสาแล้วเผาทั้งเป็น (ต้นเถิด พฤษภาคม 2014: ล่าแม่มดใน ยุโรป, 2556)

ในช่วงประวัติศาสตร์ยุคกลาง หรือยุคมืดนี้ทำให้เห็นว่าการนำเรื่องราวของ “ภูตผี ปีศาจ” มาใช้เพื่อประคองอำนาจตนเองของกลุ่มรัฐบาลศาสนาเป็นสิ่งที่นิยมกันมาก ซึ่งนัยสำคัญของกรกล่าวหาหรือกำหนดให้คนเป็นแม่มดนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากใช้อำนาจทางความเชื่อศาสนา มาจำกัดบุคคลที่ต่อต้านหรือไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของตนเองออกไป ซึ่งถือว่าเป็น “อาชญากรใน คราบศาสนา” ก็ว่าได้

2.4.3 ความเชื่อเรื่องผีในประเทศไทย

ประเทศไทยจัดว่าเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมถิ่นที่หลากหลายมากที่สุดประเทศหนึ่งในโลก ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีความเหมือนและความต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมท้องถิ่น เชื้อชาติ และ ศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดเรื่องวัฒนธรรมให้มีความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะ ซึ่งวัฒนธรรมนี้อาจประกอบไปด้วย เรื่องของหลักคำสอน แนวคิด พิธีกรรม ความเชื่อ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตของคนไทยก่อนที่จะมีระบบกฎหมาย ความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

วิถีชีวิตของคนไทยมีความผูกพันกับเรื่อง “ผีสงเทวดา” มาเนิ่นนานตั้งแต่สมัยโบราณ จวบจนปัจจุบันความเชื่อเรื่องผี หรือวิญญาณก็ยังคงมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทย อยู่มาก หากย้อนไปในยุคที่ไม่มีความเจริญทางด้านวัตถุและความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ สิ่งที่เป็น

หลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนไทยสมัยนั้นคงหนีไม่พ้นเรื่อง “ศาสนา” และ “ผี” ถูกนำมาเป็นเครื่องยึดถือ และเคารพบูชาควบคู่กันไปอย่างแพร่หลายเรื่องของผีมีอยู่ในคติความเชื่อของคนไทยมานานจนยากที่จะแยกออกจากกันได้ ดังเช่น “ผีเถน” ซึ่งชาวอีสานเชื่อว่าเป็นผู้สร้างโลก เป็นผู้คลบบันดาลให้ฝนฟ้าตกตามฤดูกาลทำให้ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ และยังมีผีอื่นๆ ที่สำคัญอีกมากมาย เช่น ผีเจ้าที่ ผีหลักเมือง ผีเจ้าป่าเจ้าเขา เป็นต้น หากแต่เรื่องของผียังรวมไปถึง เหล่าเทวดาอารักษ์ที่สถิตอยู่ในสถานที่หรือสิ่งต่างๆ เช่น แม่ธรณี แม่โพสพ แม่คงคา รุกขเทวดา เป็นต้น ดังที่พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, บรรณาธิการ (2557: 8) ได้อธิบายเรื่องการนับถือผีในประเทศไทยไว้ว่า

“คนศึกคำบรรพ์สุวรรณภูมิในอุษาอาคเนย์เมื่อหลายพันปีที่แล้วนับถือผี (ก่อนรู้จักพราหมณ์และพุทธ) มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าพิธีกรรม ซึ่งรู้จักในนาม “ศาสนาคี” เป็นศาสนาของผู้หญิง มีผู้ชายเป็นบ่าวไพร่บริวาร ราว พ.ศ. 1000 ศาสนาจึงกลายมาเป็นของผู้ชาย (พราหมณ์และพุทธ) แพร่มาจากอินเดียมาสู่อุษาอาคเนย์แล้วพยายามกำจัดศาสนาคีแต่ไม่สำเร็จ ส่วนประเทศไทยมีการนับถือศาสนาไทย หมายถึง นับถือผีที่เคลือบไว้ด้วยพุทธกับพราหมณ์ให้ดูดี มีสง่าราศีทันสมัย แล้วนำเลื่อมในขึ้นไปด้วยโลกวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีปัจจุบันเท่านั้น แต่ทว่าคนไทยทั่วไปแล้วมักจะเชื่อว่าไทยนับถือศาสนาพุทธอย่างบริสุทธิ์อย่างเหนียวแน่น โดยมีศาลเจ้าที่กับศาลพระภูมิ ซึ่งล้วนเป็นศาลผีอยู่ในบ้านและในวัด ตั้งแต่เดิมไม่เคยเปลี่ยนแปลง”

อีกทั้งสังคมไทยยังมีความเชื่อเรื่องผีอีกประเภทหนึ่งนั่นคือ ผีบรรพบุรุษ คุณแล้วอาจจะพบว่าเป็นแนวคิดของสากล (ปราณี วงษ์เทศน์, 2539: 254-263) ที่ปรากฏอยู่ในทุกวัฒนธรรม เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่เชื่อในโลกหลังความตาย เช่นว่าเมื่อญาติพี่น้องตายไปแล้ววิญญาณจะออกจากร่างไปสู่ภพภูมิต่างๆ บ้างก็ไปเกิดใหม่ บ้างก็ยังวนเวียนอยู่ในโลกมนุษย์ ผีเหล่านี้คือ ผีปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งผีเหล่านี้ลูกหลานญาติพี่น้องจะให้ความเคารพเสมือนหนึ่งว่ายังมีชีวิตอยู่ เพราะเชื่อว่าจะเป็นผู้คอยปกป้องคุ้มครองลูกหลานในบ้านเรือนให้อยู่เย็นสุข และยังเป็นอุบายของสังคมที่ใช้ผีบรรพบุรุษมาเป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคมให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณีอันดีงาม หากลูกหลานทำผิดประเพณีที่เรียกว่า “จิด” (ทางเหนือ) หรือ “ชะล่า” (ทางภาคอีสาน) อย่างเช่น พี่น้องทะเลาะวิวาทกัน หรือลูกสาวหลานสาวถูกผู้ชายแตะเนื้อต้องตัว อย่างที่เรียกว่า ทำผิดผี คนในครอบครัวก็จะต้องทำพิธีขอมาต่อวิญญาณผีปู่ย่า หรือปู่ตา และบางวัฒนธรรมยังได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอื่นๆ โดยการอพยพเข้ามาปักหลักตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยจึงทำให้วัฒนธรรมเรื่องของผีเหล่านั้นติดตามเข้ามาด้วย ยกตัวอย่าง เช่น การกำหนดดวงซ้อยเพื่อฝังศพบรรพบุรุษของคน

จีน หรือคนไทยเชื้อสายจีน เพราะเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษเหล่านั้นจะคุ้มครองให้ลูกหลานทำมาหากินเจริญรุ่งเรืองได้ (ล. เสถียรสุด, 2516)

ด้วยเหตุนี้คนไทยจึงไม่สามารถที่จะแยกเรื่องผีออกไปจากวิถีชีวิตของตนเองได้เพราะมีความผูกพันมาตั้งแต่เดิมซึ่งถูกหล่อหลอมด้วยเรื่องของความเชื่อ วัฒนธรรม และคำสอนของบรรพบุรุษในเรื่องของการขำเกรงและให้ความเคารพผีเสมือนหนึ่งเป็นบุคคลหรือเป็นบุคคลพิเศษ ดังนั้นผี ยังจะเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตของคนไทยไปอีกนาน แม้ว่าโลกหรือเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใดก็ตาม แต่ความเชื่อเรื่องผีจะยังคงอยู่และสามารถพบเห็นได้ในทุกพื้นที่ของประเทศไทย

2.4.4 ความเชื่อเรื่องผีปอบของคนภาคอีสาน

“ผีปอบ” เป็นผีที่มีอยู่เฉพาะในประเทศภาคอีสานและประเทศลาวบางส่วนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้งานวิจัยที่เกี่ยวกับผีปอบ จึงมีบุคคลทำการศึกษาไม่มากนัก แต่ก็ยังพอมิบังในด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาที่ได้อธิบายถึง ความเป็นตัวตนของผีปอบและผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบไว้

2.4.4.1 ความหมายของผีปอบ

หากพิจารณาคำว่า “ผีปอบ” ในด้านความหมายนั้นจะพบว่า ความเชื่อเรื่องผีปอบจะแพร่หลายอยู่ทั่วประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอีสาน และภาคเหนือ ซึ่งมีการนิยามความหมายที่คล้ายกันหลายลักษณะ สามารถสรุปความคล้ายคลึงกันของนิยามในการให้คำนิยามได้โดย “ผีปอบ” หรือ “ผีกะ หรือ ผีกะ” นั้นเป็นผีประจำท้องถิ่นซึ่งสามารถพบเห็นได้ทั้งภาคอีสาน ภาคเหนือ (กมลเศ โปธิกนิษฐ์, 2556) และรวมไปถึงประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดอย่างประเทศลาว และกัมพูชาบางส่วนด้วย

ซึ่งในความหมายของ “ผีปอบ” สุพัตรา มะโรงรัตน์ (2530) ได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึงคนที่มีเวทย์มนต์คาถาและมีเครื่องรางของขลังติดตัว เมื่อประพาดตัวไม่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ก็จะมีผีมาเกาะกับตัวและออกเที่ยวไปสิงคนอื่นเพื่อกิน ดับ ใต้ ใต้ พุงของคนที่ไม่สะอาด คนนั้น และอาจจะเป็นมนต์คาถา ของดีของขลังทั้งหลายเหล่านั้นที่ซึ่งแต่ก่อนมีคุณวิเศษได้กลับกลายเป็นพลังอันชั่วร้ายกลายเป็นวิญญาณร้ายขึ้นมาแทนที่ ดังที่อธิบายดังต่อไปนี้

มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องผีปอบในด้านเกี่ยวกับความเชื่อ ประเภทของผีปอบ สาเหตุของการเป็นผีปอบและพิธีการไล่ผีปอบตามความเชื่อของสังคมชาวอีสาน ของพิณทอง ประสารน้ำ (2524), สุพัตรา มะโรงรัตน์ (2530) และพระมหาสัมภษณ์ ไชยตะมาตย์ (2553) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของผีปอบ มีใจความสรุปได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง “ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีปอบ” และ “รูปลักษณะ” ของผีปอบ ในรูปลักษณะของผีปอบเราจะไม่สามารถมองเห็นว่ามีลักษณะอย่างไร แต่คนที่โดนผีปอบเข้าสิงจะรู้โดยผีปอบจะปรากฏให้เห็นในรูปของสัตว์ต่างๆ โดยชาวบ้านเชื่อว่าใครถูกผีปอบเข้าสิงมักจะฝันเห็นหมา หรือลิง ถ้าฝันเห็นหมาค่างจะถูกผีปอบผีวิเศษเข้าสิง ถ้าฝันเห็นหมาแดงจะถูกผีปอบผีวิเศษเข้ามาเข้าสิง ถ้าฝันเห็นลิงผีปอบที่จะมาเข้าสิงเป็นผู้ชาย สำหรับคนที่เรียนวิชาอาคม เวทย์มนต์คาถา หรือการถือของดีต่างๆ ถ้าเกิดฝันเห็นลิงหรือหมาแสดงว่าตัวเองกำลังจะกลายเป็นผีปอบ ให้รีบทิ้งของดี หรือคาถาอาคมเหล่านั้นเสีย นอกจากนั้นยังพบว่าการปลุก “ต้นย่านาง” หรือ “ต้นเถาวัลย์เขียว” ไว้ในบริเวณบ้าน หรือการกิน “ตักกล้วยตานี” แล้วไม่ไอ บุคคลนั้นจะเป็นผีปอบ

ประการที่สอง ประเภทของผีปอบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ปอบเชื้อ เป็นผีปอบที่เกิดจากบรรพบุรุษมีการสืบทอดมันมาเป็นรุ่นๆ ในวงศ์ตระกูล 2) ปอบเกิดใหม่ ส่วนมากจะเกิดจากการเรียนวิชาอาคม หรือการถือของดีของคลังต่างๆ แล้วเกิดการทำผิดในข้อห้ามจากจากคุณวิเศษของคาถา หรือดีของคลังเหล่านั้นจะกลับกลายเป็นส่งชั่วร้าย หรือที่เรียกว่า “ผีปอบ” นั้นเอง (สมชาย นิลอาธิ, 2557)

ประการที่สาม สาเหตุที่ทำให้เป็นผีปอบมี 5 ประการ คือ

สาเหตุประการที่หนึ่ง การมีลูกกรอก ลูกหลอด หรือกุมารทอง และการเรียนเวทย์มนต์คาถาต่างๆ ส่วนมากจะเป็นแม่หม้ายผัวหาย หรือพ่อหม้ายเมียทิ้ง แต่ว่าการเรียนวิชาอย่างนี้มีข้อห้ามมากมาย เช่น การห้ามกินปลาไหล ห้ามกินพืชที่มีลำต้นเป็นเถา ห้ามลอดใต้บันได ห้ามรดราวตากผ้า หากฝันทำเข้าไปก็ถือว่าเป็นทำผิดครุ ในที่สุดก็เป็นภัยแก่ตนเอง คือการเป็นปอบ (สุพัตรา มะโรงรัตน์, 2530)

สาเหตุประการที่สอง ผีปอบที่เกิดจากวาน ซึ่งเชื่อว่าทำให้อยู่ยงคงกระพัน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านมีวิธีการปลุก กู้ (เก็บกู้) หรือการเก็บรักษาไว้ซึ่งการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ มีการถือฤกษ์ในการซุดหรือปลุก แต่วานที่มักจะกลายเป็นผีปอบนั้นจะเป็นจำพวกที่เป็นวานด้านคงกระพันชาตรีเท่านั้น เพราะเชื่อว่าวานเหล่านี้มีพลังในตัวคือมีผู้รักษาหัววานอยู่

สาเหตุประการที่สาม พ่อแม่เป็นผีปอบ พ่อแม่ตายไป ผีปอบที่พ่อแม่เคยเลี้ยงไว้เจ้าของไม่มีที่อยู่ อาจจะมาอยู่กับลูกคนใดคนหนึ่งของพ่อแม่คู่นั้น แต่จะอยู่ด้วยเพียงคนเดียว ส่วนมากจะอยู่กับลูกคนที่พ่อแม่รักมากที่สุด เกิดจากประเภทสืบทอดจากบรรพบุรุษ

สาเหตุประการที่สี่ “การไล่ผีปอบ” สำหรับคนที่ถูกผีปอบเข้าสิง จะมีอาการชักกระตุก กระสับกระส่าย ละเมอ เพ้อคลั่ง พุดไปต่างๆ นานา บ้างก็พุดไม่ใช่ภาษาคน ไม่มีสติ และไม่สามารถจำพี่น้อง สามีน ภรรยา หรือลูกตัวเองได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จะต้องไปหาหมอธรรม หรือหมอผีมาไล่ออกก่อนที่ผู้ที่โดนผีปอบสิงจะเป็นอันตราย เมื่อวิญญาณผีปอบยอมออกไปแล้ว

บางครั้งมาไกล หรือเจ้าของหลบหนีไปที่อื่น ถ้าหาเจ้าของไม่พบ หรือหลงทาง ก็จะกลายเป็น ผีปอบเร่ร่อน ซึ่งผีปอบเองสามารถไปสิงหรืออยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็ได้ในสถานที่ต่างๆ

สาเหตุประการที่ห้า การเสียบอบ หรือปลดปล่อยวิญญาณผีปอบให้เป็นอิสระ วิธีการปลดปล่อยจะมีอยู่ 2 วิธีด้วยกัน 1) เป็นการจับโดยใช้หม้อธรรม (หม้อผี) 2) การเสียบอบ หรือเจ้าของยินยอมที่จะสละวิญญาณผีปอบที่ตนเลี้ยงดูให้เป็นอิสระ หรือไม่อยากเลี้ยงต่อ โดยทั้งสองแนวทางมีวิธีการที่คล้ายกันคือการจับผีปอบใส่ภาชนะ เช่น กระบอกลไม้ไผ่ หม้อ แล้วอาจจะนำไปเผาไฟจะทำให้วิญญาณปอบสลายไป แต่เชื่อกันว่าหากทำลายวิญญาณผีปอบทั้งหมดจะทำให้ผู้ที่เป็นเจ้าของเสียชีวิตตามไปด้วย ดังนั้นจึงนิยมนำไปฝังดินหรือถ่วงน้ำ ซึ่งวิญญาณปอบก็อาจจะหลุดลอยออกไปได้เมื่ออุปกรรมเหล่านั้นชำระคดีเสียหาย แล้วสามารถเข้าสิงร่างคน หรือไปอาศัยกับคนอื่น ๆ ได้เพราะถือเป็นผีปอบที่ไม่มีเจ้าของแล้ว

งานศึกษาชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่า “ผีปอบ” เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีอำนาจบันดาลผลให้ตนเองมีอำนาจเหนือคนอื่น หรือส่งเสริมให้ตนเองได้สิ่งที่ปรารถนาและสิ่งที่ต้องการตามความเชื่อของแต่ละคน กลุ่มคนในแต่ละชุมชน หรือสังคมนั้นๆ ดังนั้นความเชื่อเรื่องผีปอบในสังคมคนอีสานจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งสืบทอดกันมายาวนาน เป็นสิ่งที่บุคคลเห็นคล้อยตามและยอมรับว่า เป็นความจริงโดยไม่มีการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ใดๆ ที่ปอบมีตัวตนอย่างไร เป็นลักษณะอย่างไร ไม่มีใครเคยเห็นตัวจริง สิ่งที่ยืนยันบริบทของคำว่า “ปอบ” ในทัศนะความเชื่อของชาวอีสาน จึงล้วนแต่ผ่านสัญลักษณ์ต่างๆ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 ผีปอบในมุมมองด้านจิตเวชศาสตร์

มีการศึกษาในเรื่องผีปอบให้เข้าใจในทัศนะทางจิตเวช ซึ่งเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากแนวความเชื่อ สังัน สุวรรณเลิศ (2529) ได้อธิบายว่า จากการศึกษาได้แบ่งลักษณะของผีเข้าอย่างกว้างๆ ไว้ 2 ประการ คือ 1) “ผีเข้าสิง” โดยความสมัครใจของผู้ให้เข้า เช่น การทรงเจ้าเข้าผีได้แก่ ผีบรรพบุรุษ หรือผีเชื้อ เข้าสู่ตัวเพื่อผลของการรักษาโรค การทำนายอนาคตหรือการบอกเล่าความเดือดร้อนต่างๆ บางกรณีมีความประสงค์จากบรรดาญาติพี่น้อง อยากทราบเรื่องราวที่ถึงแก่กรรมไปแล้วเป็นต้น และการถูก 2) “ผีเข้าสิง” โดยการไม่สมัครใจให้เข้า เช่น ผีตายโหง ผีปอบ ผีพราย หรือผีกะเข้า หรือแม้แต่เจ้าต่างๆ มาเข้า ผีเข้าเช่นนี้ยอมเป็นที่หวาดกลัวของผู้คน เพราะเชื่อว่าเป็นเหตุให้เกิดการเจ็บป่วยเกิดขึ้นทั้งกายและใจ หรืออาจถึงแก่ชีวิตได้

ลักษณะผีเข้าเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของผู้ป่วย แบ่งเป็น 3 ประการคือ 1) การถูกผีเข้าเพียงครั้งเดียวแล้วไม่เข้าอีกเลย ในกรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นผู้ป่วยทางด้านจิตเวชศาสตร์เพราะจากที่ได้ศึกษาพบว่า ผู้ที่ถูกผีปอบเข้านี้ มีปัญหากระทบกระเทือนใจเป็นอย่างมากแก่ญาติพี่น้องหรือขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมเดียวกัน 2) คนที่ถูกผีปอบเข้า หรือผีอย่างอื่นเข้าสิง ซึ่งผีอย่างอื่นมักจะมาเข้าสิงอยู่บ่อยๆ บางที 2-3 วันมาเข้าสิงครั้งหนึ่ง หรือทอดระยะเวลาไปบ้าง และวนเวียนอยู่แบบนี้เรื่อยๆ ไปเปลี่ยนหน้าหมอผีมาทำการรักษาหลายคน จากการศึกษาพบว่าบุคคลที่มีอาการเช่นนี้มักมีอาการเป็นโรคประสาทชนิดหนึ่งเรียกว่า “อุปาทาน” หรือ “ฮิสทีเรีย” ซึ่งในการวินิจฉัยโรคจะหลีกเลี่ยงคำนี้เพราะคนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าเป็นโรคที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ ดังนั้นจึงใช้คำว่า “โรคจิตอุปาทาน” (Hysterical Psychosis) แทน หรือบางคนเรียกว่าโรคผีเข้า (Spirit Psychosis) 3) คนที่ถูกผีปอบเข้าเป็นหลายๆ ครั้ง หรือถูกเข้าเพียงครั้งเดียว หรือถูกเข้าเพียงครั้งเดียวแต่ผีปอบไม่ยอมออก ลักษณะอาการพูดไม่รู้เรื่อง เอะอะโวยวายคล้ายคนวิกลจริต ซึ่งในการวินิจฉัยนั้นบางคนอาจจะเป็นโรคจิตเภท โรคเกี่ยวกับอารมณ์ โรคจิตจากแพ้อิทธิพลต่างๆ แต่จากทัศนะของผู้เขียน เห็นว่าโรคจิตที่เกิดขึ้นประจำถิ่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเรียกว่า โรคจิตอุปาทาน หรือโรคผีเข้า

จากการรักษาลักษณะผีเข้าที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของผู้ป่วยสามารถกล่าวได้เป็นแนวกว้างๆ โดยสรุปได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ

ประการที่หนึ่ง ผู้ป่วยเป็นโรคประสาท เนื่องจากว่าผู้ป่วยเป็นโรคประสาทนั้นยังมีความรู้สึกนึกคิด ได้ตามสมควร สังกะตจากสิ่งๆ ที่ผู้ป่วยบอกมักจะไม่ใช่ลอยลอย รู้เหตุอาการเจ็บป่วยว่าถูกผีเข้าหรือผีทำ ทั้งนี้เป็นผลมาจากผู้ป่วยได้รับแนวคิดต่างๆ ทั้งจากญาติใกล้ชิด หมอคุณ และอีกทางหนึ่งที่สำคัญคือการคนทรงเจ้าเข้าผี ซึ่งการทรงเจ้าเข้าผีมีอยู่ค้ำคั้นในสังคมปัจจุบัน

ประการที่สอง ผู้ป่วยเป็นโรคจิต เนื่องจากผู้ป่วยที่คิดว่าเกิดจากผีเข้าแล้วไล่ไม่ออกประเภทนี้ มักจะมีอาการที่แสดงออกมาในรูปแบบของคนที่พูดไม่รู้เรื่อง เอะอะโวยวาย คำทอ มีลักษณะวิกลจริต ซึ่งหมอผีบ้านหรือหมอผีมักจะพูดว่ามีอาการแทรกซ้อนเกิดขึ้น และอาจจะไม่ใช่ผีปอบอย่างแน่นอน หรือไม่ก็จะบอกว่าเกิดจากความไม่สมดุลของเลือดลม ให้ไปรักษาแบบเลือดลม การรักษาโรคประเภทนี้จะต้องรักษาไปตามอาการของโรคประเภทต่างๆ ที่เป็นอยู่เพราะผีเข้าเป็นกลุ่มอาการของโรค เช่น จิตเภท โรคอารมณ์สุขเศร้า โรคแพ้อิทธิพลต่างๆ ที่แทรกอยู่ในความคิดของแต่ละคน

สิ่งที่น่าสนใจในการศึกษานี้ก็คือมุมมองที่มองต่างออกไปจากแนวคิดเรื่องความเชื่อของชาวอีสานโดยสิ้นเชิง ซึ่งคนที่เป็นผีปอบในทัศนะของนักวิชาการนั้น “อัตลักษณ์ของคนที่ถูกผีปอบเข้าสิง” จัดเป็นคนป่วยชนิดหนึ่งเท่านั้น หรือกลายเป็นการมองว่าเป็นเรื่องของโรคจิตเฉพาะถิ่น

ซึ่งอาศัยหลักการและทฤษฎี และเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการอธิบายพฤติกรรมของคนที่มีลักษณะผีเข้าในอีกทศวรรษหนึ่ง เป็นการดีที่จะได้นำไปวิเคราะห์กับหลักการทางกระบวนการยุติธรรมเมื่อเกิดเหตุการณ์ผีเข้าสิงคน หรือพฤติกรรมของผีปอบ เมื่อเกิดขึ้นในสังคมเพื่อหลีกเลี่ยงการตีตราว่าเป็นผู้ร้าย หรือถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ เป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการลงโทษทางสังคมที่รุนแรงอีกหนทางหนึ่ง

2.5.2 ผีปอบในมุมมองด้านความขัดแย้งและการกีดกันทางสังคม

ในการศึกษาเรื่องราวของผีปอบในการมองจากกรอบแนวคิดเรื่องของการกีดกันทางสังคม ซึ่ง กมลเดช โปษกนิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาและอธิบายว่า การทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบนั้นเป็นเสมือนการสร้างบุคคลอื่นที่มีความเห็น หรือแนวความคิดไม่ตรงกับกลุ่มของตน โดยการสร้างเงื่อนไขทางความเชื่อของสังคมเป็นเครื่องมือในการกำจัด หรือกีดกันบุคคลอื่นๆ เหล่านั้นให้ออกไปจากสังคม ในการใช้ความเชื่อเรื่อง “หวาดระแวง” และ “หวาดกลัว” ในเรื่องราวอันลึกลับของผีปอบให้กลายเป็นเครื่องมือขยายฐานอำนาจ และ เพื่อจะสามารถผลักดันคนกลุ่มนั้นออกไปจากระบบทางสังคม ซึ่งเป็นการพยายามลดพื้นที่ของทางสังคมให้บุคคลเหล่านั้นให้เหลือน้อยที่สุด และถือเป็นการสร้างตราบาปให้ติดตัวบุคคลเหล่านั้น เมื่อเกิดการเชื่อว่าเป็นผีปอบจริงจนบทบาทบุคคลเหล่านั้นลดลงอย่างมากมาย ความไว้วางใจจากสังคมก็ย่อมลดน้อยลงเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ระของการสร้างพรรคพวก “พวกเขา” “พวกเรา” ย่อมเกิดขึ้น สถานะของ “กำแพงของความไว้วางใจ” ได้ถูกทำลายลงจากผู้คนที่สองฝ่าย ในที่สุดก็นำมาซึ่งความขัดแย้งของคนในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในงานศึกษาเรื่องนี้สามารถช่วยสนับสนุนแนวความคิดของความขัดแย้งระหว่างประชาชนในสังคมทั่วไป กับบุคคลที่เป็นผีปอบได้เป็นอย่างดี ทั้งการเกิดความไม่ไว้วางใจ การเกิดความหวาดระแวง การเกิดความหวาดกลัว ล้วนแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความชิงชัง ความเกลียดชัง จนเรื่องราวขยายลูกกลมไปเป็นการกีดกันทางสังคม และการลงโทษทางสังคม อีกประการหนึ่งงานวิจัยเรื่องนี้สามารถชี้ชัดได้ว่าการสร้างบุคคลอื่นให้เป็นผีปอบอาจจะไม่ได้เกิดความเชื่อทางสังคมตามปกติทั่วไป แต่อาจจะเกิดจากการพยายามลดพื้นที่ และบทบาทของบุคคลกลุ่มอื่นให้ลดน้อยลงเพื่อเป็นการขยายอำนาจและบทบาทของกลุ่มตนเองให้มากขึ้นในสังคมก็เป็นได้

2.5.3 แนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ ของโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่น

วัชนี หัตถพนม และคณะ (2547) ได้ศึกษาความเดือดร้อนซึ่งเกิดจากความเชื่อเรื่องผีปอบสรุปผลการศึกษาออกมาเป็น 3 ส่วน คือ ด้านภาวะวิกฤตในชุมชน และการช่วยเหลือด้านสังคม

แก่ผู้ถูก ผีเข้า และผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ สาเหตุทั้งหมดมาจากข่าวลือว่าจะมีการนำตัวผู้ที่ถูก ผีเข้าไปออกรายการโทรทัศน์ ผู้เกี่ยวข้องได้ดำเนินการช่วยเหลือ เพื่อสยบข่าวหรือเรื่องราวในเรื่อง นี้ได้อย่างรวดเร็ว คณะจิตแพทย์ได้มีการวินิจฉัยโรคแล้ว ปรากฏว่าผู้ถูกผีเข้าเป็นโรค ภาวะภวังค์ และถูกผีสิง (Trance and Procession Disorder) มีสาเหตุมาจากความวิตกกังวลเรื่องเจ็บป่วยและ เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตซ้ำ เนื่องจากรูปแบบการเผชิญปัญหาไม่เหมาะสม ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) การให้ความช่วยเหลือเพื่อลดภาวะวิกฤตชุมชน โดยการเข้าพบผู้นำชุมชนให้ ข้อมูลการตายที่แท้จริงที่เกิดจากโรคและการตายมีสาเหตุที่ชัดเจน และให้ผู้นำชุมชนนำเสนอ ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนในสังคม

2) ผู้ป่วย หรือผู้ที่ถูกเชื่อว่าผีปอบเข้าสิง มีอาการวิตกกังวลสูงเมื่อรู้ว่าจะถูกนำตัว ไปออกรายการทางโทรทัศน์ ดังนั้นจึงหาแนวทางเพื่อประสานงานกับผู้นำชุมชนอื่นๆ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ให้ไปพบครอบครัวของผู้ป่วย เพื่อพูดคุยให้ทราบถึง ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับตัวของผู้ป่วยเอง หากนำไปออกรายการโทรทัศน์ และให้เจ้าหน้าที่ สาธารณสุขให้คำปรึกษาเรื่องในเรื่องการคลายเครียดแก่ผู้ป่วย ซึ่งได้กำหนดช่องทางด่วนให้ สามารถติดต่อกับแม่ข่ายของโรงพยาบาลได้ตลอดเวลา

3) การเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตซ้ำ เนื่องจากรูปแบบการเผชิญหน้าไม่ เหมาะสม ซึ่งแนวทางการให้ความช่วยเหลือคือ ให้ผู้ป่วยได้มีโอกาสระบายถึงความรู้สึกคับข้องใจ ในความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในอดีต และวิธีการเผชิญปัญหาที่ผ่านมาและผลกระทบที่จากการใช้วิธีการ แก้ไขปัญหาแบบนั้น ค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่ดีและได้ผลในอดีตของผู้ป่วย สนับสนุนและ แนะนำให้ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การปรับแนวคิดจากเชิงลบเป็นเชิงบวก การฝึก ทักษะการคลายเครียดแนะนำแหล่งสนับสนุนทางสาธารณสุขใกล้บ้านเมื่อเกิดปัญหาความเครียด หรือไม่สบายใจ หรือการใช้บริการปรึกษาทางโทรศัพท์กับแพทย์ ณ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่น ราชนครินทร์

4) การที่ญาติพี่น้องมีความวิตกกังวลในสงที่ผู้ป่วยเป็น ซึ่งคิดว่าเกิดจากผีเข้า เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในอาการของโรค ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือโดย การประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอาการที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย ให้ญาติได้ระบายนามความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ ให้ความรู้เรื่องโรค อาการและแนวทางการรักษา ตลอดจนอาการช่วยเหลือของคนในครอบครัวที่มี ต่อผู้ป่วย เพื่อป้องกันการเกิดอาการซ้ำอีก แนะนำแหล่งช่วยเหลือทางสาธารณสุขที่สามารถ ให้บริการได้เมื่อเกิดปัญหาขึ้น การส่งต่อเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานสุขภาพจิตในพื้นที่ดูแลอย่างต่อเนื่อง

5) การบำบัดฟื้นฟูสุขภาพจิตของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฆาตกร คือการให้การช่วยเหลือโดย ให้ปรึกษาและคลายเครียดแก่ผู้ป่วย บอกถึงแหล่งสนับสนุนทางสังคมแนะนำให้ผู้ป่วยเริ่มเข้าร่วมพิธีทางศาสนาของหมู่บ้านเพื่อช่วยลดความเชื่อในเรื่องผีปอบ และให้ผู้ป่วยได้แสดงความคิดเห็นของผลดีและผลเสียในการรับประทานอาหารน้อยลงว่ามีผลกระทบต่อร่างกายอย่างไร ส่งให้เครือข่ายในพื้นที่ดูแลอย่างต่อเนื่อง

ด้วยวิธีการเหล่านี้สามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาเป็นแนวทางให้ประชาชนได้เข้าใจถึงอาการของโรคที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีเข้าได้ ในขณะที่เดียวกันประชาชนที่ไม่เชื่อในเรื่องผีปอบ ได้คอยช่วยเหลือให้ผู้ถูกกล่าวหาที่มีรายได้น้อยได้จึงทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนเดิมโดยไม่ต้องย้ายถิ่น

สิ่งที่สำคัญในการศึกษาเรื่องนี้คือ การที่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ปัญหาที่เคยเป็นปัญหาใหญ่ กลายเป็นเรื่องที่สามารถอธิบาย และพูดคุยทำความเข้าใจกันได้โดยปราศจากความรุนแรงเหมือนแต่ก่อนเมื่อเกิดปรากฏการณ์เรื่องผีปอบในชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาแล้วในเรื่องผีปอบ ได้พบว่ามีเรื่องที่เกี่ยวข้องในการอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับผีปอบอยู่บ้าง และมีการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาแต่เป็นเฉพาะกรณีเล็กๆ เฉพาะพื้นที่เท่านั้น ผู้เขียนเห็นว่าประเด็นที่ยังขาดหายไปในส่วนของการอธิบายปรากฏการณ์ในเรื่องผีปอบคือ การอธิบายถึงความเดือดร้อนของสังคมในมุมมองที่เปรียบเทียบกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม และสภาพปัญหาที่ต้องเผชิญในสถานการณ์ ของผู้ที่ถูกสังคมตีตราด้วยการกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ การลงโทษทางสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ อีกประการหนึ่งคือแนวทางในการป้องกันการกระทำที่รุนแรงต่อผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบด้วยมาตรการทางกฎหมาย ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเป็นทางการ มาตรการที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกำหนดในการช่วยเหลือ รวมทั้งมาตรการที่สังคมกำหนดให้เป็นแนวทางการสอดคล้องกับกฎหมายด้วย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนมีความตั้งใจที่จะศึกษาเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับผีปอบนี้ในมุมมองด้านอาชญาวิทยาโดยใช้ทฤษฎีตีตราเข้ามาอธิบายในปรากฏการณ์เรื่องผีปอบที่เกิดขึ้น รวมทั้งศึกษาถึงแนวทางการป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในการแก้ไขปรากฏการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ และพิจารณาถึงกระบวนการตีตราของสังคมจนทำให้บุคคลกลายเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ จนต้องถูกลงโทษทางสังคมด้วยวิธีการ

ต่างๆ โดยงานวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยา คือ “ทฤษฎีตีตรา” (Labeling Theory) เป็นหลักสำคัญในการอธิบายถึงปรากฏการณ์ฝึบอบที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งมีการแบ่งออกเป็น 3 ช่วงระดับ คือ พฤติกรรมเบี่ยงเบนในครั้งแรก หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น (Primary Deviance) การตีตรา หรือกระบวนการตีตรา (Labeling Process) และพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวร (Secondary Deviance) ตามแผนภาพ ซึ่งในแต่ละระดับมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันในการก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่มีลักษณะคล้ายกับพฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคลตามทฤษฎีตีตรา (Labeling Theory) ซึ่งถูกนำมาอธิบายพฤติกรรม และผลกระทบที่เกิดขึ้นของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแผนภาพจะทำให้เห็นได้ว่ามีการแบ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสร้างโอกาสที่จะนำไปสู่กระบวนการตีตราเพื่อให้บุคคลมีความผิด ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการเป็นอาชญากร หรือเป็นผู้ที่ก่ออาชญากรรมของสังคม ซึ่งมีการแบ่งระดับของกระบวนการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม และกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการตีตราไว้ 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 คือพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนในระยะเริ่มต้น หรือเบี่ยงเบนในครั้งแรก (Primary Deviance) เป็นพฤติกรรมที่ส่อแวว หรือเป็นพฤติกรรมของการเริ่มต้นที่จะทำให้เกิดการตีตราของสังคมที่ว่าได้ ซึ่งพฤติกรรมเบี่ยงเบนในระยะนี้สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ระดับย่อยด้วยกันคือ 1) ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเอง และ 2) ความเบี่ยงเบนของพฤติกรรมที่เกิดจากบุคคลอื่นเป็นผู้กำหนดให้ กล่าวคือ ในสังคมที่เกิดปรากฏการณ์ฝิ่บอบนั้นจะทำให้สังคมเกิดความหวาดกลัว หวาดระแวงเป็นอย่างยิ่งซึ่งทั้งความกลัวและความระแวงจะเป็นสิ่งที่คอยกระตุ้นเตือนให้ผู้คนในสังคมคอยสอดส่องถึงความผิดปกติของบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมสังคมอยู่อย่างต่อเนื่องหากเกิดความผิดปกติขึ้นมาว่าจะด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตามก็อาจจะสามารถนำมาผูกโยง หรือสร้างประเด็นให้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของฝิ่บอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การกำหนดพฤติกรรมตนเองนั้นเป็นเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปตามรูปแบบของทฤษฎีตีตรา (Labeling Theory) อย่างสมบูรณ์ เพราะถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่กำหนดตนเอง หรือรู้ตัวเองอยู่แล้วว่าเป็นอะไร แต่อาจจะไม่บ่อยครั้งและไม่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ หรือไม่เป็นทางการ เช่น การที่บุคคลมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป มีอาการแปลกๆ หรือมีการพูดจา มีนัยสำคัญที่น่าจะพอเชื่อถือได้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ฝิ่บอบที่เกิดขึ้น เช่น การหลบหลีกหนีห่างออกจากสังคมเมื่อมีข่าวเกี่ยวกับฝิ่บอบเกิดขึ้นในสังคม การมีพฤติกรรมเก๋ไก๋ ไม่กล้าตอบคำถามเมื่อถูกไต่ถามเรื่องราวเกี่ยวกับฝิ่บอบที่เกิดขึ้น การพูดถึงการตายของบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วในสังคมในทำนองว่าตนเองเป็นผู้กระทำ เป็นต้น แต่ก็ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ตัวบุคคลเป็นผู้กำหนดเอง ซึ่งเชื่อได้ว่าสามารถที่จะเป็นประเด็นที่จะนำไปสู่การสร้างพฤติกรรมที่อาจจะถูกสังคมเชื่อว่ามี ความผิดปกติและเป็นบุคคลน่าสงสัย และอาจนำไปสู่กระบวนการตีตราได้ในที่สุด และระดับย่อยที่ 2 ของพฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น (Primary Deviance) โดยบุคคลอื่นเป็นผู้กำหนดให้ นั้น ในรูปแบบนี้อาจจะไม่ปรากฏในกระบวนการตีตราตามทฤษฎีตีตราอย่างชัดเจน แต่พฤติกรรมที่บุคคลอื่นเป็นผู้กำหนดให้ เป็นเสมือนการตราหน้าให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นบุคคลที่น่าสงสัย หรือเป็นบุคคลที่มีความผิดต่อสังคมตามรูปแบบของการกำหนดพฤติกรรมตนเองเหมือนรูปแบบแรก แต่ในการกำหนดพฤติกรรมโดยบุคคลอื่นนั้นจะแตกต่างตรงที่ตัวบุคคลผู้ถูกตราหน้า หรือบุคคลผู้ที่ถูกสังคมกำหนดพฤติกรรมให้อาจจะไม่ทราบเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นแต่ผู้คนในสังคมต่างหากที่มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมเหล่านั้นอย่างถ่องแท้ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องจริง หรือไม่จริงก็เป็นได้

ยกตัวอย่างเช่น การที่ฝิปอบที่สิงอยู่ในร่างคนยอมออกปาก (บอก) ว่าตัวเอง (ซึ่งหมายถึงตัวฝิปอบ) เป็นใคร มาจากไหน หรืออาจจะเกิดจากการเลี้ยงตายโดยหมอผี หรือคนทรงเจ้า เป็นผู้ชี้แนะว่าใครคือฝิปอบ และบางครั้งอาจรวมไปถึงเหตุการณ์ประหลาดที่เกิดขึ้น เช่นการนอนฝัน ซึ่งบุคคลอื่นๆ ในสังคมมีความฝันที่คล้ายกันและฝันเห็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่าเป็นฝิปอบและผู้คนในสังคมมีความฝันเช่นนี้หลายๆ คนและฝันบ่อยครั้งจนเกิดความน่าสงสัย ซึ่งอาจจะส่งผลให้ความฝันดังกล่าวมีน้ำหนักที่พอจะเชื่อถือได้ตามความเชื่อในเรื่องฝิปอบของชาวบ้าน เป็นต้น และสุดท้ายคือการกล่าวหาใส่ร้ายเพื่อหวังประโยชน์อย่างอื่น เป็นการสร้างสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อให้คนอื่นหลงเข้าใจผิดในตัวบุคคลให้เชื่อว่าเป็นฝิปอบเพื่อประโยชน์ของตนเองในด้านต่างๆ และด้วยการที่เป็นเสียงส่วนมากของสังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสังคมส่วนรวม และรวมถึงน้ำหนักความน่าเชื่อถือของเหตุผลที่คนในสังคมส่วนมากอ้างกันสังคมจึงกลายเป็นผู้มีอิทธิพลต่อกำหนดพฤติกรรมให้บุคคลอื่นได้ จนกลายเป็นแรงกดดันที่ทำให้บุคคลที่ถูกกำหนดพฤติกรรมให้ หรือถูกตราหน้านั้นมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจนกลายเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เพราะได้กำหนดภาพพจน์ หรือภาพลักษณ์ตัวเองให้เป็นไปตามแบบที่คนอื่นกำหนดให้จนสามารถนำพาบุคคลดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการติตราได้เช่นเดียวกัน

ระดับที่ 2 คือกระบวนการติตรา (Labeling Process) สำหรับกระบวนการติตราที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์ฝิปอบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดจากสังคมได้กระทำการลงโทษด้วยวิธีต่างๆ แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิปอบเพราะพฤติกรรมที่น่าเชื่อถือได้ตามลักษณะของพฤติกรรมบุคคลที่เบี่ยงเบนในขั้นแรก (Primary Deviance) ซึ่งการติตราอาจจะแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับย่อยคือ 1) การติตราในระดับเริ่มต้น และ 2) การติตราในระดับที่รุนแรง กล่าวคือ การติตราในระดับเริ่มต้นจะเป็นการเอาระดับความรุนแรงของโทษมาเป็นตัวชี้วัดสำหรับอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิปอบ ซึ่งในระดับนี้อาจจะใช้วิธีการลงโทษที่ไม่รุนแรงนัก ซึ่งมักจะใช้วิธีการพื้นฐานตามคติความเชื่อ หรือความเห็นของผู้คนในสังคม หรืออาจจะว่าเป็นเสมือนการเล่นสงครามทางจิตวิทยาระหว่างผู้คนในสังคมกับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิปอบ เพราะการลงโทษในระยะเริ่มต้นนี้จะเป็นการใช้ลักษณะ สายตา ท่าทาง ภาษา และมีการลดระดับความสัมพันธ์ หรือลดการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิปอบลง ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการเพื่อกดดันผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิปอบได้สำนึกตัว (หากเป็นฝิปอบจริง) อีกเป้าหมายหนึ่งคือเป็นการสร้างภาพลักษณ์ให้ดูเหมือนว่าผู้คนในสังคมไม่ได้หวาดกลัวต่อฝิปอบและยังเป็นการบีบบังคับให้ฝิปอบเกิดความรู้สึก กดดัน หวาดกลัวต่อผู้คนในสังคมอีกด้วย อนึ่งก็ยังถือเป็นการแสดงถึงการไม่ยอมและเกลียดกลัวในการเป็นฝิปอบของบุคคลคนนั้น และในระดับที่ 2 เป็นการติตราในระดับที่รุนแรงซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการติตราในระยะเริ่มต้นซึ่ง

อาจจะไม่ได้ผล หรือผลที่คาดหวังของสังคมต่อผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเกิดขึ้นน้อย ดังนั้น การยกระดับความรุนแรงของการลงโทษทางสังคมให้มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นจะเป็นกระบวนการต่อไปในการลงโทษผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ การตีตราที่รุนแรงของผู้คนในสังคมก็จะมีระดับที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ เกิดการคว่ำบาตร ไร้การปฏิสัมพันธ์ร่วมกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ การพยายามทำร้ายร่างกายด้วยวิธีการต่างๆ การพยายามทำลายทรัพย์สินของมีค่า และการบีบบังคับให้ออกไปจากสังคม ซึ่งถือเป็นการลงโทษที่รุนแรงที่สุดของปรากฏการณ์เรื่องผีปอบในบางครั้งการลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ ของสังคมอาจจะมีผลกระทบถึงบุคคลในครอบครัวของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วย

ระดับที่ 3 คือพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างถาวร (Secondary Deviance) ซึ่งถือเป็นการเบี่ยงเบนที่เป็นการเบี่ยงเบนในระยะสุดท้ายตามกรอบทฤษฎีเพราะถือว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรของพฤติกรรม และถือเป็นการแสดงออกของพฤติกรรมอย่างเป็นทางการซึ่งพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวรส่วนมากจะเกิดขึ้นจากการควบคุมทางสังคม (Social Control) หรือการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) เป็นตัวบีบบังคับ กดดัน อย่างหนักหน่วง เมื่อทางเลือกในการปรับตัวน้อยลง หรือหมดหนทางที่จะแก้ไขและยากที่จะอธิบายให้บุคคลอื่นเข้าใจจึงทำให้บุคคลดังกล่าวมีการแสดงออกของพฤติกรรมเช่นนั้น การเบี่ยงเบนของพฤติกรรมถาวร (Secondary Deviance) ในปรากฏการณ์ของผีปอบนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ระดับย่อย คือ

1) การเปลี่ยนแปลงขั้นต้น หรือเบี่ยงเบนเล็กน้อย ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับการลงโทษทางสังคมว่ามีระดับที่รุนแรงมากน้อยเพียงใด และรวมไปถึงการปรับตัวเพื่อรับมือกับปฏิกริยาทางสังคมของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบจะมีมากน้อยเพียงใด ซึ่งในระดับของการเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นของพฤติกรรมนี้อาจจะเป็นเพียงแค่ลดการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมลงไปบ้างซึ่งถือเป็นผลสนองตอบกับปฏิกริยาของสังคมสังคมที่สร้างขึ้น หรือบางครั้งหากมีการตั้งรับที่ดีของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบซึ่งอาจจะเกิดการโต้แย้งกลับในประเด็นต่างๆ ด้วยวิธีการเช่นเดียวกันกับสังคม คือ ใช้ท่าทาง วาจา กิริยาท่าทางภายนอกตอบโต้กลับไปเพื่อแสดงให้สังคมได้รับรู้ว่าตนเองไม่ได้เป็นอย่างที่สังคมกล่าวหา

2) เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นรุนแรงคือเป็นเสมือนการยอมรับในสิ่งที่สังคมกล่าวหา หรืออาจจะไม่ยอมรับแต่ก็ไม่ได้มีการโต้ตอบออกไปให้สังคมได้รับรู้ จึงกลายเป็นเป้าหมายที่ทำให้สังคมมีความเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่าพฤติกรรมเช่นนี้ย่อมเชื่อได้ว่าเป็นผีปอบจริงตามที่สังคมกล่าวหาและเชื่อถือกัน ซึ่งพฤติกรรมของการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงนี้อาจจะเริ่มต้นตั้งแต่การงดการปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกโดยสิ้นเชิง หรือบางครั้งอาจจะด้วยความเกลียดแค้นหรือความกดดันทำให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาแสดงพฤติกรรมให้คล้ายกับผีปอบออกมาให้สังคมเห็นอย่างชัดเจน

เพื่อแก้แค้นสังคมถือเป็นการสร้างระดับความหวาดกลัวให้เกิดแก่สังคมมากขึ้นแต่หารู้ไม่ว่าผลที่จะเกิดตามมาของการตอบโต้กลับสังคมด้วยวิธีการที่แสดงตัวเป็นผีปอบอย่างชัดเจนเพื่อให้สังคมหวาดกลัวมากขึ้นจะทำให้ระดับของการลงโทษของสังคมหนักหน่วงและรุนแรงขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน และสุดท้ายผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบก็จะอยู่อาศัยในสังคมนั้นได้อย่างลำบากยิ่งขึ้น สุดท้ายต้องหลบหนี หรือย้ายถิ่นฐานออกไปจากสังคมนั้นโดยถาวรเพราะแม้จะอยู่ไปก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างคนปกติเพราะสังคมไม่ยอมรับในตนเองซึ่งบางกรณีอาจจะเกี่ยวพันถึงสมาชิกในครอบครัวของผู้ถูกกล่าวหาด้วย

กระบวนการตีตราที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์ผีปอบนี้ได้มีการแบ่งกระบวนการต่างๆ ออกเป็น 3 ระดับ ตั้งแต่พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนเริ่มต้น (Primary Deviance) ซึ่งถือเป็นการจุดประกายให้เกิดขึ้นของกระบวนการตีตราของสังคม และกระบวนการตีตราอย่างเป็นทางการของสังคมที่มีต่อผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น จนกลายเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนถาวรซึ่งยากที่จะแก้ไข ทั้งพฤติกรรม และทัศนคติของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และผู้คนในสังคมนั้น จนพฤติกรรมของบุคคลนั้นมีอิทธิพลอย่างมากพอที่จะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายโกลาหล ผลที่เกิดขึ้นตามมาย่อมมีแต่เรื่องเสียหายโดยเฉพาะผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่ต้องแบกรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของสังคมแม้จะด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้นของผีปอบ และผลกระทบของปรากฏการณ์ผีปอบนี้จะถูกอธิบายโดยทฤษฎีตีตรา (Labeling Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาตามที่กล่าวมาแล้วนี้ได้นำมาเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษารครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกันกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Mixed Method) ที่อาศัยข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ (Primary Data and Secondary Data) โดยการใช้ข้อมูลทุติยภูมิในการศึกษาถึงการเกิดเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นในรอบ 10 ปี (2547-2557) จากข่าวสารที่ถูกเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต อีกทั้งยังรวบรวมข้อมูลมาจากบทความ นิตยสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียนกรอบแนวคิด และกำหนดพื้นที่วิจัย และข้อมูลปฐมภูมิคือข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจากพื้นที่วิจัยที่มีทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อที่จะนำมาอธิบายถึงเหตุการณ์เรื่องผีปอบ คือ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ วิธีการตีตราที่รุนแรงที่สังคมกระทำต่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ผีปอบและนำข้อมูลเหล่านั้นไปเปรียบเทียบกับกรณีการเกิด “อาชญากรรม” ในสังคมโดยที่ตัว “อาชญากรรม” ได้มาจากการตีตราที่สังคมกำหนดขึ้น อนึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังพยายามเจาะลึกลงไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เคยถูกนำมาใช้ในแต่ละสังคมอีกด้วย

3.2 พื้นที่ศึกษาวิจัย

ผู้เขียนได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการเก็บข้อมูลตามลำดับทำให้ได้ข้อมูลที่นำมาเสนอในงานวิจัยนี้ การนำเสนอผลของการศึกษาได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นที่จะนำเสนอในบทนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงข้อมูลในประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นในสังคม อาทิเช่น กระบวนการกล่าวหาที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ กระบวนการตีตราและการลงโทษทางสังคมแก่บุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ ความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากถูกสังคมตีตราในวิธีการต่างๆ ของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ

ผลกระทบในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ฝึบอบ และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สังคมได้ใช้ เพื่อแก้ไขปัญหารื่องฝึบอบในขณะนั้น ซึ่งมีทั้งหมด 3 พื้นที่ 6 หมู่บ้าน และพื้นที่เดิมเหล่านี้จะ ถูกนำมาเป็นพื้นที่ศึกษาที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วย ซึ่งเป็นการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อนำมายืนยันและทดสอบข้อมูลเชิงคุณภาพอีกครั้งหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการทดสอบความคิดเห็นในการยอมรับซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหของเหตุการณ์ฝึบอบ ถือว่าเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนสุดท้ายของงานวิจัยนี้

ในการแสวงหาพื้นที่วิจัยนั้นผู้เขียนได้รวบรวมมาจากพื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์ฝึบอบในรอบ 10 ปี (2547-2557) ที่ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ ราชการโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3.1 พื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ฝิ่บอบในรอบ 10 ปี ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ

ลำดับ	ปี พ.ศ.	วัน/เดือน	พื้นที่	จังหวัด	ผลกระทบ ครัวเรือน / คน	หมายเหตุ
1	2547	2 กันยายน	ต.หลุม อ.เมือง	กาฬสินธุ์	-	ไม่มีการกล่าวหา
2	2548	21 ธันวาคม	ต.หนองกุงทับม้า อ.วังสามหมอ	อุดรธานี	500 (คร.)	ไม่มีการกล่าวหา
3	2549	3 กรกฎาคม	ต.หนองขอนกว้าง อ.เมือง	อุดรธานี	400 (คร.)	ไม่มีการกล่าวหา
4	2550	9 กุมภาพันธ์	ต.ตำราญใต้ อ.สามชัย	กาฬสินธุ์	700 / 3000	ถูกกล่าวหา 2 คน/ถูกจับได้
5		28 เมษายน	ต.กุดแห่ อ.เลิงนกทา	ยโสธร	-	ถูกกล่าวหา 1 คน
6	2551	8 ตุลาคม	ต.หมู่น อ.เมือง	อุดรธานี	-	ไม่มีการกล่าวหา
7		16 พฤษภาคม	ต.ท่าพระ อ.เมือง	ขอนแก่น	-	ไม่มีการกล่าวหา
8		29 กรกฎาคม	ต.พระยืน อ.พระยืน	ขอนแก่น	116 / 543	ไม่มีการกล่าวหา
9		1 พฤศจิกายน	ต.นาห่อม อ.ทุ่งศรีอุดม	อุบลราชธานี	500 (คน)	ไม่มีการกล่าวหา
10		1 ธันวาคม	ต.เชียงยืน อ.เมือง	อุดรธานี	636 (คน)	ไม่มีการกล่าวหา
11	2552	14 กุมภาพันธ์	ต.ยี่ล้น อ.วิเศษชัยชาญ	อ่างทอง	-	ถูกกล่าวหา 1 คน
12	2553	18 มกราคม	ต.จี้เหล็ก อ.อาจสามารถ	ร้อยเอ็ด	63 / 277	ไม่มีการกล่าวหา
13		4 กุมภาพันธ์	ต.คอนยานาง อ.ยางตลาด	กาฬสินธุ์	300 (คน)	ไม่มีการกล่าวหา
14		26 เมษายน	ต.กุดด้อม อ.เมือง	ชัยภูมิ	400 / 1000	ไม่มีการกล่าวหา

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	วัน/เดือน	พื้นที่	จังหวัด	ผลกระทบ ครัวเรือน / คน	หมายเหตุ
15		20 กรกฎาคม	ต.ห้วยสำราญ อ.เมือง	อุดรธานี	200 (คร.)	ไม่มีการกล่าวหา
16		23 กรกฎาคม	ต.บ่อใหญ่ อ.บรบือ	มหาสารคาม	500 (คน)	ไม่มีการกล่าวหา
17		22 สิงหาคม	ต.นามน อ.นามน	กาฬสินธุ์	1000 (คน)	ไม่มีการกล่าวหา
18		9 พฤศจิกายน	ต.นิคมสงเคราะห์ อ.เมือง	อุดรธานี	500 (คน)	ไม่มีการกล่าวหา
19	2554	18 เมษายน	ต.เขาพระนอน อ.ยางตลาด	กาฬสินธุ์	670 / 3000	ไม่มีการกล่าวหา
20		18 พฤษภาคม	ต.ห้วยไร่ อ.เมือง	อำนาจเจริญ	-	ไม่มีการกล่าวหา
21		8 กรกฎาคม	ต.บ้านค้อ อ.เมือง	ขอนแก่น	100 (คร.)	ไม่มีการกล่าวหา
22		4 พฤศจิกายน	ต.กุศปลาต อ.เมือง	อำนาจเจริญ	-	ไม่มีการกล่าวหา
23	2555	21 พฤษภาคม	ต.โพนงาม อ.หนองหาน	อุดรธานี	-	ไม่มีการกล่าวหา
24		24 กรกฎาคม	ต.สาวะถี อ.เมือง	ขอนแก่น	600 (คน)	ไม่มีการกล่าวหา
25		5 สิงหาคม	ต.อีตี่ อ.ยางตลาด	กาฬสินธุ์	1,500 (คน)	ไม่มีการกล่าวหา
26		22 กันยายน	ต.โคกสูง อ.หนองกี่	บุรีรัมย์	-	ถูกกล่าวหา 1 คน
27		23 ตุลาคม	ต.โนนสะอาด อ.ห้วยเม็ก	กาฬสินธุ์	1,000 (คน)	ไม่มีการกล่าวหา
28		6 พฤศจิกายน	ต.เขื่อน้ำ อ.บ้านฝ้าย	อุดรธานี	-	ไม่มีการกล่าวหา

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	วัน/เดือน	พื้นที่	จังหวัด	ผลกระทบ ครัวเรือน / คน	หมายเหตุ
29	2556	7 กุมภาพันธ์	อ.ศรีขรภูมิ	สุรินทร์	-	ไม่มีการกล่าวหา
30		5 มีนาคม	ต.บ้านแก้ง อ.คอนสาร	มุกดาหาร	-	ถูกกล่าวหา 3 คน/ถูกจับได้
31		13 พฤษภาคม	ต.เมืองเก่า อ.เมือง	ขอนแก่น	800 / 1,000	ไม่มีการกล่าวหา
32		15 มิถุนายน	ต.โนนงาม อ.ปทุมราชวงศา	อำนาจเจริญ	-	ไม่มีการกล่าวหา
33		25 กรกฎาคม	ต.ท่าขาม อ.ชนแดน	เพชรบูรณ์	-	ถูกกล่าวหา 1 คน
34		สิงหาคม	ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์	สกลนคร	-	กล่าวหา 1 คน
35	2557	18 สิงหาคม	ต.หนองปล่อง อ.ชานี	บุรีรัมย์	-	ไม่มีการกล่าวหา
36		21 สิงหาคม	ต.นาเลิน อ.ศรีเมืองใหม่	อุบลราชธานี	-	ถูกกล่าวหา 2 คน/ถูกจับได้
37		8 กันยายน	ต.หนองสวรรค์ อ.เมือง	ขอนแก่น	-	ไม่มีการกล่าวหา
38		27 กันยายน	ต.วังตามัว อ.เมือง	นครพนม	300 (คน)	ถูกกล่าวหา 1 คน
39		15 กันยายน	ต.น้ำแคว อ.ท่าลี่	เลย	-	ไม่มีการกล่าวหา
40		14 ตุลาคม	ต.นิคมน้ำอูน อ.นิคมน้ำอูน	สกลนคร	-	ไม่มีการกล่าวหา

จากตารางที่ 3.1 พบว่าพื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องฝิ่บอบในรอบ 10 ปี (2547-2557) ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ นั้นมีอยู่ 40 พื้นที่ด้วยกัน ซึ่งเกิดขึ้นในภาคอีสานทั้งสิ้น 38 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 95 และภาคกลางอีก 2 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 5 ของอัตราการเกิดฝิ่บอบที่ถูกนำเสนอเป็นข่าวทั้งหมด ดังนั้นในการกำหนดพื้นที่ศึกษาวิจัยผู้เขียนจึงเห็นสมควรที่จะใช้พื้นที่ภาคอีสานเป็นพื้นที่ศึกษาเพราะอัตราการเกิดเหตุการณ์ฝิ่บอบในภาคนี้มีมากที่สุด จึงอาจจะมีความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหางานวิจัยมากกว่าภาคอื่น

ในการกำหนดกลุ่มประชากรนั้นผู้เขียนได้มีการจัดแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มพื้นที่โดย กลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 อาศัยผลของการตีตราที่รุนแรงที่สุดของสังคมเป็นเป้าหมายในการคัดเลือกนั่นคือการขับไล่และไม่ขับไล่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่บอบออกไปจากสังคม และกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มพื้นที่ที่ไม่มีการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นฝิ่บอบจึงกำหนดเอาจำนวนประชาชนที่ได้รับผลกระทบที่มากที่สุดแทน

ดังนั้นจึงสามารถกำหนดพื้นที่ศึกษาได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มพื้นที่ศึกษาที่ 1 คือพื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องฝิ่บอบมาแล้ว แต่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่บอบยังสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสังคมเดิมได้ จำนวน 2 หมู่บ้าน

กลุ่มพื้นที่ศึกษาที่ 2 คือพื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องฝิ่บอบมาแล้ว และผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่บอบถูกสังคมลงโทษด้วยการขับไล่ออกไปจากสังคมอย่างถาวร จำนวน 2 หมู่บ้าน

กลุ่มพื้นที่ศึกษาที่ 3 คือพื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องฝิ่บอบมาแล้ว แต่ไม่มีการกล่าวหาบุคคลใดเป็นฝิ่บอบ จำนวน 2 หมู่บ้าน

3.3 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้จะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เชิงคุณภาพ และ เชิงปริมาณ แต่กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างยังคงใช้ในพื้นที่เดียวกัน ดังนี้

3.3.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือการสุ่มไปที่ตัวผู้รู้ หรือผู้ที่มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มพื้นที่ที่ 1 หมู่บ้านที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องผีปอบและมีการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบแต่ไม่มีการขับไล่ออกไปจากสังคม (เฉพาะที่ยังมีชีวิตอยู่) กลุ่มเป้าหมายคือ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ญาติพี่น้องบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในหมู่บ้าน จำนวน 2 หมู่บ้าน

กลุ่มพื้นที่ที่ 2 หมู่บ้านที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องผีปอบและมีการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบซึ่งมีการขับไล่ออกไปจากสังคมอย่างถาวรกลุ่มเป้าหมายคือ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ญาติพี่น้องบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในหมู่บ้านจำนวน 2 หมู่บ้าน

กลุ่มพื้นที่ที่ 3 หมู่บ้านที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องผีปอบแต่ไม่มีการกล่าวหาบุคคลใดว่าเป็นผีปอบ กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในหมู่บ้านจำนวน 2 หมู่บ้าน

โดยสรุปแล้วในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมีพื้นที่ศึกษาวิจัยอยู่ 3 กลุ่มพื้นที่ จำนวน 6 หมู่บ้าน และมีกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 23 คน ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบและญาติพี่น้อง 2) ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ในสังคมที่เกิดเหตุการณ์เรื่องผีปอบ ซึ่งมีรายละเอียดของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

ตารางที่ 3.2 รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของผู้ที่ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ลำดับ	บุคคลที่ให้สัมภาษณ์	อายุ	สถานะบุคคล	พื้นที่
1	นามสมมติที่ 1	73	ผู้ถูกกล่าวหาฯ	หมู่บ้านที่ 1 พื้นที่ 1
2	นามสมมติที่ 2	45	ญาติพี่น้อง	”
3	นามสมมติที่ 3	47	ผู้นำชุมชน	”
4	นามสมมติที่ 4	37	ชาวบ้าน	”
5	นามสมมติที่ 5	63	ชาวบ้าน	”
6	นามสมมติที่ 6	56	ผู้นำชุมชน	หมู่บ้านที่ 2 พื้นที่ 1
7	นามสมมติที่ 7	49	ญาติพี่น้อง	”
8	นามสมมติที่ 8	55	ชาวบ้าน	”
9	นามสมมติที่ 9	57	ผู้นำชุมชน	หมู่บ้านที่ 2 พื้นที่ 2
10	นามสมมติที่ 10	47	ชาวบ้าน	”
11	นามสมมติที่ 11	65	ผู้ถูกกล่าวหาฯ	”
12	นามสมมติที่ 12	70	ญาติพี่น้อง	หมู่บ้านที่ 1 พื้นที่ 2

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	บุคคลที่ให้สัมภาษณ์	อายุ	สถานะบุคคล	พื้นที่
13	นามสมมติที่ 13	42	ญาติพี่น้อง	”
14	นามสมมติที่ 14	45	ชาวบ้าน	”
15	นามสมมติที่ 15	60	ชาวบ้าน	”
16	นามสมมติที่ 16	54	ผู้นำชุมชน	”
17	นามสมมติที่ 17	57	ชาวบ้าน	”
18	นามสมมติที่ 18	62	ชาวบ้าน	หมู่บ้านที่ 1 พื้นที่ 3
19	นามสมมติที่ 19	52	ผู้นำชุมชน	”
20	นามสมมติที่ 20	57	ผู้นำชุมชน	”
21	นามสมมติที่ 21	48	ชาวบ้าน	หมู่บ้านที่ 2 พื้นที่ 3
22	นามสมมติที่ 22	47	ผู้นำชุมชน	”
23	นามสมมติที่ 23	55	ผู้นำชุมชน	”

3.3.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณนี้ ผู้เขียนนี้ได้เก็บข้อมูลจากประชาชนใช้พื้นที่เดิมที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพทั้ง 3 กลุ่มพื้นที่จำนวน 6 หมู่บ้าน ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลประเภท ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ญาติพี่น้องผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในพื้นที่ กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรในการคำนวณของ Taro Yamane ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

e = 0.05 (คลาดเคลื่อนได้ 5%)

N = จำนวนประชากร

ซึ่งใช้จำนวนประชากรจริงตามสถิติของสำนักทะเบียนราษฎรแต่ละอำเภอ พบว่ามีประชากรรวมกันทั้ง 6 หมู่บ้านทั้งสิ้น 10,109 คน

ดังนั้นจะได้

$$\begin{aligned}
 n &= \frac{10,109}{1 + 10,109 (0.05)^2} \\
 &= \frac{10,109}{26.2725} \\
 &= 384.77
 \end{aligned}$$

ดังนั้นจึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 385 คน และมีการเลือกแบบสอบถามตามอัตราส่วนร้อยละของจำนวนประชากรจริงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งในการเก็บข้อมูลในส่วนปริมาณนี้จะเป็นการเก็บโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นรวมถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับผีปอบ ความรุนแรงในสังคม การยอมรับในแนวทางแก้ไขปัญหา และการป้องกันการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบ เพื่อนำข้อมูลมาทดสอบและยืนยันในข้อมูลได้สำรวจพบจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 3.3 ข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

พื้นที่	จำนวนประชากรจริง (คน)	ร้อยละ	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
หมู่บ้านที่ 1 พื้นที่ 1	179	1.79	7
หมู่บ้านที่ 2 พื้นที่ 1	2,136	21.13	81
หมู่บ้านที่ 1 พื้นที่ 2	3,161	31.27	120
หมู่บ้านที่ 2 พื้นที่ 2	418	4.13	16
หมู่บ้านที่ 1 พื้นที่ 3	2,722	26.93	104
หมู่บ้านที่ 2 พื้นที่ 3	1,493	14.77	57
รวม	10,109	100	385

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาค้นคว้าจากข่าวสารที่ถูกเผยแพร่ทางรายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่อออนไลน์ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้เหล่านั้นมาประยุกต์ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย และนำมาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์เพื่อคัดเลือกพื้นที่ศึกษาวิจัย

2) ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาวิจัยตามกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) โดยเลือกพื้นที่ในการศึกษาจากพื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องฝิ่บอบซึ่งนำผลของการตีตราที่รุนแรงเป็นตัวกำหนดพื้นที่ที่สำคัญประกอบไปด้วย 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ที่มีคนถูกกล่าวว่าเป็นฝิ่บอบแต่ยังสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเดิมได้อย่างปกติจำนวน 2 หมู่บ้าน สอง พื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องฝิ่บอบและได้ถูกสังคมลงโทษด้วยการขับไล่ออกไปจากสังคม 2 หมู่บ้าน สาม พื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์ฝิ่บอบแต่ไม่มีการกล่าวหาว่าบุคคลใดเป็น ฝิ่บอบ ซึ่งมีอยู่ 2 หมู่บ้าน สำหรับพื้นที่ที่ หนึ่ง และ สอง นั้นเป็นการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาในเรื่องกระบวนการกล่าวหาให้กลายเป็นฝิ่บอบ แนวทางการลงโทษทางสังคม พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่บอบ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งรูปแบบ และวิธีการในการแก้ไขปัญหาเรื่องฝิ่บอบด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ แนวทางของสังคม แนวทางของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่บอบ และแนวทางของหน่วยงานราชการ รวมไปถึงแนวทางที่สังคมเห็นสมควรนำมาใช้แก้ไขปัญหาเรื่องฝิ่บอบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และพื้นที่ที่ สาม เป็นการศึกษาเพื่อสำรวจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ฝิ่บอบ และแนวทางการป้องกันการกล่าวหาว่าบุคคลใดเป็นฝิ่บอบ เพราะพื้นที่ดังกล่าวไม่มีการกล่าวหาบุคคลใดว่าเป็นฝิ่บอบ

จากนั้นก็ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในพื้นที่เดิมที่เก็บจากข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำข้อมูลที่ได้จากสำรวจความคิดเห็นครั้งที่ 2 มาทดสอบและยืนยันถึงการมีอยู่จริงในสิ่งที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ฝิ่บอบ รวมไปถึงความเห็นด้วย หรือเห็นต่าง ในวิธีการที่ถูกนำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องฝิ่บอบที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลยืนยันในการยอมรับต่อในแนวทางที่อาจจะถูกนำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องฝิ่บอบในอนาคต และเพื่อเป็นข้อมูลนำทางให้เกิดการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของบุคคลในสังคม หน่วยงานราชการ และตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่บอบหากมีเหตุการณ์ฝิ่บอบเกิดขึ้น

สรุปแล้วในแต่ละพื้นที่จะมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับบุคคลสำคัญ 2 กลุ่ม รวม 23 คน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่บอบ และญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดจำนวน 6 คน

กลุ่มที่ 2 คือผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมไปถึงชาวบ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ฝึบอบที่เกิดขึ้น จำนวน 17 คน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อใช้ยืนยันและทดสอบกับข้อมูลเชิงคุณภาพ และเพื่อให้ข้อมูลจากการวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากบุคคลทั้ง 2 กลุ่มในพื้นที่เดิมที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 385 คน

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้เขียนได้สร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยทำการศึกษาจากตำรา เอกสาร ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และรวมไปถึงข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ และรายการโทรทัศน์ด้วย

2) ศึกษาระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย

3) นำแนวคิดและทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมผนวกเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อนำมาพัฒนาสร้างแบบสอบถามตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมเนื้อหาเรื่องที่จะศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัย

4) นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นและตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุง โดยให้ที่ปรึกษาตรวจวิจารณ์และแก้ไข เพื่อหาความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ตามเนื้อหา

ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนเชิงคุณภาพ และส่วนเชิงปริมาณ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.5.1 แบบสอบถามเชิงคุณภาพ

เป็นข้อมูลส่วนที่ 1 ที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษาวิจัยเพื่อสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ศึกษาวิจัยที่ได้จากการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเข้าเป็นกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion Criteria) ซึ่งจุดมุ่งหมายเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาการวิจัยที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ต่างๆ อย่างละเอียดโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบ ญาติพี่น้องผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน จาก 6 หมู่บ้านใน 3 พื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง โดยใช้

แนวทางการสัมภาษณ์เป็นไปตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ประยุกต์มาจากแนวคิดทฤษฎีตีตรา (Labeling Theory) รวมไปถึงปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์

3.5.2 แบบสอบถามเชิงปริมาณ

เป็นข้อมูลส่วนที่ 2 ที่ถูกวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รวบรวมมา ซึ่งถูกจำแนกแยกส่วนออกไปตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ เมื่อได้ข้อมูลเหล่านั้นแล้วจึงนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อนำผลของข้อมูลเชิงปริมาณมาทดสอบและยืนยันถึงการมีอยู่จริงของข้อมูลเชิงคุณภาพ รวมไปถึงทัศนคติของคนในสังคมต่อเหตุการณ์ฝึบอบในด้านต่างๆ

3.5.2.1 ลักษณะของแบบสอบถาม

สำหรับข้อมูลในแบบสอบถามมีการแยกออกเป็น 8 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานะผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ศาสนา

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้รับรู้ถึงการมีฝึบอบในสังคม ซึ่งวิเคราะห์มาจากข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การการฝันเห็นสุนัขหรือลิง การการที่มีคนถูกฝึบอบเข้าถึง การที่มีสัตว์เลี้ยงล้มตายเป็นจำนวนมาก การมีคนเสียชีวิตติดต่อกันจำนวนมาก การพบเห็นเหตุการณ์ประหลาดในสังคม

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้นของบุคคล ได้แก่ พฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้นโดยการกำหนดตนเอง คือ พฤติกรรมที่แสดงออกทางด้านร่างกาย และวาทะของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบ และการเบี่ยงเบนเริ่มต้นโดยผู้อื่นกำหนดให้ คือการที่ฝึบอบออกปากผ่านผู้ถูกฝึบอบเข้าถึง การใช้พิธีกรรมเลี้ยงตาย การใช้เหตุการณ์ประหลาดที่เกิดขึ้นในสังคม และการสร้างสถานการณ์เพื่อใส่ร้ายบุคคลอื่น

ส่วนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตีตราทางสังคมที่นำมาใช้กับผู้ถูกเชื่อว่า เป็นฝึบอบ การลดปฏิสัมพันธ์ต่อผู้ถูกกล่าวหาหลงไป การถูกจับตามอง การกล่าวโทษ การคว่ำบาตรทางสังคม การทำร้ายร่างกาย การทำลายทรัพย์สิน การขับไล่ออกไปจากสังคม

ส่วนที่ 5 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงแบบถาวรของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบ ได้แก่ การลดปฏิสัมพันธ์กับสังคมลง การมีพฤติกรรมก้าวร้าวเพิ่มขึ้น การงดปฏิสัมพันธ์กับสังคมอย่างสิ้นเชิง การมีพฤติกรรมที่ผิดแปลกแตกต่าง และการมพฤติกรรมหลบหนีหายไปจากสังคม

ส่วนที่ 6 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องฝึบอบ ได้แก่ แนวทางการแก้ไขปัญหาของสังคม หน่วยงานราชการ และ ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบเอง

ส่วนที่ 7 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันการกล่าวหาให้บุคคลกลายเป็นฝึบอบ ได้แก่ ผู้ที่เข้าไปทำพิธีกรรม ผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการ และชาวบ้าน

ส่วนที่ 8 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องฝึบอบ ได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อการดำเนินชีวิต ทรัพย์สินเงินทอง และชีวิตร่างกายของชาวบ้าน

3.5.2.2 วิธีการวัดแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการวัดและมาตรวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามนั้นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามนั้นๆ อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามนั้นๆ อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 2 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามนั้นๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 1 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามนั้นๆ อยู่ในระดับไม่มีผล

ในการนำคะแนนไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้เขียนนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS for Window) ซึ่งทำการป้อนข้อมูลเพื่อให้โปรแกรมดังกล่าวทำการประมวลผล และผู้เขียนจะดำเนินการแปรผลการคำนวณตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้เขียนได้นำข้อมูลที่รวบรวมมาได้ นำมาแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้เขียนจะนำข้อมูลที่ได้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ของบุคคลจำนวน 23 คนที่ได้ที่ได้จากการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเข้ากลุ่มตัวอย่าง (Inclusion-Criteria) มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Description Analysis) เพื่อประกอบการอธิบาย

3.6.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผู้เขียนได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ที่ใช้อธิบายปัจจัยต่างๆ ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยนำเสนอในรูปแบบตารางค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อประกอบการอธิบาย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในบทนี้เป็นผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการตีตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ” ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลในวิธีการต่างๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ศึกษาและการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

ในการศึกษาเหตุการณ์เรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นในสังคมต่างๆ นี้เป็นการศึกษาเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักการเกิด “อาชญากรรม” ในสังคมโดยใช้ทฤษฎีติดตรา (Labeling Theory) ซึ่งเป็นหนึ่งในทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยามาอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการของการถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบของบุคคลในสังคมนั้นรวมทั้งแนวทางการลงโทษทางสังคมที่เป็นกระตุ้นให้พฤติกรรมบุคคลเปลี่ยนแปลงไปในด้านต่างๆ ซึ่งถูกมองว่ามีความคล้ายคลึงกับการเป็น “อาชญากร” ที่ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคมจนมีผลปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนที่เรียกว่า “อาชญากรรมทางสังคม” แต่การเกิดขึ้นของคำว่า “อาชญากร” นั้นมีผลมาจากกระบวนการตีตราของสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งถือว่าสังคมนั้นเองเป็นผู้กำหนดให้เป็นไป ดังนั้นการอธิบายข้อมูลในด้านต่างๆ ที่ถูกเก็บรวบรวมมานั้นจะนำมาอธิบายเป็นขั้นตอนตามกรอบแนวคิดของการวิจัย รวมไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ และผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบ ซึ่งประกอบด้วย 7 ส่วน คือ

- 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล
- 2) สาเหตุของการเกิดผีปอบในสังคม
- 3) พฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น (Primary Deviance)
 - (1) ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเอง
 - (2) ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากผู้อื่นกำหนดให้
- 4) กระบวนการตีตรา (Labeling Process)
 - (1) การตีตราเริ่มต้น
 - (2) การตีตราที่รุนแรง
- 5) พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงถาวร (Secondary Deviance)
 - (1) การเปลี่ยนแปลงแบบเล็กน้อย

- (2) การเปลี่ยนแปลงแบบรุนแรง
- 6) แนวทางการแก้ไขปัญหา
 - (1) แนวทางการแก้ไขปัญหของสังคม
 - (2) แนวทางการแก้ไขปัญหของหน่วยงานราชการ
 - (3) แนวทางการแก้ไขปัญหของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ
- 7) แนวทางการป้องกันการกล่าวหาให้บุคคลเป็นผีปอบ
- 8) ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ผีปอบ
 - (1) ผลกระทบที่มีต่อการดำรงชีวิต
 - (2) ผลกระทบที่มีต่อทรัพย์สิน
 - (3) ผลกระทบที่มีต่อชีวิตและร่างกาย

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลงานวิจัย

ในการอธิบายผลการศึกษานี้ เป็นการอธิบายแบบคู่ขนานเพื่อการยืนยันกันระหว่างข้อมูล ทั้ง 2 ด้าน คือผลข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ สำหรับผู้ให้ข้อมูลนั้นมาจากพื้นที่ ศึกษาจำนวน 3 พื้นที่ 6 หมู่บ้าน ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคล 3 กลุ่มคือ 1) ผู้เคยถูกกล่าวหาว่าเป็น ผีปอบและญาติพี่น้อง 2) ผู้นำชุมชน และ 3) ชาวบ้านในหมู่บ้านที่เคยเกิดเหตุการณ์ผีปอบทั้ง 6 หมู่บ้าน ซึ่งสามารถจำแนกผู้ให้ข้อมูลออกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1.1 ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 23 คน ประกอบไปด้วย 1) ผู้ที่เคยถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบและญาติพี่น้อง จำนวน 6 คน 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน และ 3) ชาวบ้านในหมู่บ้าน 9 คน

4.1.2 ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ

เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการตอบแบบสอบถามแบบปลายปิดในทั้งหมด 6 หมู่บ้าน 3 พื้นที่ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม โดยให้ผู้ตอบกรอกคำตอบเอง หรือสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม (ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ตอบ) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บ ข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2557 ทั้งนี้อัตราการตอบที่นำไปใช้ในการวิเคราะห์ได้คือ ร้อยละ 80 จึงจะถือว่าใช้ได้ (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2550: 345) ปรากฏว่าแบบสอบถามทั้งหมด

มี 385 ชุด สามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งสิ้น 378 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98.18 ซึ่งมีการขาดหายไป 7 ชุด คิดเป็นร้อยละ 1.82 ดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามในข้อมูลเชิงปริมาณจึงมีทั้งสิ้น 378 คน ซึ่งมีข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ลักษณะของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประเภทผู้ตอบคำถาม		
ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ	2	0.5
ญาติพี่น้องผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ	11	2.9
ผู้นำชุมชน	29	7.7
ประชาชนในพื้นที่เคยเกิดเหตุการณ์ผีปอบ	336	88.9
	378	100.0
เพศ		
ชาย	210	55.6
หญิง	168	44.4
	378	100.0
อายุ		
21-30 ปี	8	2.1
31-40 ปี	37	9.8
41-50 ปี	150	39.7
51-60 ปี	101	26.7
61 ปีขึ้นไป	82	21.7
	378	100.0
สถานภาพ		
สมรส	345	91.3
หม้าย	22	5.8
โสด	8	2.1
อยู่ร้าง	3	0.8

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	378	100.0
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1-2 คน	32	8.5
3-4 คน	165	43.7
5-6 คน	154	40.7
7 คนขึ้นไป	27	7.1
	378	100.0
อาชีพ		
เกษตรกรรวม	341	90.2
ค้าขาย	16	4.2
รับจ้าง	5	1.3
รับราชการ	11	2.9
พ่อบ้าน-แม่บ้าน	5	1.3
	378	100.0
ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน		
ต่ำกว่า 50,000 ต่อปี	75	19.8
50,001-100,000 ต่อปี	229	60.6
100,001-300,000 ต่อปี	62	16.4
300,001-500,000 ต่อปี	12	3.2
	378	100.0
ภูมิลำเนาเดิม		
หมู่บ้านปัจจุบัน	317	83.9
จากตำบลอื่น	15	4.0
จากอำเภออื่น	13	3.4
จากจังหวัดอื่น	33	8.7
	378	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาการในการอาศัยในพื้นที่ปัจจุบัน		
ต่ำกว่า 10 ปี	3	0.8
11-20 ปี	12	3.2
21-30 ปี	25	6.6
31-40 ปี	40	10.6
41-50 ปี	47	12.4
51-60 ปี	118	31.2
มากกว่า 60 ปี	113	35.2
	378	100.0
ศาสนา		
พุทธ	378	100.0
	378	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ (ร้อยละ 88.99) รองลงมาคือ ผู้นำชุมชน ญาติของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ (ร้อยละ 7.7, 2.9 และ 0.5) ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย (ร้อยละ 55.6) ที่เหลือเป็นผู้หญิง (ร้อยละ 44.4)

ในเรื่องของอายุของผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41-50 ปี (ร้อยละ 39.7) รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุ 51-60 ปี กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มอายุ 31-40 ปี และ กลุ่มอายุ 21-30 ปี (ร้อยละ 26.7, 21.7, 9.8 และ 2.1) ตามลำดับ

ในเรื่องของสถานภาพของผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 91.3) รองลงมาได้แก่ สถานภาพหม้าย โสด และอยู่ร้าง (ร้อยละ 5.8, 2.1 และ 0.8) ตามลำดับ

ในเรื่องของผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน (ร้อยละ 43.7) รองลงมาได้แก่ กลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน 1-2 คน และ 7 คนขึ้นไป (ร้อยละ 40.7, 8.5 และ 7.1) ตามลำดับ

ในส่วนอาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 90.2) รองลงมาได้แก่ ค้าขาย รับราชการ รับจ้าง และแม่บ้าน (ร้อยละ 4.2, 2.9, 1.3 และ 1.3) ตามลำดับ

ในส่วนของเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้มากที่สุดอยู่ในช่วง 50,000-100,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 60.6) รองลงมาคือช่วง ต่ำกว่า 50,000 บาทต่อปี ช่วง 100,001-300,000 บาทต่อปี และ 300,001-500,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 19.8, 16.4 และ 3.2) ตามลำดับ

ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่โดยกำเนิดไม่ได้ย้ายมาจากพื้นที่อื่น (ร้อยละ 77.7) รองลงมาได้แก่การย้ายมาจากจังหวัดอื่น ย้ายมาจากตำบลอื่นในอำเภอเดียวกัน และย้ายมาจากอำเภออื่นในจังหวัดเดียวกัน (ร้อยละ 12.9, 5.1 และ 4.3) ตามลำดับ

ส่วนระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษานี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่มานานเป็นเวลามากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 35.2) รองลงมาคือ กลุ่มช่วงเวลา 51-60 ปี ช่วงเวลา 41-50 ปี ช่วงเวลา 31-40 ปี ช่วงเวลา 21-30 ปี ช่วงเวลา 11-20 ปีขึ้นไป และช่วงเวลาน้อยกว่า 10 ปี (ร้อยละ 31.2, 12.4, 10.6, 6.6, 3.2 และ 0.8) ตามลำดับ และประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด (ร้อยละ 100) ตามลำดับ

ในส่วนของการนับถือศาสนา พบว่าชาวบ้านทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 100)

4.2 สาเหตุของการรับรู้ว่ามีผีปอบในสังคม

จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย กลุ่มพื้นที่ จำนวน 6 หมู่บ้านนั้น พบว่าชาวบ้านในพื้นที่ยังมีความเชื่อเรื่องผีปอบอยู่มาก ดังข้อมูลต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ความเชื่อเรื่องผีปอบ

ความเชื่อเรื่องผีปอบ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เชื่อว่าผีปอบมีจริงหรือไม่		
เชื่อ	365	96.6
ไม่เชื่อ	13	3.4
	378	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อในเรื่องผีปอบอยู่ ถึง (ร้อยละ 96.6) และที่เหลือคิดว่าผีปอบไม่มีจริง (ร้อยละ 3.4)

ดังนั้นไม่ใช่เรื่องผิดปกติแต่อย่างใดหากชาวบ้านจะเชื่อว่ามีผีปอบในสังคมของตนเมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นในสังคมของตนเอง ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลจึงทราบได้ว่าการเกิดขึ้นของผีปอบในสังคมแต่ละแห่งนั้นมีความคล้ายกันอยู่บ้างในเรื่องของแนวคิดและความเชื่อเกี่ยวกับการมีผีปอบในสังคม ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามียู่ 6 ลักษณะด้วยกัน คือ

4.2.1 การฝันเห็นสุนัขหรือลิง

ในความเชื่อลักษณะนี้มีความกระจายตัวอยู่ในทุกพื้นที่ของภาคอีสานเพราะจากการที่สัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ใด ก็ได้คำตอบที่มีความคล้ายกันคือ เมื่อชาวบ้านฝันเห็นสุนัขหรือลิง เสมือนว่าบุคคลนั้นกำลังฝันเห็นผีปอบ เพราะเป็นสิ่งที่ถูกยึดถือมาตามความเชื่อจากบรรพบุรุษนั้น โดยเชื่อว่า “ลิง” หรือ “สุนัข” หรือสัตว์อื่นๆ เป็นตัวแทนของผีปอบ ดังคำพูดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

“ก่อนเขาเชื่อว่าผีปอบนั้นเนาะ ไทบ้านเพิ่นกะฝัน ฝันเห็นหมากับลิงคู่แท้ได้ คนเขาจะเลยอยากเชื่อว่าเป็นผีปอบ เพราะว่าแต่ก็แต่ก่อนพ่อแม่เพิ่นกะบอเนาะว่าฝันเห็นเนาวนี้กะแม่นฝันเห็นปอบท่อนั้นแหละ” (ก่อนที่จะมีการยืนยันว่ามีผีปอบ ชาวบ้านฝันเห็นสุนัขกับลิงบ่อย จึงมีความเชื่อกันว่าเป็นผีปอบ เพราะสมัยก่อนคนโบราณบอก ว่าถ้าฝันเห็นสุนัขหรือลิงเขาถือว่าเป็นการฝันเห็นผีปอบ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 64 ปี, 2557)

“ไทบ้านเขากะฝันหลายคน ฝันเห็นหมากับลิงเล่นอ้อมบ้าน นำบ้านนี้หลาย คัก แสงเชื่อคักแหละไทบ้าน มีแต่ว่าผีปอบละবাদนี้” (ชาวบ้านก็ฝันหลายคน ฝันเห็นสุนัขกับลิงวิ่งเต็มหมู่บ้านเลย เขอะมากนะยิ่งทำให้ชาวบ้านเชื่อมากกว่าเดิมอีกว่าเป็นผีปอบ) นามสมมติที่ 15 อายุ 45 ปี, 2557)

“ไทบ้านเพิ่นกะว่า มีคนฝันเห็นหมาดำ บ่ชั้นกะลิงโตบักใหญ่นั่นละครับ เพิ่นกะเขเลยเชื่อว่ามีผีปอบ” (ชาวบ้านก็พูดกันว่า มีคนฝันเห็นสุนัขสีดำ ไม่อย่างนั้นก็ลิงตัวใหญ่ คราวนี้ชาวบ้านก็เลยเชื่อกันว่ามีผีปอบ) (นามสมมติที่ 22 อายุ 47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.3 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการฝันเห็นสุนัขหรือลิง

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	61	16.1
4	มาก	149	39.4
3	น้อย	103	27.2
2	น้อยที่สุด	59	15.6
1	ไม่มีผล	6	1.6
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าหากฝันเห็นสุนัขหรือลิงนั้นเป็นการฝันเห็นผีปอบอย่างแน่นอนในระดับมาก จำนวน 149 คิดเป็นร้อยละ 39.4 รองลงมาได้แก่ระดับน้อย มากที่สุด น้อยที่สุด และไม่มีผล จำนวน 103, 61, 59 และ 6 คิดเป็นร้อยละ 27.2, 16.1, 15.6 และ 1.6 ตามลำดับ

ดังนั้นการฝันเห็นสุนัขหรือลิงนั้นก็ย่อมทำให้ชาวบ้านเชื่อได้ว่ามีผีปอบในสังคม หากแต่ตามความเชื่อเรื่องผีปอบของชาวอีสานนั้นไม่เพียงแต่การฝันเห็นสุนัขหรือลิงเท่านั้น หากการฝันเห็นอย่างอื่นก็สามารถระบุถึงการมีผีปอบได้เช่นเดียวกัน ดังที่พระโพธิญาณมุนี เจ้าอาวาสวัดป่ามัชฌิมาวาส อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้กล่าวว่า

“สมัยก่อนมีชายคนหนึ่งแกลเป็นผีปอบ แกรู้ตัวนะว่าแกลเป็นผีปอบ ทีนี้แกลก็อยากเลิกเป็นเลยมาหาอาตมานี้ละ มาปรึกษาว่างั้น อาตมาก็เลยถามว่าคนที่ เป็นผีปอบนี้มันเป็นยังไง แกร์เลยเล่าให้ฟังว่า เวลามันจะไปเข้าสิงใคร มันจะร้อง ออกไปก่อนบอกชื่อเลขนะว่าจะไปเข้าสิงคนๆ นี้ เวลามันออกไปจากร่างกายเรานี้ มันเบาเหมือนกับเราแบกกระสอบอยู่แล้วทิ้งกระสอบนั้นลงเสียเป็นอย่างนั้นเบา มาก แต่เวลามันกลับมาเข้าร่างตัวเจ้าของมันมันจะหนักมากเหมือนแบกกระสอบ อีกรอบเลยละ ผีปอบนี้จะว่ามันฉลาดก็ไม่ค่อยฉลาดเท่าไรนะ แกลเล่าว่าถ้าเวลา มันออกไปหากินแล้วเราคือเจ้าของนี่เข้ามุ้งนอน ถ้ามันกลับมามันจะเข้ามุ้งไม่เป็น มันจะเดินวนรอบมุ้งอยู่อย่างนั้นละ จนเจ้าของมันไม่ได้นอนบางทีก็เป็นหมาดำ บ้าง เป็นลิงบ้าง ถ้ามันแกล่มาก หรือคู่มากนี้อาจจะเป็นเสือบ้าง หรือคนบ้างนั่นละ

จนเจ้าของทนมไม่ไหวต้องมาเปิดมุ้งให้เข้ามาถึงนอนได้” (พระโพธิญาณมุนี (เมืองพลวทุโธ), 2557)

ดังนั้นฐานคติความเชื่อเรื่องผีปอบในส่วนนี้เกิดมาจากความเชื่อดั้งเดิมที่มาจากบรรพบุรุษที่ถูกปลุกฝังสืบทอดในฐานแนวคิดของคนในสังคมมาเป็นเวลานาน พอมาเกิดเหตุการณ์ที่ชาวบ้านเกิดฝันในลักษณะเดียวกันหลายคนก็ทำให้ชาวบ้านมีความวิตกกังวลเพราะเชื่อว่าสิ่งที่ตนฝันไปนั้นคือผีปอบ

4.2.2 การที่มีคนในหมู่บ้านมีอาการคล้ายถูกผีปอบเข้าสิง

การที่มีคนถูกผีปอบเข้าสิงคนในหมู่บ้านนั้นเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงการมีผีปอบในสังคมได้อย่างชัดเจน เพราะหากไม่มีผีปอบแล้วคนที่ถูกผีเข้าสิงร่างนั้นจะไม่เอ่ยปากว่าตนเป็นผีปอบอย่างเด็ดขาด เพราะจะถูกชาวบ้านหรือหมอผีกระทำต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าหากมีคนถูกผีปอบเข้าสิงแล้วในหมู่บ้านของตนเองก็จะมีผีปอบอาศัยอยู่อย่างแน่นอน ดังคำพูดต่อไปนี้

“ผีปอบมันเข้าคน จังว่าเพิ่นฮู้ว่ามีปอบนั่นตัว” (มีผีปอบมาเข้าสิงคน จึงทำให้ชาวบ้านรู้ว่าผีปอบนะ) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“ตอนนั้นมันเข้าอีนาง น. (นามสมมติ) มันกะบอกว่าเฮือนอยู่ใกล้ๆ กันนี่เค้ละ” (ตอนนั้นมันเข้านาง น. มันก็บอกว่าบ้านมันอยู่ใกล้ๆ กันนี่ละ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ปอบมันเข้าคน เข้าหลายคน เข้าทั้งบ้านนี้บ้านอื่นกะมี พอคนไปถามว่ามาแต่ใสมันกะบอกหม่องโอดปหล่าว” (ผีปอบมันเข้าสิงคนนะ เข้าสิงหลายคน หมู่บ้านนี้ก็ไปเข้าสิงคนหมู่บ้านอื่นก็มี พอมีคนไปถามว่ามาจากไหนมันก็บอกว่ามาจากที่นั่นๆ ก็ที่ที่มันมานั่นละ) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“มันเข้าสิงเด็กน้อยผู้หญิงที่อยู่บ้านตรงข้ามกันนั่นละผีปอบนั่น” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56, 2557)

ตารางที่ 4.4 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการมีผีปอบเข้าสิงคน

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	46	12.2
4	มาก	181	47.9
3	น้อย	87	23.0
2	น้อยที่สุด	21	5.6
1	ไม่มีผล	43	11.4
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่าชาวบ้านให้ความเชื่อมั่นว่าหากมีคนที่มีลักษณะคล้ายถูกผีปอบเข้าสิงจะสามารถยืนยันได้ว่ามีผีปอบอยู่ในสังคมในระดับมาก จำนวน 181 คิดเป็นร้อยละ 47.9 รองลงมาได้แก่ระดับน้อย มากที่สุด ไม่มีผล และน้อยที่สุด จำนวน 87, 46, 43 และ 21 คิดเป็นร้อยละ 23.0, 12.2, 11.4 และ 5.6 ตามลำดับ

ดังนั้นแนวคิดเรื่องการที่ผีปอบเข้าสิงคนในสังคมแล้วจะสามารถระบุได้ว่าในสังคมมีผีปอบนั้นเป็นไปได้สูงมากตามความเชื่อของชาวบ้าน ซึ่งลักษณะการใช้หลักเกณฑ์นี้กำหนดให้มีผีปอบได้นั้นอาศัยการเกิดเหตุการณ์ในสังคมที่ผิดปกติเป็นที่ยืนยัน ร่วมกับคำบอกเล่าหรือความเชื่อมาแต่ครั้งบรรพบุรุษที่บอกถึงลักษณะของคนที่ถูกผีปอบเข้าสิงเป็นอย่างไรถึงจะเรียกได้ว่าเป็นผีปอบจริงๆ ที่เข้ามาสิงร่างคน

4.2.3 การมีสัตว์เลี้ยงล้มตายจำนวนมาก

การที่สัตว์เลี้ยงของชาวบ้านที่เลี้ยงไว้ล้มตายไปนั้น บางกรณีก็ถือเป็นเรื่องธรรมดาเพราะอาจจะเป็นการตายที่จำนวนน้อย แต่หากเป็นการตายแบบขกเล่า หรือการตายแบบเรียงรายวัน อีกทั้งลักษณะของการตายมีความผิดปกติแล้ว ก็อาจทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นผีปอบที่ตนนั้นถูกผีปอบกินเป็นอาหาร หากชาวบ้านมีความคิดเช่นนั้นจริงก็อาจจะทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อว่ามีผีปอบในสังคมตนเองมีผีปอบแล้วแน่นอน ดังคำพูดต่อไปนี้

“เปิดไก่ตายไปหลายอย่างของแม่ใหญ่ข้างบ้านตายเกือบเปิดคอก” (อย่างเปิดไก่ก็ตายไปเยอะ ของยายข้างบ้านนี้ก็เกือบหมดแล้วเลย) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“จิวแม่ใหญ่อันหนึ่งไต่บ้านใหญ่ก็ออกลูกมาตาย เขาก็ว่าผีปอบนี่ล่ะกิน” (วิชายคนหนึ่งชาวบ้านใหญ่คลอดลูกออกมาแล้วตาย เขาก็พูดกันว่าผีปอบขายน. นี้ แหล่กิน) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ไก่อที่ชาวบ้านเลี้ยงนี้ตูดไก่อโบ้เลยนะ” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“เรื่องเป็ดไก่อตายในช่วงนั้นถือเป็นเรื่องปกติเลยตายทุกมือตายก็ตายแบบปกตินี้ล่ะตายแบบยังมีขนอยู่แต่ตูดโบ้คาบานทุกโต เอากำปั้นยัดลงไปได้เลยล่ะ แต่มีเครื่องในเด็กน้อยนักเรียนแสกถือมาแจ้งผมทุกมือตอนนั้น” (เรื่องเป็ดไก่อตายช่วงนั้นถือเป็นเรื่องปกติเลยนะ ตายทุกวัน ตายแบบปกตินี้ล่ะตายแบบยังมีขนติดอยู่แต่ตูดโบ้ ทุกตัว เราสามารถเอากำปั้นยัดลงไก่อ้วยวะภายในหายหมดเลยนะ เด็กนักเรียนยังถือมาแจ้งผมทุกวัน) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.5 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการมีสัตว์เลี้ยงล้มตายจำนวนมาก

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	42	11.1
4	มาก	163	43.1
3	น้อย	102	27.0
2	น้อยที่สุด	51	13.5
1	ไม่มีผล	20	5.3
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่าชาวบ้านให้ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคมด้วยการมีสัตว์เลี้ยงล้มตายจำนวนมากในระดับมาก จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 43.1 รองลงมาได้แก่ระดับน้อย น้อยที่สุด มากที่สุด และไม่มีผล จำนวน 102, 51, 42 และ 20 คิดเป็นร้อยละ 27.0, 13.5, 11.1 และ 5.3 ตามลำดับ

ดังนั้นการที่มีเป็ดไก่อตาย หรือสัตว์เลี้ยงอื่นๆ ตายกันเป็นจำนวนมากเสมือนหนึ่งเป็นสัญญาณบอกแก่ชาวบ้านว่าในหมู่บ้านของตนเองนั้นมีผีปอบเกิดขึ้นแล้ว และผีปอบกำลังเข้ามา

อาละวาดและจับสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านกินเป็นอาหาร ด้วยความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในคติที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ อีกทั้งผนวกเข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้นย่อมทำให้เกิดความหวาดกลัวและเชื่อว่ามีผีปอบสังคมของคนจริง

4.2.4 การมีคนเสียชีวิตติดต่อกันจำนวนหลายคนในเวลาใกล้เคียงกัน

การที่มีคนเสียชีวิตนั้นเป็นเรื่องปกติของทุกสังคมแต่การที่มีคนเสียชีวิตติดต่อกันจำนวนมากในเวลาใกล้เคียงกันนั้น อาจจะทำให้ชาวบ้านมีความคิดว่าเป็นเรื่องผิดปกติ เพราะการที่จะมีคนเสียชีวิตติดต่อกันจำนวนมากนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยพบเจอสังคมใด ดังนั้นชาวบ้านจึงเชื่อว่าการเสียชีวิตของคนเหล่านั้นล้วนมาจากฝีมือของผีปอบ ดังคำพูดต่อไปนี้

“ตอนนั้นมีคนตายตอนที่เขาชาว่าเพ็นเป็นผีปอบมีคนตายบ่แม่น 3 คน ฟุ่บ่เอาแต่เฉพาะที่ไทบ้านเชื่อว่าเป็นฝีมือของผีปอบตอนนั้นเค้” (ตอนนั้นมีคนเสียชีวิตนะ ตอนที่เขาลือกันว่ายายแกเป็นผีปอบมีคนตายไม่ไ้ 3 คนเลขหรือเอาแต่เฉพาะตอนที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีปอบหนักๆ ตอนนั้นนะ) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“อย่างเขาเชื่อว่ามีผีปอบที่ตอนนั้นชุมชนของพม่มีมีคนตาย 5-6 ศพติดต่อกัน” (อย่างเขาเชื่อว่ามีผีปอบ ตอนนั้นในชุมชนของพม่ก็มีคนเสียชีวิตไปตั้ง 5-6 คน ที่เสียชีวิตติดต่อกัน) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“คนในหมู่บ้านนี้ตายหลายคนในตอนนั้นพอผีปอบไปเข้าสิงผู้ใดก็จะบอกว่า “กูได้กินดับคนๆนั้น แซบ อีหลี” คับบ่จั่งซ้นกะบอกว่า “บักอันนั้นตายกะกูนี้ละฆ่ามันกูหักคอมันเอง” ส่วนหลายจะเป็นจั้งซี้ละ” (คนในหมู่บ้านนี้เสียชีวิตไปเยอะนะช่วงนั้น พอผีปอบไปเข้าสิงใครก็จะบอกว่ากูได้กินดับคนนั้นคนนั้นมันอร่อยจริงๆ ถ้าไม่อย่างนั้นก็บอกว่า ไอ้คนนั้นตายก็กูนี้ละฆ่ามัน กูหักคอมันเอง ส่วนมากจะเป็นอย่างนี้) (นามสมมติที่ 15 อายุ 60, 2557)

“ช่วงนั้นก็มีคนตายหลายละครับ เขาจะว่าตายย่อนผีปอบนี้ละกิน” (ช่วงนั้นคนตายหลายคนครับ เขาก็พากันพูดว่าตายเพราะผีปอบกินกันทั้งนั้น) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“ตอนตีปอบฮ้ายๆ เขากะว่ามีคนตายย้อนตีปอบตั้ง 12 คนแต่ตอนนั้น” (ตอนที่เรื่องตีปอบกำลังรุนแรงอยู่ เขาก็บอกว่ามีคนเสียชีวิตเพราะตีปอบในตอนนั้นตั้ง 12 คนนะ) (นามสมมติที่ 18 อายุ 62 ปี, 2557)

“กะมีคนตายในตอนที่เกิดเหตุการณ์ตีปอบ 12 คนละครับ” (ก็มีคนเสียชีวิตในตอนที่เกิดเหตุการณ์ตีปอบตั้ง 12 คนนะครับ) (นามสมมติที่ 19 อายุ 52 ปี, 2557)

“คนในหมู่บ้านผมตายไปห้า หก คนละครับ ในเดือนเดียว” (คนในหมู่บ้านของผมเสียชีวิตไปห้าหกคนภายในเดือนเดียว) (นามสมมติที่ 22 อายุ 47 ปี, 2557)

“การตายนี้ตายเรียงกันเลย มือนี่ตาย มืออื่นตายๆ จังชู้ละ” (การเสียชีวิตของชาวบ้านเป็นการเสียชีวิตแบบเรียงกันวันต่อวันเลยครับ วันนี้เสียชีวิต พรุ่งนี้เสียชีวิตอย่างนี้ละ) (นามสมมติที่ 23 อายุ 55 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.6 ความเชื่อมั่นต่อการมีตีปอบในสังคม ด้วยการมีคนเสียชีวิตติดต่อกันจำนวนหลายคนในเวลาใกล้เคียงกัน

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	26	6.9
4	มาก	145	38.4
3	น้อย	121	32.0
2	น้อยที่สุด	54	14.3
1	ไม่มีผล	32	8.5
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.6 พบว่าชาวบ้านให้ความเชื่อมั่นต่อการมีตีปอบในสังคมด้วยการมีการมีคนเสียชีวิตติดต่อกันจำนวนหลายคนในเวลาใกล้เคียงกันในระดับมาก จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ

ละ 38.4 รองลงมาได้แก่ระดับน้อย น้อยที่สุด ไม่มีผล และมากที่สุด จำนวน 121, 54, 32 และ 26 คิดเป็นร้อยละ 32.0, 14.3, 8.5 และ 6.9 ตามลำดับ

ดังนั้นการที่มีคนเสียชีวิตเป็นจำนวนมากในเวลาที่เกี่ยวข้องกันเป็นเสมือนหนึ่งสัญญาณบอกชาวบ้านว่าคนในสังคมกำลังตกเป็นเหยื่อของผีปอบอย่างเลียงไม่ได้ ด้วยความเชื่อดังกล่าวแม้คนที่เสียชีวิตไปนั้นจะเสียชีวิตไปด้วยสาเหตุใดก็ตาม ชาวบ้านก็จะมีความเชื่อว่าเป็นฝีมือของผีปอบอย่างแน่นอน

4.2.5 การพบเห็นเหตุการณ์ประหลาดเกิดขึ้นในสังคม

การเกิดความผิดปกติในสังคมไม่ว่าจะเหตุการณ์ใดชาวบ้านจะมีความพยายามมองหาสาเหตุของเหตุการณ์เหล่านั้นอยู่อย่างต่อเนื่อง แต่ทว่าเมื่อมีเหตุการณ์ที่เข้าข่ายความผิดปกติเกี่ยวกับเรื่องผีปอบที่ชาวบ้านถูกปลุกผีมาจากบรรพบุรุษแล้ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เหล่านั้นอาจจะถูกชาวบ้านเชื่อมโยงให้เข้าไปมีความสัมพันธ์กับเรื่องผีปอบในทันที จนกลายเป็นการมีผีปอบในสังคมไปในที่สุด ดังคำพูดต่อไปนี้

“มีคนต่างจังหวัดมาเล่าให้ฟังเขาสิมานอนอยู่วัดวัด สีนอนศาลากะยังนอนบ่ได้ เพราะว่าเขาเห็นหมาดำตาแดงเขาย่าน” (มีคนต่างจังหวัดเขามาเล่าให้ฟังว่าเขาจะมาขออาศัยนอนวัด นอนบนศาลากะยังนอนไม่ได้ เพราะว่าเขาเห็นหมาดำตาแดงเขากลับ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“แม่แต่พระกะยังถึกเล่นเนาะ จนว่าได้ย้ายกุฏิเข้าหากัน แต่กะบ่แม่น่กุฏิใหญ่ดอก คือเพิ่นเฮ็ดกะต้อบน้อยๆ ไว้ไกลๆ กัน พอตอนเรื่องมันหนักขึ้นๆ กะได้ไปยกกุฏิมารวมกันอยู่ติละบาดนี้ ได้เอามาตั้งอยู่ใกล้ๆ กับกุฏิพระครูนั้น” (แม่แต่พระก็ยังโดนเลยยังได้ย้ายกุฏิเข้าอยู่รวมกันแต่ก็ไม่ใช่กุฏิจริงๆ หรือคือท่านทำเป็นกะต้อบเล็กๆ ไว้ไกลๆ โน้นละเอาไปเอามันอาละวาดหนักขึ้นๆ ก็ได้ให้คนไปยกมารวมๆ ตั้งไว้ใกล้ๆ กุฏิพระครูนี้ละ) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“ข่อยกะเลยถามเพิ่น แม่ใหญ่เจ้าเห็นแสงบ่เพิ่นก็ถามว่าแสงหยัง ข่อยก็บอกว่าแสงสีขาว อยู่หน้าเจ้านั้นละ มันขึ้นมันลงแถวนั้น ไทบ้านเพิ่นเห็นมาโดนเดิบแล้ว” (ฉันเลยถามแกดู ว่ายายเห็นแสงอะไรบ้างหรือเปล่า ฉันก็บอกว่าเป็น

แสงสีขาวอยู่แถวนายขนั่นละ มันขึ้นมันลงแถวนั้น ชาวบ้านเขาเห็นมาได้สัก
ระยะแล้วละ) (นามสมมติที่ 13 อายุ 42 ปี, 2557)

ไทบ้านเพิ่นกะเห็นแสงไฟ ลอยนำทุ่งนี่ละ เขากะเชื่อว่าเป็นแสงผี
ปอบนี่ละ (ชาวบ้านเห็นแสงไฟลอยอยู่ตามทุ่งนา ก็เลยเชื่อกันว่าเป็นแสงผีปอบ)
(นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.7 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการพบเห็นเหตุการณ์ ประหลาดเกิดขึ้นใน
สังคม

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	33	8.7
4	มาก	154	40.7
3	น้อย	71	18.8
2	น้อยที่สุด	93	24.6
1	ไม่มีผล	27	7.1
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.7 ชาวบ้านเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคมด้วยการพบเห็นเหตุการณ์
ประหลาดเกิดขึ้นในสังคมในระดับมาก จำนวน 154 คิดเป็นร้อยละ 40.7 รองลงมาได้แก่ระดับ
น้อยที่สุด น้อย มากที่สุด และไม่มีผล จำนวน 93, 71, 33 และ 27 คิดเป็นร้อยละ 24.6, 18.8,
8.7 และ 7.1 ตามลำดับ

ดังนั้นการที่ชาวบ้านพบเห็นสิ่งแปลกประหลาดเช่นแสงไฟ หรือสุนัขสีดำแดงนั้นทำให้
ชาวบ้านเชื่อว่ามีผีปอบในสังคมของตน เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นแบบปกติธรรมดา และ
เป็นสิ่งที่ถูกปลุกฝังมาจากบรรพบุรุษว่าเมื่อพบเห็นสิ่งเหล่านั้นก็เสมือนว่าเห็นสิ่งที่เป็นตัวแทนของ
ผีปอบ

4.2.6 การมีคนในสังคมเจ็บป่วยโดยไม่มีสาเหตุ

การเจ็บไข้ได้ป่วยของคนเป็นเรื่องปกติที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การเจ็บป่วยที่ไร้สาเหตุของ
โรคแม้จะเข้าตรวจโดยแพทย์แผนปัจจุบันแล้วก็ตาม การวินิจฉัยนั้นอาจจะไม่พบว่าอะไรที่เป็น

สาเหตุที่ทำให้บุคคลคนนั้นเจ็บป่วย ดังนั้นเมื่อรักษาทางแพทย์ปัจจุบันไม่สำเร็จชาวบ้านจึงหันเหความเชื่อไปสู่สิ่งที่ยากแก่การพิสูจน์ เช่น เรื่องผี สาง เทวดา ซึ่งยังมีคนป่วยหลายคน และแต่ละคนมีอาการเข้าข่ายคล้ายถูกผีปอบกระทำแล้วยิ่งทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าอาการเจ็บป่วยเหล่านั้นเป็นเพราะฝีมือของผีปอบแน่นอน ดังคำพูดต่อไปนี้

“จิ้งคนในหมู่บ้านผมเจ็บป่วยหลายคนไปหาหมอ หมอเพิ่มยังไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นเพราะหยัง เขากะว่าผีปอบนี่ละเฮ็ด” (อย่างคนในหมู่บ้านของผมที่เจ็บป่วยกันหลายคน พาไปหาหมอ หมอเองยังสามารถระบุได้เลยว่าเป็นเพราะอะไร ชาวบ้านเลยเชื่อว่าเพราะผีปอบ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“แม่ใหญ่อันนั้นป่วยอย่างบ่ได้ กินข้าวกะบ่ได้ พอเอาหมอธรรมมาเฮ็ดอย่างกะได้ กินข้าวกะได้ เป็นตะจิดคือหยังนี้ ทันตาเห็นเลยนะ” (ชายคนหนึ่งแก่ป่วยหนักมากเดินก็ไม่ได้ กินข้าวก็ไม่ได้ พอเขาเชิญหมอธรรมมาทำพิธีปรากฏว่าแกเดินได้ กินข้าวได้ทันทีเลยนะ น่าอัศจรรย์มาก) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.8 ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคม ด้วยการมีคนในสังคมเจ็บป่วยโดยไม่มีสาเหตุ

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	31	8.2
4	มาก	104	27.5
3	น้อย	99	26.2
2	น้อยที่สุด	107	28.3
1	ไม่มีผล	37	9.8
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.8 พบว่าชาวบ้านให้ความเชื่อมั่นต่อการมีผีปอบในสังคมด้วยการที่มีคนถูกผีปอบทำให้ป่วยเรื้อรังโดยไม่ทราบสาเหตุนั้นในระดับน้อยที่สุด จำนวน 107 คิดเป็นร้อยละ 28.3 รองลงมาได้แก่ระดับมาก น้อย ไม่มีผล และมากที่สุด จำนวน 104, 99, 37 และ 31 คิดเป็นร้อยละ 27.5, 26.2, 9.8 และ 8.2 ตามลำดับ

ดังนั้นการที่ชาวบ้านเชื่อว่าคนที่เจ็บป่วยโดยไร้สาเหตุนั้นชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่มีความเชื่อในลักษณะนี้ แต่ก็มีคนอีกจำนวนหนึ่งถึง 104 คน และคิดเป็นร้อยละ 27.5 กลับคิดว่าจะมีความน่าเชื่อมั่นในระดับมาก เพราะการเป็นลมล้มพับแบบกระทันหัน หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ผีปอบดำ” หรือคนที่ป่วยเรื้อรัง มานานแต่เมื่อผ่านการทำพิธีตามความเชื่อกลับปรากฏว่าหายขาดสนิท ยิ่งทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าในสังคมของตนนั้นมีผีปอบแน่นอน

ตารางที่ 4.9 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อการรับรู้ถึงการมีผีปอบภายในสังคม

รายการ	ความเชื่อมั่น (378)	ร้อยละ (378 = 100%)
1. การที่มีคนในหมู่บ้านมีอาการคล้ายถูกผีปอบเข้าสิง	227	60.05
2. การฝันเห็นสุนัขหรือลิง	210	55.56
3. การมีสัตว์เลี้ยงในหมู่บ้านล้มตายจำนวนมาก	205	54.23
4. การที่มีเหตุการณ์แปลกประหลาดเกิดขึ้นในสังคม	187	49.47
5. การที่มีคนในหมู่บ้านเจ็บป่วยแบบไร้สาเหตุ	135	35.71
6. การที่มีคนในหมู่บ้านเสียชีวิตติดต่อกันจำนวนมาก	71	18.78

จากตารางที่ 4.9 พบว่าจำนวนผลรวมความเชื่อมั่นในระดับมากที่สุดและมากต่อลักษณะของการมีผีปอบในสังคมนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อมั่นต่อแนวทาง การที่มีคนในสังคมมีอาการคล้ายถูกผีปอบเข้าสิง มากที่สุด จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 60.05 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การฝันเห็นสุนัขหรือลิง การมีสัตว์เลี้ยงในหมู่บ้านล้มตายจำนวนมาก การที่มีเหตุการณ์แปลกประหลาดเกิดขึ้นในสังคม การที่มีคนในหมู่บ้านเจ็บป่วยแบบไร้สาเหตุ และ การที่มีคนในหมู่บ้านเสียชีวิตติดต่อกันจำนวนมาก จำนวน 210, 205, 187, 135 และ 71 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56, 54.23, 49.47, 35.71 และ 18.78 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ

4.3 พฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น (Primary Deviance)

ก่อนที่จะมีการกำหนดให้บุคคลใดเป็นผีปอบได้นั้นสังคมต้องมีความแน่ชัดในสิ่งที่จะไปยืนยันถึงการเป็นผีปอบของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเสียก่อน ดังนั้นสังคมจึงจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์ที่สำคัญขึ้นมาเพื่อแสวงหา หรือยืนยันในการเป็นผีปอบของบุคคลดังกล่าวให้ได้

อย่างชัดเจนก่อนที่จะไปกล่าวหาบุคคลอื่นให้เป็นผีปอบ หรืออาชญากรทางสังคม ซึ่งในการศึกษาคำนี้พบว่ามียุ 2 ลักษณะสำคัญด้วยกัน คือ 1) ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเอง และ 2) ความเบี่ยงเบนที่ถูกบุคคลอื่นกำหนดให้ ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.3.1 ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเอง

สำหรับความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเองนั้น เป็นการที่บุคคลได้แสดงกิริยาท่าทาง พฤติกรรมที่ผิดปกติไปจากบุคคลธรรมดาทั่วไป จนทำให้ชาวบ้านเกิดความสงสัย และเคลือบแคลงในตัวบุคคล ดังนั้นแล้วชาวบ้านจึงอาจจะมีช่องทางในการจะกล่าวหาให้บุคคลที่มีพฤติกรรมผิดปกติคนนั้น เป็นบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเป็นผีปอบตามความเชื่อของชาวบ้าน ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) การแสดงออกทางด้านพฤติกรรม และ 2) การแสดงออกทางด้านวาจา ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.3.1.1 การแสดงออกทางด้านพฤติกรรม

เป็นพฤติกรรม หรือลักษณะท่าทางของบุคคลที่แสดงออกถึงความผิดปกติ ซึ่งความผิดปกติดังกล่าวนี้ไปสอดคล้องต่อความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมผีปอบ จึงทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อว่า หรือสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวนี้มีลักษณะท่าทางคล้ายกับคนเป็นผีปอบตามความเชื่อของตน ดังคำพูดต่อไปนี้

“เป็นหยังเขาคือคิดว่าเราเป็นผีปอบ ? คือแม่ใหญ่นี้แปลกอยู่อย่างหนึ่ง คือ เขาเว้าอีหยังอยู่ใสกะฮู้เบิดฮู้เรื่องเบิด” (ชายเองมีความแปลกอยู่อย่างหนึ่งนะก็คือ มีคนเขาพูดอะไร อยู่ที่ไหนชายก็รู้เรื่องหมด) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“บ่มีอย่างอื่นเลย กะมีแต่ไต่ฮินและฮู้จักเรื่องราวต่างๆ ที่พิเศษกว่าผู้อื่นเท่านั้นละ อย่างสมมติว่ามีคนเว้าพื้นเฮาจั่งฮู้กะรู้ หรือมีคนสิเป็นหยังอยู่ใสสิเจ็บป่วยอย่างอยู่บ้านหนองงูจั่งฮู้ก็รู้” (ไม่มีอย่างอื่นเลย ก็มีแค่ไต่ฮินและรู้เรื่องราวต่างๆ ได้พิเศษกว่าคนอื่นเท่านั้นละ อย่างสมมติว่ามีคนนิทาว่าร้ายให้เราอย่างนี้ก็รู้ หรือมีคนจะเป็นอะไร จะเจ็บป่วย อย่างอยู่บ้านหนองงูใหญ่อย่างนั้นก็รู้เอง) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“สาเหตุที่เขาเว้าจ้งซันก็ย่อนว่าแม่ใหญ่ ม. (นามสมมติ / ผู้ถูกกล่าวหา) รู้ไปเปิดทุกเรื่อง” (สาเหตุที่ชาวบ้านเขาพูดอย่างนั้นได้อาจเป็นเพราะเขารู้ไปหมดทุกเรื่องก็เป็นได้) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ตั้งแต่ก็มีโจรลักวัวลักควาย วัวควายเขาหายไปเขาจะมาหาแม่ใหญ่ ม. (นามสมมติ / ชื่อผู้ถูกกล่าวหา) นี่ละเขาจะมาถามเบิ่งเพิ่นกะบอกถึกเปิดเต้ละว่าวัวควายเขาเอาไปเสี้ยงไว้ใสแน้เพิ่นบอกถึกเปิด” (สมัยก่อนมีโจรขโมยวัวควายชาวบ้าน วัวควายเขาหายไปเขาก็มาหาชาย ม. นี่ละ เขามาถามควรวัวควายอยู่ไหน แกก็บอกถูกหมดเลยนะว่าวัวควายที่หายไปเขาเอาไปซ่อนไว้ที่ไหน แกบอกถูกหมดเลยนะ) (นามสมมติที่ 2 อายุ 45 ปี, 2557)

“หมู่ข่อยกำลังซุดคอกหมากอยู่มือนั้น มีสามคนแล้วข่อยกันตั้งขึ้นว่าสิย้ายไปปลูกหม่องใหม่ แต่ตั้งจ้งได้กะตั้งบั้งขึ้นมันหนัก บาดนี้แม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ / ผู้ถูกกล่าวหา) เพิ่นอย่างผ่านมาเพิ่นเลยเดินเข้ามาเบิ่ง มาเห็นหมู่ข่อยกำลังตั้งคอกหมากอยู่ เพิ่นกะเลยเข้ามาตั้งข่อย แต่ว่าเขาบ่ได้ไปตั้งข่อยเพิ่นเต้เพิ่นตั้งคนเดียว ขึ้นเลยพวกข่อยตั้งสามคนยังบั้งขึ้นเลย อันนี้เพิ่นมาตั้งผู้เดียวปานยกกระสอบบักนุ่น ขึ้นเลยจิดเพิ่นอยู่” (พวกฉันกำลังซุดคอกหมากอยู่นะวันนั้น ช่วยกันสามคนว่าจะย้ายไปปลูกที่ใหม่ แต่พยายามตั้งยังยั้งก็ตั้งไม่ขึ้นมันหนักมาก คราวนี้ชาย ท. แยกเดินผ่านมาพอดีเลยแหวเข้ามาดูพวกฉันกำลังตั้งคอกหมากขึ้นจากหลุมอยู่ แกก็เลยเข้ามาช่วยตั้ง แต่พวกฉันไม่ได้ไปตั้งกับแกนะแกตั้งคนเดียว แกตั้งคอกหมากขึ้นมาเลยยังกะยกกระสอบนุ่น พวกฉันก็ลงไปตามๆ กัน) (นามสมมติที่ 13 อายุ 42 ปี, 2557)

“มือนั้นหมู่ข่อยสิกินข้าว กะเลยเอิ้นเพิ่นมากินนำเพิ่นกะบ่มา เพิ่นบอกว่าบ่เป็นหยัง เป็นจ้งซื่ออยู่สี่ห้ามือ ตอนเอิ้นเพิ่นกินข้าวเพิ่นก็บ่ยอมมา ข่อยกะสงสัยอยู่ ทีแรกกะคิดว่าเพิ่นอาย แต่สุดท้ายเพิ่นกะบอกว่า แนวกินมีแต่เนื้อ ขายบ่กินเนื้อ” (วันนั้นพวกฉันกำลังจะกินข้าว ก็เลยเรียกแกมากินด้วย แต่แกก็ไม่มาแกบอกว่าไม่เป็นไรเป็นอย่างนี้อยู่สี่ห้าวัน ตอนเรียกมากินข้าวด้วยกันแกก็ไม่ยอมมาฉันเองก็สงสัยอยู่เหมือนกัน ทีแรกก็คิดว่าแกคงอายแต่สุดท้ายแกก็บอกว่า อาหารมีแต่เนื้อวัว ขายไม่กินเนื้อวัว) (นามสมมติที่ 13 อายุ 42 ปี, 2557)

“ข่อยกะเลยถามเพื่อน แม่ใหญ่เจ้าเห็นแสงบ่เพิ่นก็ถามว่าแสงหยัง ข่อยก็บอกว่าแสงสีขาว อยู่มาเจ้านั้นละ มันขึ้นมันลงแกวนั้น ไทบ้านเพิ่นเห็นมาโดนเดิบแล้ว แม่ใหญ่เห็นนำเพิ่นอยู่บ่ พอแต่ข่อยเว้าจ้งซันตาเพิ่นก็เริ่มตาแดงขึ้นเลยได้ ผิดสังเกตทันทีเลย ปกติตาคนจะมีขาวดำธรรมดาเนาะ แต่นี้ตาขาวเพิ่นเริ่มแดงขึ้นคือคนให้มาใหม่ๆนี่ ข่อยกะตกใจแล้ว แล้วเพิ่นกะเลยกลับบ้านตอนนั้นเลย” (ฉันท์เลยถามยายแก้วว่า ยายเห็นแสงอะไรมัย แก่เลยถามฉันท์กลับว่าแสงอะไร ฉันท์เลยบอกว่าแสงสีขาว อยู่แกวนายายนั้นละมันขึ้นมันลงแกวนั้น ชาวบ้านเขาเห็นมาซักพักแล้วยายเห็นกับเขามัยละ พอฉันท์พูดอย่างนั้นตาแก่ก็เริ่มแดงเลยคราวนี้ ผิดสังเกตทันทีเลย ปกติตาคนมันจะเป็นสีขาวดำไซ่มัย แต่ตาขาวแก่เริ่มแดงเหมือนคนร้อให้มาใหม่ๆ เลย ฉันท์เองก็ตกใจเหมือนกัน แล้วแก่ก็ขอตัวกลับบ้านตอนนั้นเลย) (นามสมมติที่ 13 อายุ 42 ปี, 2557)

“ข่อยกะสังเกตเห็นฮอยสักเพิ่นที่เพิ่นสักไว้กกา เป็นดอกกุหลาบสีด้า ข่อยกะเลยทำท่าถามแก้วว่าดอกกุหลาบงามตัวละยาย เพิ่นก็ฟ้าวดึงขาช่งลงมาปิดไว้” (ฉันท์สังเกตรอยสักแก่ที่แก่สักไว้ที่ต้นขานะ เป็นดอกกุหลาบสีด้า ฉันท์เลยทำทีพูดไปว่าดอกกุหลาบสวยนะยาย แก่ก็รีบดึงขาแกงลงมาปิดไว้ทันทีเลย) “ก่อนที่เพิ่นสิมาเอากันกับพ่อใหญ่หมู่ข่อยนี่เพิ่นกะได้ฝั้วมาแล้วหลายคนละได้เขาว่า” (ก่อนแก่จะมาแต่งงานอยู่กินกับตาของฉันท์ เขาว่าแก่ก็เคยมีสามีมาแล้วหลายคนนะ) (นามสมมติที่ 13 อายุ 42 ปี, 2557)

“เพิ่นมักใส่ช่งขาสั้น แต่งโตดี แต่งโตคือวัยรุ่น บ่คือผู้เฒ่าทั่วไปดอก ย้อมผมสีแดงเลยละ” (แก่ชอบใส่กางเกงขาสั้น แต่งตัวดีเหมือนวัยรุ่นเลย ไม่เหมือนคนแก่ทั่วไปหรอก ย้อมผมสีแดงเลยละ) (นามสมมติที่ 17 อายุ 57 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.10 ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเองด้วยพฤติกรรม

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	37	9.8
4	มาก	119	31.5

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	น้อย	143	37.8
2	น้อยที่สุด	50	13.2
1	ไม่มีผล	29	7.6
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.10 ทำให้ทราบว่าชาวบ้านเชื่อมั่นต่อความเป็ยงเบนที่แสดงออกทางด้านพฤติกรรมของบุคคล ว่าสามารถระบุถึงการเป็นผีปอบของบุคคลคนนั้นได้ในระดับน้อย จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมาคือในระดับมาก น้อยที่สุด มากที่สุด และไม่มีผล 119, 50, 37 และ 29 คิดเป็นร้อยละ 31.5, 13.2, 9.8 และ 7.6 ตามลำดับ

4.3.1.2 การแสดงออกทางด้านวาจาหรือคำพูด

เป็นลักษณะที่แสดงออกทางด้านวาจา หรือคำพูดของบุคคล ที่กล่าวออกมาในความผิดปกติซึ่งอาจไปสอดคล้องกับความเชื่อของสังคมจนทำให้เกิดความสงสัยเคลือบแคลงในตัวบุคคลที่แสดงวาจานั้นออกมาว่าเป็นผีปอบ ดังคำพูดต่อไปนี้

“แม่ใหญ่นี้เพิ่นแปลกอย่างหนึ่ง ยามเพิ่นเมาเพิ่นสิมักไปเพียเล่นกับเด็กน้อยคนหนุ่ม แล้วเอามือไปหยิก ไปบิดท้องเขาแล้วเว้าว่าเป็นตาแซบเนาะฮาลางเทื่อจนเลือดออกเลยเด้อฮอยหยิกเพิ่น” (ชายคนนี้แกมีสิ่งที่แปลกอยู่อย่างหนึ่ง คือเวลาแกเมาแกจะชอบไปหยอกเล่นกับเด็กหนุ่ม แล้วมักจะเอามือไปหยิก ไปบิดที่ท้องเขา แล้วมักพูดลอยๆ ว่าน่าอร่อย บางทีถึงกับเลือดออกเลยนะรอยหยิกนั้น) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“ฮาลางเทื่อเลากะเว้าออกมาจะมี กูสิเอามันตายอยู่บักอันนั้น บักอันนี้ บ่โดนเด้ละ ผู้เพิ่นเว้าหานั้น คับบ่ตาย ก็หั่งสิมิแนวเป็นละ” (บางครั้งแกก็พูดออกมาเหมือนกัน ว่าเดี้ยวจะเอาให้มันตาย ไอ้คนนั้น คนนี้ ไม่นานนะ คนที่แกเอ่ยว่าจะเอาให้ตาย ถ้าไม่ตายก็ต้องมีอันเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่งละ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.11 ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตนเองด้วยวาจาหรือคำพูด

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	16	4.2
4	มาก	83	22.0
3	น้อย	156	41.3
2	น้อยที่สุด	69	18.3
1	ไม่มีผล	54	14.3
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.11 ทำให้ทราบว่าชาวบ้านเชื่อมั่นต่อความเบี่ยงเบนที่แสดงออกทางด้านวาจาของบุคคล ว่าสามารถระบุถึงการเป็นผีปอบของบุคคลคนนั้นได้ในระดับน้อย จำนวน 156 คิดเป็นร้อยละ 41.3 รองลงมาคือระดับมาก น้อยที่สุด ไม่มีผล และ มากที่สุด จำนวน 83, 69, 54 และ 16 คิดเป็นร้อยละ 22.0, 18.3, 14.3 และ 4.2 ตามลำดับ

4.3.2 ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากบุคคลอื่นเป็นผู้กำหนดให้

คือพฤติกรรม หรือสถานะของบุคคลที่ถูกสังคมกำหนดให้โดยที่ข้อกล่าวหา หรือ สมมติฐานของสังคมดังกล่าวนั้นอาจไม่ได้เกิดจากบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบแม้แต่น้อย หากแต่สังคมอาจจะใช้หลายวิธีการหรือหลายแนวทางเพื่อกำหนดให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรม หรือ กิริยาอาการเปลี่ยนแปลงไปในสิ่งที่สังคมกำหนด หรือทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งในสังคมนั้นมีสถานะเป็น “ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ” ไป ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) การที่ผีปอบออกปากผ่านผู้ถูกผีปอบเข้าสิง 2) การทำพิธีกรรมเพื่อทำนาย หรือเสี่ยงทาย 3) การเกิดเหตุการณ์ประหลาดในสังคม และ 4) เกิดจากการใส่ร้ายเพื่อหวังประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งจะได้ อธิบายรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.3.2.1 การที่ผีปอบออกปากผ่านผู้ถูกผีปอบเข้าสิง

เป็นลักษณะของการพูดจาของผีปอบที่สิงอยู่ในร่างคน เพื่อสื่อสารกับบุคคลที่อยู่โดยรอบซึ่งมีทั้งการพูดจาด้วยความเต็มใจในการสื่อสารเพื่อบอกกล่าวถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม หรืออาจจะเกิดจากการถูกหมอธรรม (หมอผี) ช่มชู้ หรือทรمانด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ยอมบอกระบุชื่อ ที่อยู่ของผีปอบนั้น เพื่อจะสามารถถึงตัวบุคคลที่เป็นผีปอบนั้นได้ และเมื่อผีปอบเอ่ย

ปากบอกชื่อของตนเองออกมา บุคคลที่ถูกเอ่ยชื่อออกมานั้นจะถูกสังคมเชื่อว่าเป็นผีปอบแน่นอน
ดังคำพูดต่อไปนี้

“ตอนพ่อบัก ล. (นามสมมติ) ตาย มันก็เข้าสิงคน แล้วมันจะออกปากว่ากู
นี่ละ (ชื่อผู้ถูกกล่าวหา) บัก ค. (นามสมมติ) นั้นตายกะกูละกินตับมัน โอัยชะ
แมนแซบ มันก็ว่าจั่งจี้” (ตอนที่พ่อนาย ล. เสียชีวิตนั้น ผีปอบมันก็ไปเข้าสิงร่าง
คนแล้วก็ออกปากบอกว่า กูนี่ละ อี ม. นาย ค. ตายก็เพราะกูนี่ละกินตับมัน โอัย
มันอร่อยจริงๆ มันก็พูดอย่างนี้) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63, 2557)

“ตอนนั้นมันเข้าอินาง น. (นามสมมติ) มันจะบอกว่าเฮือนอยู่ใกล้ๆ กัน
นี่เด้ละ” (ตอนนั้นมันเข้านาง น. มันก็บอกว่าบ้านมันอยู่ใกล้ๆ กันนี่ละ) (นาม
สมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“พ่อเต่า ว. (นามสมมติ) ตายกะมันเด้อออกปากว่ากิน” (ตอนที่ตา ว.
เสียชีวิตก็มันนี่ละออกปากบอกว่ามันเป็นคนกินเอง) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี,
2557)

“บังเอิญว่ามีเด็กน้อยผู้หญิงป่วยถึกผีเข้าซันเด้ อาการป่วยก็ในลักษณะคน
โบราณเฮากะเชื่อว่าผีปอบเข้านั้นละ กะพากันไปหาหมอธรรมมาไล่ออก เฮ็ด
น้ำมันต์สดให้ แล้วอินางนั้นกะซั๊กเลอะละบาดนี้ ซั๊กบึ๊ๆ หมอกะเลขาถามว่ามึงเป็น
ไผ มาแต่ทางใต้ มันจะบอกว่ามันชื่อยาย บ. (นามสมมติ / ผู้ถูกกล่าวหา)เฮือนอยู่
ใกล้ๆ กันนี่ละอย่างบ่พอห้าก้าวะฮอดว่าซัน” (เผอิญว่ามีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งป่วย
ป่วยในลักษณะที่คนโบราณเชื่อว่าเป็นเพราะผีปอบเข้าสิงนะครึบก็พากันไปหา
หมอผี มารักษาเพื่อขับไล่ออกไปแกทำน้ำมันต์พรมให้แล้วเด็กผู้หญิงคนนั้นก็เกิด
อาการซั๊กขึ้นมาเลขาถามว่ามึงเป็นใครมาจากไหน มันก็ออกปากว่าเป็นนาง บ.
บ้านกูที่อยู่แถวนี้ละ เเดินไม่ถึงห้าก้าวะถึง” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“พอเขาถามคนที่ถึกผีปอบเข้าสิงตอนนั้นว่ามึงเป็นไผมาจากไผมึงชื่อ
หยังจั้งจี้ละมันผัดออกปากชื่อเมียเพิ่น (สามีผู้ถูกกล่าวหา) พ่อใหญ่ อ. (นาม
สมมติ) เพิ่นกะเลขาไปถามว่ามึงเป็นผู้ใดกันแท้มันก็ตอบใส่หน้าเลาเลยว่ “กูก็

เมียมิ่งนั้นล่ะพ่อใหญ่ อ. หน้าตาเลย อย่างลงเหือนไปอาคหลายด” (ตอนที่เขากำลังถามคนที่ถูกตีปอบเข้าสิงอยู่ตอนนั้นว่า มิ่งเป็นใคร มาจากที่ไหน ชื่ออะไรอย่างนี้ล่ะครับ มันกลับออกปากบอกเป็นชื่อเมียแกล นาย อ. สามิผู้ถูกกล่าวหา แกลก็เลยเดินไปถามด้วยตัวเองว่า มิ่งเป็นใครกันแน่ มันก็ตอบใส่หน้าแกลเลยว่ กูก็เมียมิ่งจัยละ นาย อ. ถึงกับหน้าถอดสีเลย แล้วแกลก็เดินออกจากบ้านหลังนั้นไป (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ตอนนั้นมีคนถักตีปอบเข้าหลายคน มีทั้งบ้านหนองกุงน้อยแน่ บ้านอื่นกะมีคือกัน มันเข้าผู้ได้มันกะออกปากว่าเป็นแม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ) เบิดเค้ละ” (ในตอนนั้นได้มีคนถูกตีเข้าจำนวนมากทั้งบ้านหนองกุงน้อยและบ้านอื่นๆ แกลก็บอกว่าปอบชย ท. (นามสมมติ) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“ชยตีปอบเข้าคนนั้น มันกะว่ามันเป็นแม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ) นั้นแหละ” (เวลาตีปอบเข้าสิงคน มันก็จะบอกว่ามันคือชย ท. นะ) (นามสมมติที่ 17 อายุ 57 ปี, 2557)

“บมี นาง ม. (นามสมมติ) บเคยมีตีปอบว่าเป็นเพิ่น มีแต่แม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ) นี้ละส่วนหลาย” (ไม่มีนะนาง ม. ไม่มีเคยมีตีปอบออกปากว่าเป็นแกลนะ ส่วนมากจะเป็นชย ท. มากกว่า) (นามสมมติที่ 17 อายุ 57 ปี, 2557)

“มันมีเทื่อหนึ่งทีไต่บ้านถักตีปอบเข้าแล้วไปเอาหมอมาไล่ออกก่อนสิเอาออกเขาก็ต่อถามก่อนว่ามิ่งเป็นไผมาจากไสมันกะบอกว่าลงมาจากภูแอก” (ก็มิ่งครั้งหนึ่งทีชวบ้านถูกตีปอบเข้าสิงแล้วก็พากันไปเชิญหมอผีมาไล่ออก แต่ก่อนทีจะไล่ออกนั้นได้พยายามถามก่อนว่าตีปอบเป็นใคร มาจากไหน มันก็ยอมรับว่ามันลงมาจากภูแอก) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“มันกะออกปากอยู่ว่าเป็นไผชยมันเข้าสิงคนนั้นนะก็เลยให้หนีทั้งพระทั้งโยม” (มันก็ยอมบอกอยู่นะว่ามันเป็นใครเวลามันมาเข้าสิงคน ก็เลยมีมติให้หนีทั้งพระทั้งโยมเลย) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“เขาจะว่ามีการออกปากออกเสียงของผีปอบที่เข้าสิงคนนี่ล่ะแล้วคนกะเว้าปากต่อปากมาจนปัฐว่าอันใดจริงอันใดปลอมล่ะครับเพราะมันเป็นคำเว้าของคนเนาะ ปัฐว่าไผว่าไผเว้าแน่” (เขาก็บอกว่ามีกรยอมรับของผีปอบตอนที่เข้าสิงคนนี่ล่ะครับ แล้วคนก็เอามาพูดปากต่อปาก จนไม่รู้ว่่าอันไหนจริงอันไหนปลอม เพราะมันเป็นคำพูดของคนทีเ่ล่่ากันมา) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“หมู่บ้านอื่นกะถึกผีเข้ามันก็ออกปากว่าเป็นคนนั้นคนนี่คือกัน” (คนหมู่บ้านก็ถูกผีปอบเข้าสิงเหมือนกัน มันก็บอกว่ามันเป็นคนนั้นเหมือนกัน) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“กะผีปอบมาสิงไต่บ้าน ก็ไต่บ้านกะบอกว่ามันออกปากว่าเป็นผู้้นผู้้นบอกชื่อว่าเป็นคนนั้นคนนี่กะมีการพาดพิงละงาททีก็ว่าพ่อละงาททีก็ว่าลูกพวกเขานั่นล่ะ” (เวลาผีปอบมาสิงชาวบ้าน ชาวบ้านก็บอกว่ามันออกปากบอกว่ามันเป็นคนนั้นเป็นคนนี่ พอบอกว่ามันเป็นคนนั้นคนนี่ก็มีการพาดพิงกันเกิดขึ้นละกราวนี้ บางทีก็ว่าเป็นพ่อ บางทีก็ว่าเป็นลูก) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.12 ความเบี่ยงเบนที่บุคคลอื่นกำหนดให้ โดยการที่ผีปอบออกปากผ่านคนที่ถูกเข้าสิงร่าง

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	41	10.8
4	มาก	149	39.4
3	น้อย	129	34.1
2	น้อยที่สุด	31	8.2
1	ไม่มีผล	28	7.4
รวม		378	100

จากตารางที่ 4.12 ทำให้ทราบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าการที่ผีปอบออกปากโดยการเอ่ยชื่อบุคคลออกมาผ่านบุคคลที่ถูกผีปอบเข้าสิงนั้น จะสามารถระบุถึงคนที่เป็่นผีปอบได้ในระดับมาก จำนวน 149 คิดเป็นร้อยละ 39.4 รองลงมาคือระดับน้อย มากทีเ่ล่่า น้อยทีเ่ล่่า และไม่มีผล จำนวน 129, 41, 31 และ 28 คิดเป็นร้อยละ 34.1, 10.8, 8.2 และ 7.4 ตามลำดับ

4.3.2.2 การทำพิธีกรรมเพื่อทำนาย หรือเสี่ยงทาย

เป็นลักษณะของการใช้พิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมของสังคมที่จะใช้เพื่อตามหาหรือระบุถึงบุคคลที่เป็นผีปอบที่อาศัยอยู่ในสังคมแห่งนั้น ซึ่งอาจจะมีหลายวิธีการด้วยกันตามแต่วัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละท้องถิ่น แต่โดยส่วนมากจะเป็นการทำพิธีโดยหมอธรรม (หมอผี) ผู้มีวิชาอาคมปราบผีปอบ และจะเสี่ยงทายด้วย เชิงข้อง-เชิงค้อน ซึ่งเป็นการเสี่ยงทายที่นิยมใช้กันในภาคอีสาน ด้วยวิธีการนี้จะสามารถทำให้ชาวบ้านรับรู้ได้ว่าบุคคลใดในสังคมที่เป็น ผีปอบ ดังคำพูดต่อไปนี้

“ตอนนั้นผมจำได้ว่าจับได้ 12 โตเต้ผีปอบนั้น ใค้อยู่เกาะข้างเฮือนเลา (ผู้ถูกกล่าวหา) 3 ตัว อยู่เทิงคั่นม่วงข้างเฮือนนั้น โตหนึ่งลื้ออยู่เทิงหลังคาเฮือนเขา กะนำจับได้” (ตอนนั้นผมจำได้ว่าจับผีปอบได้ 12 ตัวนะ ไปจับใค้อยู่แถวบ้านของแก 3 ตัว อยู่บนคั่นม่วงข้างบ้านนะ อีกตัวหนึ่งอยู่บนหลังคาบ้านเขาก็ตามจับมาได้) (นามสมมติที่ 3 อายุ 47 ปี, 2557)

“โตสุดท้ายใค้ยอม่งทำพิธีนั้นละ งอยคอเจ้าของมันอยู่ เขากะคุบเอาโลดแหละ” (ตัวสุดท้ายก็ไปจับใค้ที่อยู่ปรั้าพิธีนั้นละ จี้คอข้าวของอยู่ เขาก็จับเอาเลย) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“ผีปอบมันสิไปไส มันกะยุเกาะเฮือนมันนั้นละ เขาไปไล่จับกะจับใค้ยุเฮือนมันนั้นละ คับใค้เป็นสาแล้วมันมาสิไปอยู่ฮั้น” (ผีปอบมันจะไปไหน มันก็อยู่แถวบ้านเจ้าของมันนั้นแหละ ตอนเขาไปไล่จับก็จับใค้อยู่บ้านมันนั้นละ ถ้าไม่ได้เป็นปอบจริงๆ แล้วทำไมมันถึงไปอยู่ที่นั้นได้ละ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ตอนที่ทำพิธีเชิงค้องเชิงค้อนมันกะแล่นออกไปนอกบ้านไปที่ทุ่งนาพุ้นแหละ ไปนาแม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ) แล้วไปหยุดอยู่เถียงนาเพิ่นนั้นละ เขากะเลยเชื่อว่าเพิ่นเป็นผีปอบคือกัน” (ตอนที่เขาทำพิธีไล่ผีปอบ เชิงข้อง-เชิงค้อน มันก็วิ่งออกไปนอกหมู่บ้านโน่น ออกไปที่ทุ่งนาของยาย ท. โน่นแล้ว ก็ไปหยุดที่เถียงของแก เขาก็เลยเชื่อว่าแกเป็นผีปอบด้วย) (นามสมมติที่ 13 อายุ 43 ปี, 2557)

“ตอนที่เขาเอาเซียงซ็องมาไล่นั้นมันก็เล่นขึ้นไปเทิงเฮือนของอินาง ม. (นามสมมติ) ไทบ้านกะนำไปคั่นเบ็งกะพ้อนวคอันนึ่ง เขาก็เลยว่านาง ม. (นามสมมติ) เป็นปอบนำกัน” (ตอนที่เขาทำพิธีเอาเซียงซ็อง-เซียงค้อนมาไล่มันก็วิ่งขึ้นไปบนบ้านของนาง ม. ชาวบ้านก็ตามไปคั่นก็ไปเจอสิ่ซึ้งคลับหนึ่ง ชาวบ้านก็เลยเชื่อว่านาง ม. เป็นผีปอบด้วยกัน) (นามสมมติที่ 16 อายุ 57 ปี, 2557)

“เซียงซ็องมันเล่นไปหยุดอยู่ฮ้านพระเลานั้น นาง ม. (นามสมมติ) นี้ล่ะเขาไปคั่นเบ็งได้คลับนวคอันนึ่ง ไทบ้านกะเลยถามว่านวคมาแต่ใส เลากะว่าอามาแต่นำพระ” (เซียงซ็องมันก็วิ่งไปหยุดอยู่ที่พระบ้านแกนั้นล่ะ นาง ม. (นามสมมติ) นั้นล่ะ เขาก็ตามไปคั่นคู้ก็ไปเจอคลับสิ่ซึ้งอันนึ่ง ชาวบ้านเขาก็ถามนะว่าเอาสิ่ซึ้งนี้มาจากไหน แกก็บอกว่าพระเอาให้) (นามสมมติที่ 14 อายุ 45 ปี, 2557)

“ของแม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ)เซียงซ็องมันกะเล่นไปถึงนาเป็นพุ้นตัวมันออกไปเลยตรงเข้าใส่โลด” (ส่วนของยาย ท. มันก็วิ่งไปที่ทุ่งนาของแกเลยนะมันตรงเข้าใส่เลย) (นามสมมติที่ 15 อายุ 60 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.13 ความเบี่ยงเบนที่บุคคลอื่นกำหนดให้ โดยผ่านพิธีกรรมเสี่ยงทายหรือทำนาย

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	57	15.1
4	มาก	122	32.3
3	น้อย	213	32.5
2	น้อยที่สุด	43	11.4
1	ไม่มีผล	33	8.7
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.13 ทำให้ทราบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าการทำพิธีกรรมเพื่อเสี่ยงทายหรือทำนายหากคนที่เป็ผีปอบ จะสามารถระบุถึงคนที่เป็ผีปอบได้จริงในระดับน้อย และระดับ

มาก จำนวน 123 และ 122 คิดเป็นร้อยละ 32.5 และ 32.3 ตามลำดับ รองลงมาคือ ระดับมากที่สุด น้อยที่สุด และไม่มีผล จำนวน 57, 43 และ 33 คิดเป็นร้อยละ 15.1, 11.4 และ 8.7 ตามลำดับ

4.3.2.3 การเกิดเหตุการณ์ความผิดปกติในสังคม

เป็นลักษณะของการใช้เหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อยื่นยันถึงคนที่เป็นผีปอบ เพราะเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นฝีมือของผีปอบ เช่น เมื่อมีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้น ณ สถานที่ใดบุคคลที่เป็นเจ้าของสถานที่ หรือมีความเกี่ยวข้องกับสถานที่แห่งนั้นย่อมตกเป็นผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผีปอบอย่างแน่นอน เป็นต้น แต่ทว่าเหตุการณ์ลักษณะนี้บางครั้งยังต้องอาศัยปัจจัยอื่นเพื่อเข้ามาสนับสนุนเพิ่มเติมจึงจะสามารถยื่นยันได้ถึงการเป็นผีปอบของบุคคลได้ ดังคำพูดต่อไปนี้

“กะมีคนฝันว่า เลามาหาเป็นหมาเล่นมา แล้วกะกลายเป็นเพื่อน (ชื่อผู้ถูกกล่าวหา) ฝัน หลายคนแต่ตอนนั้น ฝันคือกันนี้ละ” (ตอนนั้นก็มีคนฝันไปว่า แกมาหาที่แรกเป็นสุนัขวิ่งเข้ามา พอมาใกล้ก็กลายเป็นยาย ม. ตอนนั้นฝันอย่างนี้หลายคนนะ ฝันคล้ายๆ กันนี้แหละ) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“กะมีคือกัน กะเจ้ากะฝัน ฝันเห็นเพื่อนี่ละ เป็นลิงมากะมี เป็นหมามากะมี ส่วนมากสิเป็นหมาดำ มาหา พอมาใกล้ๆ ผัดกลายเป็นคน (ชื่อผู้ถูกกล่าวหา)” (ก็มีเหมือนกัน คนอื่นๆ ก็ฝันเห็นแบบนี้แหละ เป็นลิงมาหาบ้าง เป็นสุนัขมาก็มี แต่ส่วนมากจะเป็นสุนัขสีดำมา พอวิ่งเข้ามาใกล้ๆ เรากลับกลายเป็นยาย ม.) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ทีแรกกะมีคนเห็นแสงลอยอยู่ท่งนาเป็นแสงสีขาวๆ คือกันกับหลอดไฟเฮานี้ละ แต่เป็นแสงสีขาวแสงนั้นมันพุ่งขึ้นมาจากทางนาของแม่ใหญ่ท. (นามสมมติ) นั่นละยามมันลงมันก็ลงทางนั้นคือเก่าพวกที่ชะเจ้าออกไปหากินยามกลางคืนกลางคนเขาปิดไฟเล่นนำเลยนะนำไปเบิ่งว่าแสงอิหยังมันมาแต่ไสจนรู้ว่ามันไปลงแถวๆ เกียงนาแม่ใหญ่ท. (นามสมมติ) นั่นละ” (ทีแรกก็มีคนเห็นแสงลอยอยู่ตามทุ่งนาเป็นแสงสีขาว เหมือนกับหลอดไฟเรานี้ละแต่เป็นแสงสีขาวมันพุ่งขึ้นมาแถวๆ นาของยาย ท. เวลามันลงก็ลงทางเดิมคนที่เขาออกไปหากินตอนกลางคืนบางคนถึงกับดับไฟแล้ววิ่งตามเลยนะ วิ่งตามไปคว่ำมันเป็นแสงอะไร

มาจากไหน จนรู้ว่ามันลงแถวๆ เกียงนายายท. (นามสมมติ) นั้นล่ะ) (นามสมมติ
ที่ 13 อายุ 43 ปี, 2557)

“มีคนเขามารับจ้างเห่ตรงน้ำนำหมู่บ้านเขาไปพ้อแม่ใหญ่ ท. (นาม
สมมติ) เขากะเลยมาเว้าให้โทบ่านฟังว่า“สูเจ้าให้ยายอันนี้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน
ได้จังได้ ยายนี่เพิ่นเป็นผีปอบเด้อบ้านเก่าเขาไล่หนีเขาบ่ให้อยู่หน้าเขาว่าเพิ่นเป็นผี
ปอบ” (มีคนเขามารับจ้างทำรางน้ำตามหมู่บ้านเขาไปเจอยาย ท. เข้าเขาก็เลยมา
พูดคุยให้ชาวบ้านฟังว่า พวกคุณให้ยายคนนี้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านนี้ได้อย่างไร ยาย
คนนี้แกเป็นผีปอบนะ หมู่บ้านเก่าของแกเขาไล่แกหนีเขาบ่ให้อยู่ด้วย เพราะว่า
แกเป็นผีปอบ) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“เขากะเห็นแสงยามกลางคืน ขึ้นลงอยู่ละนะนาแม่ใหญ่ ท. นั้นล่ะ” (เขา
เห็นแสงตอนกลางคืน ขึ้นลงอยู่แถวนาของยาย ท. นั้นล่ะ) (นามสมมติที่ 17
อายุ 57 ปี, 2557)

“ लागเทื่อโทบ่านกะบอกว่าเห็นเป็นแสงอิหยังนี้ล่ะ แสงคือจั้งไฟโคมเฮา
ได้ยามกลางคืนนี้ ออกสีแแดงๆ จักหนอย เขากะเห็นน้ำไฮ่นานานี้ล่ะ” (บางที
ชาวบ้านก็บอกว่าเห็นแสงเห็นอะไรนี้ล่ะแสงคล้ายกับไฟโคมเรานี้ล่ะ สีออกแแดงๆ
เขาก็เห็นตามท้องไร่ท้องนา) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“อันนี้กะปฐู้คือกันครับ ปฐู้ว่าไผมารักษาไผ มาให้ญาครุรักษาหรือมา
รักษาญาครุกะบ่ฐู้กะยามถามเขาเขากะบ่บอกว่ามารักษาอิหยัง มันกะเลยกลายเป็น
ประเด็นสงสัยอีกอันหนึ่งคือกัน” (ก็ไม่รู้เหมือนกันครับไม่รู้ว่ใครมารักษาใครมา
รักษาพระหรือให้พระรักษาก็ไม่ทราบเพราะถามเขาเขาก็ไม่บอกว่ามารักษาอะไร
มันก็เลยกลายเป็นประเด็นสงสัยขึ้นมาอีกอย่างหนึ่งด้วย) (นามสมมติที่ 10 อายุ
47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.14 ความเบี่ยงเบนที่บุคคลอื่นกำหนดให้ โดยอาศัยเหตุการณ์ผิดปกติในสังคม

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	26	6.9
4	มาก	144	38.1
3	น้อย	108	28.6
2	น้อยที่สุด	78	20.6
1	ไม่มีผล	22	5.8
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.14 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าการทำงานพิธีกรรมเลี้ยงตาย หรือทำนาย จะสามารถระบุตัวคนที่เป็นผีปอบได้จริงในระดับมาก จำนวน 144 คิดเป็นร้อยละ 38.1 รองลงมา ได้แก่ ระดับน้อย น้อยที่สุด มากที่สุด และไม่มีผล จำนวน 108, 78, 26 และ 22 คิดเป็นร้อยละ 28.6, 20.6, 6.9, และ 5.8 ตามลำดับ

4.3.2.4 เกิดจากการใส่ร้ายเพื่อหวังประโยชน์อย่างอื่น

เป็นการนำเรื่องผีปอบมาสร้างสถานการณ์เพื่อใส่ร้ายบุคคลอื่นด้วยหวังประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นผลจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบโดยอาจหวังทำลายชื่อเสียงและบทบาทของบุคคลอื่นที่เป็นคู่อริกับตนเอง หรือเพื่อหวังในทรัพย์สินเงินทองที่อาจได้จากบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ซึ่งอาจเกิดจากหโมธรรมที่เข้ามาทำพิธีในสังคม เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ อาจเกิดขึ้นได้จากปัจจัยต่างๆ คือ การเมืองท้องถิ่น ความขัดแย้งภายในสังคม ปัญหาระหว่างญาติพี่น้อง และผลประโยชน์เรื่องเงินทอง เป็นต้น ดังคำพูดต่อไปนี้

“ใส่ไล่ให้เฮาหนี พอเฮาบ่หนีก็ใส่เผาบ้าน กะนี้ละตัวการพ่อใหญ่ น. (นามสมมติ) นี้ละ พอใกล้ตายก็เลยไปเว้ากับลุง จ. (นามสมมติ) ว่า “กูว่าจะเอาบ้านมัน อยากได้บ้าน อยากได้ที่ดินมัน” (จะมาไล่ให้เราหนีไป พอเราไม่หนีก็จะมาเผาบ้าน ก็นี้ละตัวการทั้งหมด ผู้ใหญ่ น. นี้แหละ พอแก่ใกล้จะตายก็ได้พูดกับลุง จ. ว่า กูว่าจะเอาบ้านมัน อยากได้บ้านมัน อยากได้ที่ดินมัน) (นามสมมติที่ 2 อายุ 45 ปี, 2557)

“ถ้ามีงบอยากหนีเอาเงินห้าหมื่นมาให้กู ถ้ามีงบอยากให้กูเว้าให้มีง” เขาว่าจั่งซี่ละ พ่อใหญ่ป. เลยพูดว่า “ถ้ามีงอยากได้เงินห้าหมื่นจากกูข้ามศพกูไปก่อน บัก น. (นามสมมติ)” สุดท้ายก็เลยผัดใจกันไปใหญ่โตเลยบาดนี้” (ถ้ามีงไม่ยอมมาให้ไล่หนีเอาเงิน 50,000 มาให้กู ถ้ามีงไม่ยอมให้กูพูดใส่ร้ายมีงอีก เขาก็พูดกันอย่างนี้เลยนะ ผู้ใหญ่ น. นั้น ตา ป. ก็เลยบอกกลับไปว่า ถ้ามีงอยากได้เงิน 50,000 ของกูข้ามศพกูไปก่อนนะไอ้ น.) (นามสมมติที่ 1 อายุ 45 ปี, 2557)

“ที่แรกพระเพิ่นกะมาตีมาขอสร้างศาลาครอบพระใหญ่อยู่เทิงภู บาดนี้กะสร้างไปๆ มันลุดลามไปเฮ็ดฮอดศาลา ฮอดกุฏิ ฮอดสิได้อีก ไทบ้านกะบ่ยอมบาดนี้ อันเฮ็ดศาลานั้นกะไปปาดดินออก กะเป็นดินหม่องไทบ้านเขาปลูกป่ากับโครงการ ตชด. กะเลยเป็นเรื่องเป็นราวกัน (ที่แรกพระท่านก็มาอาสารสร้างศาลาครอบพระบนหลังภูเขา คราวนี้การสร้างมันเลยเถิดไปมาก มีทั้งสร้างกุฏิ ห้องน้ำศาลา ชาวบ้านเลยไม่เห็นด้วยและไม่ยอม ที่ไปสร้างศาลานั้นก็เอาธมาปาดหน้าดินออก ดินตรงนั้นเป็นโครงการที่ชาวบ้านปลูกต้นไม้ร่วมกับโครงการของ ตชด. มันก็เลยเป็นเรื่องเป็นราวกัน) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“ลูกชายผมที่เป็นรองนายก อบต. กะต้องลาออก แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม แต่ปานนั้นเขาบ่ยอม” (ลูกชายผมที่เป็นรองนายกก็ต้องลาออกนะ เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ถึงกระนั้นเขาก็ไม่ยอม) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“ไทบ้านบางกลุ่มเขาบ่ยอม เขากะหาว่าผู้ใหญบ้านบ่ไปนำเขา มันสิมาเล่นฮอดผู้ใหญบ้านพีได้ แต่บางกลุ่มกะบ่เอาหน้าเรื่องมันเลยซาไป” (ชาวบ้านบางกลุ่มเขาก็ไม่ยอม เขาหาว่าผู้ใหญบ้านไม่เอนเอียงไปตามเขา เขาก็จะมาเล่นงานผู้ใหญบ้านด้วย แต่ชาวบ้านอีกบางกลุ่มก็ไม่เอาด้วยเรื่องมันเลยเจียบไป) (นามสมมติที่ 9 อายุ 58 ปี, 2557)

“ไทบ้านแตกกันออกเป็นหลายหมู่เค็ดอนนั้น ชุคนมีหลายวัตถุประสงค์ว่าซ้นเถาะ” (ชาวบ้านก็แตกกันออกเป็นหลายก๊กนะตอนนั้น ทุกก๊กทุกกลุ่มต่างก็มีวัตถุประสงค์ของตัวเอง) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“การเผาสำนักสงฆ์นี้บ่แม่นเผาเทื่อแรกเด้ เผาเป็นเทื่อที่สามแล้ว ตั้งแต่สมัยพ่อผมพาไปสร้างไปแปง กะพากันไปไล่ละกะเผาฮอดสองเทื่อ เทื่อนี้ละเทื่อที่สาม” (การเผาสำนักสงฆ์แบบนี้ไม่ใช่เป็นการเผาครั้งแรกนะ แต่เป็นการเผาครั้งที่สามแล้วตั้งแต่สมัยที่พ่อของผมพาไปสร้างที่แรก ก็พากันไปเผาถึงสองครั้ง ครั้งนี้เป็นครั้งที่สาม) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.15 ความเบี่ยงเบนที่บุคคลอื่นกำหนดให้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใส่ร้ายหรือหวังประโยชน์อย่างอื่น

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	15	4.0
4	มาก	40	10.6
3	น้อย	110	29.1
2	น้อยที่สุด	148	39.2
1	ไม่มีผล	65	17.2
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.15 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าการที่มีคนเป็นผีปอบในสังคมของคนเกิดจากการใส่ร้ายเพื่อหวังผลประโยชน์อย่างอื่น ในระดับน้อยที่สุด จำนวน 148 ร้อยละ 39.2 รองลงมาได้แก่ 110, 65, 40 และ 15 คิดเป็นร้อยละ 29.1, 17.2, 10.6 และ 4.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อการพฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้น

รายการ	ความเชื่อมั่น (378)	ร้อยละ (378 = 100%)
เกิดจากการกำหนดตนเอง		
1. การแสดงออกด้านพฤติกรรม	156	41.27
2. การแสดงออกด้านวาจา	99	26.19
เกิดจากบุคคลอื่นกำหนดให้		
1. การที่ผีปอบออกปากผ่านผู้ถูกผีปอบเข้าสิง	190	50.26

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

รายการ	ความเชื่อมั่น (378)	ร้อยละ (378 = 100%)
2. การใช้พิธีกรรมเพื่อทำนาย หรือเสี่ยงทาย	179	47.25
3. การเกิดเหตุการณ์ประหลาดในสังคม	170	44.97
4. การใส่ร้ายเพื่อหวังประโยชน์อย่างอื่น	55	14.55

จากตารางที่ 4.16 พบว่าผลรวมความเชื่อมั่นต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้นที่เกิดจากการกำหนดตนเองของบุคคลในระดับมากและมากที่สุดนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อมั่นต่อการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมว่าสามารถยืนยันถึงการเป็นผีปอบของบุคคลได้จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 41.27 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาคือ การแสดงออกทางด้านวาจา จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 26.19 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

และผลรวมความเชื่อมั่นต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้นที่เกิดจากบุคคลอื่นกำหนดให้ในระดับมากและมากที่สุดนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อมั่นต่อการที่ผีปอบออกปากผ่านผู้ถูกผีปอบเข้าสิงจำนวน 190 คิดเป็นร้อยละ 50.26 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การใช้พิธีกรรมเพื่อทำนาย หรือเสี่ยงทาย การเกิดเหตุการณ์ประหลาดในสังคม และการใส่ร้ายเพื่อหวังประโยชน์อย่างอื่น จำนวน 179, 170 และ 55 คน คิดเป็นร้อยละ 47.25, 44.97 และ 14.55 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ

4.4 กระบวนการตีตรา (Labeling Process)

เมื่อมีการสงสัยว่าใครเป็นผีปอบ หรือรับรู้แล้วว่าใครเป็นผีปอบอย่างแน่ชัดตามความเชื่อของชาวบ้าน สังคมจะเกิดปฏิกิริยาเพื่อตีตรา หรือลงโทษบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้นด้วยวิธีการต่างๆ โดยมีจุดประสงค์หลายอย่าง เช่น เพื่อการทำให้ภาพลักษณ์ผีปอบของบุคคลชัดเจนขึ้น เพื่อป้องกันตนเองจากการถูกผีปอบทำร้าย และ เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้พบว่ากระบวนการตีตรา หรือการลงโทษทางสังคมมีระดับความรุนแรงแตกต่างกันอยู่ 2 ระดับด้วยกัน คือ ระดับเริ่มต้น และระดับรุนแรง ซึ่งแนววิธีการลงโทษก็มีความรุนแรงแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะได้อธิบายดังนี้

4.4.1 การตีตราขั้นเริ่มต้น

เป็นกระบวนการที่สังคมใช้วิธีการลงโทษทางสังคม หรือการตีตราด้วยไม่รุนแรงมากนัก ซึ่งอาจเกิดจากความไม่แน่ใจ ในการเป็นผีปอบของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้น และบางคนที่อาจมีความหวาดกลัวเกิดขึ้นมาบ้างจึงพยายามสร้างปฏิกิริยาทางพฤติกรรมเพื่อที่จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้น ดังนั้นวิธีการที่ถูกเลือกมาใช้ส่วนมากจะปฏิกิริยาได้สำนึกของบุคคลที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันตนเองจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งมีอยู่ 3 วิธีการ ได้แก่ 1) การที่สังคมลดปฏิสัมพันธ์ลง 2) มีการจับตามองเพื่อจับผิดในพฤติกรรม และ 3) เกิดการกล่าวหา หรือกล่าวร้ายเมื่อมีเหตุการณ์ผิดปกติในสังคมเกิดขึ้น ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

4.4.1.1 การที่สังคมลดปฏิสัมพันธ์ลง

เป็นลักษณะของการที่สังคมเกิดความหวาดกลัวต่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบในระยะแรก จึงมีการพยายามลดการเผชิญหน้า ลดการพูดคุย หรือลดการเข้ามาข้องเกี่ยวกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้นลงไปบ้าง แต่ยังไม่ถึงขั้นตัดความสัมพันธ์อย่างสิ้นเชิง และโดยนัยหนึ่งชาวบ้านก็ยังไม่ได้มีความเชื่อมั่นในการเป็นผีปอบของบุคคลที่ถูกกล่าวหามากนัก ดังนั้นกระบวนการตีตราในขั้นตอนนี้จึงเป็นไปด้วยความไม่รุนแรงมากนัก ดังคำพูดต่อไปนี้

“ตอนนั้นไทบ้านเขาจะขานเพิ่นอยู่เต๊าะกลางคนก็ไม่กล้าเว้ากับเพิ่นพุ่นละ”
(ตอนนั้นชาวบ้านก็กลัวยายแกอยู่นะ บางคนถึงกับไม่กล้าพูดคุยกับแกเลยละ)
(นามสมมติที่ 3 อายุ 47 ปี, 2557)

“ตั้งแต่ก๊อข่อยยังเลี้ยงจ้าวอยู่พอแต่เหลียวเห็นเพิ่น (ผู้ถูกกล่าวหา) ขับรถมาไก้ๆ จั่งซี้หมู่กลางคนสอดแล่นเข้าไปลิ้นในป่าอ้อยก่อนกะมี ให้เพิ่นกายไปชะก่อนจั่งออกมา” (เมื่อก่อนตั้งแต่ฉันยังเลี้ยงจ้าวอยู่ พอมองเห็นยาย ม. แกขับรถมาไก้ๆ อย่างนี้ เพื่อบางคนถึงกับวิ่งเข้าไปหลบในป่าอ้อยก่อนก็มี รอให้รถแกผ่านไปก่อนแล้วค่อยออกมา) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“แต่ก๊อกะบ่กล้าเว้ากับเพิ่นพุ่นละ ขานผีปอบ” (เมื่อก่อนก็ไม่กล้าพูดกับแกเลยละ กลัวผีปอบ) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“อย่างยาย บ. (นามสมมติ) บ้านเลาขายของพอมาดอนหลังกะบ่มีไฟอยากไปซื้อของบ้านเลาอย่างนี้ละครับ” (อย่างยาย บ. บ้านแกเปิดร้านค้าขายของ

ช้า พอมาตอนหลังที่เกิดเหตุการณ์ผีปอบ ก็ไม่ค่อยมีใครอยากไปซื้อของบ้านแก
เลยอย่างนี้ล่ะครับ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ตอนนี้แทบสิบได้ขายดอกครับคนจะไปซื้อก็น้อยทุกมือนี่ก็แทบได้ขาย
มีแต่สามีของเลานั้นล่ะยังตัดผมอยู่แต่ตัดผมนี้ส่วนหลายกะลือเป็นคนหมู่บ้านอื่นได้
มาตัดคนบ้านนี้เขาไม่ค่อยไปตัดกันดอก” (ตอนนี้แทบจะไม่ได้ขายหรือครับ คน
ไปซื้อก็น้อย ทุกวันนี้ก็แทบจะไม่ได้ขายอะไรเลย ก็เหลือเพียงแต่ร้านตัดผมของ
ของสามีแกเท่านั้นล่ะ ที่ยังตัดอยู่ แต่ส่วนมากจะเป็นคนหมู่บ้านอื่นนะมาตัด คน
บ้านนี้เขาไม่ไปตัดกันหรือ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“พอคนเขารู้ว่าเลาเป็นปอบ เขาก็ไปซื้อของบ้านเพื่อนอีหลี” (พอคนเขา
รู้ว่าแกเป็นผีปอบเขาก็ไม่พากันไปซื้อของบ้านแกจริงๆ นะ) (นามสมมติที่ 8 อายุ
55 ปี, 2557)

“ไต่บ้านกะบ่มีไต่อยากเว้ากับเพื่อนดอก มันเว้ายาก” (ชาวบ้านเองก็ไม่มี
ใครอยากพูดคุยกะไรกับแกหรือ มันพูดยาก) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“แต่คนอื่นก็บ่ค่อยเว้ากับเพื่อนเด้ตอนนั้นยามเห็นเพื่อนข้างผ่านมาเขาก็
พยายามหลบหน้าเพื่อนบ่ให้เพื่อนเห็น จังกลางคนก็ทำท่าเข้าไปในเฮือนก่อนที่แม่
ใหญ่ ท. (นามสมมติ) ลีข้างผ่านมาฮอดเฮือนเจ้าของแต่กะมีน้อยดอก บ่หลาย
ส่วนมากเขาจะซื่อๆ เสยๆ ไป” (ตอนนั้นชาวบ้านก็บ่ค่อยคุยกะไรกับแกนะ เวลา
เห็นแกเดินมาเขาก็พยายามหลบหน้าแก พยายามไม่ให้แกเห็น อย่างบางคนก็ทำที่
เป็นเดินเข้าไปในบ้านก่อนที่ชาย ท. แกจะเดินผ่านมาที่บ้านของตัวเอง แต่ก็บ่
เป็นกันมากหรือ ส่วนมากชาวบ้านเขาก็จะทำเป็นไม่มีอะไรเกิดขึ้น เลยๆ แทน)
(นามสมมติที่ 13 อายุ 42 ปี, 2557)

“แม้ว่าไต่บ้านสิไปว่าลูกสาวเพื่อนเป็นปอบ เพื่อนกะยังมาร่วมงานนำไต่บ้าน
คือเก่าอยู่ แต่ไต่บ้านกะบ่ได้ไปสนใจยังเพื่อน ลงเทือกกะบ่มีฮอดคนสิไปหาข้าว
หาน้ำมาสู่กินพุ้นล่ะ” (แม้ว่าชาวบ้านจะไปกล่าวหาว่าลูกสาวสามีแกเป็นผีปอบแต่ก็

ยังไปงานอยู่นะแต่ไปก็ตามธรรมดาเนี่ยล่ะแต่พวกชาวบ้านก็ทำเฉยๆบางทีถึงขั้นไม่หาข้าวปลาให้กินก็มี) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“ไต่บ้านกะอยากคุยนำ คั่นย่างกายทางไปเขากะเฮ็ดคือบ่สนใจกะมี คั่นเฮือนเพิ่นมีงานไต่บ้านกะบ่ค่อยไปเด้อละ” (ชาวบ้านก็ไม่มีใครอยากคุยด้วย เวลาเดินผ่านทางไปบางคนเขาก็ทำเป็นไม่สนใจ หรือถ้าบ้านของแกจัดงานบุญอะไร ชาวบ้านก็ไม่ค่อยไปกันนะ) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“เพิ่นกะมาเลาอยู่ครับ แต่ผมกะบ่ได้ไป ไต่บ้านผู้อื่นกะบ่ค่อยไปดอก มีแต่พี่น้องเพิ่นนั่นล่ะไป” (เขาก็มาเชิญผมไปงานอยู่นะ แต่ผมก็ไม่ได้ไป ชาวบ้านคนอื่นๆ ก็ไม่ได้ไปกันหรือก็มีแต่ญาติพี่น้องนั่นล่ะไปกัน) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.17 การตีตราเริ่มต้น โดยให้สังเกตความสัมพันธ์ต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบลง

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	38	10.1
4	มาก	55	14.6
3	น้อย	130	34.4
2	น้อยที่สุด	65	17.2
1	ไม่ควร	90	23.8
รวม		378	100

จากตารางที่ 4.17 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับการตีตราบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยการลดความสัมพันธ์ในระดับน้อย จำนวน 130 คิดเป็นร้อยละ 34.4 รองลงมาได้แก่ ระดับไม่ควร น้อยที่สุด มาก และมากที่สุด จำนวน 90, 65, 55 และ 38 คิดเป็นร้อยละ 23.8, 17.2, 14.6 และ 10.1 ตามลำดับ

4.4.1.2 การเป็นเป้าหมายในการถูกจับตามองเพื่อจ้องจับผิดและกล่าวโทษ

เป็นลักษณะของการที่สังคมพยายามจับตามองในพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้นอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมผิดปกติของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ เพื่อนำมาสนับสนุนความเชื่อของตนเองที่ว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบจริง อีกทั้งเมื่อเกิดเหตุการณ์ผิดปกติขึ้นในสังคมก็จะสามารถบอกบุคคลอื่นได้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบหรือไม่ ซึ่งบางครั้งก็เป็นการอนุมานเอาว่าเหตุการณ์เหล่านั้นอาจจะเกิดขึ้นจากการกระทำของผีปอบซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ดังคำพูดต่อไปนี้

“แต่ก็เพิ่งไปใส่กะแหมแล้ว ว่าเพิ่งไปทางใต้ สิเข้าเฮือนไผ่นี้คิดยาก แหมแล้วจักยังสิเกิดละ” (เมื่อก่อนแกไปไหนก็จับตามองตลอดคนนะ ว่าแกจะไปที่ไหน ไม่รู้จะเข้าบ้านใคร ฉันทงก็คิดไม่ตกเหมือนกันไม่รู้ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นละต่อไป) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“กะสังเกตเบิ่งยามเพิ่งไปเฮือนนั้นเฮือนนี้ ยามเกิดอียังมากะสิได้บอกถูก” (ก็พยายามสังเกตอยู่นะ เวลาแกไปบ้านนั้นบ้านนี้ เวลาเกิดอะไรขึ้นมาจะได้บอกถูก) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“อันนี้เขาเว้าให้ฟัง แต่ก็เพิ่งเป็น อสม. ยามไปประชุมอยู่โรงบาลนำกัน เพิ่งมักสิหายโต หมู่ผู้ไปอบรมนำกันเขาจะเว้ากันน้อว่า ปานนี้สิไปยืนเลียปาก ลวบๆ อยู่เตียงไค่น้อ ว่าซัน” (เรื่องนี้เขาพูดให้ฟัง เมื่อก่อนแกเป็น อสม. เวลาไปประชุมที่โรงพยาบาลด้วยกัน แกมักจะหายหน้าไป เพื่อนๆ อสม. ที่ไปอบรมด้วยกันก็เลยพูดกันว่า ปานนี้ไม่รู้จะไปยืนเลียปากอยู่เตียงไหนหนอ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“มือนั้นมีผู้หญิงคนหนึ่งถูกหลานบ้านนี้ละ เลามาขามบ้านแล้วมานอนอยู่บ้านโคกสูงนี้ละ 3 คืน แล้วก็กลับไปทำงานอยู่ชลบุรี พอไปได้ 9 มื้อก็บอกเฮ็ดงานบ่ได้มีอาการ ปวดหัว ตาขวาง ทีนี้กะเลยโทรมานำพ่อ กับ อบต. คนหนึ่งลงไปชลบุรี กะบอกว่าผีปอบขยคนนี้ละนำไป พ่อพ่อเดินทางกลับมาถึงกบินทร์บุรี เลาก็โทรมาบอกว่าให้ฆ่าไก่ให้แน่ แล้วเอาไปวางไว้บ้านที่มีเตียงไม้กระดาน 8

แปดเคื่อ ว่าซันกะเป็นหลังนี้เลยละ ผมกะแอบไปนับก็แปดแผ่นอีหลีๆ แต่ตอนนี้ลุงชายคนที่ฆ่าไก่ผู้บ่กล้าเอาไปวางไปไว้ที่บ้านหลังนั้นเลยเอาไปวางที่ข้างฮั่วบ้านข้างๆ คนละฝั่งทาง บาดที่นี้บ่ถึง 20 นาทีก็โทรมาอีก บอกว่าบ่อ้อม ให้ฆ่าให้อีกแน่เอาโตใหญ่กว่าเก่าเคื่อโตก่อนมันโตน้อยโผด เขาบอกรังซี่อันที่จริงคนที่ฆ่าไก่นั้นเพิ่นก็ฆ่าตัวน้อยอีหลี เพราะว่าเพิ่นก็เสียดายไก่ แต่บาดนี้ฆ่าตัวใหญ่เลยพอพันธุ์เลย แล้วก็เอามาวางไว้หม่องเก่านั้นละ ประมาณ 2-3 ชั่วโมงเพิ่นก็ไม่ได้เฝ้าหยังดอกซวกกลับไปเบ็งหยังไก่ตุคโม่เลย ” (วันนั้นมีผู้หญิงคนหนึ่งแกเป็นลูกหลานบ้านนี้ละ แกกลับมายืมบ้านก็เลยได้มานอนอยู่บ้านโคกสูงนี้ 3 คืน แล้วก็กลับไปทำงานที่ชลบุรีตามเดิม แต่พอไปได้ 9 วันก็โทรกลับมาบอกพ่อว่าไม่สบายทำงานไม่ได้มีอาการปวดหัว ตาขวาง คราวนี้ก็เลยโทรมาตามพ่อลงไปกับ อบต. คนหนึ่งให้ลงไปดูอาการที่ชลบุรี พอถามไปถามถามมาก็บอกว่าเป็นฝีปอบขยายคนนี้ตามมาด้วย เมื่อเห็นเป็นอย่างนั้นพ่อก็เลยพากลับบ้าน แต่พอรอดมาถึง อ.กบินทร์บุรี ก็ได้โทรมาบอกทางบ้านให้ฆ่าไก่ให้หน่อย แล้วเอาไปวางไว้บ้านที่มีเตียงไม้กระดานแปดแผ่นอยู่หน้าบ้านนะ ก็หลังนี้เลยละผมก็เคยแอบไปนับดูอยู่ 8 แผ่นจริงๆ แต่คราวนี้ลุงผู้ชายคนที่ฆ่าไก่ไม่กล้าเอาไปวางที่บ้านหลังนั้นนะสิ แกก็เลยเอาไปวางไว้ที่ริมรั้วบ้านตรงข้ามคนละฝั่งทางกัน คราวนี้ไม่ถึง 20 นาทีทางโน้นก็โทรมาอีกบอกว่าให้ฆ่าไก่ให้อีกหน่อย เอาตัวใหญ่กว่าเดิมนะ ตัวก่อนมันเล็กเกินไปไม่อ้อมว่าอย่างนั้น ที่จริงแล้วคนที่ฆ่าไก่เขาก็ฆ่าให้ตัวเล็กจริงๆ เพราะว่าแกเสียดายไก่ คราวนี้เลยฆ่าพอพันธุ์ตัวใหญ่ให้เลยแล้วเอาไปวางไว้ที่เดิม ประมาณ 2-3 ชั่วโมงแกก็ไม่ได้นั่งเฝ้าหรือก พอแกกลับไปดูปรากฏว่าไก่ตุคโม่เลย) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“มีไทบ้านคือเพิ่นไปเฮียนธรรม กะมีคนไปบอกเพิ่นว่า เอามัยเลยเอามันหนักๆเลยเคื่อหลานฝีปอบแสงมาตัดอ้อยบ้านนี้อยู่” (มีชาวบ้านคือคนหนึ่ง แกเคยเรียนวิชาอาคมในเรื่องปราบฝีปอบ ก็คนบางกลุ่มไปบอกแก้ว ให้จัดการแบบหยักๆ เสนาะ ยิ่งตอนนี้หลานฝีปอบยังมาตัดอ้อยที่บ้านนี้อยู่พอดี) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ตอนนั้นบัก ร. (นามสมมติ) ยังบ่ทันไปทหารมันก็นั่งเล่นไฮโลอยู่แถวเฮือนมันมันนั่นอยู่ดีๆ มันก็เกิดปวดหัวขึ้นมาแล้วก็ไปมีคนมาหาว่าแม่ใหญ่นี้ละ

(ผู้ถูกกล่าวหา) อย่างผ่านแถวนั้น ฝิปอบเลยมาซูดมาดำบั๊ก ร. นั้น” (ตอนนั้นนาย ร. ยังไม่ไปเป็นทหาร เขาได้มานั่งเล่นไฮโลที่แถวๆ บ้านเขานั้นละ แต่อยู่ดีๆ นาย ร. ก็เกิดปวดหัว เวียนศีรษะขึ้นมากะทันหัน แล้วก็มีเอาเรื่องนี้ไปพูดกันว่า เป็นเพราะยายเดินผ่านไปแถวนั้น จึงทำให้ฝิปอบไปทำร้ายนาย ร.) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ยามทำวัตรแลงแล้วกะลิกกล่าวบทที่ว่า “กาเยนะ วาจาเยวะ เจตะสวา” อีนาง ท. แม่ใหญ่ ท (นามสมมติ) อีบได้หนังสือนั้นนะแต่ก็เสือนมันอยู่ข้างๆ เสือนแม่ใหญ่นี้ละ มันว่าแม่ใหญ่สวดคาถา “มะ โตมะเต” มันว่าเฮาสวดคาถาฝิปอบพุ้นนะ” (เวลาทำวัตรเย็นเสร็จจบบทหนึ่งเขาก็จะมีการกล่าวว่ กาเยนะ วาจาเยวะ เจตะสวา ยาย ท. แก่เป็นคนอ่านหนังสือไม่ออก เมื่อก่อนบ้านแกก็อยู่ข้างๆ บ้านยายนี้แหละ แก่ได้ยินอย่างนั้นแกไม่รู้เรื่อง แกเลยเอาไปพูดไปบอกกับคนว่า ยายนี้สวดคาถา มะ โตมะเต มันหาว่าเป็นคาถาฝิปอบโน่นนะ) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“กะมื่ออยู่กลางคนกะว่าเป็ดไก่กูดาย กะย่อนปอบยายอันนี้ละมากิน” (ก็มีอยู่นะ บางคนเป็ดไก่เขาตาย เขาก็ว่าเป็นเพราะฝิปอบยายคนนี้ละมากิน) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ตอนนั้นงัวไทบ้านใหญ่ออกลูกมาตายเขาก็ว่าปอบแม่ใหญ่ ม. นี้ละกินพอผ่าเบ็งข้างใน ปอดดับ เน่าหมด” (ตอนนั้นวัวของชาวบ้านใหญ่ออกลูกมาแล้วตาย เขาก็พูดกันว่าเป็นเพราะฝิปอบยาย ม. นี้แหละมากิน พอเขาผ่าดูร่างวัวอวัยวะภายในเน่าหมดเลยนะ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ ตอนนั้นที่มีเหตุการณ์ฝิปอบ กะมีคนตายย่อนฝิปอบเพิ่นบ่แม่นสามคนพุ้นบ่” (ตอนนั้นที่มีเหตุการณ์ฝิปอบ ก็มีคนเสียชีวิตเพราะถูกฝิปอบของแกกินตาย ไม่ใช่สามคนเลยหรือ) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“นั้นๆ พ่อใหญ่ นั้น เลาไปเว้าทำฝิปอบ เพิ่นบ่เชื่อ เพิ่นกะไปเว้ามือเขา มาไล่ปอบนั้นตัวว่าไสๆ ฝิปอบมันเป็นโตจ้งได้ คันจับได้เอาไปเล่นกลอ้อมผ้าหา

เงินเนาะเฮา ว่าซั๋นยามมือเช้าถักห่องเอาเกือบปลุกบ่ตื่น ปอบแม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ) มาห่องเอา” (นั่นๆ ตาคอนนั้นแกไปพูดทำทายผีปอบแกไม่เชื่อเรื่องผีปอบนะ แกก็ไปพูดวันที่เขามาทำพิธีไล่ผีปอบนั้นละ ว่าไหนๆ เป็นตัวยังยัยผีปอบถ้าจับได้เราเอาไปล้อมผ้าเล่นมาขากลหาเงินดีกว่านะเรา ว่าอย่างนี้ละ พอดอนเช้าผีปอบมาทำร้ายแกเกือบปลุกไม่ตื่น ผีปอบยาย ท. มาทำร้ายแก) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“พอแต่มีคนตายหลายๆ ในหมู่บ้าน เขากะว่าผีปอบแม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ) ละกิน” (ตอนนั้นมีคนตายเยอะมากในหมู่บ้าน เขาก็ว่าผีปอบยาย ท. (นามสมมติ) นี้ละกินตาย) (นามสมมติที่ 17 อายุ 57 ปี, 2557)

“เปิดไก่อตายจั่งซี่ เขากะว่าผีปอบนั้นแหละ จักสิไปว่าแนวอื่นได้จั่งได้ กะแนวมันบ่เห็นโตเนาะ” (เปิดไก่อตายอย่างนี้ เขาก็ว่าผีปอบทั้งนั้นละ ไม่รู้จะไปว่ามันตายเพราะอะไรมันไม่เห็นตัวนี่) (นามสมมติที่ 17 อายุ 57 ปี, 2557)

“แม้ว่าไทบ้านสิไปว่าลูกหัวเพ็นเป็นปอบ เพ็นกะยังมาร่วมงานนำไทบ้านคือเก่าอยู่ แต่ไทบ้านกะบ่ได้ไปสนใจยังเพ็น ลงเทือกะบ่มีฮอดคนสิไปหาข้าวหาน้ำมาสู่กินพุ้นละ” (แม้ว่าชาวบ้านจะไปกล่าวหาว่าลูกว่าสามีแกเป็นผีปอบแกก็ยังไปงานอยู่นะแต่ไปก็ตามธรรมดาเนาะแต่พวกชาวบ้านก็ทำเฉยๆ บางทีถึงขั้นไม่หาข้าวปลาให้กินก็มี) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“ไทบ้านกะอยากคุยนำ คันย่างกายทางไปเขากะเฮ็ดคือบ่สนใจกะมี คันเฮือนเพ็นมีงานไทบ้านกะบ่ค่อยไปได้ละ” (ชาวบ้านก็ไม่มีใครอยากคุยด้วย เวลาเดินทางไปบางคนเขาก็ทำเป็นไม่สนใจ หรือถ้าบ้านของแกจัดงานบุญอะไร ชาวบ้านก็ไม่ค่อยไปกันนะ) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“เพ็นกะมาเลาอยู่ครับ แต่ผมกะบ่ได้ไป ไทบ้านผู้อื่นกะบ่ค่อยไปดอก มีแต่พี่น้องเพ็นนั้นละไป” (เขาก็มาเชิญผมไปงานอยู่นะ แต่ผมก็ไม่ได้ไป ชาวบ้านคนอื่นๆ ก็ไม่ได้ไปกันหรืออกก็มีแต่ญาติพี่น้องกันนั้นละไปกัน) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.18 การตีตราเริ่มต้น โดยวิธีการจับตามองเพื่อจ้องจับผิดและกล่าวโทษ

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	35	9.3
4	มาก	58	15.3
3	น้อย	134	35.4
2	น้อยที่สุด	74	19.6
1	ไม่ควร	77	20.4
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.18 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับการตีตราของสังคมด้วยวิธีการจับตามองเพื่อจ้องจับผิด หรือกล่าวโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเมื่อมีเหตุการณ์ผิดปกติขึ้นในสังคมในระดับน้อย จำนวน 134 คิดเป็นร้อยละ 35.4 รองลงมาได้แก่ ระดับไม่ควร น้อยที่สุด มาก มากที่สุด จำนวน 77, 74, 58 และ 35 คิดเป็นร้อยละ 20.4, 19.6, 15.3 และ 9.3 ตามลำดับ

4.4.2 การตีตราขั้นรุนแรง

เป็นกระบวนการที่สังคมใช้วิธีการตีตรา หรือการลงโทษทางสังคมอย่างรุนแรง ซึ่งมีผลมาจากเหตุการณ์ผีปอบที่เกิดขึ้นในสังคมมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง จนทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายมากมาย ดังนั้นชาวบ้านจึงอาจจะมีการพยายามใช้วิธีการที่รุนแรงของการตีตรา หรือการลงโทษทางสังคมเพื่อที่จะกำจัดปัญหาเรื่องผีปอบให้เสร็จสิ้นไป อนึ่งการที่สังคมเกิดผลกระทบในหลายด้านชาวบ้านบางคนมีความเชื่อเรื่องผีปอบมากและเชื่ออีกว่าตนเองเป็นผู้ที่ถูกผีปอบกระทำทำให้ได้รับความเดือดร้อน จนเกิดภาวะความเครียด ความโกรธ ความคับแค้นในใจ เพราะฉะนั้นการที่ลงมือกระทำการที่รุนแรงกับคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบในบางวิธีการนั้นอาจจะไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหา แต่อาจเกิดจากการระบายโทสะของบุคคลที่มีต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ด้วยวิธีการที่รุนแรง ซึ่งในการตีตราขั้นนี้พบว่ามียู่ 4 วิธีการคือ 1) การงดปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบอย่างสิ้นเชิง หรือเรียกว่าการคว่ำบาตรทางสังคม 2) การข่มขู่ทำร้ายร่างกายผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ 3) การทำลายทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และ 4) การขับไล่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบออกไปจากสังคมอย่างถาวร ซึ่งจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

4.4.2.1 การที่สังคมตัดความสัมพันธ์อย่างเด็ดขาด หรือ การคว่ำบาตรทางสังคม เป็นการที่สังคมพยายามลดการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบอย่างต่ำที่สุด ซึ่งอาจจะมีทั้งการไม่พูดคุย ไม่มีการเผชิญหน้า และรวมไปถึงการไม่ยอมรับทำกิจกรรมใดกับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ซึ่งวิธีการนี้ถือว่ามีพลังรุนแรงอย่างมากต่อสภาพจิตใจของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ เพราะการอยู่ในสังคมที่ไม่มีใครอยากคบหาด้วยก็ไม่ต่างอะไรกับการอยู่ลำพังคนเดียวในสังคม ดังนั้นจึงถือว่าเป็นวิธีการตีตราหรือลงโทษทางสังคมที่รุนแรงมาก ดังคำพูดต่อไปนี้

“คิดว่าไต่บ้านย่านเพื่อนจนฮอดบ้านนี้ละ ละกะหลายคนกะซังเพื่อนเลยละบ่ มีใครเข้าไปบ้านเพื่อนละตอนนี้” (คิดว่าชาวบ้านกลัวยายแกถึงทุกวันนี้เลยละ และก็หลายคนก็เกลียดแกเลยนะ ทุกวันนี้ไม่มีใครเขาไปในบ้านของแกหรอก) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ทุกมือนี่เขาจะซังอยู่แล้วตอนนี้เขาซังแทบจะทุกคนเลยก็ว่าได้คนในเฮือนเพื่อน” (ทุกวันนี้เขาก็เกลียดกันอยู่แล้ว ตอนนี้นคนในบ้านของแกทุกคนชาวบ้านเขาก็เกลียดเกือบจะหมดแล้ว) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“แต่ตัดผมก็มีคนบ้านนี้ไปตัดนะ มีคนบ้านอื่นไปตัดดอก” (แกตัดผมคนหมู่บ้านนี้เขาก็ไม่ไปตัดกันนะ มีแต่คนบ้านอื่น) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“เพื่อนเป็นคนบ่มีสังคม เข้ากับไต่กะบ่ได้ อยู่ได้แต่กับตัวนั้นละ แม่แต่ลูกแท้ๆ ยังอยู่น่าบ่ได้” (แกเป็นคนที่ไม่มีความสัมพันธ์กับใคร เข้ากับคนอื่น ๆ ก็ไม่ได้ อยู่ได้แต่กับสามเฒ่าเท่านั้นละ แม่แต่ลูกแท้ๆ ยังอยู่ด้วยไม่ได้) (นามสมมติที่ 7 อายุ 49 ปี, 2557)

“บ่ไต่มีไต่ไปหาเพื่อนดอก เพื่อนกะอยู่นั้นละ แต่หมู่ข่อยถ้าบ่มีธุระกะบ่ไปคือกัน” (ไม่ค่อยมีใครไปหาแกหรอก แกก็อยู่ของแกอย่างนั้นแหละ แม่แต่พวกฉันเองถ้าไม่มีธุระก็ไม่ไปเหมือนกัน) (นามสมมติที่ 7 อายุ 49 ปี, 2557)

“ของก็บ่ได้ขายดอก บ่มีไฟไปซื้อ มีแต่คนซัง” (ขายของก็ไม่ได้ขาย
หรือกะนะ ไม่มีใครไปซื้อ มีแต่คนเกลียดซังแก) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“เพิ่นกะคนบ่เข้าสังคมนะ เว้าบ่เอาไฟเค้นั้น จักไฟสิไปเว้ามาได้” (แก่ก็
เข้าสังคมกับใครไม่ได้ นิสัยแกพูดไม่ค่อยเข้าหูใครนะนั่น ไม่มีใครคุยกับแกได้
หรือ) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“ไต่บ้านกะบ่ได้ให้ความสนใจอิหยังหลายดอกคล้ายกับว่าต่างคนต่างอยู่
เขาจะเฮ็ดยังก็เรื่องของเข่าจั่งซี้เนะ” (ชาวบ้านก็ไม่ได้ให้ความสนใจอะไรมาก
หรือ คล้ายกับว่าอยู่ใครอยู่มันต่างคนต่างอยู่ พวกเขาจะทำอะไรก็เป็นเรื่องของ
เขาอย่างนี้ละครับ) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“พระเพิ่นก็ธรรมคาปกคินี่ละมาบิณฑบาตตามปกติอยู่แต่หมู่ไต่บ้านที่
เพิ่นบ่พอใจเขากะบ่ใส่บาตรให้ กะมีแต่พีแต่น้องเพิ่นนั่นละใส่ให้” (พระท่านก็
ปกติดีครับ มาบิณฑบาตอยู่ทุกวัน แต่ชาวบ้านที่ไม่ค่อยพอใจก็ไม่ยอมใส่บาตร
ส่วนมากก็มีแต่ญาติพี่น้องของท่านละครับที่ใส่บาตรให้) (นามสมมติที่ 10 อายุ
47 ปี, 2557)

“ที่ไต่รับผลกระทบก็คือสิเป็นการอยู่ไต่อยู่มันไต่บ้านบ่ได้สนใจไต่คิน่านี้
ละมีการมิงงานไต่บ้านก็ไต่มีการบอกกล่าวเลยเว้าง่าย ๆ คือตัดออกไปจากสารบบ
ของสังคมเลยละไป” (ที่ไต่รับผลกระทบก็อาจจะเป็นการอยู่ใครอยู่มันนี่ละ
ชาวบ้านก็ไต่ไม่ค่อยใส่ใจไต่อะไรด้วย เวลาไต่มีการมิงงานชาวบ้านเขาก็ไต่ไปบอก
กล่าวเลยนะ พุดง่าย ๆ คือการตัดออกไปจากสารบบเลยก็ว่าได้) (นามสมมติที่ 10
อายุ 47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.19 การติดตามขั้นรุนแรง โดยวิธีการให้สังคมตัดความสัมพันธ์อย่างเด็ดขาด (คว่ำบาตร
ทางสังคม)

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	106	28.2

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4	มาก	70	18.6
3	น้อย	107	28.5
2	น้อยที่สุด	74	19.7
1	ไม่ควร	19	5.1
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.19 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับการติตราของสังคมด้วยวิธีการที่สังคมตัดความสัมพันธ์อย่างเด็ดขาดกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบในระดับน้อย และมากที่สุด จำนวน 107 และ 106 คิดเป็นร้อยละ 28.5 และ 28.2 รองลงมาได้แก่ระดับน้อยที่สุดมาก และไม่ควร จำนวน 74, 70 และ 19 คิดเป็นร้อยละ 19.7, 18.6 และ 5.1 ตามลำดับ

4.4.2.2 การทำร้ายร่างกาย

เป็นการลงโทษทางสังคม หรือการติตราที่รุนแรง ด้วยารข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกาย หรือการทำร้ายร่างกายผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยวิธีการต่างๆ ด้วยความรุนแรง ทั้งนี้รวมไปถึงกระบวนการแก้ไขปัญหของสังคมด้วยการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบไปเข้าร่วมการทำพิธีต่างๆ ซึ่งสิ่งนี้อาจจะเป็นการทรมานร่างกายให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้รับความเจ็บปวดทรมานร่างกาย ซึ่งวิธีการนี้ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญอีกด้วย และเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าวิธีการนี้เป็นการติตราที่รุนแรง ดังคำพูดต่อไปนี้

“ได้ไปเอาโตชาย ท. มาแต่อำเภอบ้านคุงอุดรพูน เขากะเชื่อว่าเขาเป็นเจ้าของผีปอบ ก่อนสิเอาเอามานั่นหมอฝิกะให้เลากินน้ำมันต์ ช่วย..เลาสลบไปสามมือสามคีนพูน” (ได้ไปนำตัวชายทองจากอำเภอบ้านคุงอุดรมาเข้าพิธีด้วยเพราะเชื่อว่าเป็นเจ้าของผีปอบแต่ก่อนจะเอามานั่นได้นำน้ำมันต์ให้ชายทองกินปรากฏว่าชาย ท. (นามสมมติ) ได้นอนนิ่งสลบไปสามมือสามคีน) (นามสมมติที่ 15 อายุ 60 ปี, 2557)

“แล้วเขากะเริ่มทำพิธีล้างของเพื่อนออก ออกไปจากโตชาย ท. นั้นละ เขากะเอาน้ำมันต์เทอาบให้เพื่อนแล้วเอาไม้แห่ไปนำตนนนำโตเลาเปิดโตเอาโลด แห่

หาไล่เอาของในโตเลาออกไป” (แล้วก็เริ่มทำพิธีล้างมนต์ล้างของออกจากตัวชาย
ท. (นามสมมติ) ด้วยการให้อาบน้ำและเอาไม้จิ้มไปทั่วร่างกายเหมือนกันกับการไล่
หาของที่อยู่ภายในตัวให้ออกไป) (นามสมมติที่ 17 อายุ 57 ปี, 2557)

“กรรมการหมู่บ้านกะไปเอาเพิ่มมา มาทำพิธีกะมานอนอยู่กลางศาลานี้ละ
หม่องทำพิธีนี้ละ” (กรรมการหมู่บ้านก็ไปเอาตัวแกมา แกก็มานอนอยู่ศาลา
ประชาคมนี่ละตรงนั้น ตรงที่ทำพิธีนั่นละ) (นามสมมติที่ 17 อายุ 57 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.20 การตีตราขั้นรุนแรง โดยวิธีการข่มขู่ทำร้ายร่างกาย

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	22	5.8
4	มาก	42	11.1
3	น้อย	105	27.8
2	น้อยที่สุด	87	23.0
1	ไม่ควร	122	32.3
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.20 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับการตีตราของสังคมด้วย
วิธีการข่มขู่และทำร้ายร่างกายผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบในระดับไม่ควร จำนวน 122 คิดเป็นร้อย
ละ 32.3 รองลงมาได้แก่ ระดับน้อย น้อยที่สุด มาก และมากที่สุด จำนวน 105, 87, 42 และ 22
คิดเป็นร้อยละ 27.8, 23.0, 11.1 และ 5.8 ตามลำดับ จากตารางที่ 4.17 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มี
ความเห็นเกี่ยวกับการตีตราของสังคมด้วยวิธีการ

4.4.2.3 การทำลายทรัพย์สิน

เป็นการลงโทษทางสังคม หรือการตีตราที่รุนแรงด้วยวิธีการที่เชื่อว่าจะสามารถ
แก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบได้ เพราะการที่กีดกันผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยวิธีการที่รุนแรงจะทำ
ให้ผีปอบ และผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมีความหวาดกลัวต่อชาวบ้านและไม่กล้าออกมาอาละวาด
แต่บางครั้งการลงโทษทางสังคมแบบนี้ก็ไม่ได้มีจุดประสงค์ดังที่กล่าวมา แต่มีนัยสำคัญอีกหลาย
อย่าง เช่น มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความกดดันแก่ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบเพื่อที่จะบีบบังคับให้ออกไป
จากสังคม หรือเป็นการระบายความคับแค้นในส่วนตัวที่ไม่สามารถจะระบายลงไปที่ตัวผู้ถูก

กล่าวหาได้จึงมีการพยายามที่จะทำลายข่าวของหรือทรัพย์สินแทน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เช่นเดียวกัน ดังคำพูดต่อไปนี้

“เขาลิมาไล่หนี บ่ให้อยู่ในฮ่วมบ้านนำ ว่าให้หนีภายในตอนนั้น บ่ชั้นสิเผาเอือนเขาว่า” (เขาจะมาไล่หนี ไม่ให้อยู่ในหมู่บ้านด้วย เขาบอกว่าให้หนีภายในตอนนั้น เดียวนั้น ไม่อย่างนั้นจะเผาบ้าน เขาบอก) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“กะคนในบ้านนี้ละ กะน้องชายตัวแม่ใหญ่นี้ละเป็นผู้ใหญ่บ้านพาไทบ้านมา สิมาเผาเอือน สิไล่เฮาหนี กันแม่ใหญ่บ่หนีกะสิเผาเอือนบ่ให้อยู่” (ก็คนในหมู่บ้านนี้แหละ ก็เป็นน้องชายของสามียายเองที่เป็นผู้ใหญ่บ้านนำพาชาวบ้านจะมาจับไล่เราให้หนีไป ถ้ายายไม่หนีเขาก็จะเผาบ้านไม่ให้มีบ้านอยู่) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“สิไล่ให้เฮาหนีพอเราไม่หนีก็จะเผาบ้าน” (จะไล่ให้เราหนี ถ้าเราไม่หนีก็จะเผาบ้าน) (นามสมมติที่ 2 อายุ 45 ปี, 2557)

“ทีแรกกะพากันมาไล่ให้หมู่ช้อยหนีไปจากบ้าน แต่หมู่ช้อยบ่หนีกะสิพากันมาเผาเอือน ช้อยกะเลยไปแจ้งความพุ้นแหละ” (ทีแรกมาไล่พวกเราให้หนีไปจากหมู่บ้านแต่พวกฉันไม่หนีพอเห็นเราไม่หนีก็จะพากันมาเผาบ้านฉันก็เลยได้ไปแจ้งความ) (นามสมมติที่ 2 อายุ 45 ปี, 2557)

“กะได้ยินว่าเขาสิไปเผาเอือนเลาพุ้นเด้ กะพ่อใหญ่ น. นั้นละพาหมู่ไทบ้านไป” (ก็ได้ยินข่าวว่ามีคนจะไปเผาบ้านแกเลยนะ ก็ผู้ใหญ่ น. นั้นแหละพาชาวบ้านไป) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“สิไปไล่เลาหนี สิไปเผาเอือนเลา บ่ให้เลาอยู่ในบ้านนี้ แต่เลากะบ่ไปเกือบสิเผาแล้ว เขาไปแจ้งความตำรวจออกมาก่อน” (จะไล่ไล่แกหนี จะเผาบ้านแกด้วย จะไม่ให้แกอยู่บ้านนี้ แต่แกก็ไม่ยอมไป เกือบจะเผาแล้ว แต่มีคนไปแจ้งความตำรวจออกมาก่อน) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“กะมีการเอาสิ่งของขว้างปาบ้านกันมีคนมาแจ้งผมตอน 4 ทุ่มมันเป็น ขวดใส้จี้เถ้า ขว้างเข้าไปใส่ประตูเฮือนเพิ่น” (มันเป็นขวดจี้เถ้า ขว้างเข้าไปใส่ประตู บ้านแก) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“มีคนตีกขวคน้ำมัน กับขวดจี้เถ้าใส่ประตูเฮือนเพิ่น ขวคนมันกะแตกดีละ บาดนี้ แก้วกะชะเต็มพื้นปูนละ แต่การทำลายอย่างอื่นบ่มี” (มีคนขว้างขวคน้ำมัน และขวดจี้เถ้าใส่ประตูบ้านแก ขวคนมันก็แตกละทีนี้ เศษแก้วก็กระจายเต็มพื้นเลย ละ แต่เรื่องการทำลายอย่างอื่นไม่มี) (นามสมมติที่ 7 อายุ 49 ปี, 2557)

“เรื่องเผาภูแอกนี่เป็นเทื่อที่สามละเต้ บ่แม่นเทื่อแรกเต้” (เรื่องการเผาภู แอกนี่เป็นครั้งที่ 3 แล้วนะไม่ใช่ครั้งแรกที่ถูกเผา) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“กะไต่บ้านนี้ละขึ้นไปเผา เผายามมือเข้านั้นกะดับทัน พอแต่พระเพิ่น ออกไปกะขึ้นไปเผาอีกยามมือแลง” (ก็ชาวบ้านเรานี้ละขึ้นไปเผา ครั้งแรกเผา ตอนเช้าก็ดับทัน แต่พอพระออกไปแล้วตอนเย็นเขาก็ขึ้นไปเผาอีก) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“อยู่เฮือนนั้นบ่เป็นหยัง กะมีเต้ไปเผาแต่วัดนั้นละ” (บ้านไม่เป็นอะไร ก็ มีแต่วัดเท่านั้นละที่ถูกเผาไป) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“มันมีมือดีไปหลอยเผา พระเพิ่นก็ยอมออกไปแล้ว แต่มันจักมาแต่ไสบรู้ คนเผา นั้น” (มันมีมือดีไปแอบเผา พระท่านก็ยอมออกไปแล้ว แต่คนที่เผา นั้นมา จากไหนก็ไม่รู้ถึงได้ขึ้นไปเผาวัดนั้น) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“ทางจังหวัดเขาก็ออกมาเบ็ง เขามาประเมินความเสียหาย ก็ว่าหลายล้านยูนั่นแหละ” (หน่วยงานทางจังหวัดก็ออกมาดู เขามาประเมินความเสียหายที่สรุป มาที่ว่าหลายล้านอยู่นะ) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“กะมีตอนที่ไต่บ้านขึ้นไปไล่เองนี่ล่ะที่มีการเผาวัดเผาเวตตอนนั้นล่ะครับ”
(ก็ตอนที่ชาวบ้านรวมตัวกันขึ้นไปจับไล่พระนั่นล่ะครับที่ได้เผาวัดเผาเวตกัน)
(นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“กะคนในบ้านเฮานี้ล่ะเป็นคนไปเผาเวตนั่น แต่กะบรู๊วไปเผาเอ็ดผิดสัง”
(ก็คนชาวบ้านเรานี้ล่ะครับที่ขึ้นไปเผาเวตนะ ผมก็ไม่รู๊วว่าจะไปเผาเพื่ออะไร)
(นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“บ้านของพ่อแม่เพิ่นบ่เป็นหยัง บ่มีหยัง บ่ได้ถักทำลายอีหยังดอก” (บ้าน
ของพ่อแม่ท่านไม่เป็นอะไร ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ไม่มีการทำลายอะไรนะ) (นาม
สมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.21 การติดตามขั้นรุนแรง โดยวิธีการทำลายทรัพย์สิน

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	16	4.2
4	มาก	41	10.8
3	น้อย	49	13.0
2	น้อยที่สุด	142	37.6
1	ไม่ควร	130	34.6
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.21 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับการติดตามของสังคมด้วยวิธีการทำลายทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบในระดับน้อยที่สุด จำนวน 142 คิดเป็นร้อยละ 37.6 รองลงมาได้แก่ระดับไม่ควร น้อย มาก และมากที่สุด จำนวน 130, 49, 41 และ 16 คิดเป็นร้อยละ 34.6, 13.0, 10.8 และ 4.2 ตามลำดับ

4.4.2.4 การถูกขับไล่ออกไปจากสังคม

เป็นวิธีการลงโทษทางสังคม หรือการติดตามที่ถือว่ารุนแรงที่สุด ซึ่งการขับไล่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบออกไปจากสังคมนั้นชาวบ้านถือว่าเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องฝึบอบอีกวิธีหนึ่งที่นิยมกันมากตั้งแต่อดีต และปัจจุบันก็ยังพบเห็นอยู่บ้าง เพราะชาวบ้านเชื่อว่าคนที่ผู้ถูกเชื่อว่าเป็น

ผีปอบออกไปจากสังคมแล้วจะทำให้วิญญาณผีปอบตามออกไปด้วย จึงทำให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องย้ายออกไปอาศัยอยู่สังคมใหม่ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาใหม่ของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่ต้องเผชิญ เพราะสังคมใหม่ก็ไม่อาจที่จะรับเข้าไปให้อาศัยอยู่ร่วมได้หากคนในสังคมนั้นมีคติความเชื่อที่คล้ายสังคมเดิม อนึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเรื่องการเลือกที่อยู่อาศัย ดังคำพูดต่อไปนี้

“เขาให้เพื่อนหนีเพื่อนกะหนี เพื่อนบ่สู้หยังเลย ขอมเบิดซุอย่าง” (ชาวบ้านให้แก่ออกไปจากหมู่บ้าน แกก็ขอมออกไปแต่โดยดี แกไม่ขอมต่อผู้อะไรเลย ขอมหมดทุกอย่าง) (นามสมมติที่ 12 อายุ 70 ปี, 2557)

“ตอนนั้นเขาจะว่าเลาเป็นผีปอบเนาะ ไทบ้านกะอยากให้เพื่อนหนีไปอยู่หม่องอื่นเพื่อความสบายใจของไทบ้านพ้อม เขาจะว่าให้เลาไปเลากะไปเองเลย” (ตอนนั้นแกโดนกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนะชาวบ้านก็อยากให้แกออกไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้ชาวบ้านสบายใจเขาก็มาบอกให้แกออกไปแกก็ขอมไปเองนะ) (นามสมมติที่ 16 อายุ 70 ปี, 2557)

“มีการไปบอกเลาตามที่ไทบ้านเห็นเห็นควรกันนั้นละ ตามมติไทบ้านเขาจะว่าบ่อยากให้แม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ) กลับมาบ้านนี้อีก” (มีการบอกกล่าวตามที่มติในที่ประชุมของชาวบ้านว่าไม่อยากจะย้าย ท. แกกลับมามีอีก) (นามสมมติที่ 16 อายุ 70 ปี, 2557)

“เขาจะได้นิมนต์พระให้หนีและกะจับไล่ลูกสาวผมออกไปนำบ่ให้อยู่ในหมู่บ้านนำนี้ละครับ” (เขาก็ได้นิมนต์พระกับลูกสาวผมออกให้หนีออกไปจากหมู่บ้าน ก็ชาวบ้านไม่ให้อยู่ในหมู่บ้านด้วยนี่ครับ) (นามสมมติที่ 11 อายุ 57 ปี, 2557)

“ขาดนี้บ้านเมืองกะเลยเดือดร้อนกะเลยให้หนีนอกจากนั้นก็ให้ยุติในการก่อการสร้างอิยังต่างๆ ในสำนักสงฆ์นั้นและกะให้หนีก่อนจักลาว” (คราวนี้ชาวบ้านชาวเมืองก็เลยเดือดร้อน ก็เลยขอให้หนี นอกจากนั้นก็ขอให้ยุติการ

ก่อสร้างอะไรต่างๆ บนสำนักสงฆ์ไว้ก่อน และให้หลบหนีออกไปก่อนชั่วคราว)
(นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“ไต่บ้านกะบ๋ยอม เขาก็เลยรวมตัวกันขึ้นไปพ้อขึ้นไปแล้วกะไปบอกว่าให้
ไปให้หนีเสียก่อน” (ชาวบ้านเขาก็ไม่ยอมนะ ก็เลยพากันรวมตัวกันขึ้นไปไล่เอง
พ้อขึ้นไปก็บอกว่าให้ไปก่อนให้ออกไปก่อน) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“บ่ได้ประชุมเค้เอ็นกันขึ้นไปเลยไผ่อยากไปก็ไปเอ็นกันไปตอนไปไล่เขา
หนีนั้น” (ไม่ได้ประชุมหารืออะไรนะ เรียกกันขึ้นไปเลย ใครอยากไปก็ไปเรียก
กันขึ้นไปเลยนะตอนที่ไปไล่เขาออกไปนะ) (นามสมมติที่ 10 อายุ 57 ปี, 2557)

“เพราะเขาไม่ยอมไปดีๆ เลยต้องถูกไล่จั่งซี่ละ” (ก็เขาไม่ยอมไปดีๆ ก็เลย
ต้องถูกไล่อย่างนี้ละ) (นามสมมติที่ 10 อายุ 57 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.22 การตีตราขั้นรุนแรง โดยวิธีการขับไล่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบออกไปจากสังคม

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	15	4.0
4	มาก	90	23.8
3	น้อย	91	24.1
2	น้อยที่สุด	53	14.0
1	ไม่ควร	129	34.1
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.22 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับการตีตราของสังคมด้วย
วิธีการขับไล่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบออกไปจากสังคมอย่างถาวรในระดับไม่ควร จำนวน 129
คิดเป็นร้อยละ 34.1 รองลงมาได้แก่ ระดับน้อย มาก น้อยที่สุด และ มากที่สุด จำนวน 91, 90,
53 และ 15 คิดเป็นร้อยละ 24.1, 23.8, 14.0 และ 4.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.23 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อแนวทางกระบวนการยุติธรรมของสังคม

รายการ	ความเชื่อมั่น (378)	ร้อยละ (378 = 100%)
การยุติธรรมขั้นเริ่มต้น		
1. การที่สังคมลดปฏิบัติสัมพันธ์ลง	93	24.60
2. การจับตามองเพื่อจ้องจับผิดและกล่าวโทษ	93	24.60
การยุติธรรมขั้นรุนแรง		
1. การคว่ำบาตรทางสังคม	176	46.56
2. การขับไล่ออกไปจากสังคม	105	27.78
3. การทำร้ายร่างกาย	64	16.93
4. การทำลายทรัพย์สิน	57	15.08

จากตารางที่ 4.23 พบว่าจากผลรวมค่าความเชื่อมั่นต่อวิธีการของกระบวนการยุติธรรมทางสังคมแบบเริ่มต้นในระดับมากและมากที่สุดของ ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อมั่นต่อวิธีการที่สังคมลดปฏิบัติสัมพันธ์ลง และการจับตามองเพื่อจ้องจับผิดและกล่าวโทษ จำนวนเท่ากัน คือ 93 คน คิดเป็นร้อยละ 24.60 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

และผลรวมค่าความเชื่อมั่นต่อวิธีการของกระบวนการยุติธรรมทางสังคมแบบรุนแรงในระดับมากและมากที่สุดของ ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อมั่นต่อวิธีการคว่ำบาตรทางสังคม จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 46.56 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การขับไล่ออกไปจากสังคม การทำร้ายร่างกาย และการทำลายทรัพย์สิน จำนวน 105, 64 และ 57 คิดเป็นร้อยละ 27.78, 16.93 และ 15.08 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ

4.5 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวร (Secondary Deviance)

เป็นพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่เปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบต่างๆ อันเนื่องมาจากผลของกระบวนการยุติธรรม หรือการลงโทษทางสังคมของคนในสังคม ซึ่งอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามที่สังคมกำหนด หรือมีพฤติกรรมที่ขัดแย้งต่อสิ่งสังคมกำหนดก็เป็นได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับภาวะจิตใจของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยว่าจะสามารถต่อสู้กับแรงกดดันของสังคมได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งพบว่ามีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกัน คือ 1) การเปลี่ยนแปลงแบบเล็กน้อย และ 2) การเปลี่ยนแปลงแบบรุนแรง

4.5.1 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบเล็กน้อย

เป็นพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปบ้าง อาจเกิดจากการปรับตัวเพื่อรับมือกับการตีตราของสังคม ซึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการแบ่งรับแบ่งสู้สลับกันไปมาในบางโอกาส ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสร้างความเข้าใจกับสังคม และพิสูจน์ให้เห็นว่าตนเองไม่ได้เป็นผีปอบตามที่สังคมกล่าวหา ซึ่งมียู่ 2 รูปแบบ คือ 1) การลดปฏิสัมพันธ์กับสังคมลงไปบ้าง และ 2) การมีพฤติกรรมที่ขัดแย้งต่อสิ่งที่สังคมกล่าวหา ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

4.5.1.1 ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมีการลดปฏิสัมพันธ์กับสังคมลง

เป็นพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่มีการพยายามที่หลบเลี่ยงที่จะเผชิญหน้ากับบุคคลในสังคมลงไปบ้างเพื่อป้องกันที่จะถูกคนอื่น ๆ พุดจาเสียดสี หรือไม่อยากพบเห็นในพฤติกรรมที่คนอื่นแสดงถึงความหวาดกลัวหรือรังเกียจตนเองออกมา อีกทั้งยังเป็นการพยายามป้องกันไม่ให้เกิดการปะทะกันระหว่าง ฝ่ายซึ่งอาจจะมี ความรุนแรงตามมา แต่ก็ไม่ได้ตัดขาดกับสังคมโดยสิ้นเชิง ดังคำพูดต่อไปนี้

“เพื่อนบ่ค่อยเว้ากับไผดอกต่อนั้นอยู่นั้นอยู่แต่ในเรือนกับฟัวสองคน ไทบ้านกะบ่ค่อยคุยนำปานได้” (แกไม่ค่อยพูดคุยกับใครเลยนะต่อนั้น อยู่แต่ในบ้านกับสามีสองคน ชาวบ้านเองก็ไม่ค่อยพูดคุยกับแกซักเท่าไร) (นามสมมติที่ 3 อายุ 47 ปี, 2557)

“ตอนผีปอบดั่งๆ เพื่อนจะบ่ค่อยได้อยู่บ้านดอกเพื่อนสิไปบ้านหนองงูใหญ่ตลอดสอตอนกลางเวณ แลงๆ ค่อยกลับมา มาสอดกะเข้าเฮือนปิดประตูมิซึลิบออกมาได้” (ตอนเรื่องผีปอบดั่งๆ แกไม่ค่อยจะอยู่บ้านหรอก แกจะไปบ้านหนองงูใหญ่ตลอดเลย ถึงตอนเย็นๆ ค่อยกลับมาที่บ้าน พอมาถึงก็เข้าบ้านปิดประตูเงียบไม่ออกมาอีกเลยนะ) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“เพื่อนบ่ค่อยอยู่บ้านดอกต่อนั้น มีแต่ไปจักไปไสนั้น เดี่ยวกะไปนั้น เดี่ยวกะไปนี้” (แกไม่ค่อยอยู่บ้านหรอกต่อนั้น มีแต่ออกไปข้างนอก ไม่รู้ว่าไปไหนบ้าง เดี่ยวก็ไปโน่น เดี่ยวก็ไปนี่) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ยามกลางวันเพื่อนไปอยู่นางสาวเพื่อนตัว ฟุ้งบ้านหนองกุ้งฟุ้ง บ่ค่อย อยู่บ้าน ดอก” (ตอนกลางวันแกไปอยู่กับน้องสาวเกาะ โนนบ้านหนองกุ้งใหญ่ โนน ไม่ค่อยอยู่บ้านหอรก) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“แต่ก็เพื่อนบ่เบิ่งหน้าคนเดี่ยมเพื่อนเว้านาคคน มีแต่ก้มหน้าบ่สบตาคนดอก” (เมื่อก่อนแกไม่มองหน้าคนนะเวลาคุยกับคนอื่น มีแต่ก้มหน้าไม่สบตาคนหอรก) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“แต่ก็ตาขวางตัว ยามเบิ่งหน้าเฮาคันเฮาหันไปกะหลบ” (เมื่อก่อนตาแก ขวางๆ นะเวลามองหน้าเรา แต่ถ้าเราหันกลับไปมองหน้าแกบ้างแกก็หลบ) (นาม สมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ตาเพื่อนเป็นตายนาคเดี่ยมแนมเบิ่งเฮาคือจั่งลิกินเฮานี้ละ” (ตาแกมันนำ กล้วนะ เวลามองคูเราเหมือนจะกินเรานี้ละ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“แต่ก็ยามเพื่อนเว้านาเฮาเพื่อนบ่ค่อยแนมหน้าเดี่ยจั้นเขามาไล่ปอบอิหยัง แล้วพี่ เพื่อนจั่งแนมหน้าคนยามเว้านา” (เมื่อก่อนเวลาแกคุยกับเราแกไม่มองหน้า นะ จนเขามาทำพิธีไล่ผีปอบเรียบร้อยแล้ว แกจึงมองหน้าคนเวลาคุยด้วย) (นาม สมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“อย่างนักข่าวไปขอสัมภาษณ์เพื่อนก็บอกให้หนีๆเพื่อนไล่หนีเลยละเพื่อนเป็น คนบ่มีสังคม” (อย่างนักข่าวไปขอสัมภาษณ์แกก็บอกให้หนีเลยนะ แกไล่หนีเลย ละ เพราะแกเองก็ไม่มีสังคมกับใคร) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“เมื่อที่เขามาทำพิธีที่ศาลากลางหมู่บ้านยาย บ. (นามสมมติ) เพื่อนก็ออก เงินนำอยู่แต่เพื่อนก็มาเข้าร่วมพิธีนา” (วันที่เขามาทำพิธีที่ศาลาประชาคม หมู่บ้านยาย บ. แกก็ออกเงินช่วยอยู่นะ แต่แกไม่มาเข้าร่วมพิธีด้วยนะ) (นาม สมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“อย่างไสน่าที่ลูกหาเงินซื้อไว้ตอนที่เขาไปทำงานอยู่กรุงเทพ เขาได้เงินมาก็ซื้อไว้ เพื่อนเป็นคนเห็ดนาพอลูกสาวมาขอข้าวไปกินกระสอบเดียวถึงกับทะเลาะกันบ้านแตกเลยนะ” (อย่างไสน่าลูกเป็นคนหาเงินมาซื้อตอนที่เขาทำงานอยู่กรุงเทพฯ เขาได้เงินมาก็ซื้อไว้ แกเป็นคนทำนา แต่พอลูกสาวมาขอข้าวกลับไปกินกระสอบเดียวถึงกับทะเลาะกันจนบ้านแตก) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“การไปร่วมงานกับชุมชน หรือชาวบ้านส่วนหลายสิให้ผิวไปเพื่อนที่อยู่บ้าน” (การไปร่วมงานกับชุมชน ส่วนใหญ่ก็จะให้สามีไป แต่ตัวเองจะอยู่บ้านไม่ไปไหน) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“หมู๋ข่อยกะถึกมากคือกันแต่บ่แม่นเรื่องผีปอบเค้ แต่เป็นเรื่องของ อสม. ดอกยังถึกเลาด่าเสย แต่หมู๋ข่อยกะบ่ได้สนใจ” (พวกฉันก็โดนมาเหมือนแต่ไม่ใช่เรื่องผีปอบนะเป็นเรื่องของอสม.ต่างหากยังโดนแกลด่าเลยแต่ฉันก็บ่ได้สนใจ) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“นาง ม. (นามสมมติ) กะยังไปๆมาๆ อยู่ มาเห็ดไฮ่เห็ดนาก็มา แต่ไม่ได้ อยู่บ้านนี้แล้ว เลากะมาแต่ยามมีธุระสำคัญเท่านั้นละ” (นาง ม. ก็ยังไปๆมาๆ อยู่ มาทำไร่ทำนาก็มาอยู่ แต่ก็ไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านนี้แล้วละ แกก็มาแค่ตอนมีธุระสำคัญเท่านั้นละ) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“นาง ม. (นามสมมติ) เลากะเป็นคนบ้านไถ่ๆ นี้ละ บ่ได้หายไปสดอก กะยังไปยังมาหากันอยู่” (นาง ม. แกก็เป็นคนบ้านใกล้เคียงนี้แหละ แกก็ไม่ได้หายไปไหนหรอก ก็ยังไปมาหากันอยู่) (นามสมมติที่ 15 อายุ 60 ปี, 2557)

“นาง ม. (นามสมมติ) เพื่อนก็มาเห็ดไฮ่เห็ดนที่บ้านนี้อยู่ บ่ได้หายไปดอก” (นาง ม. แกก็ยังมาทำไร่ทำนาบ้านหนองกุงน้อยอยู่นะ ไม่ได้หายไปไหนหรอก) (นามสมมติที่ 15 อายุ 60 ปี, 2557)

“เลากะมาคู้ยู่หั่ง บ่มีแนวจำเป็นกะบ่อยากมาปานได้พื่นว่า ไทบ้านเขาสี
ลำบากใจ โตพื่นกะลำบากใจคือกัน” (แกก็มาบ่อยอยู่ณะ แต่หากไม่มีธุระจำเป็น
ก็ไม่อยากมาเท่าไหร่แกบอก เพราะกลัวชาวบ้านลำบากใจและตัวแกเองก็ลำบาก
ใจเหมือนกัน) (นามสมมติที่ 15 อายุ 60 ปี, 2557)

“ลูกสาวกะไปๆ มาๆ อยู่ บ่ได้หลบหายไประไร แต่พระพื่นบ่ทันได้มัจจ
เทือดอก” (ลูกสาวก็ยังไปๆ มาๆ ไม่ได้หลบหายไประไร ส่วนพระยังไม่เคย
กลับมา) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“ยามเขาทำบุญอียังก็ไปเฮ็ดไปทำน้ำเขา กันไปบ่ได้ก็ให้ย้ายไปแทน”
(เวลาเขามีงานบุญอะไรก็ไปร่วมกับเขา ถ้าตัวเองไปไม่ได้ก็ให้ภรรยาไปแทน)
(นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“บ่หนีครับ ก็ทำโตปกติทุกอย่าง ถึงหลบหน้าหรือหนีไปกะมีแต่เสีย”
(ไม่หนีครับ เราทำตัวให้เป็นปกติทุกอย่าง ถึงจะหลบหน้าหรือไปก็มีแต่เสียไม่มี
อะไรดีขึ้น) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“ผู้หญิงนั้นกะเข้าๆ ออกๆ อยู่นี้ละ บ่ได้ไปไประไร” (คนที่เห็นลูก
สาวก็เข้าๆ ออกๆ หมู่บ้านนี้อยู่ไม่ได้หายไประไร) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี,
2557)

“คนเป็นปอบไทบ้านก็บ่อยากให้มาดอก แต่มันก็ห้ามกันบ่ได้นะ” (คน
ที่เป็นผีปอบชาวบ้านก็ไม่อยากให้เข้ามาในหมู่บ้านอีกหรือ แต่มันก็ห้ามกัน
ไม่ได้) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“เมียพื่นมา เฮ็ดบุญเฮ็ดทานพื่นกะมาเฮ็ดนำหมู่อยู่บ่ขาดดอก แต่ไทบ้าน
ก็บ่สนใจ” (ภรรยาแกก็มานะ เวลาที่มีงานบุญต่างๆ แกก็มาร่วมอยู่ไม่ได้ขาด แต่
ชาวบ้านก็ไม่ได้ให้ความสนใจเท่าไหร่) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.24 พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรแบบเล็กน้อย โดยมีการลดความสัมพันธ์กับสังคมลง

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	43	11.4
4	มาก	123	32.5
3	น้อย	129	34.1
2	น้อยที่สุด	65	17.2
1	ไม่เปลี่ยนแปลง	18	4.8
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.24 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเมื่อถูกสังคมตีตราแล้ว จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปโดยการลดความสัมพันธ์กับสังคมลงไปในระดับน้อย จำนวน 129 คิดเป็นร้อยละ 34.1 รองลงมาได้แก่ ระดับมาก น้อยที่สุด มากที่สุด และไม่เปลี่ยนแปลง จำนวน 123, 65, 43 และ 18 คิดเป็นร้อยละ 32.5, 17.2, 11.4 และ 4.8 ตามลำดับ

4.5.1.2 ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมีพฤติกรรมก้าวร้าว หรือชัดเจน

เป็นพฤติกรรมที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบแสดงออกถึงการไม่ยอมรับในคำกล่าวหาที่สังคมกำหนดให้ จึงมีการแสดงออกถึงกิริยาก้าวร้าวต่อสังคม ซึ่งเกิดจากอารมณ์ที่เกรี้ยวกราด และโกรธแค้นที่สังคมได้กระทำกับตนเองอย่างนั้น อีกทั้งยังมีพฤติกรรมชัดเจนคือแม้สังคมจะกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมพฤติกรรมตนเองอย่างไร ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเองก็จะไม่ปฏิบัติตามเพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองไม่ได้เป็นและไม่ยอมรับในสิ่งที่สังคมกล่าวหา อนึ่งยังเป็นการแสดงความบริสุทธิ์ใจของตนเองให้สังคมได้เห็นอีกด้วย ดังคำพูดต่อไปนี้

“ช่วย....ถ้าพวกมันไม่ยอมเลิกกล่าวหาแม่ใหญ่ว่าจะเข้าถึงผู้ว่าเลยละ” (ถ้าพวกเขาไม่เลิกกล่าวหาขยว่าจะเข้าถึงผู้ว่าเลยนะเรื่องนี้) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“บ่ยอมแหแล้ว คันไผมาว่าแม่ใหญ่เป็นผีปอบ แม่ใหญ่สีนํ้าถามฮอดเฮือนเลยว่เอาเรื่องนี้มาแต่ไสมาเว้า” (ไม่ยอมนะ ถ้าใครมาว่าขยเป็นผีปอบ ขยจะตามไปถึงบ้านเลย จะไปถามให้รู้เรื่องไปเลยว่เอาเรื่องนี้มาพูดได้อย่างไร) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“พวกข่อยกะบ่ยอมແ່แล้ว เข้าไปแจ้งตำรวจเลขมือเขาสิมาเผาเฮือนแล้วไล่หนี” (พวกฉันก็ไม่ยอมนะ เข้าไปแจ้งตำรวจเลขวันที่เขาจะมาเผาบ้านแล้วไล่หนี) (นามสมมติที่ 2 อายุ 45 ปี, 2557)

“เพิ่นบ่ยอมได้ ไผไปว่าเพิ่นเป็นปอบนี่นำฮอดเฮือนเลย” (แกไม่ยอมนะ ใครไปว่าแกเป็นผีปอบ แกจะตามไปถึงบ้านเลย) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“เพิ่นกะบ่พอใจหลายเลยละครับพุ้นละนำไปอาละวาดทุกตรอกทุกซอยเลยละครับไปฮอดพุ้นหมู่ 2 ก็ไปคำไปเบ็ดเลยนะ ไปทั้งผัวทั้งเมียเลยนะ” (แกก็ไม่พอใจมากเลยละครับ โน่นตามไปอาละวาดทุกตรอกทุกซอยเลยละ ไปถึงกระทงหมู่ 2 โน่นก็ไป คำทอไปหมดนะ ไปทั้งผัวทั้งเมีย) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“เลาสู้อย่างคักเลยละครับปั่นจักรยานรอบบ้านหมู่ 2-3 เลาไปเบ็ดเลยได้ไปกับผัวเพิ่นนั่นละก็ไปถามว่าไผเป็นคนเว้าคนว่าไปสืบไปถามมาหมดขอแต่ได้ยินเพิ่นก็นำไปคำหมด” (แกสู่มากเลยละครับ ปั่นจักรยานรอบบ้าน หมู่ 2-3 นี้แกไปหมดเลยนะไปกับสามีแกนั่นแหละ แกก็ไปถามว่าใครเป็นคนพูดคนกล่าวหาว่าแกเป็นผีปอบไปสืบมาหมดขอแต่ได้ยินข่าว แกก็จะตามไปคำให้หมดเลย) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ฟ็องผมในข้อหาว่า ผมไปกล่าวหาตระกูลเพิ่นให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ว่าผมนี่เป็นคนไปกล่าวหาว่าเพิ่นเป็นผีปอบซันได้ มาเรียกกับผม 1,000,000 บาทเป็นค่าเสียหาย” (ฟ็องผมในข้อหาว่า ผมไปกล่าวหาให้ตระกูลแกเสื่อมเสียชื่อเสียง ว่าผมนี่เป็นคนไปกล่าวหาว่าแกเป็นผีปอบว่าอย่างนั้นนะ มาเรียกกับผมหนึ่งล้านบาทเป็นค่าเสียหาย) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ตอนแรกเลาฟ็องคนนั้นที่ลูกสาวเขาถักผีปอบเข้าแล้วออกปากว่าเพิ่นเป็นผีปอบก็ไปเรียกกับเขา 200,000 บาท” (ตอนแรกแกฟ็องคนที่ลูกสาวเขาถักผี

ปอบเข้าแล้วออกปากว่าเป็นชื่อแคะ ไปเรียกกับเขา 200,000 บาท) (นามสมมติ
ที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“เลานำไปดำเบ็ดละ ไฟไปว่าเลาเป็นผีปอบ เลาบยอมม้ง่ายแหละ” (แ
ตามไปดำหมดแหละใครไปพูดว่าแคะเป็นผีปอบ แคะไม่ยอมม้ง่ายๆ นะ) (นาม
สมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“นาง ม. (นามสมมติ) กะยังไปๆมาๆ อยู่ มาเฮ็ดไฮเฮ็ดนาก็มา แต่ไม่ได้
อยู่บ้านนี้แล้ว เลากะมาแต่ยามมีธุระสำคัญเท่านั้นละ” (นาง ม. ก็ยังไปๆ มาๆ อยู่
มาทำไรทำนาก็มาอยู่ แต่ก็ได้ไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านนี้แล้วละ แคะก็มาแค่ตอนมีธุระ
สำคัญเท่านั้นละ) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“นาง ม. (นามสมมติ) เลากะเป็นคนบ้านไ้ๆ นี้ละ บ่ได้หายไ้ไปไ้ดอก
กะยังไปยังมาหากันอยู่” (นาง ม. แคะก็เป็นคนบ้านไ้ไ้กันนี้แหละ แคะไม่ได้
หายไ้ไปไหนหรอก ก็ยังไปมาหากันอยู่) (นามสมมติที่ 17 อายุ 57 ปี, 2557)

“นาง ม. (นามสมมติ) เพิ่นก็มาเฮ็ดไฮเฮ็ดนาบ้านนี้อยู่ บ่ได้หายไ้ไปดอก”
(นาง ม. แคะก็ยังมาทำไรทำนาบ้านหนองกุงน้อยอยู่นะ ไม่ได้หายไ้ไปไหนหรอก)
(นามสมมติที่ 14 อายุ 45 ปี, 2557)

“เลากะมาคู้ฮั่ง บ่มีแนวจำเป็นกะบ่อยากมาปานไ้เพิ่นว่า ไ้บ้านเขาสี
ลำบากใจ โดเพิ่นกะลำบากใจคือกัน” (แคะก็มาบ่อยอยู่นะ แต่หากไม่มีธุระจำเป็น
ก็ไม่อยากมาทำไ้ไรแอบอก เพราะกลัวชาวบ้านลำบากใจและตัวแคะเองก็ลำบาก
ใจเหมือนกัน) (นามสมมติที่ 15 อายุ 60 ปี, 2557)

“ลูกสาวกะไปๆ มาๆ อยู่ บ่ได้หลบหายไ้ไปไ้ แต่พระเพิ่นบ่ทันไ้มาจัก
เทื่อดอก” (ลูกสาวก็ยังไปๆ มาๆ ไม่ได้หลบหายไ้ไปไหน ส่วนพระยังไม่เคย
กลับมา) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“ขามเขาทำบุญอียังก็ไปเฮ็ดไปทำน้ำเขา คั้นไปบ่ได้ก็ให้ขายไปแทน”
(เวลาเขามีงานบุญอะไรก็ไปร่วมกับเขา ถ้าตัวเองไปไม่ได้ก็ให้ภรรยาไปแทน)
(นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“บ่หนีครับ ก็ทำโตปกติทุกอย่าง ถึงหลบหน้าหรือหนีไปกะมีแต่เสีย”
(ไม่หนีครับ เราทำตัวให้เป็นปกติทุกอย่าง ถึงจะหลบหน้าหรือไปก็มีแต่เสียไม่มี
อะไรดีขึ้น) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“ผู้หญิงนั้นกะเข้าๆ ออกๆ อยู่นี้ละ บ่ได้ไปใส่ไกลดอก” (คนที่เป็นลูก
สาวก็เข้าๆ ออกๆ หมู่บ้านนี้อยู่ไม่ได้หายไปไหน) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี,
2557)

“คนเป็นปอบไปบ้านก็บ่อยากให้มาดอก แต่มันก็ห้ามกันบ่ได้นะ” (คน
ที่เป็นผีปอบชาวบ้านก็ไม่อยากให้เข้ามาในหมู่บ้านอีกหรือก แต่มันก็ห้ามกัน
ไม่ได้) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“เมียพีนมา เฮ็ดบุญเฮ็ดทานพีนกะมาเฮ็ดนำหม้อยู่บ่ขาดดอก แต่ไปบ้าน
ก็บ่สนใจ” (ภรรยาแกก็มานะ เวลาที่มีงานบุญต่างๆ แกก็มาร่วมอยู่ไม่ได้ขาด แต่
ชาวบ้านก็ไม่ได้ให้ความสนใจเท่าไร) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.25 พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรแบบเล็กน้อย โดยมีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือขัดขึ้น

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	48	12.7
4	มาก	155	41.0
3	น้อย	88	23.3
2	น้อยที่สุด	69	18.3
1	ไม่เปลี่ยนแปลง	18	4.8
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.25 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเมื่อถูกสังคมตีตราแล้ว จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปโดยมีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือขัดแย้งต่อคำสั่งของสังคมในระดับมาก จำนวน 155 คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมาได้แก่ ระดับน้อย น้อยที่สุด มากที่สุด และไม่เปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 23.3, 18.3, 12.7 และ 4.8 ตามลำดับ

4.5.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบรุนแรง

เป็นพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรุนแรงผิดปกติไปจากบุคคลปกติทั่วไป ด้วยเพราะสภาพจิตใจและร่างกายที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการตีตราอย่างรุนแรงของสังคมเป็นสำคัญ จึงทำให้บุคคลิก ท่าทาง กิริยาอาการต่างๆ ที่แสดงออกมานั้นเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้บางกรณีอาจจะเกิดจากความหวาดกลัวที่จะถูกสังคมลงโทษอย่างหนักกว่าที่ผ่านมาจึงทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่เกิดขึ้น และบางกรณีอาจจะมีการมีการสำนึกตนเองไปตามที่สังคมกำหนดให้ นั่นคือ “ผีปอบ” นั่นเอง ซึ่งพบว่ามี 3 รูปแบบด้วยกัน คือ 1) การงดปฏิบัติสัมพันธ์กับสังคม 2) การมีพฤติกรรมผิดแปลกแตกต่างไปจากคนปกติธรรมดา และ 3) การหลบหนีหายไประบบสังคมอย่างถาวร ซึ่งจะได้อธิบายดังนี้

4.5.2.1 ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมีการงดปฏิบัติสัมพันธ์กับสังคมอย่างสิ้นเชิง

เป็นพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่แสดงออกมาด้วยการไม่ยินดีหรือไม่ยินยอมที่จะเผชิญหน้าผู้คนที่สังคมอย่างเด็ดขาด ซึ่งเกิดจากการที่ถูกสังคมกดดันและตีตราอย่างรุนแรงจนเกิดความหวาดกลัวที่จะเผชิญหน้ากับคนอื่นเพราะเกรงว่าจะเกิดการปะกันด้วยความรุนแรงโดยเฉพาะจากคนในสังคมที่อาจจะทำร้ายผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้ ดังนั้นจึงพยายามที่จะสร้างพื้นที่ส่วนตัวเพื่อเก็บตัวอยู่ตามลำพังภายในเขตบ้านเรือนหรือบนพื้นที่ของตนเอง อนึ่งคือผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้นอาจจะมีความโกรธแค้นคนในสังคมมากจนไม่อยากจะพบหน้าใครทั้งนั้นเพราะมองว่าสังคมไม่มีความยุติธรรมกับตนเองอย่างที่สุด ดังคำพูดต่อไปนี้

“แต่ก็เลามาสิเว้านำคน ยามเช้าจะออกไป คำๆ จังกลับมาเฮือน มาสอดกะเข้าเฮือนมิดซีลี เป็นจังซี้ซุมื้อตอนนั้น” (เมื่อก่อนแกไม่คุยกับคนอื่นนะ ตอนเช้าก็ออกไปกับสามี ตอนเย็นค่อยกลับบ้าน พอมาถึงก็เข้าบ้านเงียบไปเลยไม่ออกมาเลย เป็นแบบนี้ละตอนนั้น) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“หลังๆ มาเพิ่นบ่ค่อยไปไสมาไสเลยเค้ อยู่แต่บ้านนั้นละ ยามมีการมีงานกะให้ฟัวไปแทน (ระยะหลังๆ มาแกไม่ค่อยออกไปไหนมาไหนเลยนะ อยู่แต่

ในบ้านนั้นละ เวลาทำงานอะไรก็ให้สามีไปแทน) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.26 พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรแบบรุนแรง โดยมีการงดปฏิบัติสัมพันธ์กับสังคมถาวร

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	49	13.0
4	มาก	51	13.5
3	น้อย	150	39.7
2	น้อยที่สุด	75	19.8
1	ไม่เปลี่ยนแปลง	53	14.0
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.26 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเมื่อถูกสังคมตีตราแล้ว จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปแบบรุนแรง โดยมีการงดปฏิบัติสัมพันธ์กับสังคมอย่างสิ้นเชิง ในระดับน้อย จำนวน 150 คิดเป็นร้อยละ 39.7 รองลงมาได้แก่ ระดับน้อยที่สุด ไม่เปลี่ยนแปลงมาก และมากที่สุด จำนวน 75, 53, 51 และ 49 คิดเป็นร้อยละ 19.8, 14.0, 13.5 และ 13.0 ตามลำดับ

4.5.2.2 ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมีพฤติกรรมผิดปกติ หรือผิดปกติ

เป็นพฤติกรรมที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นแสดงออกมา ซึ่งมีผลมาจากการตีตราอย่างรุนแรงของสังคมได้กระทำซึ่งทำให้เกิด ความกดดัน ความเครียด สภาวะทางอารมณ์เปลี่ยนแปลง จนทำสิ่งต่างๆ เหล่านั้นถูกส่งผ่านออกมาทางร่างกายจนเป็นพฤติกรรมที่ผิดปกติที่สามารถสังเกตได้ เช่น อาการป่วยเรื้อรังโดยไม่มีสาเหตุของโรค พฤติกรรมหลบเลี่ยงการเผชิญหน้าผู้คน อาการประหลาดทางจิตคล้ายคนบ้าเสียสติ หรือแม้กระทั่งการสำคัญตนเองว่าเป็นผีปอบตามที่ผู้ถูกกล่าวหาจากสังคม ดังคำพูดต่อไปนี้

“ทุกวันนี้แม่ใหญ่ก็ยังรักษาคนอยู่แต่ รักษาคนป่วยชุมเป็นบ้าเป็นบอ แต่บได้รักษาเองดอกทางเทิงพุ่นเพ็นเป็นผู้มารักษา เวลาลงทรงเจ้าของบู้เรื่องอิยังดอก” (ทุกวันนี้แม่ใหญ่ก็ยังรักษาคนอยู่นะ รักษาพวกคนป่วยที่เป็นบ้าเป็นบอ

แต่ก็ไม่ได้รักษาเองหรอก องค์กรข้างบนโน้นท่านมารักษา เวลาท่านลงตัวเองไม่รู้เรื่องหรอก) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“แต่ก็แม่ใหญ่ป่วยหลาย คานี้ล้างมือกะบอดบ่เห็นสูง ลางมือกะดี ก็คอยากป่วยกะป่วย แต่ป่วยบ่มีโรคดอก พระเพิ่นเลยบอกว่ามีเทวดาลิมาอยู่ นำให้แต่งขันรับเพิ่น รับแล้วจั่งเซานี้ละ” (เมื่อก่อนยายนี้ป่วยมากนะ สายตาบางวันก็บอดมองไม่เห็น บางวันก็ดีเป็นปกติ บางครั้งนึกอยากจะป่วยมันก็ป่วยดื้อๆ แต่ป่วยแบบไม่มีโรคอะไรหรอก พระท่านเลยมาบอกว่ามีเทวดาจะมาอยู่ด้วย ให้แต่งขันรับท่านมาอยู่ด้วย พอรับแล้วก็หายป่วยเลย) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ทุกมือนี้แม่ใหญ่เพิ่นก็ยังเฮ็ดอยู่เดี๋ยที่รักษาคนป่วยนะรักษาคนเป็นบ้าเป็นบอ บอรู้เรื่องรู้ราวอะไรมาฮอดก็ร่างทรงนั้นละรักษาให้เพิ่นบ่ได้เฮ็ดเองดอก” (ทุกวันนี้ยายแกก็ยังทำอยู่นะ ที่รักษาคนป่วยนะ รักษาคนที่ เป็นบ้าเป็นบอไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไร พอมาถึงก็ร่างทรงนั้นละรักษาให้ ยายแกไม่ได้ทำเองหรอก) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“เดี๋ยวนีเพิ่นเป็นร่างทรงตัว ทรงพระพรหม รักษาคน ขามไฟเจ็บไข้หรือว่าป่วยรักษาบ่ได้เขากะมาหาเพิ่นนี้ละ” (เดี๋ยวนีแกเป็นร่างทรงนะ ร่างทรงพระพรหมรักษาคน เวลาใครเจ็บป่วยไม่สบายหรือรักษาไม่หายก็มาหาแกนี้ละ) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“เพิ่นออกไปรักษาหม่องอื่นนำ ไปเบิดละ ระยอง จันทร์ อุบล ศรีสะเกษ เพิ่นไปเบิดไปปักคน” (แกออกไปรักษาที่อื่นด้วยนะ ไปหมดแหละ ระยอง จันทบุรี อุบล ศรีสะเกษ แกไปหมดนะ ไปรักษาคนป่วย) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“หมอเพิ่นก็มาบอกผมว่า ถ้าเอาคาถาผูกไว้มันสิออกไปสบได้ มันสิกินเจ้าของเอง ละก็สิดายไปพร้อมกันเลย เพิ่นว่าอยู่ได้ บ่เกิน 2 ปี แต่ยาย ท. (นามสมมติ) เพิ่นอยู่ได้บ่ถึงปีกะตาย” (หมอสิแกก็บอกผมไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่า ถ้าเอา

คาถาผูกผีปอบไว้ในตัวเจ้าของมันจะออกไปไหนไม่ได้ มันก็จะหันมากินเจ้าของมันเอง และสุดท้ายก็ตายไปพร้อมกัน แล้วหมอผีก็ยังบอกอีกว่าถ้าทำแบบนี้คนที่ เป็นผีปอบจะอยู่ได้ไม่เกิน 2 ปี แต่นี่ยาย ท. แกอยู่ได้ไม่ถึงปีก็ตายแล้ว) (นาม สมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“ตายแล้วครับ เขาขังปอบไว้ในน้ำเพิ่น กลับไปกะตาย อยู่ได้บ่โดน แปก ยูเคัฒว่า “ (ยาย ท. แกตายแล้วครับ เขาขังปอบไว้กับตัวแก พอกลับไปแกก็ตาย อยู่ได้ไม่นานเป็นเรื่องแปลกอยู่นะผมว่า) (นามสมมติที่ 14 อายุ 45 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.27 พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรแบบรุนแรง โดยมีพฤติกรรมผิดแปลกหรือผิดปกติ

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	28	7.4
4	มาก	50	13.2
3	น้อย	69	18.3
2	น้อยที่สุด	134	35.4
1	ไม่เปลี่ยนแปลง	97	25.7
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.27 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเมื่อถูก สังคมตีตราแล้ว จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปแบบรุนแรง โดยมีการพฤติกรรมที่ผิดปกติไปจาก บุคคลธรรมดาทั่วไปในระดับน้อยที่สุด จำนวน 134 คิดเป็นร้อยละ 35.4 รองลงมาได้แก่ ระดับ ไม่เปลี่ยนแปลง น้อย มาก และมากที่สุด จำนวน 97, 69, 50 และ 28 คิดเป็นร้อยละ 25.7, 18.3, 13.2 และ 7.4 ตามลำดับ

4.5.2.3 ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้หลบหนีหายไปจากสังคม

เป็นพฤติกรรมที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้แสดงออกถึงการไม่กล้าที่จะอยู่ใน สังคมต่อไป เพราะเกรงว่าหากขึ้นอยู่กับอายุต่อไปอาจจะถูกสังคมลงโทษทางสังคมอย่างรุนแรงกว่าที่ผ่าน มา ซึ่งตนเองรับไม่ได้กับการถูกระทำเช่นนั้นจึงไม่มีความประสงค์ที่จะอยู่ในสังคมนั้นอีกต่อไป ซึ่งการออกไปอาจจะมีการย้ายออกไปอย่างเป็นทางการ และการหลบหนีหายไปจากสังคมอย่างไม่ มีการบอกกล่าว ดังคำพูดต่อไปนี้

“นาง ม. เพื่อนไปเองของเพื่อนดอก เพื่อนย้ายกลับไปอยู่นำพ่อนำแม่เพื่อนอยู่บ้านอื่น เลากะเห็ดเพื่อความสบายใจของไต่บ้านนี้ละ” (ส่วนนางม. (นามสมมติ) ก็มีความสมัครใจที่จะย้ายกลับไปอยู่กับพ่อแม่ของตนที่บ้านอื่นเพื่อความสบายใจของชาวบ้าน) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“เพื่อนย้ายไปอยู่กับพ่อกับแม่เพื่อนตัวบ้านนาอุดม ไกลๆ นี้ละ เพื่อความปลอดภัยตัวเอง เพื่อนกะข่านถึกคือแม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ)” (นาง ม. แยกย้ายกลับไปอยู่กับพ่อกับแม่แคะที่บ้านนาอุดม หมู่บ้านไกลๆ นี้ละแกก็ทำเพื่อความปลอดภัยของแคะเองเหมือนกัน เพราะแกก็กลัวชาวบ้านทำกับแคะเหมือนที่ทำได้กับยาย ท.) (นามสมมติที่ 14 อายุ 45 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.28 พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงถาวรแบบรุนแรง โดยมีพฤติกรรมหลบหนีหายไปจากสังคม

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	19	5.0
4	มาก	61	16.1
3	น้อย	77	20.4
2	น้อยที่สุด	155	41.0
1	ไม่เปลี่ยนแปลง	66	17.5
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.28 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเมื่อถูกสังคมตีตราแล้ว จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปแบบรุนแรง โดยมีพฤติกรรมหลบหนีหายไปจากสังคมในระดับน้อยที่สุด จำนวน 155 คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมาได้แก่ ระดับน้อย ไม่เปลี่ยนแปลง มาก และมากที่สุด จำนวน 77, 66, 61 และ 19 คิดเป็นร้อยละ 20.4, 17.5, 16.1 และ 5.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.29 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวร

รายการ	ความเชื่อมั่น (378)	ร้อยละ (378 = 100%)
แบบเล็กน้อย		
1. การมีพฤติกรรมก้าวร้าว และขัดขืน	203	53.70
2. การลดปฏิสัมพันธ์สัมพันธ์กับสังคม	166	43.92
แบบรุนแรง		
1. การงดปฏิสัมพันธ์ร่วมกับสังคมแบบถาวร	94	24.87
2. การมีพฤติกรรมหลบหนีไปจากสังคม	80	21.16
4. การมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างผิดปกติ	78	20.63

จากตารางที่ 4.29 พบว่าผลรวมค่าความเชื่อมั่นของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบเล็กน้อยของระดับมาก และมากที่สุด ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความเชื่อมั่นมากที่สุดต่อการมีพฤติกรรมก้าวร้าว และขัดขืนของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 53.70 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การลดปฏิสัมพันธ์สัมพันธ์กับสังคมไป จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 43.92 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

และผลรวมค่าความเชื่อมั่นของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบรุนแรงของระดับมาก และมากที่สุด ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความเชื่อมั่นมากที่สุดต่อการงดปฏิสัมพันธ์ร่วมกับสังคมแบบถาวร จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 24.87 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การมีพฤติกรรมหลบหนีไปจากสังคม และการมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างผิดปกติ จำนวน 80 และ 78 คิดเป็นร้อยละ 21.16 และ 20.63 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ

4.6 แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ

เมื่อเกิดเหตุการณ์เรื่องผีปอบขึ้นในพื้นที่สังคมใดก็ตามความวุ่นวายจะเกิดขึ้นตามมาไม่หยุดยั้ง ทั้งความหวาดกลัวต่อผีปอบจนไม่กล้าที่จะออกไปทำมาหากิน ปัญหาความรุนแรงภายในสังคม การทะเลาะวิวาทระหว่างผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบกับคนอื่นๆ การที่มีคนมีอาการคล้ายถูกผีปอบเข้าสิงอยู่อย่างต่อเนื่อง เปิดไถ่ล้มตายและชาวบ้านก็มักกล่าวโทษผีปอบ เป็นต้น ดังนั้นการที่จะระงับเหตุการณ์วุ่นวายต่างๆ ดังกล่าวได้นั้นต้องมีการจัดการกับเรื่องผีปอบ วิทยุณผีปอบที่

อาละวาดอยู่ในสังคม และบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบอย่างเด็ดขาด ซึ่งในแต่ละพื้นที่อาจจะมี ความแตกต่างกันไปตามแต่วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสามารถ จำแนกออกได้ 3 แนวทางสำคัญ คือ 1) แนวทางการแก้ไขปัญหของสังคม 2) แนวทางการ แก้ไขปัญหาของหน่วยงานราชการ และ 3) แนวทางการแก้ไขปัญหของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็น ผีปอบ ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

4.6.1 การแก้ไขปัญหเรื่องผีปอบโดยสังคม

เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหของสังคมที่ใช้เพื่อจัดการกับเรื่องราวผีปอบให้หมดไปจาก สังคมของตน ซึ่งแนวทางของสังคมที่ใช้นั้นมีหลายวิธีการ แต่หลักสำคัญในวิธีการนั้นมาจากความ เชื่อของคนโบราณที่สืบทอดกันมา และอาศัยแนวคิดทางด้านไสยศาสตร์เป็นหลักการเพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการนิมนต์พระ และการเชิญหมอธรรม (หมอมผี) มาทำพิธีกรรมไล่ผี ปอบ ซึ่งอาจจะมีพิธีกรรมประกอบต่างๆ เช่น การใช้เซียงซ้อง-เซียงค้อน เพื่อเสี่ยงทายและตามหา ตัวผีปอบ และยังมีการใช้วิธีการขับไล่บุคคลออกไปจากสังคมที่ถือว่าเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมา ตั้งแต่อดีตของคนอีสานที่กระทำต่อบุคคลที่เป็นผีปอบ แต่ทว่าแนวทางการแก้ไขปัญหของ ชาวบ้านนี้อาจจะเป็นชนวนปัญหาก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาให้แก่ชาวบ้านอีกทอดหนึ่ง ดัง คำพูดต่อไปนี้

“เขากะพากันไปเอาญาครุมาทำพิธีมาขับมาไล่ผีปอบละบัดนี้” (ชาวบ้าน ก็พากันไปนิมนต์พระมาทำพิธี มาขับไล่ผีปอบในหมู่บ้านละทีนี้) (นามสมมติที่ 2 อายุ 47 ปี, 2557)

“ไต่บ้านกะเอาพระมาทำพิธีไล่ปอบนั้นแล้ว พระมาแต่ทางกาฬสินธุ์พุ้น” (ชาวบ้านก็พากันไปนิมนต์พระมาทำพิธีไล่จับผีปอบนะสิทีนี้ พระมาจากทาง กาฬสินธุ์โน้น) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“เอามาทั้งพระ ทั้งหมอธรรม แต่มาคนละเทื่อ บ่ได้มาเทื่อเดียวเด้มา หลายเทื่ออยู่” (เอามาทั้งพระ ทั้งหมอมผี แต่มาคนละครั้ง ไม่ได้มาพร้อมกันนะ มา กันหลายครั้งอยู่นะ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ความเชื่อต้องระงับด้วยความเชื่อละครับผมเชื่อจั่งจั้นนั้นหนามขอกต้องเอาหนามบ่ง กะไปหาพระและหมอธรรมมาทำพิธีละครับ” (ความเชื่อต้องระงับด้วยความเชื่อละครับ ผมเชื่ออย่างนั้น หนามขอกต้องเอาหนามบ่ง ก็ได้ไปนิมนต์พระ และหาหมอผีมาทำพิธีละครับ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“กะเลยนิมนต์พระคุณเจ้าเข้ามาพิจารณาเบิ่งเพิ่นกะบอกว่าในหมู่บ้านมีผีปอบ กะเลยได้นิมนต์เพิ่นเข้ามาประกอบพิธีกรรมไล่ผีปอบเลยละครับ” (ก็เลยนิมนต์พระมาพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พระท่านก็บอกว่าในหมู่บ้านมีผีปอบทางชาวบ้านก็เลยนิมนต์ท่านเข้าทำพิธีจับผีปอบต่อเลยครับ) (นามสมมติที่ 22 อายุ 47 ปี, 2557)

“ไปเอาพระมาส่องเบิ่งว่ามันเป็นแนวใดเพิ่นกะบอกว่าเป็นผีปอบ กะเลยให้เพิ่นทำพิธีต่อเลย” (ไปนิมนต์พระมาพิจารณา ดูว่ามันเป็นอย่างไรมันเกิดอะไรขึ้นท่านก็บอกเลยว่ามันมีผีปอบในหมู่บ้าน ก็เลยนิมนต์ท่านทำพิธีจับผีปอบต่อ) (นามสมมติที่ 23 อายุ 55 ปี, 2557)

“เพิ่นกะเอ็นประชุมมือนั้น ไปบ้านกะว่าให้ไปหาพระมาเส็ดผู้ใหญ่ว้าน กะเลยได้อาพระมาปราบผีปอบนั้นละ” (ผู้ใหญ่ว้านก็เรียกประชุมละครับวันนั้นในที่ประชุมชาวบ้านก็บอกว่าให้ผู้ใหญ่ว้านไปหาพระมาทำพิธี ผู้ใหญ่ว้านก็เลยได้นิมนต์พระมาทำพิธีปราบผีปอบนี้ละ) (นามสมมติที่ 21 อายุ 48 ปี, 2557)

“มือนั้นเพิ่นเอาพระมาไล่ ได้ผีปอบตั้ง 6 โตละครับ” (วันนั้นได้นิมนต์พระมาไล่จับผีปอบได้ตั้ง 6 ตัวละครับ) (นามสมมติที่ 21 อายุ 48 ปี, 2557)

“กะมีการนิมนต์พระมาทำพิธีไล่ผีปอบ และก็ทำพิธีกันบ้านละครับ” (ก็มีการนิมนต์พระมาทำพิธีจับไล่ผีปอบ และทำพิธีป้องกันหมู่บ้านละครับ) (นามสมมติที่ 19 อายุ 52 ปี, 2557)

“เอาพระมาจากบ้านดอนสมบุรณ์ละ มาเฮ็ด ไทบ้านก็ซำบายใจขึ้น” (ไปนิมนต์พระมาจากบ้านดอนสมบุรณ์ครับ เป็นผู้มาทำพิธีป้องกันหมู่บ้านพอทำแล้ว ชาวบ้านก็สบายใจขึ้น) (นามสมมติที่ 19 อายุ 52 ปี, 2557)

“มนต์พระมาค้ำ มาไล่ ละกะกันพร้อม บ่ให้ผีปอบเข้ามาได้อีก” (นิมนต์พระมาไล่ผีปอบครับ และก็ทำพิธีป้องกันหมู่บ้านด้วย เพื่อไม่ให้ผีปอบเข้ามาในหมู่บ้านได้อีก) (นามสมมติที่ 20 อายุ 57 ปี, 2557)

“พอเอาพระมาทำพิธีละ เรื่องมันกะเจียบไป” (พอนิมนต์พระมาทำพิธีเรื่องผีปอบก็เลยเจียบไปเลย) (นามสมมติที่ 20 อายุ 57 ปี, 2557)

“বাদนี้พอสอดเดือนหกกะเลยพากันเอาบุญบ้าน บุญชะชะบ้าน เอาบุญใหญ่เลยละชำระแนวบ่คือออกไป ชำระเทิงคนเทิงผีฟุ่นละ” (คราวนี้พอถึงเดือนหกก็เลยพากันเอาบุญบ้าน “บุญชะชะบ้าน” เอาบุญใหญ่เป็นการชำระบ้านในสิ่งที่ไม่ดีมันก็หมดเพราะเป็นการชำระ ชำระทั้งคนชำระทั้งผี) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“รอบสองบ่ได้เอาพระมาแต่เอาหมอธรรมมาเขาก็มาเป็นทีมมา 4 คน” (รอบที่สองไม่ได้เอาพระมาแต่เอาหมอธรรม หมอผีมา เขามากันเป็นทีม 4 คน) (นามสมมติที่ 2 อายุ 47 ปี, 2557)

“เอามาทั้งพระ ทั้งหมอธรรม แต่มาคนละเทื่อ บ่ได้มาเทื่อเดียวเด้มาหลายเทื่ออยู่” (เอามาทั้งพระ ทั้งหมอผี แต่มาคนละครั้ง ไม่ได้มาพร้อมกันนะ มากันหลายครั้งอยู่นะ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ความเชื่อต้องระงับด้วยความเชื่อละครับผมเชื่อจั้งชั้นนั้นหนามยอกต้องเอาหนามบ่ง กะไปหาพระและหมอธรรมมาทำพิธีละครับ” (ความเชื่อต้องระงับด้วยความเชื่อละครับ ผมเชื่ออย่างนั้น หนามยอกต้องเอาหนามบ่ง ก็ได้ไปนิมนต์พระ และหาหมอผีมาทำพิธีละครับ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“หมอเพื่อนก็มาบอกผมว่า ถ้าเอาคาถาผูกไว้มันลือออกไปสับได้ มันลิกินเจ้าของเอง ละก็ลิตายไปพร้อมกันเลย เพื่อนว่าอยู่ได้ บ่เกิน 2 ปี แต่ยาย ท. (นามสมมติ) เพื่อนอยู่ได้บ่ถึงปีกะตาย” (หมอผีแกก็บอกผมไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่า ถ้าเอาคาถาผูกฝีปอบไว้ในตัวเจ้าของมันจะออกไปไหนไม่ได้ มันก็จะหันมากินเจ้าของมันเอง และสุดท้ายก็ตายไปพร้อมกัน แล้วหมอผีก็ยังบอกอีกว่าถ้าทำแบบนี้คนที่ เป็นฝีปอบจะอยู่ได้ไม่เกิน 2 ปี แต่นี่ยาย ท. แกอยู่ได้ไม่ถึงปีก็ตายแล้ว) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“เขาก้พาไปหาอาจารย์ ท. (นามสมมติ) บ้านหลักเหลี่ยม-หนองขอน เตรียมันนั้นเพิ่นกะเก่งเต้เพิ่นเอาเม็ดโคนหัวเขานะ ผมนี่โดนเบ็ดเลยผมฝีปอบนั้น พอเฮ็ดแล้วมันกะคือเก่า กะคนมันได้เป็นหยัง” (เขาก้พาไปหาอาจารย์ ท. บ้านหลักเหลี่ยม หนองขอน เตรียมันนั้น แกเป็นคนเก่ง เป็นคนมีวิชา สามารถเอาเม็ด โคนขูดที่หัวเขากของคนเป็นฝีปอบ แต่ว่าผมบนหัวนะร่วงหมดเลย แต่พอมาทำกับ เรามันก็เหมือนเดิม ก็คนมันไม่ได้เป็นอะไรนี่นา) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ทีแรกไปประโคนชัย ไปหาอาจารย์คำละครับ เพิ่นเป็นผู้มีวิชาอาคม เก่งทางปราบฝีปอบตัว” (ทีแรกก็ไปหาอาจารย์คำที่ประโคนชัยละครับ ท่านเป็นคน ที่มีวิชาอาคม และมีชื่อเสียงทางด้านปราบฝีปอบ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ตามความคิดของไทยบ้านกะคือว่าอยากให้ออกไปก่อน ไปอยู่หม่องอื่น สาก่อนคันออกไปแล้วเรื่องมันเจียบกะแสดงว่าเจ้าเป็นปอบอิหลี คันมันยังบ่เจียบกะแสดงว่าบ่ได้เป็นคือเขาเว้า จังคั้นมา” (ตามความคิดของชาวบ้านก็คือว่าอยากให้ออกไปเสียก่อนไปอยู่ที่อื่นถ้าเรื่องมันเจียบก็แสดงว่าคนที่ถูกกล่าวหานั้นเป็นฝีปอบจริงๆ แต่ถ้ามันไม่เจียบก็แสดงว่าไม่ได้เป็นฝีปอบดังที่กล่าวหาแล้วค่อย กลับมา) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“ตอนนั้นเขาจะว่าเลาเป็นฝีปอบเนาะ ไทยบ้านกะอยากให้เพิ่นหนีไปอยู่หม่องอื่นเพื่อความสบายใจของไทยบ้านพ้อม เขาจะว่าให้เลาไปเลากะไปเองเลย”

(ตอนนั้นแกโดนกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนะชาวบ้านก็อยากให้แกออกไปอยู่ที่อื่น เพื่อให้ชาวบ้านสบายใจเขาก็มาบอกให้แกออกไปแกก็ยอมไปเองนะ) (นามสมมติ ที่ 16 อายุ 70 ปี, 2557)

“มีการไปบอกเล่าตามที่ไต่บ้านเพื่อนเห็นควรกันนั้นละ ตามมติไต่บ้านเขา กะว่าบ่อยากให้แม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ) กลับมาบ้านนี้อีก” (มีการบอกกล่าว ตามที่มติในที่ประชุมของชาวบ้านว่าไม่อยากให้ยาย ท. แยกกลับมาอีก) (นาม สมมติที่ 16 อายุ 70 ปี, 2557)

หนึ่งในเรื่องการแก้ไขปัญหारेื่องผีปอบของสังคมในปัจจุบันนั้น พบว่ามีการพยายาม สอดแทรกและใช้เรื่องกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อป้องกันการกระทำที่รุนแรงต่อกัน และยังมีกร พยายามใช้ระยะเวลาและการไม่รุกราน

“เรื่องนี้เวลาผมประชุมผมก็เน้นอยู่ในเรื่องกฎหมายและกะความเชื่อผมก็ บอกว่าเชื่อได้แต่อย่าไปฝังใจหลายอย่าโรบกวนเพื่อนหลายยาย บ. นั้นถ้ามันจบไป แล้วก็ให้มันแล้วกันไปผมก็บอกจั่งซี่ละ” (เรื่องนี้เวลาผมประชุมก็เน้นอยู่ เหมือนกันในเรื่องกฎหมาย แลก็เรื่องความเชื่อผมก็ได้แนะนำว่าเชื่อได้แต่อย่าฝัง ใจมาก อย่าไปรบกวนแกมากยาย บ. ถ้าเรื่องมันจบไปแล้วก็ให้มันแล้วกันไป) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“หนึ่งเขาบ่ได้ไปสร้างความเดือดร้อนให้ไผสองถือว่าทุกคนมีมติร่วมกัน ประชุมแล้วค่อยเห็ดแล้วเราก็บ่ได้ไปสร้างความเดือดร้อนให้เพื่อนำเขาก็เห็ดอยู่ใน ที่ของเหมาะสมของเขาต่างหาก” (หนึ่งเราไม่ได้ไปสร้างความเดือดร้อนให้ใคร สองถือว่าทุกคนมีมติร่วมกันก่อนแล้วค่อยลงมือทำ แล้วก็สิ่งที่เราก็ก่ไม่ได้ไป สร้างความเดือดร้อนให้แก่ใคร เราก็ก่ทำอยู่ในเขตของความเหมาะสมของเรา ต่างหาก) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“เขาบ่ไปสนใจเรื่องมันก็เสียบไปเองคอกตอนนี้เรื่องมันก็เสียบละเต้พื้นกะ อยู่ดีช่าบายแล้วไปวัดไปวาตามปกติบ่มีอียังกันแล้ว” (เราไม่ไปสนใจเรื่องมันก็

เจียบไปเองหรือทอนนี้เรื่องมันก็เจียบไปแล้วนะ แกก็อยู่สบายแล้วไปวัดไปวา
ได้ตามปกติ ไม่มีอะไรแล้ว) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.30 ความเชื่อมั่นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ โดยแนวทางของสังคม

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	35	9.3
4	มาก	160	42.3
3	น้อย	108	28.6
2	น้อยที่สุด	37	9.8
1	ไม่เห็นด้วย	38	10.1
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.30 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่อง
ผีปอบ โดยแนวทางของสังคมหรือของชาวบ้านเองในระดับมาก จำนวน 160 คิดเป็นร้อยละ 42.3
รองลงมาได้แก่ ระดับน้อย ไม่เห็นด้วย น้อยที่สุด และมากที่สุด จำนวน 108, 38, 37 และ 35
คิดเป็นร้อยละ 28.6, 10.1, 9.8 และ 9.3 ตามลำดับ

4.6.2 การแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบโดยผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ

เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่พยายามอธิบายตัวเองแก่ผู้คน
ในสังคม เพื่อให้สังคมได้เข้าใจว่าตนเองไม่ได้เป็นผีปอบอย่างที่สังคมกล่าวหา ซึ่งอาจจะมีทั้งการ
ทำตามในสิ่งที่สังคมเชื่อถือด้วยแนวทางด้านไสยศาสตร์ และการเข้าไปพูดคุยกับคนในสังคมที่มี
ความเข้าใจว่าตนเองเป็นผีปอบได้มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง บางกรณีอาจจะมีกรเรียกร้องให้
หน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยเหลือเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม ดังคำพูดต่อไปนี้

“แม่ใหญ่จะได้ยังไงไปถามสอดเฮือนเลยบักผู้มันเว้าว่าแม่ใหญ่ยังไงไปใกล้
เฮือนเขาแล้วบัก ร. (นามสมมติ) เลยปวดหัว ไปถามให้มันรู้เรื่องเลยว่ามันเอามา
แต่ในมาเว้า” (ยายเองก็ได้เดินไปถามถึงบ้านคนที่กล่าวหาเลยนะ เรื่องที่ว่าเห็น
ยายเดินไปใกล้บริเวณบ้านของเขา แล้วนาย ร. เลยเกิดปวดหัว เวียนหัว ยายนี้

เดินไปถามให้มันรู้เรื่องเลยว่ามันเอาเรื่องนี้มาจากไหนมาพูด) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ช่วย...ถ้าพวกมันบ่ยอมเลิกกล่าวหาแม่ใหญ่ว่าจะเข้าถึงผู้ว่าเลยละแต่บัดนี้ทางหน่วยงานอำเภอเขาออกมาชวยก่อนพระสงฆ์จะเข้ามาชวยเรื่องมันเลยเงียบๆ ลง” (ถ้าพวกเขาไม่ยอมเลิกกล่าวหาว่าชายเป็นผีปอบนะ คิดว่าจะเอาเรื่องนี้ให้ถึงผู้ว่าเลยละ แต่พอดีหน่วยงานทางอำเภอเขาออกมาชวยเหลือก่อน ทางพระสงฆ์ก็เข้ามาชวยเหลือเรื่องมันเลยเงียบๆ ลงไป) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“หลวงปู่หงษ์เพื่อนมาทำพิธีให้พ่อแต่เพื่อนมาเพื่อนกะสู้โลกว่ามันบ่มีหยัง เพื่อนเลยเอาแม่ใหญ่นี้ไปยู่หน้า เพื่อนให้บวชชีพรหมณ์แล้วกะสั่งไว้ว่าบ่ให้เว้าให้ปากกับไฟ 15 มื้อ 15 คืน” (หลวงปู่หงษ์ท่านก็มาทำพิธีให้พ่อท่านมาทำท่านก็รู้ว่าไม่มีอะไรท่านก็เอาชายนี้อีกกลับไปด้วยไปยู่กับท่านท่านบวชชีพรหมณ์ให้แล้วสั่งห้ามพูดห้ามคุย ตั้ง 15 วัน 15 คืน) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“หลวงปู่บุญนาค ภูกระแต เพื่อนอยู่ใกล้ๆ บ้านเฮานี้ละ เพื่อนกะมาชอดเฮือนเลย เพื่อนกะมานั่งยู่นี้คุยกับญาติโยมพี่น้องทั้งหลายยู่นี้ เพื่อนกะว่า ‘สุดันสูติมาว่าอี ม. เป็นผีปอบ ให้สูย่านบักผู้มันเว้าพุ่นเด้อ’ เพื่อนกะว่าจั่งชั้นเพื่อนว่า ‘ถ้ามีงเป็นผีปอบอีหลี มีงสิบมานั่งคุยกับกูได้จั่งซี้ดอ’ เพื่อนว่าจั่งซี้ละ” (หลวงปู่บุญนาค ภูกระแต อยู่ใกล้ๆ บ้านเรานี้ท่านก็มาถึงบ้านเลย ท่านก็มานั่งยู่ที่นี้ละคุยกับญาติโยมพี่น้อง ท่านพูดว่า ถ้าพวกแกจะมากล่าวหาว่านาง ม. นี้เป็นผีปอบ ก็ให้พวกแกถกถั่วคนที่มันพูดมันกล่าวหาโน้นนะ ท่านก็ว่าอย่างนี้) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“บาคที่นี้ลุง ก. (นามสมมติ) เฮานี้ละ พาแม่ใหญ่ไปหาหลวงปู่คำ บ้านเสาเล่า หลวงปู่เพื่อนกะว่า มันบ่ได้เป็นหยังดอก มันเป็นคนศีลคนธรรม อย่าไปหาเว้าหาว่าให้มันไปทั่วทึบ บักผู้มันว่านั่นละมันสิตายเอาเอง” (คราวนี้ลุง ก. เรานี้ละเป็นคนพาชายไปหาหลวงปู่คำ บ้านเสาเล่า หลวงปู่ท่านก็ว่า “มันไม่ได้เป็น

อะไร มันเป็นคนมีศีลมีธรรม อย่าพากันไปพูดไปกล่าวหาให้มัน คนที่พูดนั้นละ มันจะตายเอง” (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“กะเอาพระมาเฮ็ดฮอดเฮือนเลยเค้พระนะมาเป็นทีมเลย” (ก็เอาพระมา รักษาถึงบ้านเลยนะ พระมาเป็นทีมเลยแหละ) (นามสมมติที่ 2 อายุ 45 ปี, 2557)

“เพื่อนกะเอาพระมาเฮ็ดอยู่เฮือนเพื่อนั้น มาหลายองค์เค้ มาหลายเทื่อ พ้อม” (แกก็ไปนิมนต์พระมาทำพิธีที่บ้านแกเลยนะ พระก็มาหลายรูป และยังมี หลายครั้งด้วย) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“มีแต่พระใหญ่ๆ ตัวมาเฮือนเพื่อนมาทำพิธีอยู่ฮั้น หมอธรรมกะมีมาอยู่” (มีแต่พระผู้ใหญ่ทั้งนั้นนะที่มาทำพิธีที่บ้านแกนะ มาทำพิธีที่นั่น ส่วนหมอผีก็มี มาบ้างเหมือนกัน) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ฉันทไปหาเบ็ดแล้วหมอทางใต้ เขากะว่าบ่ได้เป็นอิหยัง” (ฉันทไปหา มาหมดแล้วทางที่ไหน เขาก็ว่าฉันทบ่ได้เป็นอะไร) (นามสมมติที่ 24 อายุ 63 ปี, 2557)

“เพื่อนไปหาหมอทางอื่นกะไปของเพื่อนเองเพื่อนก็ไม่ให้ไฟไปนำดอกหมู ข่อยกะบ่ฮู้ดอกว่าไปหาหมอทางใต้ ฮู้แต่ว่าเพื่อนไปอยู่” (แกไปหาหมอที่อื่นแกก็ ไปเองนะ แกไม่ให้ใครไปด้วยหรอก พวกฉันทเองก็ไม่ว่าแกไปหาหมอที่ไหน ฮู้ แต่ว่าแกไปหาหมอที่อื่นอยู่) (นามสมมติที่ 7 อายุ 49 ปี, 2557)

“เลาสู้อย่างคักเลยละครับปั่นจักรยานรอบบ้านหมู่ 2-3 เล่าไปเบ็ดเลยเค้ ไปกับผัวเพื่อนนั้นละก็ไปถามว่าไฟเป็นคนเว้าคนว่าไปสืบไปถามมาหมดขอแต่ได้ ยินเพื่อนก็นำไปดำหมด” (แกสู้มากเลยละครับ ปั่นจักรยานรอบบ้าน หมู่ 2-3 นี้แก ไปหมดเลยนะไปกับสามีแกนั่นแหละ แกก็ไปถามว่าใครเป็นคนพูดคนกล่าวหาว่า แกเป็นผีปอบไปสืบมาหมดขอแต่ได้ยินข่าว แกก็จะตามไปดำให้หมดเลย) (นาม สมมติที่ 6 อายุ 54 ปี, 2557)

“ชื่ออาจารย์คำอยู่ที่อำเภอประโคนชัยผมจะบอกว่าถ้าจ้งชั้นกะให้เอารถผมไปเลยมือนั้นไปหลายคนขายบ. (นามสมมติ / ผู้ถูกกล่าวหา) ก็ไปเพิ่มไปพิสูจน์ด้วยตนเองเลย” (ชื่ออาจารย์คำ อยู่ที่อำเภอประโคนชัย ผมก็เลยบอกว่าถ้าอย่างนั้นเอารถผมไปเลย วันนั้นก็ไปกันหลายคนขาย บ. แยกไปเหมือนกัน แยกไปพิสูจน์ด้วยตัวเองเลยวันนั้น) (นามสมมติที่ 6 อายุ 54 ปี, 2557)

“เขาให้เพิ่มหนี้เพิ่มกะหนี เพิ่มบ่สู้หยังเลย ขอมเบิดซุอย่าง” (ชาวบ้านให้แก่ออกไปจากหมู่บ้าน แยกก็ขอมออกไปแต่โดยดี แยกไม่ขอมต่อผู้อะไรเลย ขอมหมดทุกอย่าง) (นามสมมติที่ 12 อายุ 70 ปี, 2557)

“ลูกสาวของยาย ท. (นามสมมติ) ต่างหากที่หาหนายมาแล้วก็เข้าแจ้งความลิดำเนินคดีในข้อหาประจานแม่เขาให้เสื่อมเสียต่อสาธารณะทางชาวบ้านเองก็ยินยอมที่จะชดใช้ค่าเสียหายในตอนนั้นเป็นเงิน 15,000 บาท” (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“นั่นพ่อใหญ่ นั้นกะเสีย 15,000 คือกัน เลากะไปว่าปอบแม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ) นี้ละไปเข้าสิงเพิ่ม เขาก็เลยแจ้งความเรียกค่าเสียหายนำเพิ่มซะ เขาว่าเพิ่มไปหมื่นประมาณแม่เขา” (ตาคนนั้นแยกจ่ายไป 15,000 เหมือนกัน เพราะแยกไปพูดว่าผีปอบยาย ท. นั้นแหละที่ไปเข้าสิงแถมทำร้ายแก เขาก็เลยแจ้งความเรียกค่าเสียหาย เพราะเขาถือว่าแยกไปหมื่นประมาณแม่ของเขา) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“ลูกสาวของยายท. เค็ดะที่หาหนายมาแล้วก็เข้าแจ้งความลิดำเนินคดีในข้อหาประจานบุคคลอื่นให้เสื่อมเสียต่อสาธารณะชนทางไทบ้านกะยินยอมที่ชดใช้ค่าเสียหายในตอนนั้น” (ก็ลูกสาวของยายทองต่างหากที่ไปหาหนายความมาแล้วก็เข้าแจ้งความดำเนินคดีในข้อหาประจานบุคคลอื่นให้เสื่อมเสียต่อสาธารณะชนทางชาวบ้านก็ยินยอมที่จะชดใช้ค่าเสียหายให้ละในตอนนั้น) (นามสมมติที่ 15 อายุ 60 ปี, 2557)

“นาง ม. เพื่อนไปเองของเพื่อนดอก เพื่อนย้ายกลับไปอยู่นำพ่อนำแม่เพื่อนอยู่บ้านอื่น เลากะเห็ดเพื่อความสบายใจของไต่บ้านนี้ละ” (ส่วนนาง ม. (นามสมมติ) ก็มีความสมัครใจที่จะย้ายกลับไปอยู่กับพ่อแม่ของตนที่บ้านอื่นเพื่อความสบายใจของชาวบ้าน) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“เพื่อนย้ายไปอยู่กับพ่อกับแม่เพื่อนตัวบ้านนาอุดม ไกลๆ นี้ละ เพื่อความปลอดภัยตัวเอง เพื่อนกะย่านถึกคือแม่ใหญ่ ท. (นามสมมติ)” (นาง ม. แยกย้ายกลับไปอยู่กับพ่อกับแม่แคะที่บ้านนาอุดม หมู่บ้านไกลๆ นี้ละแก้ทำเพื่อความปลอดภัยของแคะเองเหมือนกัน เพราะแคะกลัวชาวบ้านทำกับแคะเหมือนที่ทำกับยาย ท.) (นามสมมติที่ 14 อายุ 45 ปี, 2557)

“กะมีแต่พิสูจน์ตามเชื่อนี้ละผมก็ไปหาพระที่เขาว่าดังๆ คนศรัทธาหลายเพิ่นก็ว่าผมบ่ได้เป็นหยัง” (ก็มีการพิสูจน์ตามความเชื่อละครับ ผมก็ไปหาพระที่เขาว่าดังๆ คนศรัทธามากๆ พระท่านก็บอกกว่าผมไม่ได้เป็นอะไร) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“พอผมได้ยินเขาว่าจ้งชั้นผมก็นำถึงที่เลยผมไปถามว่าไต่เป็นคนเว้าว่าเห็นผมลงมาโผล่หน้าเบ็งคนที่ถึกผิเข้าอยู่บ้านเขาแล้วไต่เห็นผมจจรดลงมาแน่ แต่ก็มีผู้ได้ว่าเจ้าของเห็นจักคนเด้ละครับ” (พอผมได้ยินข่าวอย่างนั้นผมก็ตามไปถึงที่เลยละครับ ผมไปถามว่าใครเป็นคนพูดว่าเห็นผมเข้าโผล่หน้าเข้าไปดูคนที่ถูกฝิ่บอบเข้าสิง แล้วใครเห็นผมจจรดแล้วลงมาบ้าง สุดท้ายก็ไม่มีใครบอกว่าตัวเองเห็นสักคน) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

“หลังจากนั้นผมก็ไปแจ้งความกับผู้ใหญ่บ้านไว้เป็นหลักฐานว่าคนๆ นี้ได้กล่าวหาผมในทางที่บ่ดีหากมีเหตุต่อไปผมสิแจ้งความกับตำรวจเลย” (หลังจากนั้นผมก็ได้ไปแจ้งความไว้กับผู้ใหญ่บ้านเพื่อเป็นหลักฐานว่านายคนนี้ได้กล่าวหาผมในทางที่เสื่อมเสียหากมีครั้งต่อไปผมจะแจ้งดำเนินคดีตามกฎหมายเลย) (นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.31 แนวทางการแก้ไขปัญหารื่องผีปอบ โดยแนวทางของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	37	9.8
4	มาก	119	31.5
3	น้อย	100	26.5
2	น้อยที่สุด	17	18.8
1	ไม่เห็นด้วย	51	13.5
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.31 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหารื่องผีปอบ โดยแนวทางของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบในระดับมาก จำนวน 119 คิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมาได้แก่ ระดับน้อย ไม่เห็นด้วย มากที่สุด และน้อยที่สุด จำนวน 100, 51, 37 และ 17 คิดเป็นร้อยละ 26.5, 18.8, 13.5 และ 9.8 ตามลำดับ

4.6.3 การแก้ไขปัญหารื่องผีปอบโดยหน่วยงานราชการ

เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหของหน่วยงานราชการที่เข้ามาช่วยเหลือสังคมในการแก้ไขปัญหารื่องผีปอบ ซึ่งหน่วยงานราชการที่เข้ามานั้นอาจจะมีหลายหน่วยงานและแต่ละหน่วยงานก็จะเข้ามาอธิบายให้คนในสังคมมีความรู้และความเข้าใจตามองค์ความรู้ของหน่วยงานของตนเองที่รับผิดชอบ เช่น หน่วยงานปกครองอำเภอ หน่วยงานวัฒนธรรมอำเภอ หน่วยงานด้านสาธารณสุข โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหารื่องผีปอบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังคำพูดต่อไปนี้

“นายอำเภอเพิ่นกะว่าเพิ่นบ่เชื่อดอกว่าสิมีคนเป็นปอบพระเพิ่นก็บอกแล้วว่า “ถ้าเป็นปอบกะคือสิเป็นผู้อื่นแต่คนผู้นี้บ่ได้หยังเป็นเพิ่นเป็นคนดีๆปกตินี้ละ” (นายอำเภอท่านก็บอกว่าท่านเองก็ไม่เชื่อหรือกว่าจะมีคนเป็นผีปอบ พระท่านก็บอกแล้วว่าถ้ามีคนเป็นผีปอบจริงก็คงเป็นคนอื่น แต่คนๆ นี้ไม่ได้เป็นอะไรแก่ก็เป็นคนดีๆ ปกติ) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“มีทางอำเภอออกมาเขาก็ออกมาถามหาว่า “ไผเป็นคนสู้คนเห็นว่ามีผีปอบมันเป็นจิ้งใต้จิ้งใต้มากล่าวหาว่าแม่ใหญ่ ม. (ผู้ถูกกล่าวหา) เป็นผีปอบ” (ทางอำเภอเขาก็ออกมา เขาออกมาถามว่าใครเป็นคนที่รู้เห็นเรื่องราวผีปอบ เป็นอะไรกันถึงได้มากล่าวหาว่าชาย ม. เป็นผีปอบ) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ตั้งแต่ก็มีช่องไอทีวีมาทำข่าวออกโทรทัศน์นำ เขามาทำข่าวหลังจากนั้น สี่ห้ามือเขาก็พาไปออกรายการที่วีโออยู่กรุงเทพฯ” (สมัยก่อนมีช่อง ไอทีวี มาทำข่าวออกรายการโทรทัศน์ด้วย เขาออกมาทำข่าว หลังจากนั้นสี่ห้าวันเขาก็พาไปออกรายการที่วีโออยู่กรุงเทพฯ) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“เจ้านายทางอำเภอเพิ่นก็บอกว่ามันเป็นเรื่องเสียหายเขาจะเข้ามาถามว่าไผเป็นคนรู้เห็นในเรื่องผีปอบสุดท้ายแล้วบ่มีใครรู้เห็นจักคน” (ผู้ใหญ่ทางอำเภอ ท่านก็ออกมาบอกว่าการกล่าวหาแบบนี้มันเป็นเรื่องเสียหาย ท่านก็ออกถามดูว่ามีใครเป็นคนรู้เห็นเรื่องราวผีปอบนี้ สุดท้ายก็ไม่มีใครบอกว่าตัวเองรู้สักคน) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ทางอำเภอเขาก็บอกว่าไผอินมาหลายปีแล้วเป็นจิ้งใต้คือจ้องอยากไปเว้ากล่าวหาแม่ใหญ่ ม. (ชื่อผู้ถูกกล่าวหา) ปานนั้นเขาก็มาถามว่ามีเรื่องจิตใจอิยังกันอยู่บ่” แม่ใหญ่ก็บอกว่า “มีอยู่ที่จิตใจกัน” ก็เลยเว้าให้เพิ่นฟัง” (ทางอำเภอเขาก็ออกมา เขาบอกว่าไผอินมานานหลายปีแล้ว ทำไมถึงชอบไปกล่าวหาว่าชาย ม. เป็นผีปอบขนาดนั้น เขาก็มาถามว่ามีเรื่องจิตใจทะเลาะกันหรือเปล่า ชายเองก็บอกว่ามันก็มีอยู่เรื่องที่จิตใจกันก็เลยได้เล่าให้เขาฟัง) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ตำรวจเขาจะบอกว่ามาคุ้มครองแม่ใหญ่นี้ละพวกตำรวจเขาู้จักพฤติกรรมพวกนั้นเขาบอกว่าพวกนั้นมันมีพฤติกรรมข่มขู่” (ตำรวจเขาก็ออกมาเขาบอกว่ามาคุ้มครองขายนี่แหละ เพราะตำรวจเขาู้จักพฤติกรรมของพวกนั้นดีว่ามีการข่มขู่) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“หมอบได้มาแต่แม่ใหญ่ออกไปหาเขาเองไปตรวจร่างกายโรงพยาบาลรวมแพทย์สารคามพุ้นแล้วก็เอาเอกสารมายืนยันเขา” (หมอบไม่ได้มา แต่ย้ายออกไปหาหมอบเอง ไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลรวมแพทย์มหาสารคามโน้นแล้วเอาเอกสารมายืนยันเขา) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ออกมาทางอำเภอก็ออกมาปลัดอำเภอมาปลัดเทศบาลก็มาผู้กำกับก็มานักข่าวไอทีวีก็มา” (นามสมมติที่ 2 อายุ 47 ปี, 2557)

“ตอนเรื่องมันร้อนๆ ตำรวจต้องมาเฝ้าเรือนำหมู่มือเลยเค้” (ตอนที่เรื่องมันร้อนๆ ตำรวจนี่ออกมานอนเฝ้าบ้านด้วยทุกวันเลยนะ) (นามสมมติที่ 2 อายุ 47 ปี, 2557)

“จนได้ตำรวจมานอนเฝ้าเรือนเลที่ตั้งหลายมือ ตอนที่เป็นเรื่องเป็นราวกันนั้น โย้มันรุนแรงกัอีกี้หืดเค็เด็ยวนี้” (ถึงขั้นเอาตำรวจมานอนเฝ้าบ้านแกตั้งหลายวันนะในตอนที่เป็นเรื่องเป็นราวกันอยู่ตอนนั้น โห..เรื่องนี้มันรุนแรงจริงๆ นะ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“นายอำเภอเพิ่นกะว่าเรื่องความเชื่อนี้มันห้ามกันบ่ได้มันจะห้ามกันจั่งได้กะคนมันเชื่อเบ็ดบ้านแม่นบ่แต่ว่าความเชื่อมันกะห้ามกันบ่ได้แต่อย่าไปสร้างความคิดรื้อนให้แก่ผู้อื่นหรือครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง” (นายอำเภอท่านก็บอกเรื่องของความเชื่อมันห้ามกันบ่ได้ มันจะห้ามได้อย่างไรก็คนมันเชื่อกันทั้งหมู่บ้านไซ้มัย แต่ทว่าความเชื่อแม้มันจะห้ามกันบ่ได้แต่ก็ไม่ควรไปสร้างความคิดรื้อนให้แก่ผู้อื่น หรือครอบครัวใดครอบครัวอื่น) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ทางอำเภอเพิ่นกะออกมาแนะนำด้านกฎหมายคือด้านความเชื่อด้านไสยศาสตร์ก็อย่าเอาไปทำพิธีในอาณาบริเวณบ้านของเพิ่นให้เฮ็ดอยู่ในกรอบของคณะกรรมการหมู่บ้านพานั้นกะทำได้อย่างเฮสติไปหว่านข้าวสารหรืออิหยังในบ้านเขาจะบ่ได้เด็มันผิดกฎหมายเด็เพิ่นก็แนะนำด้านกฎหมายนี้ละ” (หน่วยงานทางอำเภอที่ออกมาแนะนำในด้านของกฎหมาย คือในด้านความเชื่อในด้านไสย

ศาสตราจารย์เข้าไปทำในเขตบ้านของแคะ ให้ทำอยู่ในขอบเขตของกรรมกร หมู่บ้านพาทำอย่างนั้นก็สามารถทำได้ ว่าจะไปหว่านข้าวสาร หรือทำอย่างอื่น ในบ้านของแคะก็ไม่ได้นะมันผิดกฎหมายด้วย ท่านก็ออกมาแนะนำทางด้านกฎหมายให้ฟังทางนายอำเภอ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ในส่วนของโรงพยาบาลเขาก็มีการแยกเป็นกรณีคนป่วยคือคนป่วยทั้ง 9 คนที่ถือผีปอบเข้าเพิ่นกะว่าให้ไปหาผม (ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกล่าว) ผมสืบทอดคำใช้จ่ายอียังทั้งสิ้น ผอ. เพิ่นก็บอกจั่งซี้ถือว่าเป็นกรณีพิเศษผมก็พาไป” (ในส่วนของโรงพยาบาลเขาก็มีการแยกประเภทของคนป่วยเป็นกรณีพิเศษทั้ง 9 คนที่บอกว่าถูกผีปอบเข้าสิง ท่าน ผอ. โรงพยาบาลท่านก็บอกว่าให้ไปหาผมเลย ผมจะไม่คิดค่าบริการใดๆ ทั้งสิ้น ผอ. ท่านก็บอกอย่างนี้) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“จนรัฐมนตรีสาธารณสุขออกมาผมก็เว้าใส่หน้าเลยว่า ผอ. โรงพยาบาล ไม่พินชงให้ลูกบ้านผมสบายใจ” (จนรัฐมนตรีสาธารณสุขออกมา ผมก็เลยพูดต่อหน้าท่านรัฐมนตรีเลยว่าผมไม่ค่อยพอใจ ผอ. โรงพยาบาล เพราะว่าท่านไม่พินชงให้ลูกบ้านผมสบายใจเลย) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“วัฒนธรรมอำเภอเขาก็ออกมาอธิบายเรื่องความเชื่อนี้ล่ะครับว่าบ่อยากให้ไปยึดติดกับความเชื่อหลายเกิน ไปถ้าสิเว้าว่าเป็นผีปอบมันก็บ่ได้เป็นกันจักคนดอก” (วัฒนธรรมอำเภอเขาก็ออกมาอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อนี้ล่ะครับว่าบ่อยากให้ไปยึดติดกับความเชื่อมากเกินไปถ้าจะพูดว่าการเป็นผีปอบมันก็ไม่ได้เป็นกันสักคนหรือกะผีปอบนั้น) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ผู้พิพากษาเองยามเพิ่นเว้าต่อหน้าพี่น้องไทบ้านนี้เพิ่นกะบอกว่ามันบ่มีดอกพี่น้องมันไม่มีดอกผู้ใหญ่เรื่องผีปอบอียังนั้นนะ” (ผู้พิพากษาเองเวลาท่านพูดต่อหน้าพี่น้องชาวบ้าน ท่านก็บอกว่ามันไม่มีหรือพี่น้อง มันไม่มีหรือผู้ใหญ่ เรื่องผีปอบอะไรนั้น) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ส่วนเจ้าคณะอำเภอเพ็ญก็มาสอนเรื่องความเชื่อ และเรื่องศาสนา การรักษาศีลเพื่อป้องกันพวกผีปอบมารบกวน” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“มีแต่หมอทางโรงพยาบาลที่เขามาเจาะเอาเลือดขาย ท.(นามสมมติ) ไปตรวจเพราะทีมของหมอเขาบ่เชื่อเรื่องนี้” (มีหมอทางโรงพยาบาลออกมาเจาะเอาเลือดนาง ท. (ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ) ไปตรวจ เพราะหมอเขาไม่มีความเชื่อในเรื่องพวกนี้ (เรื่องผีปอบ)) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“ตำรวจจะออกมานี่ละมาตอนท้ายๆ มาเจรจากันเขาสีเรียกค่าเสียหายนี่ละครับ” (ตำรวจก็เข้ามา แต่มาตอนท้ายๆ มาเจรจากันตอนที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายกันนี่ละครับ) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“ปมีจักเทื่อหน่วยงานราชการ มีแต่ไทบ้านเฮ็ดกันเอง” (ไม่มีเลยนะหน่วยงานราชการ เห็นมีแต่ชาวบ้านจัดการกันเอง) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“ก็เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอสาขารมยุดิมา มาเคลียร์ ไทบ้านเขาก็บ่ฟังแล้ว เหตุการณ์มันรุนแรงไปหลายแล้ว” (เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอของฝ่ายธรรมยุติออกมาเคลียร์ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ แต่ชาวบ้านก็ไม่ฟังแล้ว เพราะเหตุการณ์มันรุนแรงไปมากแล้ว) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.32 แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ โดยแนวทางของหน่วยงานราชการ

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	74	19.6
4	มาก	119	31.5
3	น้อย	56	14.8
2	น้อยที่สุด	82	27.7
1	ไม่เห็นด้วย	47	12.4
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.32 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องฝิ่ปอบ โดยแนวทางของหน่วยงานราชการในระดับมาก จำนวน 119 คิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมาได้แก่ ระดับน้อยที่สุด มากที่สุด น้อย และไม่เห็นด้วย จำนวน 82, 74, 56 และ 47 คิดเป็นร้อยละ 27.7, 19.6, 14.8 และ 12.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.33 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องฝิ่ปอบ

รายการ	ความเชื่อมั่น (378)	ร้อยละ (378 = 100%)
1. แนวทางการแก้ไขปัญหาของสังคม	195	51.59
2. แนวทางการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานราชการ	193	51.06
3. แนวทางการแก้ไขปัญหาของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่ปอบ	156	41.27

จากตารางที่ 4.33 พบว่าค่าผลรวมของความเชื่อมั่นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาในระดับมากและมากที่สุด ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความเชื่อมั่นมากที่สุดต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาของสังคม จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 51.59 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด รองลงมาได้แก่แนวทางการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานราชการ และแนวทางการแก้ไขปัญหาของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่ปอบ จำนวน 193 และ 156 คิดเป็นร้อยละ 51.06 และ 41.27 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ตามลำดับ

4.7 แนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นฝิ่ปอบ

เป็นแนวทางที่ชาวบ้านคิดว่าจะสามารถป้องกันไม่ให้คนในสังคมเกิดการกล่าวหาบุคคลอื่นในสังคมว่าเป็นฝิ่ปอบได้ เพราะการเกิดเหตุการณ์ฝิ่ปอบในสังคมใดก็ย่อมสร้างความวุ่นวายให้เกิดขึ้นแก่สังคมนั้นอย่างมากมาย ยิ่งไปกว่านั้นหากสังคมใดเกิดมีการกล่าวหาบุคคลในสังคมว่าเป็นฝิ่ปอบด้วยยิ่งจะทำให้เกิดความวุ่นวายและความแตกแยกของคนในสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากงานวิจัยพบว่าบุคคลที่มีโอกาสชี้แนะให้ชาวบ้านเกิดความสงสัย หรือรู้ว่าใครเป็นฝิ่ปอบได้นั้นคือ หมอธรรม (หมอผี) ตามตารางที่ 4.34

ตารางที่ 4.34 บุคคลชี้นำให้รู้ถึงการที่มีคนเป็นผีปอบ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้มีบทบาทสำคัญในการชี้นำให้บุคคลอื่นว่าเป็นผีปอบ		
หมอธรรม (หมอผี)	156	41.3
ผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ	81	21.4
ผู้นำชุมชน	66	17.5
ชาวบ้าน	46	12.2
ญาติพี่น้องผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ	27	7.1
พระสงฆ์	2	0.5
	378	100.0

จากตารางที่ 4.34 พบว่าชาวบ้านเชื่อว่าคนที่มิบทบาทในการชี้นำชาวบ้านให้รับรู้ถึงการเป็นผีปอบของบุคคลได้นั้นคือ หมอธรรม หรือหมอผี จำนวน 156 คิดเป็นร้อยละ 41.3 รองลงมาได้แก่ ตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเอง ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ญาติพี่น้องผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และพระสงฆ์ จำนวน 81, 66, 46, และ 2 คิดเป็นร้อยละ 21.4, 17.5, 12.2, 7.1 และ 0.5 ตามลำดับ

ดังนั้นในแนวทางการป้องกันการกล่าวหาว่าบุคคลว่าเป็นผีปอบนั้นจึงต้องควบคุมไปที่ตัวบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทั้งหมด ซึ่งพบว่ามีอยู่ 4 แนวทางด้วยกัน คือ 1) ผู้เข้ามาทำพิธีไม่ควรชี้นำให้ชาวบ้านสงสัยว่าใครเป็นผีปอบ 2) ผู้นำชุมชนหรือบุคคลที่ชาวบ้านนับถือควรจะไปพูดคุยเจรจากับผู้เข้ามาทำพิธีว่าไม่ควรไปกล่าวหาว่าใครเป็นผีปอบ 3) หน่วยงานราชการควรเข้าชี้แจงให้ชาวบ้านผ่อนคลายในเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้น และ 4) ชาวบ้านเองควรลดความเชื่อและปรับทัศนคติในเรื่องผีปอบลง ซึ่งจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

4.7.1 ผู้เข้ามาทำพิธีกรรมไม่ควรชี้นำ

เป็นแนวทางที่มุ่งไปที่ตัวผู้เข้ามาทำพิธีกรรมไล่ผีปอบนั้นคือ พระสงฆ์ และหมอธรรม (หมอผี) ที่ควรจะมีจิตสำนึกในการไม่ไปสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคมแห่งนั้นเพิ่มขึ้น ด้วยการไปชี้นำให้ชาวบ้านเกิดความสงสัยเคลือบแคลงใจต่อบุคคลในสังคมด้วยกันว่าใครเป็นผีปอบ เพราะเมื่อมีคนถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบแล้วจะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายมากยิ่งขึ้น ดังคำพูดต่อไปนี้

“พระเพิ่นกะว่าฝิปอบบ่มีเจ้าของ มันเป็นฝิปอบเร่ร้อน” (พระท่านก็ได้บอกกว่าฝิปอบเหล่านี้เป็นฝิปอบไม่มีเจ้าของ เป็นฝิปอบเร่ร้อน) (นามสมมติที่ 19 อายุ 52 ปี, 2557)

“เจ้าของมันตายไปโค่นแล้ว มันเลยเป็นฝิปอบเร่ร้อน บ่มีเจ้าของ” (เจ้าของฝิปอบมันตายไปนานแล้วมันเลยกลายเป็นฝิปอบเร่ร้อนไม่มีเจ้าของหรือ) (นามสมมติที่ 19 อายุ 52 ปี, 2557)

“พระเพิ่นบอกมันบ่มีเจ้าของ ลิมิจังได้เจ้าของมันตายพอแสง” (พระท่านก็บอกกว่าฝิปอบมันไม่มีเจ้าของ จะมีใ้ได้อย่างไรก็เจ้าของมันตายไปแล้ว) (นามสมมติที่ 20 อายุ 57 ปี, 2557)

“ต้องเป็นผู้ทำพิธีละครับ ที่ลิแกใจเรื่องนี้ได้ ต้องบ่ไปซึบอกว่าไฟเป็นฝิปอบ เพราะว่าสังคมสิ่วนวายกว่าเก่า” (ต้องเป็นผู้ทำพิธีละครับที่จะสามารถแกใจปัญหาเรื่องนี้ได้ ก็คือต้องไม่ไปซึหรือเจาะจงว่าบุคคลใดเป็นฝิปอบเพราะว่าจะทำให้สังคม่วนวายกว่าเดิม) (นามสมมติที่ 21 อายุ 48 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.35 แนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นฝิปอบ โดยผู้เข้ามาทำพิธีกรรมไม่ควรชี้หน้าให้ชาวบ้านสงสัยว่าใครเป็นฝิปอบ

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	123	32.5
4	มาก	151	39.9
3	น้อย	40	10.6
2	น้อยที่สุด	31	5.2
1	แก้ไขไม่ได้	33	8.7
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.35 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่คิดว่าการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้กลายเป็นฝิปอบโดยการที่ผู้เข้ามาทำพิธีไม่ควรชี้หน้าให้ชาวบ้านเกิดความสงสัยว่ามีคนในสังคมเป็น

ผีปอบนั้นอยู่ในระดับมาก จำนวน 151 คิดเป็นร้อยละ 39.9 รองลงมาได้แก่ ระดับมากที่สุด น้อย แก้ไขไม่ได้ และ น้อยที่สุด จำนวน 123, 40, 33 และ 31 คิดเป็นร้อยละ 32.2, 10.6, 8.7 และ 8.2 ตามลำดับ

4.7.2 ผู้นำชุมชนควรเข้าไปบอกกล่าวแก่ผู้มาทำพิธีกรรม

เป็นแนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้กลายเป็นผีปอบด้วยการเน้นย้ำไปที่ตัวบุคคล ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือในสังคมแห่งนั้นเข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้ที่จะเข้ามาทำ พิธีกรรมขับไล่ผีปอบในสังคมขณะนั้นว่าไม่ควรที่จะไปชี้หน้าหรือกล่าวหาบุคคลใดในสังคมว่าเป็น ผีปอบซึ่งอาจจะเป็นชนวนก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมตามมา ดังคำพูดต่อไปนี้

“ผมว่าควรสิแม่ผู้นำชุมชนพุ่งตัวไปเว้ากับผู้มาทำพิธีนั้น ว่าบ่ควรไปเว้า ว่าไฟเป็นปอบบ่ชั้นมันบ่แล้วเด้อ” (ผมคิดว่าควรจะเป็นผู้นำชุมชนนะที่ควรจะไป เข้าไปพูดคุยกับคนที่เข้ามาทำพิธี ว่าไม่ควรไปกล่าวหาว่าใครเป็นผีปอบ ไม่อย่างนั้น เรื่องมันไม่จบนะ) (นามสมมติที่ 22 อายุ 47 ปี, 2557)

“คนที่ไต่บ้านนับถือละครับที่จะมาเว้ากับไต่บ้านละครคนมาทำพิธี เพื่อบ่ ให้เรื่องมันบานปลายไป ผมคิดว่าแนวนี้” (ก็คนที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ละครับที่จะเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้าน และคนที่เข้ามาทำพิธีเพื่อไม่ให้เรื่องมันบาน ปลาย) (นามสมมติที่ 21 อายุ 48 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.36 แนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ โดยผู้นำชุมชนควรเข้ามาทำ พิธีกรรมถึงการไม่ควรชี้หน้าให้ชาวบ้านสงสัยว่าใครเป็นผีปอบ

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	74	16.6
4	มาก	150	39.7
3	น้อย	57	15.1
2	น้อยที่สุด	50	13.2
1	แก้ไขไม่ได้	47	12.4
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.36 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่คิดว่าการป้องกันการรกล่าวหาบุคคลให้กลายเป็นผีปอบโดยการที่ผู้นำชุมชน หรือบุคคลที่สังคมให้ความเคารพนับถือควรเข้าไปพูดคุยเจรจากับบุคคลที่เข้ามาทำพิธีกรรมถึงการไม่ควรไปชี้หน้าหรือกล่าวหาว่าใครเป็นผีปอบนั้นอยู่ในระดับมาก จำนวน 150 คิดเป็นร้อยละ 39.7 รองลงมาได้แก่ ระดับมากที่สุด น้อย น้อยที่สุดในระดับมาก จำนวน 74, 57, 50 และ 47 คิดเป็นร้อยละ 16.6, 15.1, 13.2 และ 12.4 ตามลำดับ

4.7.3 หน่วยงานราชการควรเข้ามาแนะนำคนในสังคม

เป็นแนวทางการป้องกันการรกล่าวหาบุคคลให้กลายเป็นผีปอบโดยอาศัยหน่วยงานราชการต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ให้เข้ามาช่วยเหลือสังคมโดยการแนะนำให้ความรู้แก่คนในสังคมด้วยความรู้สมัยใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านเกิดไม่ไปยึดติดกับความเชื่อเรื่องผีปอบ และคนเป็นผีปอบให้มากที่สุด และโน้มน้าวจิตใจชาวบ้านให้ผ่อนคลายต่อเหตุการณ์ความวุ่นวายในเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นลงไป ดังคำพูดต่อไปนี้

“ควรแนะนำให้ชาวบ้านมีความรู้ในเรื่องวิชาการหลายกว่านี้ ให้หน่วยงานราชการช่วยเหลือด้วย” (ควรจะแนะนำความรู้ด้านวิชาการให้ชาวบ้านมากขึ้น ให้หน่วยงานราชการออกมาช่วยเหลือด้วย) (นามสมมติที่ 22 อายุ 47 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.37 แนวทางการป้องกันการรกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ โดยให้หน่วยงานราชการเข้ามาให้ความรู้กับคนในสังคม

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	81	21.4
4	มาก	107	28.3
3	น้อย	85	22.5
2	น้อยที่สุด	78	20.6
1	แก้ไขไม่ได้	27	7.1
รวม		378	100.0

ตารางที่ 4.38 (ต่อ)

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	น้อย	97	25.7
2	น้อยที่สุด	95	25.1
1	แก้ไขไม่ได้	77	20.4
รวม		378	100

จากตารางที่ 4.38 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่คิดว่าการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้กลายเป็นผีปอบโดยให้ชาวบ้านต้องลดความเชื่อและทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องผีปอบในระดับน้อย จำนวน 97 คิดเป็นร้อยละ 25.7 รองลงมาได้แก่ ระดับน้อยที่สุด แก้ไขไม่ได้ มาก และมากที่สุด จำนวน 95, 77, 70 และ 39 คิดเป็นร้อยละ 25.1, 20.4, 18.5 และ 10.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.39 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อแนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ

รายการ	ความเชื่อมั่น (378)	ร้อยละ (378 = 100%)
1. ผู้ทำพิธีกรรมไม่ควรชี้หน้าให้ชาวบ้านเกิดความสงสัย	274	72.49
2. ผู้นำชุมชนควรเข้าไปพูดคุยกับผู้ที่เข้ามาทำพิธีก่อน	224	59.26
3. หน่วยงานราชการควรเข้าให้ความรู้แก่ชาวบ้าน	188	49.74
4. ชาวบ้านควรไม่ควรยึดติดกับความเชื่อในเรื่องของ ผีปอบมาก	109	28.84

จากตารางที่ 4.39 พบว่าผลรวมค่าความเชื่อมั่นต่อแนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบในระดับมากและมากที่สุดนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความเชื่อมั่นต่อแนวทางที่ผู้ทำพิธีกรรมไม่ควรชี้หน้าให้ชาวบ้านเกิดความสงสัยว่าใครเป็นผีปอบ จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 72.49 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การที่ผู้นำชุมชนควรเข้าไปพูดคุยกับผู้ที่เข้ามาทำพิธีก่อนเพื่อสร้างความเข้าใจและไม่ไปชี้หน้าให้ชาวบ้านเกิดความสงสัยว่าใครเป็นผีปอบ การที่ให้หน่วยงานราชการควรเข้าให้ความรู้แก่ชาวบ้านเพื่อผ่อนคลายเรื่องผีปอบ และชาวบ้านควรไม่ควร

ยึดติดกับความเชื่อในเรื่องของผีปอบมากเกินไป จำนวน 224, 188 และ 109 คน คิดเป็นร้อยละ 59.26, 49.74 และ 28.84 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ

4.8 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบ

เหตุการณ์เรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเมื่อทำการศึกษาอย่างละเอียดซึ่งพบว่าเหตุการณ์เรื่องผีปอบได้สร้างความเสียหายแก่สังคมมากมาย ทั้งที่อิงจากความเชื่อของชาวบ้าน เช่น เปิดไถ่ล้มตาย คนเสียชีวิต เพราะเชื่อว่าเป็นฝีมือของผีปอบทำร้าย และข้อมูลเชิงประจักษ์ที่พบเห็นได้ทั่วไป เช่น คนในสังคมเกิดความเดือดร้อนไม่กล้าออกไปทำมาหากินเพราะความหวาดกลัว คนในสังคมเกิดความแตกแยก ชาวบ้านต้องสูญเสียเงินทองไปกับการแก้ไขปัญหาและการถูกสังคมใหญ่เบียดขับให้เป็นคนชายขอบ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกิดจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบเพียงอย่างเดียว ซึ่งพบว่ามียู่ 3 ด้านด้วยกัน คือ 1) ผลกระทบที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม 2) ผลกระทบที่มีผลต่อทรัพย์สิน และรายได้ของครัวเรือน และ 3) ผลกระทบที่มีต่อชีวิตและร่างกาย ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

4.8.1 ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

เป็นผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ผีปอบที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งผลของการมีผีปอบในสังคมทำให้ชาวบ้านต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่เพื่อรับมือกับสภาพเหตุการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้น อีกทั้งการปรับเปลี่ยนวิถีแนวทางการดำเนินชีวิตนั้นยังก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมามากมายแก่ชาวบ้านซึ่งจะต้องแบกรับผลกระทบนั้นจนกว่าเรื่องผีปอบจะถูกจัดการแก้ไขให้หมดสิ้นไปจากสังคม อนึ่งชาวบ้านในสังคมที่มีผีปอบเองก็就会被สังคมใหญ่มองว่าเป็นว่าเป็นความแตกต่างไปจากสังคมปกติ และพยายามเบียดขับบุคคลในหมู่บ้านเหล่านี้ให้ตกไปอยู่ชายขอบของสังคมใหญ่ไปเพราะความเกลียด และกลัวผีปอบที่อาละวาดอยู่ในสังคมแห่งนี้ ดังคำพูดต่อไปนี้

“แต่ก็กะย่านละเนาะบ่กล้าเว้ากับเพื่อนดอกแม่ใหญ่ ม. นั้น” (เมื่อก็กลัวนะ ลี ไม่กล้าพูดคุยกับแกหรือยาย ม. นะ) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“ช่วย..กลางค้ำกลางคืนในตอนนั้นบ่ออกไปเลยละ คนไปได้กับได้เขียดนี้ เจียบปานหยั่ง” (ตอนกลางคืนอย่างนี้ไม่กล้าออกไปไหนเลยละ คนที่เขาไปหากิน

ตอนกลางคืนจับกบ จับเขียด อย่างนี้เงียบหมด) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“ไปไฮ้ไปนาคะคิดข่านอยู่ยามไปผู้เดียวจั่งจี้” (เวลาไปไร่ไปนาก็นี้กถลัว อยู่ณะถ้าไปคนเดียวอย่างนี้) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“บ่อยากเข้าไปฮอดบ้านทำเยียมพูนละช่วงนั้น” (ตอนนั้นแทบจะไม่อยาก เขาไปบ้านทำเยียมเลยละ) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“ยามไปไสมาไสคันเห็นรถเฟิ่นจีผ่านมา ต้องหลบก่อนแต่ก็ เข้าไปลี้ใน ป่าอ้อยให้เฟิ่นผ่านไปก่อนแล้วจั่งค่อยออกมา” (เวลาไปไหนมาไหนถ้าเห็นรถแก จับผ่านมาต้องหลบก่อนนะแต่ก่อน รอให้แกผ่านไปแล้วค่อยออกมา) (นาม สมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“มีคนต่างจังหวัดมาเล่าให้ฟังเขาสิมานอนอยู่วัดวัด สีนอนศาลากะยัง นอนบ่ได้ เพราะว่าเขาเห็นหมาดำตาแดงเขาย่าน” (มีคนต่างจังหวัดเขามาเล่าให้ฟัง ว่าเขาจะมาขออาศัยนอนวัด นอนบนศาลาก็ยังนอนไม่ได้ เพราะว่าเขาเห็นหมาดำ ตาแดงเขากลัว) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“แม้แต่พระกะยังถึกเล่นเนาะ จนว่าได้ย้ายกุฎีเข้าหากัน แต่กะบ่แม่นกุฎี ใหญ่ดอก คือเฟิ่นเฮ็ดกะต้อบน้อยๆ ไร่ไถลๆ กัน พอตอนเรื่องมันหนักขึ้นๆ กะ ได้ไปยกกุฎีมารวมกันอยู่ติละบาดนี้ ได้เอามาตั้งอยู่ไถลๆ กับกุฎีพระครูนั้น” (แม้แต่พระก็ยังโดนเลยยังได้ย้ายกุฎีเข้าอยู่รวมกันแต่ก็บ่แม่นกุฎีดอกคือเฟิ่นเฮ็ด เป็นกะต้อบน้อยๆ ไร่ไถลๆ พูนละเอาไปเอามันอาละวาดหนักขึ้นๆ ก็ได้ให้คน ไปยกมารวมๆ ตั้งไว้ไถลๆ กุฎีพระครูนี้ละ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“พวกวัยรุ่นนี้บ่มีดอก ตอนนั้นสิมาอย่างในเวลากลางค้ำกลางคืน” (พวก วัยรุ่นอย่างนี้ไม่มีหรอกที่จะมาเดินตอนกลางค้ำกลางคืน) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“เขาจะเว้ากันอยู่ว่า ‘บ่แม่นมันจี่คอมึงมาแล้วบ่ฝีบอบนั้น’ อย่างเห็นหน้าผมเขาก็ยังฮู้เลย เขายังเว้าว่า ‘เฮ้า นี่มันผู้ใหญ่หมู่บ้านฝีบอบตัวนี้’” (เขาก็พูดคุยกันอยู่ว่า ไม่ใช่มันจี่คอมึงมาแล้วหรือฝีบอบ อย่างที่เขาเห็นหน้าผมเดินเข้าไป เขาก็ยังฮู้เลย เขาเองก็ยังได้พูดอยู่ว่า เฮ้า นี่มันผู้ใหญ่บ้านฝีบอบนี่นา) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ชื่อเสียงหมู่บ้านมันก็ค่อนข้างเสียงหายละครับ” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ก็ย่านละแห่ลวดตอนแกลงๆ ค่ำๆ นี้บ่มีไผ่กล้าผ่านทางมาแฉวนนี้ดอก” (ก็กลัวอยู่นะ ตอนเย็นๆ หรือค่ำๆ ก็ไม่มีใครกล้าผ่านทางมาแฉวนนี้หรือ) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“เข้านอนตั้งแต่หัวค่ำฟั้นละไบขนาดนี้เขาจะเหน็บไว้ประตูบ้านทุกบ้านเลย” (เข้านอนตั้งแต่หัวค่ำโน่นละ ไบขนาดนี้เขาเอาไปเหน็บติดประตูไว้ทุกบ้านเลยนะ) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“ทีแรกกะฮู้สึกปกติดอยู่แต่พอเขาบอกว่าเพิ่นเป็นฝีบอบตี้อยู่เองก็ฮู้สึกย่านๆ อยู่คือกันส่วนคนอื่นกะบ่รู้ว่าเขาเลียนบ่ แต่ข่อยว่ากะเจ้ากะสิคือๆ กันนี้ละ” (ทีแรกก็ฮู้สึกเป็นปกติกับแกนะ แต่พอได้ยินข่าวว่าแกเป็นฝีบอบนั่นเองก็ฮู้สึกกลัวๆ แกขึ้นมาเหมือนกัน ส่วนคนอื่นก็บ่รู้ว่ากะกลัวมัย แต่ฉันคิดว่าน่าจะเหมือนกันนี่ละ) (นามสมมติที่ 13 อายุ 45 ปี, 2557)

“ข่อยกะทำโตปกติได้ เว้ากับเพิ่นให้เป็นธรรมดา บ่ได้แสดงอาการย่านให้เพิ่นเห็นดอก แต่ยามเพิ่นกลับไปแล้วกะขนคิงลูกอยู่ได้” (ฉันก็ทำตัวปกตินะ พูดคุยก็ให้เป็นธรรมดาไม่ได้แสดงอาการอะไรออกมาให้แกเห็นหรือแต่พอแกกลับก็ฮู้สึกขนลูกอยู่นะ) (นามสมมติที่ 13 อายุ 45 ปี, 2557)

“โฮ้ย..ก็ย่านนั้นแห่ลวไปไสมาไสฮอดยามค้ำก็ฟ้าวกกลับไทบ้านอื่นเพิ่นมาเล่นมาเยี่ยมหรือผ่านไปผ่านมาฮอดยามค้ำมาบ่มีไผ่อยากผ่านไปผ่านมาดอกคน

ที่มากะฟ้าวกกลับกันเบ็ด” (ก็กลัวละสิ ไปไหนมาไหนถึงเวลาค่ำมีดก็รีบกลับบ้าน ชาวบ้านอื่นๆ ที่เขามาเยี่ยมหรือผ่านทางไปมา พอถึงตอนเย็นก็ไม่ค่อยมีใครอยาก ผ่านไปผ่านมาหรือคนที่มาก็รีบกลับกันหมด) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“ไต่บ้านกะมีแต่ย่านว่าสิถึกปอบเข้าย่านแต่สิถึกผีปอบเฮ็ด” (ช่วงนั้น ชาวบ้านก็มีแต่ความกลัวที่จะถูกผีปอบเข้า กลัวที่จะถูกผีปอบทำร้าย) (นามสมมติ ที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“ถ้าเป็นผมนี้บ่ย่านดอกครับแต่ถ้าเป็นคนอื่นเอาอาจจะเกรงอยู่เช่นว่าลูก เล็กเด็กแดงอาจสิย่าน อย่างว่า “ผีปอบมาแล้ว แล้วก็เล่นหันเลยละ” (ถ้าเป็นอย่าง ผมนี้ก็ไม่ได้อีกแล้วละครับ แต่ถ้าเป็นคนอื่นเขาก็อาจจะเกรงอยู่ เช่นว่าเป็นเด็กเล็ก อย่างนี้ก็จะกลัวอยู่มาก อย่างพูดว่าผีปอบมาแล้วอย่างนี้ มันวังให้ไวเลยละ) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“ไต่บ้านรอบๆข้างเขาก็บ่ค่อยพอใจคือกันกับเรื่องของผีปอบ” (ชาวบ้าน อื่นรอบๆ บ้านนี้เขาก็ไม่ค่อยพอใจเหมือนกันกับเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้น) (นาม สมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“ไต่บ้านกะย่านสิครับ” (ชาวบ้านก็กลัวสิครับ) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“จากคนที่มักออกไปหากินกลางคืนก็บ่ไปบ่กล้าไปย่าน” (จากคนที่ชอบ ออกไปหากินตอนกลางคืนก็ไม่กล้าออกไป เพราะกลัวผีปอบกัน) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“ถ้าคนในหมู่บ้านเขาออกไปหมู่บ้านอื่นเขาก็ไม่อยากจะคุยนำ คันเขาอย่าง ไปหาทั้งที่เขาก็กำลังคุยกันอยู่ พอเขาออกไปหา เขาเว้าแตกหนีไผมัน” (ถ้าคน หมู่บ้านเราออกไปหาคนหมู่บ้านอื่นอย่างนี้เขาก็ไม่อยากจะคุยด้วยนะ อย่างเราเดิน

ไปหาเขาทั้งที่เห็นว่าเขากำลังคุยกันอยู่ แต่พอเห็นเราเดินเข้าไปเขาก็หยุดคุย แล้วก็
ไปทางไทรทางมัน วงแตกละครับ) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“คนจากหมู่บ้านอื่นก็บ่อยากเข้ามาอย่างเป็นทางการเป็นงานบ้านอื่นก็ไม่อยาก
มาร่วมทำบุญน่านะ” (คนจากหมู่บ้านอื่นๆ ก็ไม่อยากเข้ามาบ้านเรา อย่างมีงาน
บุญประเพณีอย่างนี้คนหมู่บ้านอื่นๆ เขาก็ไม่อยากจะมานะ) (นามสมมติที่ 10
อายุ 47 ปี, 2557)

“ไทรบ้านบ่ออกไปไสเลยครับ อยู่แต่บ้านตอนนั้น” (ชาวบ้านไม่กล้า
ออกไปไหนเลยครับตอนนั้น อยู่แต่บ้านของตนเอง) (นามสมมติที่ 19 อายุ 52
ปี, 2557)

“ไทรบ้านบ่ออกไปไสมาไสเลยครับ แถมมาค่าผู้ใหญ่บ้านอีกว่าบ่หาทาง
แก้ไข” (ชาวบ้านไม่ออกไปไหนมาไหนเลยครับตอนนั้น แถมมาค่าผู้ใหญ่บ้านอีก
ว่าไม่ยอมทำอะไร ไม่ยอมแก้ไขอะไรเลย) (นามสมมติที่ 20 อายุ 57 ปี, 2557)

“ไปไฮ้ไปนากะบ่ไป ย่านฝึบอบ มันฮ่ายคักโพด ป้าทึมเลยเวียกนั้น” (ไป
ไร่ไปนาก็ไม่กล้าไป กลัวฝึบอบตอนนั้นมันเขี่ยนมาก ปล่อยทิ้งเลขงานการที่ทำ
อยู่) (นามสมมติที่ 18 อายุ 62 ปี, 2557)

“อยู่แต่บ้านบ่ไปไส เสือนอื่นกะบ่ไปไสคือกัน ย่านฝึบอบ” (อยู่แต่บ้าน
ไม่ออกไปไหนเลย ชาวคนอื่นเขาก็ไม่ไปไหนเหมือนกัน เพราะกลัวฝึบอบ)
(นามสมมติที่ 18 อายุ 62 ปี, 2557)

“การทำมาหากินกะลำบากละครับ บ่กล้าไปไสมาไส” (การทำมาหากินก็
ลำบากละครับ ไม่กล้าไปไหนมาไหนเลย) (นามสมมติที่ 18 อายุ 62 ปี, 2557)

“ขามกางเวนนีกะปกติครับ แต่กลางคืนบ่มีไฟออกไปไสดอก เขาย่าน”
(อย่างตอนกลางวันก็เหมือนปกติทั่วไปครับ แต่พอมาตอนกลางคืนไม่มีไฟ
ออกไปไหนหรอก ชาวบ้านเขากลัวกันมาก) (นามสมมติที่ 22 อายุ 47 ปี, 2557)

“ไต่บ้านนอนแต่หัวค่ำละตอนนั้น คับนอนก็อยู่ในบ้านบ่อออกไปไสมาไส” (ชาวบ้านพากันนอนแต่หัวค่ำละครบตอนนั้น หรือถ้าไม่นอนก็ไม่ยอมออกไปไหนก็อยู่ในบ้านนั้นละ) (นามสมมติที่ 23 อายุ 55 ปี, 2557)

“กลางคืนนี้มีคพอปานหยัง บ่มีฮอดคนย่างนำบ้าน” (ตอนกลางคืนนี้เงียบมากนะไม่มีแม่คนจะเดินตามถนนในหมู่บ้าน) (นามสมมติที่ 23 อายุ 55 ปี, 2557)

“ไปไสมาไสกล้าไปยุยามกางเวน แต่กางคืนกะบ่ไปແหล่ว” (เวลาไปไหนมาไหนถ้าเป็นตอนกลางวันที่กล้าไปอยู่นะ แต่กลางไม่ไปไหนหรอก) (นามสมมติที่ 21 อายุ 48 ปี, 2557)

“ย่านยุครับ กางเวนกะพอไป กางคืนกะบ่อยากไปปานได้ แต่มันกะบ่โดนเดือนกว่า เขากะไล่จับปอบ เรื่องมันก็เงียบ” (ก็กลัวอยู่ครับ ตอนกลางวันแบบนี้ก็กล้าไปไหนมาไหนอยู่แต่ถ้าเป็นกลางคืนก็ไม่อยากออกไปไหนเท่าไร แต่ไม่นานนะเดือนกว่าๆ เขาทำพิธีจับผีปอบแล้วเรื่องมันก็เงียบไป) (นามสมมติที่ 21 อายุ 48 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.40 ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบ ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	73	19.3
4	มาก	186	48.2
3	น้อย	43	11.4
2	น้อยที่สุด	18	4.8
1	ไม่มีผล	58	15.3
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.40 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าเหตุการณ์ผีปอบมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในระดับมาก จำนวน 186 คิดเป็นร้อยละ 49.2 รองลงมาได้แก่ ระดับมากที่สุด ไม่มีผล

น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 73, 58, 43 และ 18 คิดเป็นร้อยละ 19.3, 15.3, 11.4 และ 4.8 ตามลำดับ

4.8.2 ผลกระทบต่อเรื่องทรัพย์สิน เงินทองของผู้คนในสังคม

เป็นผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบ ที่มีผลต่อทรัพย์สินเงินทองของชาวบ้าน ซึ่งผลกระทบในส่วนนี้สามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ หนึ่ง ความเสียหายของทรัพย์สินที่ต้องผสานเข้ากับความเชื่อเรื่องผีปอบจึงจะสามารถชี้ชัดได้ว่ามีความเสียหาย เช่น การที่ต้องสูญเสียสัตว์เลี้ยง เช่น เป็ด ไก่ ไปเป็นจำนวนมากเพราะเชื่อว่าเป็นฝีมือของผีปอบเป็นผู้ทำร้าย เป็นต้น และ สอง ความเสียหายของทรัพย์สินที่มีข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่นการต้องสูญเสียเงินทองไปกับการลงขันเพื่อนำไปแก้ไข้ปัญหาเรื่องผีปอบ การสูญเสียเงินทองไปกับการต้องเดินทางขึ้นศาล หรือเสียค่าปรับ เมื่อถูกฟ้องร้องดำเนินคดีหลังจากไปกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบ เป็นต้น ดังคำพูดดังนี้

“ช่วย... แม่ใหญ่ผู้เป็นเจ้าของนี่กะได้ออกหมั้นหนึ่งเขาให้ออก ส่วนเงินไ้ที่บ้านที่รวบรวมได้ตอนนั้นจกหว่างเจ็ดพันนี้ละเอาไปจ้างหมอมาเฮ็ด” (ยายเองผู้ที่เขาเชื่อว่าเป็นเจ้าของผีปอบนี้ออกเงิน 10,000 บาท ส่วนชาวบ้านที่รวบรวมได้ในตอนนั้น 7,000 บาทก็เอาเงินไปจ้างหมอผีมาทำพิธี) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“เพื่อแรกหมั้นหนึ่ง เทื่อที่สองหมั้นห้า กะได้ไปยืมเขามาทำพิธีเพื่อพิสูจน์เจ้าของ เพื่อให้ไ้บ้านไ้รับรู้” (ครั้งแรกก็ออกไป 10,000 บาท ครั้งที่สองก็ 15,000 บาทไปยืมเขามาณะเงินเพื่อมาพิสูจน์ตัวเองให้ชาวบ้านไ้รับรู้) (นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี, 2557)

“ออกเงินกัน ลงขันกัน หาเงินจ้างหมอ จ้างพระนั่น” (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“เป็ดไ้ตายไปหลายอย่างของแม่ใหญ่ข้างบ้านตายเกือบเบ็ดคอก” (อย่างเป็ดไ้ก็ตายไปเยอะ ของยายข้างบ้านนี้ก็เกือบหมดแล้วเลย) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“จิวแม่ใหญ่อันหนึ่งไปบ้านใหญ่ก็ออกลูกมาตาย เขาก็ว่าผีปอบนี่ล่ะกิน” (เว้าชายคนหนึ่งชาวบ้านใหญ่คลอดลูกออกมาแล้วตาย เขาก็พูดกันว่าผีปอบขाय ม. นี้ หละกิน) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“โก่ที่ชาวบ้านเลี้ยงนี้ตุ๊ดโก่โบ้เลยนะ” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“เรื่องเป็ดโก่ตายในช่วงนั้นถือเป็นเรื่องปกติเลยตายทุกมือตายก็ตายแบบปกตินี้ล่ะตายแบบยังมีขนอยู่แต่ตุ๊ดโก่โบ้คาบานทุกโต เอากำปั้นยัดลงไปได้เลยละ แต่มีเครื่องในเด็กน้อยนักเรียนแสดถือมาแจ้งผมทุกมือตอนนั้น” (เรื่องเป็ดเรื่องโก่ตายช่วงนั้นถือเป็นเรื่องปกติเลยนะ ตายทุกวัน ตายแบบปกตินี้ล่ะตายแบบยังมีขนติดอยู่แต่ตุ๊ดโก่ โบ้ ทุกตัว เราสามารถเอากำปั้นยัดลงไปได้ว๊วะภายในหายหมดเลยนะ เด็กนักเรียนยังถือมาแจ้งผมทุกวัน) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ตอนแรกเขาฟ้องคนคนนั้นที่ลูกสาวเขาถูกผีปอบเข้าแล้วออกปากว่าเพิ่นเป็นผีปอบก็ไปเรียกกับเขา 200,000 บาท” (ตอนแรกเขาฟ้องคนคนนั้นที่ลูกสาวเขาถูกผีปอบเข้าแล้วออกปากว่าแกเป็นผีปอบก็ไปเรียกกับเขา 200,000 บาท) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ฟ้องผมในข้อหาว่า “ไปกล่าวหาตระกูลเพิ่นให้เสื่อมเสียชื่อเสียงโดยหาว่าผมเป็นคนไปกล่าวหาว่าเพิ่นเป็นผีปอบ” มาเรียกกับผม 1,000,000 บาท แต่ผมบได้เสียดอกศาลยกฟ้อง ผมก็เสียแต่ค่าดำเนินการ 30,000 กว่าบาท แต่นั้นเพิ่นเสียเป็นแสนเลยละ” (มาฟ้องผมในข้อหาว่า ผมนี้ไปกล่าวหาว่าตระกูลแกเสื่อมเสียชื่อเสียงโดยหาว่าผมไปกล่าวหาว่าแกเป็นผีปอบ มาเรียกกับผม 1,000,000 บาท แต่ผมไม่ได้เสียให้หรอกเพราะศาลยกฟ้อง แต่ผมก็เสียค่าเดินเรื่องอะไรต่างๆ ไป 30,000 กว่าบาทแต่แกเสียไปเป็นแสนนะ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ผมก็ถามต่อไปถึงเรื่องเงินเรื่องทุนจะหาไหนก็ไปขอกับทุกครัวเรือนเลย ครัวเรือนละ 150 บาท” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“กะได้เสียเงินออกค่าไปจ้างหมอมานวดบ่นี่ละ เอือนละ 150 บาท ใผสิ ออกกะได้ บ่ออกกะได้ เพื่อความสบายใจบ่มีกะไปหามาให้ดีละ” (ก็ได้เสียเงิน เป็นค่าจ้างหมอและพระมาทำพิธีที่นี่ละ เขาเก็บบ้านละ 150 บาท ใครจะออกก็ได้ หรือไม่ออกก็ได้ แต่เพื่อความสบายใจถึงเงินไม่มีก็ต้องไปหามาให้ละ) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“ที่แรกหมอธรรมนั้นว่า บ่เรียกร้อยค่าเสียหายหยั่งดอก แต่ขอครัวเรือน ละ 20 บาท” (ที่แรกหมอผีคนนั้นบอกว่าไม่เรียกร้อยค่าเสียหายอะไร แต่ขอแค่ ครัวเรือนละ 20 บาท) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“จ้างหมอธรรมมาตั้งสามเทื่อแต่กะปราบบ่ได้ สองเทื่อแรกบ่กล้าทำพิธี เลยละ แต่คนสุดท้ายทำพิธีขับไล่เลย” (ไปจ้างหมอผีมาถึง 3 ครั้งแต่ก็ไม่สามารถปราบผีปราบได้ มีคนสุดท้ายคนที่ 3 ที่ทำพิธีปราบผีปราบให้ได้) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“ก็เลยลงขันกันครัวเรือนละ 20 บาทแต่บางครัวเรือนก็ให้มากกว่านั้น อาจะร้อยสองร้อยพูนละ” (ชาวบ้านก็เลยลงขันกันครัวเรือนละ 20 บาทแต่บาง ครัวเรือนก็ให้มากกว่านั้นอาจะ 100-200 เลยละ) (นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี, 2557)

“ไทบ้านออกเงินเอือนละ ห้าสิบ ร้อย สองร้อยก็มี” (ชาวบ้านได้ลงขันกัน ครัวเรือนละ ห้าสิบบาท ร้อยบาท หรือสองร้อยก็มี) (นามสมมติที่ 19 อายุ 52 ปี, 2557)

“ลงขันกันเอือนละร้อย สองร้อย ได้เงินสามหมื่นกว่าบาท” (ลงขันกัน ครัวเรือนละร้อย สองร้อย ได้เงินราวๆ สามหมื่นกว่าบาท) (นามสมมติที่ 19 อายุ 52 ปี, 2557)

“ค่าจ้างพระมาเส็ดนั้นก็หมิ่นกว่าบาท ละกะค่าอื่นๆ อย่างซื้อของ ค่ารถ จังซื้อกะหมิ่นกว่าบาทคือกัน” (ที่ค่าที่ตกลงกันกับพระก็หมิ่นกว่าบาท และก็ค่าซื้อ ของอื่นๆ ที่ใช้การทำพิธีก็หมิ่นกว่าบาทเช่นกัน) (นามสมมติที่ 20 อายุ 57 ปี, 2557)

“บ่จำกัดว่าสือออกจกบาท แต่ก็ออกทุกเดือน” (ไม่จำกัดว่าจะลงขันกัน ครัวเรือนละเท่าไร แต่ก็ขอให้ออกทุกครัวเรือน) (นามสมมติที่ 20 อายุ 57 ปี, 2557)

“เป็ดไก่ บ่ตายหลายครั้บ แต่ที่ตายหลายเป็นคน” (เป็นไก่ที่ตายไปไม่ เยอะครั้บ แต่ที่ตายเยอะคือคน) (นามสมมติที่ 18 อายุ 62 ปี, 2557)

“เป็ดไก่บ่ตายครั้บ มีแต่คนตาย” (เป็ดไก่ไม่ตายครั้บ แต่มีคนเสียชีวิตเลย) (นามสมมติที่ 22 อายุ 47 ปี, 2557)

“ไต่บ้านก็ออกเงินกันเดือนละร้อย หรือไฟมีหลายกะออกหลาย” (ชาวบ้านก็ลงขันกันครัวเรือนละหนึ่งร้อยบาท หรือถ้าใครมีเยอะก็ออกเยอะ) (นามสมมติที่ 23 อายุ 55 ปี, 2557)

“ลงขันกัน เดือนละร้อย ได้เงินจกวาง สามหมื่นนี้ละ” (ลงขันกัน ครัวเรือนละหนึ่งร้อยบาท รวมแล้วก็ได้เงินประมาณสามหมื่นบาทนี้ละ) (นาม สมมติที่ 23 อายุ 55 ปี, 2557)

“บ่มีกะได้หาแหล่ว หมู่เฟิ่นกะออก เฟิ่นเก็บเดือนละร้อย” (ไม่มีก็ได้ไป หามาชะ ชาวบ้านเขาก็ออกกันหลังคาเรือนละร้อย) (นามสมมติที่ 21 อายุ 48 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.41 ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องฝึบอบ ที่มีต่อทรัพย์สินและระบบเศรษฐกิจภาคครัวเรือน

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	17	4.5
4	มาก	122	31.9
3	น้อย	98	25.7
2	น้อยที่สุด	62	16.2
1	ไม่มีผล	79	20.7
รวม		378	100.0

จากตารางที่ 4.41 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าเหตุการณ์ฝึบอบมีผลกระทบต่อทรัพย์สินและระบบเศรษฐกิจภาคครัวเรือนในระดับมาก จำนวน 122 คิดเป็นร้อยละ 31.9 รองลงมาได้แก่ระดับน้อย ไม่มีผล น้อยที่สุด และมากที่สุด จำนวน 98, 79, 62 และ 17 คิดเป็นร้อยละ 25.7, 20.7, 16.2 และ 4.5 ตามลำดับ

4.8.3 ผลกระทบที่มีต่อชีวิตและร่างกาย

เป็นผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ฝึบอบที่มีผลต่อชีวิตและร่างกายของคนในสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งผลกระทบด้านนี้โดยส่วนมากจะต้องอาศัยการประสานเข้ากับความเชื่อเรื่องฝึบอบจึงสามารถชี้ชัดได้ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ร่างกายและชีวิตของคนในสังคมจริง เช่น การเสียชีวิตของคนในสังคมเพราะเชื่อว่าถูกฝึบอบทำร้าย การที่มีคนในสังคมเจ็บป่วยโดยไร้สาเหตุของโรคหรือมีอาการคล้ายถูกฝึบอบเข้าสิงเพราะฝึบอบเป็นผู้กระทำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ฝึบอบที่เกิดขึ้นสังคมของตน ดังคำพูดต่อไปนี้

“ตอนนั้นมีคนตายตอนที่เขาซาว่าเพ็นเป็นฝึบอบมีคนตายบ่แม่่น 3 คน ฟุ่นบ่เอาแต่เฉพาะที่ไทบ้านเชื่อว่าเป็นฝึมือของฝึบอบตอนนั้นเด้” (ตอนนั้นมีคนเสียชีวิตนะ ตอนที่เขาลือกันว่ายายแกเป็นฝึบอบมีคนตายไม่ใช่ 3 คนเลยหรือเอาแต่เฉพาะตอนที่ชาวบ้านเชื่อว่าแกเป็นฝึบอบหนักๆ ตอนนั้นนะ) (นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี, 2557)

“มันกะเข้าคนนั้นแหละกลางคนก็นอนไหลส้องละเมอไปปลุกกันเกือบบ่ทัน บางคนก็ถูกผีเข้าแล้วกะบ่ปากนำไฟ เอาแต่ส้องให้กะมี ในบ้านนี้ก็มีคนก็โดนผีปอบเข้าเกือบตายคือกัน” (ผีปอบมันก็เข้าถึงคนนะ บางคนก็นอนร้องละเมอปลุกกันแทบไม่ทัน บางคนก็ถูกผีปอบเข้าสิงแล้วก็ไม่ยอมคุยกับใคร เอาแต่นั่งร้องห่มร้องไห้ก็มี ในหมู่บ้านนี้ก็มีคนถูกผีปอบเข้าสิงเกือบตายเหมือนกัน) (นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี, 2557)

“อย่างเขาเชื่อว่ามีผีปอบที่ตอนนั้นชุมชนของผมนี่มีคนตาย 5-6 ศพติดต่อกัน” (อย่างเขาเชื่อว่ามีผีปอบ ตอนนั้นในชุมชนของผมก็มีคนเสียชีวิตไปตั้ง 5-6 คน ที่เสียชีวิตติดต่อกัน) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“เผอิญว่ามีผู้หญิงคนหนึ่งป่วยป่วยในลักษณะที่คนโบราณเชื่อว่าเป็นเพราะผีปอบเข้าสิงนะครับ” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“นั่งอยู่ดีๆ ก็พากันล้มชักลงคล้ายแบบว่าเข้าสิงคนนั้นคนนี่โบราณก็ว่าถูกผีปอบตำนั้นล่ะแบบนี้” (ก็นั่งกันอยู่ดีๆ ก็พากันล้มลงชักดิ้นชักงอคล้ายกับว่าผีปอบเข้าสิงคนนั้นคนนี่ ลักษณะคล้ายกับที่โบราณท่านบอกว่าผีปอบเข้าสิงคนนี่ล่ะ) (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ตอนนั้นที่โดนผีปอบเข้า 9 คนตอนหลังค่อยเพิ่มมาเป็น 12 คน” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“พวกคนที่เข้าไปเป็นพยานให้ผมก็เป็นพวกที่โดนผีปอบเข้าสิงทั้งนั้นอย่าง ส. (นามสมมติ) นั้นก็หลานแก่นนั้นก็ถูกเข้าสิงทั้งหัวทั้งเมียเลย” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“ช่วงนั้นคนตายหลาย พระบ้านโคกสูงแทบลิบว่างตายรอบหมู่บ้าน 6 ศพเลยนะตอนนั้น” (นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี, 2557)

“พระเพิ่นก็สวดไปเรื่อยๆจนถึงบทพาทูหุงเนาะครึ่งหนึ่งพอดีแล้วกะบ่รู้
เรื่องเลย “ (พระท่านก็สวดเรื่อยๆ จนถึงบทพาทูหุงเนาะ ได้ครึ่งหนึ่งพอดีแล้วก็บ่รู้
เรื่องเลย) (นามสมมติที่ 7 อายุ 49 ปี, 2557)

“ก็อยู่แบบปกติแฟนก็บ่เคยเป็นหยังก็กกลับมาถึกฝีบอบตำคือกัน” (ก็อยู่กัน
แบบปกติ แฟนก็ไม่เคยเป็นอะไรแต่ก็กลับมาถึกฝีบอบเข้าสิงเหมือนกัน) (นาม
สมมติที่ 7 อายุ 49 ปี, 2557)

“พระก็ถึกเล่นงานไปแล้วถึกเล่นตั้งแต่กลางคืนแล้ว” (พระก็ถูกเล่นงาน
ไปแล้ว ถูกลงเล่นตั้งแต่กลางคืนแล้ว) (นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี, 2557)

“ผู้ลางคนกะบ่ข่านเด้ยังมีการไปทำทายฝีบอบอีกว่า “ยูไสฝีบอบเป็นโต
จึงได้จับได้แล้วเอาไปเล่นกล หาเงินเลยเนาะเฮา” บ่โคนเด้ละยามเข้ามือใหม่พอ
ใหญ่คนที่เว้านั้นก็ถึกฝีบอบหย่องเอาเกือบตายปลุกเอากันเกือบบ่ตื่น” (บางคนก็
ไม่กลัวนะ แลมยังมีการไปพูดทำทายฝีบอบอีกว่า ไหนมันเป็นตัวยังงัยฝีบอบ ถ้า
จับได้แล้วเอาไปเล่นมาขากลหาเงินเลยนะพวกเรอ ไม่นานนะตอนเช้าของวันใหม่
คนที่ไปพูดอย่างนั้นถึกฝีบอบเข้าสิงเกือบตายปลุกเกือบไม่ตื่น) (นามสมมติที่ 8
อายุ 55 ปี, 2557)

“ตอนนั้นหมู่บ้านนี้คนตายติดต่อกันหลายคนนะ” (นามสมมติที่ 8 อายุ
55 ปี, 2557)

“เริ่มมีคนถึกผีเข้าทางไทบ้านกะพอรู้ว่ามิฝีบอบอยู่ในหมู่บ้านแล้วละบาด
นี้” (เริ่มมีคนถึกฝีบอบเข้าสิง ชาวบ้านก็เลยพอจะรู้ว่ามิฝีบอบในหมู่บ้านของตน)
(นามสมมติที่ 15 อายุ 60 ปี, 2557)

“คนในหมู่บ้านหนองกุงน้อยนี้ตายหลายคนในตอนนั้นพอฝีบอบไปเข้า
ถึงผู้ได้ก็จะบอกว่า “กูได้กินตับคนๆนั้น แซบ อีหลี” คับบ่จั้งจั้งกะบอกว่า “บัก
อันนั้นตายกะกูนี้ละฆ่ามันกูหักคอมันเอง” ส่วนหลายจะเป็นจั้งจั้งละ” (คนใน
หมู่บ้านหนองกุงน้อยนี้เสียชีวิตไปเยอะนะช่วงนั้น พอฝีบอบไปเข้าสิงใครก็จะ

บอกว่ากูได้กินตับคนนั้นคนนี้น้ำมันอร่อยจริงๆ ถ้าไม่อย่างนั้นก็บอกว่า ไอ้คนนั้นตายก็กูนี้ละฆ่ามัน กูหักคอมันเอง ส่วนมากจะเป็นอย่างนี้) (นามสมมติที่ 15 อายุ 60 ปี, 2557)

“ทีแรกก็ยังไม่เชื่อกันดอกแต่มันถี่เข้าถี่เข้าจนหลายทีอเลยเฮ็ดให้ไต่บ้านเริ่มสงสัยว่ามันสิเป็นความจริงแล้วก็คนก็มาตายปีนี้ตาย 5 ศพละ” (ทีแรกก็ยังไม่เชื่อกันหรอก แต่มันถี่เข้าๆ หลายครั้งต่อหลายครั้งเข้า เลยทำให้ชาวบ้านเริ่มสงสัยว่าเรื่องนี้มันจะเป็นจริง อย่างปีนี้ตายไป 5 ศพแล้ว) (นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี, 2557)

“ช่วงนั้นก็มีคนตายหลายละครับ เขากะว่าตายย้อนฝีบอบนี่ละกิน” (ช่วงนั้นคนตายหลายคนครับ เขาก็พากันพูดว่าตายเพราะฝีบอบกินกันทั้งนั้น) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“คนถูกฝีบอบเข้าหลาย ทั้งไต่บ้านภูวงนี้ และที่ไต่บ้านอื่นกะมี” (คนถูกฝีบอบเข้าสิงเยอะครับ ทั้งคนในหมู่บ้านภูวงเอง และชาวบ้านอื่นก็มีเหมือนกัน) (นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี, 2557)

“ตอนฝีบอบฮ่าๆ เขากะว่ามีคนตายย้อนฝีบอบตั้ง 12 คนแต่ตอนนั้น” (ตอนที่เรื่องฝีบอบกำลังรุนแรงอยู่ เขาก็บอกว่ามีคนเสียชีวิตเพราะฝีบอบในตอนนั้นตั้ง 12 คนนะ) (นามสมมติที่ 19 อายุ 52 ปี, 2557)

“กะมีคนตายในตอนที่เกิดเหตุการณ์ฝีบอบ 12 คนละครับ” (ก็มีคนเสียชีวิตในตอนที่เกิดเหตุการณ์ฝีบอบตั้ง 12 คนนะครับ) (นามสมมติที่ 19 อายุ 52 ปี, 2557)

“ตายหลายครับ ตอนนั้นคนในหมู่บ้านนี้ตายหลาย เขากะว่าปอบกินนั้นแหละ” (มีคนเสียชีวิตเยอะนะครับ ตอนนั้นมีคนในหมู่บ้านนี้เสียชีวิตไปเยอะส่วนมากเขาก็บอกว่าเสียชีวิตเพราะถูกฝีบอบทำร้ายนะ) (นามสมมติที่ 20 อายุ 57 ปี, 2557)

“เห็นคนตายหลายๆ เขากะข่าน แสงชุมฝีปอบเคยเข้าแสงข่านคัก” (เห็นว่ามีคนเสียชีวิตเยอะ ชาวบ้านเขาก็กลัว ยิ่งพวกที่ฝีปอบเคยเข้าสิงยิ่งกลัวมาก) (นามสมมติที่ 20 อายุ 57 ปี, 2557)

“คนแข็งแรงอยู่กะตาย นอนไหลตายไปซื่อๆ ก็มี” (บางคนก็มีสุขภาพแข็งแรงดีก็เสียชีวิตได้ นอนละเมอแล้วก็เสียชีวิตไปอย่างนี้ก็มี) (นามสมมติที่ 18 อายุ 62 ปี, 2557)

“มีคนถึกฝีเข้า มันกะว่ากูไปกินคนนั้น ไปกินคนคนนี้” (มีคนถูกฝีปอบเข้าสิง ฝีปอบมันก็บอกว่ากูนี้ละไปกินคนนั้นคนนี้) (นามสมมติที่ 18 อายุ 62 ปี, 2557)

“คนในหมู่บ้านผมตายไปห้า หก คนละกรับ ในเดือนเดียว” (คนในหมู่บ้านของผมเสียชีวิตไปห้าหกคนภายในเดือนเดียว) (นามสมมติที่ 22 อายุ 47 ปี, 2557)

“การตายนี้ตายเรียงกันเลย มือนี่ตาย มืออื่นตายๆ จั่งซี้ละ” (การเสียชีวิตของชาวบ้านเป็นการเสียชีวิตแบบเรียงกันวันต่อวันเลยกรับ วันนี้เสียชีวิต พรุ่งนี้เสียชีวิตอย่างนี้ละ) (นามสมมติที่ 22 อายุ 47 ปี, 2557)

“ฝีปอบมันฮ้าย พระเพิ่นว่ามันสิไปเกิด มันเลยหาผู้แทน กะเอาคนในบ้านนี้ละให้ตั้ง 6 คน” (ฝีปอบมันเฮี้ยนมาก มันคุมมากพระท่านบอกว่ามันจะไปเกิดมันเลยหาคนไปอยู่แทนท่านเรียกว่าตัวตายตัวแทน ก็เอาไปตั้ง 6 คน) (นามสมมติที่ 23 อายุ 55 ปี, 2557)

“มันเอารวดเดียวหกคนเลย ตายตั้งว่าหกคน” (มันเอาทีเดียวหกคนเลยเสียชีวิตไปตั้งหกคนนะ) (นามสมมติที่ 21 อายุ 48 ปี, 2557)

“บมีไฟถูกฝีเข้าดอก มีแต่คนตาย” (ไม่มีคนถูกฝีปอบเข้าสิงหรือก็มีแต่คนเสียชีวิตเลย) (นามสมมติที่ 21 อายุ 48 ปี, 2557)

ตารางที่ 4.42 ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์เรื่องฝิ่บอบ ที่มีต่อชีวิตและร่างกาย

หมายเลข	แทนค่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	มากที่สุด	57	15.1
4	มาก	164	43.4
3	น้อย	82	21.7
2	น้อยที่สุด	29	7.7
1	ไม่มีผล	46	12.2
รวม		378	100

จากตารางที่ 4.42 พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าเหตุการณ์ฝิ่บอบมีผลกระทบต่อชีวิตและร่างกายของคนในสังคมในระดับมาก จำนวน 164 คิดเป็นร้อยละ 43.4 รองลงมาได้แก่ ระดับน้อย มากที่สุด ไม่มีผล และน้อยที่สุด จำนวน 82, 57, 46 และ 29 คิดเป็นร้อยละ 21.7, 15.1, 12.2 และ 7.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.43 สรุปเปรียบเทียบความเชื่อมั่นต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม

รายการ	ความเชื่อมั่น (378)	ร้อยละ (378 = 100%)
1. ผลกระทบที่มีต่อทรัพย์สินของชาวบ้าน	296	78.31
2. ผลกระทบที่มีต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน	259	68.52
3. ผลกระทบที่มีต่อชีวิตและร่างกายของคนในสังคม	221	58.47

จากตารางที่ 4.43 พบว่าผลรวมค่าความเชื่อมั่นต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความเชื่อมั่นในผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผลกระทบที่มีต่อทรัพย์สินของชาวบ้าน จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 78.31 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน และ ผลกระทบที่มีต่อชีวิตและร่างกายของคนในสังคม จำนวน 259 และ 221 คิดเป็นร้อยละ 68.52 และ 58.47 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การศึกษากระบวนการตีตราทางสังคมที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอยู่ 2 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 เพื่อศึกษาเหตุการณ์เกี่ยวกับผีปอบ อันเกิดจากพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่อจนนำไปสู่ความรุนแรงของการตีตราและการลงโทษ

ประการที่ 2 เพื่อศึกษาถึงแนวทางแก้ไขปัญหา และการป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน จากผู้คนในชุมชนต่อผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ

จากพื้นที่ศึกษา 3 พื้นที่ 6 หมู่บ้าน ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 การรับรู้ถึงการเกิดผีปอบในชุมชน

5.1.2 การเบี่ยงเบนพฤติกรรมเริ่มต้น (Primary Deviance)

5.1.3 กระบวนการตีตรา (Labeling Process)

5.1.4 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวร (Secondary Deviance)

5.1.5 การกำหนดตนเอง (Self-Image)

5.1.6 แนวทางแก้ไขปัญหารื่องผีปอบ

5.1.7 แนวทางการป้องกันการกล่าวหาว่าบุคคลเป็นผีปอบ

5.1.8 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ผีปอบ

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษากระบวนการทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบในมุมมองด้านอาชญาวิทยา มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

5.1.1 การรับรู้ถึงการเกิดผีปอบในชุมชน

คำว่า “ผีปอบ” เป็นชื่อที่ชาวบ้านภาคอีสานมีความคุ้นเคยกันมาช้านาน เพราะผีปอบจัดว่าเป็นหนึ่งในบรรดา ผีร้าย หรืออสูรกาย ที่ถูกเล่าขานถึงความร้ายมาตั้งแต่สมัยโบราณจวบจนถึงปัจจุบัน ทุกวันนี้ข่าวสารเรื่องผีปอบก็ยังมีปรากฏให้เห็นตามสื่อต่างๆ อยู่อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าโลกจะเหินพร้อมไปด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่และมีความก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์ไปมากแล้วก็ตาม หากแต่ฐานคติความเชื่อเรื่องผีปอบของชาวอีสานยังไม่มีทีท่าว่าจะลดน้อยถอยลง หรือเลือนลางจางหายไปเหมือนความเชื่อเรื่องอื่นๆ หากแต่ความเชื่อดังกล่าวได้มีการขยายตัวไปพร้อมกับการโยกย้ายถิ่นฐานของชาวอีสานไปทั่วทุกภาคของประเทศจนถูกนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์หลายเรื่องอย่างเช่น บ้านผีปอบ และปอบผีฟ้า เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันคนไทยทั่วประเทศอาจมีความรู้สึกคุ้นเคยและรู้จักกันดีกับคำว่า “ผีปอบ”

ในการรับรู้เกี่ยวกับการเกิดขึ้นของผีปอบในหมู่บ้านนั้น พบว่ามีหลายสาเหตุด้วยกัน โดยแต่ละพื้นที่ศึกษา และในแต่ละหมู่บ้านก็มีความแตกต่างกันอยู่บ้างเล็กน้อยซึ่งทั่วไปแล้วก็มีลักษณะที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน แต่โดยหลักการแล้วที่มาของกำหนดถึงการมีผีปอบในชุมชนมาได้จาก 3 ส่วนที่สำคัญดังนี้

5.1.1.1 มากจากความเชื่อที่เล่าสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษเกี่ยวกับลักษณะของการเกิดผีปอบ

5.1.1.2 มากจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของชาวบ้านที่พบเห็นและเคยสัมผัสถึงลักษณะที่เกี่ยวกับการเกิดผีปอบในชุมชนของตนเองและชุมชนอื่น

5.1.1.3 มาจากการสังเกตลักษณะเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น ที่อาจมีส่วนที่สามารถไปเกี่ยวข้องกับเรื่องราวผีปอบได้

ซึ่งจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวในการศึกษาพบว่ามียู่ 6 ลักษณะ ซึ่งสามารถจำแนกและเรียงลำดับตามข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังต่อไปนี้

1) การมีคนถูกผีปอบเข้าสิงร่างเป็นการสังเกตจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น รวมเข้ากับคำบอกเล่าของคนสมัยก่อนถึงลักษณะของคนที่ถูกผีปอบเข้าสิงร่าง โดยอาศัยประสบการณ์ที่เคยพบเห็นมาเพื่อพิจารณาถึงความเป็นจริงในการถูกผีปอบเข้าสิงของคนๆ นั้น หากพบว่าบุคคลดังกล่าวถูกผีปอบเข้าสิงร่างจริงนั้นก็แสดงว่าในชุมชนมีผีปอบเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแล้วแน่นอน ซึ่งชาวบ้านให้ความเชื่อมั่นในหลักเกณฑ์นี้เป็นอันดับสอง ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 60.05 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2) การฝันเห็นสุนัขหรือลิงของชาวบ้าน จากคำบอกเล่าของคนในสมัยก่อนที่ว่า การฝันเห็น “สุนัข” หรือ “ลิง” ในเวลากลางคืนนั้นเป็นการฝันเห็น “ผีปอบ”

ดังนั้นเมื่อชาวบ้านในหมู่บ้านใดมีการฝันเช่นนี้บ่อยครั้ง และมีคนฝันในทำนองนี้หลายคนก็จะสามารถยืนยันได้ว่าในหมู่บ้านแห่งนั้นมีผีปอบอาศัยอย่างแน่นอน ซึ่งชาวบ้านให้ความเชื่อมั่นกับหลักเกณฑ์ในข้อนี้มากที่สุดดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3) การมีสัตว์เลี้ยงในหมู่บ้านล้มตายจำนวนมาก การตายของสัตว์เช่น เป็ดไก่ ก็ถือว่าเป็นเรื่องผิดปกติของสังคม เพราะ มีการตายเป็นจำนวนมากติดต่อกัน ลักษณะของการตายก็มีตั้งแต่ การตายแบบธรรมดา และมีร่องรอยการถูกทำร้าย เช่น การล้วงเอาอวัยวะภายในไปเหลือเพียงตัวไก่ที่ถูกทิ้งไว้เท่านั้น ซึ่งเหตุนี้ทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าการตายของเป็ดไก่เหล่านั้นเกิดจากฝีมือของผีปอบเป็นผู้กระทำ นั่นก็แสดงว่าต้องมีผีปอบในหมู่บ้านแล้วแน่นอนจึงสามารถเกิดเหตุเช่นนี้ได้ ซึ่งชาวบ้านให้ความเชื่อมั่นในหลักเกณฑ์นี้เป็นอันดับสาม ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 54.23 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4) การพบเห็นเหตุการณ์ประหลาดเกิดขึ้นในชุมชนการที่มีเหตุการณ์ประหลาดเกิดขึ้นในหมู่บ้านเช่น แสงไฟ หรือดวงไฟประหลาด และสุนัขสีดำตัวใหญ่นัยน์ตาแดง ซึ่งทั้งสองอย่างที่กล่าวมานั้นสามารถระบุได้ถึงกรณีผีปอบตามคำบอกเล่าของคนสมัยก่อนได้ในระดับหนึ่ง เพราะเมื่อพบเห็นสิ่งเหล่านี้ ณ ที่ใดหมู่บ้านนั้นก็มักจะมีเรื่องผีปอบเกิดขึ้นเกือบทุกครั้งไป ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 49.47 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5) การมีคนในหมู่บ้านมีอาการป่วยแบบไม่มีสาเหตุ เช่นมีอาการอาการซึมเศร้า ร่างกายซูบผอม หมดเรื้อวแรงแม้จะขึ้นหรือเดิน หรือมีอาการเป็นลมล้มชักไปแบบกะทันหันคล้ายกับการเป็นลมซึ่งเกิดขึ้นกับคนในหมู่บ้านหลายคน แม้จะมีการนำคนที่ป่วยนั้นไปตรวจและรักษาที่โรงพยาบาล แต่ผลของการตรวจแพทย์กลับไม่สามารถระบุถึงสาเหตุของการป่วยดังกล่าวได้ ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านมักจะมองว่าบุคคลที่มีอาการดังกล่าวถูกผีปอบทำร้ายหรือเข้าสิงแน่นอน ดังนั้นจึงทำให้ชาวบ้านเชื่อว่ามีผีปอบในชุมชนของตนเองแล้ว ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

6) การมีคนเสียชีวิตติดต่อกันหลายคนในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน การเสียชีวิตของชาวบ้านในชุมชนนี้เป็นอีกลักษณะหนึ่งของการกำหนดว่ามีผีปอบในชุมชนได้ ซึ่งลักษณะของการเสียชีวิตนั้นก็มียหลายรูปแบบ มีทั้งการนอนเสียชีวิตไปแบบปัจจุบันทันด่วนซึ่งมีลักษณะเหมือนการนอนหลับหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ไหลตาย” แต่ก็อาจจะมียบางรายที่มีลักษณะที่มีรอยเขียวคล้ำที่ลำคอคล้ายถูกหักคอบ้าง และการเสียชีวิตเพราะโรคประจำตัว เพราะผู้เสียชีวิตมีโรคประจำตัวอยู่ก่อนแล้ว หรือเป็นผู้สูงอายุ หากแต่ด้วยจำนวนที่มากมายหลายคน อีกทั้ง

เหตุการณ์เหล่านั้นเกิดในระยะเวลาใกล้เคียงกัน จึงทำให้ชาวบ้านมองว่าการเสียชีวิตของคนในหมู่บ้านนั้นล้วนเกิดจากฝีมือของผีปอบทั้งสิ้น ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 18.78 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

โดยสรุปแล้วแต่ละชุมชนมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงการเกิดขึ้นของผีปอบในชุมชนของตนเองอยู่แล้ว เพราะโดยภาพรวมแล้วทุกชุมชนมีแนวคิดและวิถีความเชื่อที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นที่มาของหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการกำหนดว่ามีผีปอบในชุมชนหรือไม่นั้นย่อมมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก แต่ด้วยวิถีชีวิต ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และชาติพันธุ์ จึงอาจจะทำให้มีบางอย่างที่แตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อยเท่านั้น แต่โดยส่วนใหญ่ทุกชุมชนจะมีความเห็นว่าหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วนั้นสามารถยืนยันถึงการมีผีปอบในชุมชนได้ทุกข้อ

5.1.2 การเบี่ยงเบนพฤติกรรมเริ่มต้น (Primary Deviance)

ก่อนจะมีการกำหนดให้บุคคลเป็นผีปอบได้นั้น สังคมต้องมีหลักฐานที่สำคัญเพื่อการกล่าวหาอย่างมีน้ำหนักและน่าเชื่อถือ แต่ด้วยการเป็นผีปอบเป็นสิ่งที่เร้นลับยากแก่การหาหลักฐานหรือพยานเพื่อยืนยันถึงตัวตนผู้เป็น “อาชญากร” เหมือนในอาชญากรรมประเภทอื่น ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงได้อาศัยแนวทางต่างๆ โดยเฉพาะสิ่งที่ถูกปลูกฝังสั่งสอนมาจากบรรพบุรุษเกี่ยวกับผีปอบ รวมไปถึงเหตุการณ์ที่ผิดปกติที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้นเพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดและยืนยันว่าบุคคลใดเป็นผีปอบ ซึ่งพบว่ามียู่ 2 แนวทางด้วยกันดังนี้

5.1.2.1 ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตัวเอง คือการที่บุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ ได้แสดงพฤติกรรมที่มีความผิดปกติไปจากบุคคลธรรมดาทั่วไปออกมาซึ่งเป็นการต่อพิรุณที่จะเข้าข่ายการเป็นผีปอบตามความเชื่อของชาวบ้าน ดังนั้นบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบนั้นก็อาจจะถูกมองว่าเป็นผีปอบเพราะตนเองได้แสดงพฤติกรรมออกมาให้ชาวบ้านพบเห็นเองจนนำไปสู่การกล่าวหาว่าบุคคลดังกล่าวว่าเป็นผีปอบได้ จากผลการศึกษาพบว่ามียู่ 2 สาเหตุด้วยกัน ซึ่งสามารถจำแนกและเรียงลำดับตามข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังนี้

1) การแสดงออกด้านพฤติกรรม คือการที่บุคคลที่จะถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้น มีการพฤติกรรมที่ส่อแววว่ามีความผิดปกติไปจากบุคคลธรรมดาทั่วไป ซึ่งในพฤติกรรมนั้นอาจจะมีทั้งความพิเศษเหนือมนุษย์ธรรมดา การมีพฤติกรรมหลบเลี่ยงสายตาเวลาพูดคุยกับคนอื่น หรือการแสดงพฤติกรรมที่คล้ายกับผีปอบที่ชาวบ้านได้เห็นตามสื่อต่างๆ เช่น ซอบออกไปไหนมาไหนตอนกลางคืน ทำตัวลับๆ ล่อๆ เป็นต้น ดังนี้แล้วบุคคลดังกล่าวอาจจะถูกชาวบ้านมอง

ว่าเป็นผีปอบเพราะมีพฤติกรรมที่ผิดปกติจากพฤติกรรมของตนเองได้ ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 41.27 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2) การแสดงออกทางด้านวาจาหรือคำพูด ซึ่งเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบได้แสดงออกมาด้วยการพูดจาที่ผิดแปลกไป และอาจจะมีเนื้อหาที่ไปเกี่ยวข้องกับเรื่องราวผีปอบที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนั้น เช่น อาจจะมีการพูดถึงคนที่เสียชีวิตไปในทำนองที่ว่าตนเองเป็นผู้กระทำหรือลงมือ และอาจจะมีการพูดข่มขู่คนอื่นๆ ด้วยการจะทำร้าย หรือฆ่าให้ตายด้วยผีปอบ หรือแม้กระทั่งการสวดมนต์บทต่างๆ หากบุคคลอื่นที่มาได้ยินเสียงสวดมนต์โดยไม่มี ความเข้าใจในบทสวดดังกล่าว ก็อาจจะเข้าใจไปว่าเป็นการสวดคาถาเกี่ยวกับผีปอบก็เป็นได้ ดังนั้นบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบดังกล่าวอาจจะถูกชาวบ้านมองว่าเป็นผีปอบได้ด้วยการคำพูดจาที่แปลกแตกต่างไปจนทำให้เกิดความน่าสงสัยซึ่งชาวบ้านให้ความเชื่อมั่นต่อสาเหตุนี้เป็นอันดับสอง ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 26.19 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5.1.2.2 ความเบี่ยงเบนที่บุคคลอื่นเป็นผู้กำหนดให้ คือการที่มีบุคคลอื่นๆ ได้ก็มีการใช้วิธีการต่างๆ เพื่อพิสูจน์หาว่าใครเป็นผีปอบ ทั้งที่บุคคลที่อาจจะถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้น ไม่ได้แสดงอาการผิดปกติออกมาแต่อย่างใด หากแต่ชาวบ้านก็ได้อาศัยหลักเกณฑ์ หรือสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะสามารถระบุตัวตนผีปอบได้นั้นมาใช้ในหมู่บ้าน ซึ่งวิธีการที่ถูกนำมาใช้นั้นมีทั้งมาจากความเชื่อแบบโบราณ ประสบการณ์ของบุคคลที่เคยพบเห็นมา และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน โดยวิธีการเหล่านี้สามารถที่จะบ่งบอกได้ว่าใครเป็นผีปอบ ทั้งที่คนที่ถูกกล่าวหาไม่รู้เรื่องราวมาก่อนก็เป็นได้ ดังนั้นจึงทำให้ผู้ถูกกล่าวหาที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้จากผลการศึกษาพบว่ามียู 3 สาเหตุด้วยกัน ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังนี้

1) การที่ผีปอบออกปาก คือการที่มีผีปอบเข้าสิงร่างคนในชุมชน แล้วมีการเอ่ยปากบอก หรือยอมรับว่าตนเองเป็นใคร ชื่ออะไร อยู่ที่ไหน ซึ่งการยอมรับนี้อาจจะเพราะถูกทรมานด้วยวิธีการต่างๆ จึงเกิดการยอมรับขึ้นมา ซึ่งโดยส่วนใหญ่หากผีปอบบอกชื่อว่าเป็นใครแล้ว บุคคลที่ถูกผีปอบเอ่ยชื่อออกมานั้นจะถูกชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีปอบอย่างแน่นอน แต่ในบางกรณีการที่ผีปอบเอ่ยชื่อของบุคคลใดออกมานั้นก็ใช้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผีปอบเสมอไปเพราะบางครั้งผีปอบก็มีการใช้เล่ห์เหลี่ยมเพื่อเอาตัวรอดโดยการแอบอ้างชื่อของบุคคลอื่นมาใช้แทนตัวเองจนทำให้ชาวบ้านเข้าใจผิดไปอย่างไรก็ตามชาวบ้านก็ยังคงเชื่อมั่นในวิธีการนี้อยู่มากที่สุด ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 50.26 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2) การทำนาย หรือเสี่ยงทาย คือการที่ชาวบ้านนำคนทรงเจ้า หมอผี (หมอธรรม) และพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องของผีปอบ เข้ามาทำพิธีเสี่ยงทายว่า เหตุการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเกิดจากฝีมือของผีปอบหรือไม่ หากเป็นผีปอบจริง ผีปอบคนนั้นเป็นใคร มีจำนวนกี่ตัว ซึ่งในการทำนายก็มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งส่วนใหญ่ ชาวบ้านจะนิยมใช้หมอธรรม หรือพระสงฆ์เป็นผู้ทำการเสี่ยงทายด้วยการแบบโบราณโดยใช้ “เซียงซ้อง-เซียงค้อน” เพราะไม่เพียงแต่จะทำนายว่าใครเป็นผีปอบได้แล้ว ยังสามารถระบุตำแหน่ง ที่อยู่ของผีปอบได้ด้วยซึ่งสะดวกในการจับผีปอบในการทำพิธีกรรมจับผีปอบในหมู่บ้านอีกด้วยซึ่ง วิธีการนี้เป็นที่นิยมกันมากและชาวบ้านก็ยังให้ความเชื่อมั่นเป็นอันดับสอง ดังค่าความเชื่อมั่นตาม ข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 50.26 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3) การเกิดเหตุการณ์ประหลาด คือเป็นการนำเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้น ในหมู่บ้านขณะนั้นมาเป็นตัวกำหนดว่าใครเป็นผีปอบ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านั้นต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับ บุคคลใดบุคคลหนึ่งจึงจะสามารถกำหนดได้ว่าใครเป็นผีปอบ เช่นการที่มีคนในหมู่บ้านฝันเห็น สุนัข หรือลิง แต่เมื่อเดินเข้ามาใกล้ๆ กลับกลายเป็นคน ซึ่งบุคคลดังกล่าวอาจจะถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบได้ ยิ่งหากมีการฝันในทำนองเดียวกันหลายคนในช่วงเวลาใกล้เคียงกันยิ่งจะทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่นยิ่งขึ้นในการเป็นผีปอบของบุคคลดังกล่าว และในเหตุการณ์ที่สองคือ การที่ชาวบ้าน พบเห็นดวงไฟหรือแสงประหลาดในตอนกลางคืน ซึ่งจุดที่โผล่ขึ้น และลงของดวงไฟดังกล่าวจะเป็นตัวบอกได้ว่าใครเป็นผีปอบได้ เช่น บริเวณที่ไร่ที่นา ใกล้เถียงนา หรือใกล้บ้านเรือนของ บุคคลใดบุคคลนั้นจะถูกชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีปอบหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับผีปอบแน่นอน ซึ่ง ชาวบ้านมีความเชื่อมั่นต่อวิธีการนี้เป็นอันดับสุดท้ายดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 44.97 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4) เกิดจากไส่ร้ายเพื่อหวังผลประโยชน์อย่างอื่น คือการที่มีบุคคลที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องความเชื่อของชาวบ้านว่า “ผีปอบ” เป็นสิ่งที่ชาวบ้านเกลียดกลัวเป็นที่ สุด และเมื่อมีคนเป็นผีปอบในหมู่บ้านผู้ถูกกล่าวหาย่อมได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงอีกทั้งความ น่าเชื่อถือก็ย่อมลดน้อยลง เช่น เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว และผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นต้น อีกทั้งผีปอบยังเป็นเหตุการณ์ที่น่ากลัวจึงต้องมีการพยายามกำจัดให้ออกไปจากสังคมโดยด่วนแม้ จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงแต่ก็ยินยอมเพราะความสงบสุขและปลอดภัยของคนในสังคม เช่น การที่ แก๊งมิจฉาชีพเข้ามาหาकिनบนความเชื่อของชาวบ้านเพื่อหวังเงินจากค่าทำพิธี เป็นต้น ดังค่าความ เชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.55 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

โดยสรุปแล้วลักษณะของความเบี่ยงเบนขั้นต้นที่เกิดขึ้นทั้ง 2 ลักษณะนั้นล้วนถูก ผสมผสานระหว่างความเชื่อตามแบบโบราณที่ยึดถือตามคำบอกเล่าสืบต่อกันมา และเหตุการณ์

ผิดปกติกี่เกิดขึ้นในขณะนั้น มาเป็นตัวกำหนดว่าใครคือต้นเหตุของความวุ่นวายที่เกิดขึ้น ซึ่งบางครั้งอาจจะเกิดจากตัวผู้ถูกกล่าวเอง และบางครั้งก็อาจเกิดจากบุคคลอื่นเป็นผู้กำหนดให้ แต่ทุกวิธีการล้วนสามารถระบุได้ว่าใครเป็นฝืบตามความเชื่อ แต่โดยส่วนมากชาวบ้านก็จะพยายามนำข้อมูลทั้งสองลักษณะมาสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อให้ข้อมูลเรื่องฝืบนั้นมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

5.1.3 กระบวนการตีตรา (Labeling Process)

ในเรื่องของกระบวนการตีตราในที่นี้ มีความหมายครอบคลุมไปถึงการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) ด้วยเพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ชาวบ้านได้กระทำกับผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นฝืบในวิธีการต่างๆ ด้วยความรุนแรงเสมือนหนึ่งเป็นการลงโทษและประณามแก่บุคคลที่มีความผิดของสังคม เพราะการเป็นฝืบนั้น ตามความเชื่อมาแต่สมัยโบราณว่าเป็นสิ่งอัปมงคลแก่สังคม เป็นฝืบร้ายที่สามารถทำร้ายและสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้านดังนั้นจึงทำให้ชาวบ้านมีความหวาดกลัวต่อฝืบ และคนที่ถูกเป็นฝืบเป็นอย่างมาก จนเกิดปัญหาในสังคมและมีความความวุ่นวายอยู่ไม่หยุดหย่อน ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนกันถ้วนหน้า เพราะด้วยเกรงว่าตนเองจะตกเป็นเหยื่อของฝืบ ดังนั้นความคิดเห็นของชาวบ้านถึงร้อยละ 49.9 เห็นว่าควรมีการลงโทษทางสังคม หรือการตีตราแก่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝืบ ด้วยเหตุนี้จึงไม่แปลกอะไรที่จะพบเห็นชาวบ้านพยายามสร้างแนวทางเพื่อจัดการกับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝืบด้วยวิธีการต่างในปัจจุบันแต่ก็มีชาวบ้านอีกจำนวนหนึ่งที่มองว่าไม่ควรลงโทษทางสังคมแก่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝืบดังกล่าวถึงร้อยละ 50.1 ซึ่งสามารถแยกระดับของความรุนแรงของการตีตราได้ 2 ระดับดังนี้

5.1.3.1 การตีตราขั้นเริ่มต้นเป็นวิธีการลงโทษที่ชาวบ้านได้กระทำต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝืบด้วยที่ไม่รุนแรงมากนัก ในขั้นตอนนี้จะทำให้เห็นภาพของการตราหน้าบุคคลให้เป็นฝืบชัดเจนยิ่งขึ้นเพราะยังเป็นการหาเหตุผลเพื่อสนับสนุนมาสนับสนุนความเชื่อของพวกเขาชาวบ้านอยู่ ซึ่งมีอยู่ 2 วิธีการด้วยกัน ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังนี้

1) การที่สังคมลดปฏิสัมพันธ์ลง เป็นวิธีการที่ชาวบ้านในหมู่บ้าน มีการลดความสัมพันธ์ต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝืบลงอย่างเล็กน้อย เช่นการพยายามพูดคุยให้น้อยลง หรือหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า โดยนัยของการลงโทษด้วยวิธีการนี้คือ การพยายามไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหามากเกินไป เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดช่องว่างที่ฝืบจะสามารถเข้ามาทำร้ายตนเองได้ เพราะหลายคนเชื่อว่าหากไม่ยุ่งกับคนที่ถูกเป็นฝืบ ฝืบก็จะไม่มายุ่งกับตนเอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวบ้านหลายคนพยายามหลบเลี่ยงที่จะเผชิญหน้า หรือพูดคุยกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝืบ ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 24.60 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2) การเป็นเป้าหมายในการถูกจับตามอง หรือจ้องจับผิดและกล่าวโทษ เป็นวิธีการที่ชาวบ้านได้พยายามสอดส่องถึงพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ว่ามีพฤติกรรมอะไรบ้างในแต่ละวัน และมีพฤติกรรมผิดปกติเกี่ยวกับผีปอบบ้างหรือไม่ เช่น มีพฤติกรรมลับๆ ล่อๆ หรือการเดินเข้าไปในเขตบ้านเรือนของชาวบ้านคนใดหรือไม่ สาเหตุที่ใช้วิธีการนี้คือชาวบ้านพยายามจับตามองพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบนั้นเพื่อนำไปสนับสนุนถึงข้อสงสัยการเป็นผีปอบของบุคคลดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นการป้องกันอันตรายของสังคมด้วยการสอดส่องเพื่อว่าหากเกิดอะไรที่ผิดปกติขึ้นในหมู่บ้าน ก็จะสามารถบอกได้ว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นด้วยหรือไม่ ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 24.60 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5.1.3.2 การตีตราที่รุนแรง เป็นวิธีการลงโทษที่ชาวบ้านได้กระทำต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยที่รุนแรง บางวิธีการถึงขั้นเข้าข่าย “ผิดกฎหมาย” และ “ละเมิดสิทธิมนุษยชน” โดยผลของการตีตรา หรือการลงโทษทางสังคมในระดับนี้มีเป้าหมายและเจตนาเพื่อการประณามและลงโทษบุคคลที่เป็นผีปอบโดยเฉพาะ ซึ่งอาจเกิดได้จากความหวาดกลัว ความเกลียดกลัว ความไม่พอใจ การไม่ยอมรับ และความเกลียดชังทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้รับผลกระทบที่รุนแรงมากจนมีผลต่อลักษณะพฤติกรรมในเวลาต่อมาแต่ผลที่เกิดขึ้นยังมีผลต่อชาวบ้านในระดับที่รุนแรงด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งพบว่ามียู่ 4 วิธีการด้วยกัน ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังนี้

1) การคว่ำบาตรทางสังคม เป็นวิธีการที่มีผลมาจากความหวาดกลัวของชาวบ้าน ที่ได้พยายามลดความสัมพันธ์กับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบในตอนแรก ซึ่งจากเหตุการณ์ผีปอบที่เกิดขึ้นไม่มีทีท่าว่าจะลดลง จึงทำให้ชาวบ้านเริ่มมีความคิดที่เปลี่ยนไปนั่นคือ จากการศึกษา “หวาดกลัว” ก็กลายเป็นความ “เกลียดกลัว” ซึ่งทำให้สังคมเริ่มรังเกียจผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมากยิ่งขึ้น ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมีความคิดว่าควรที่จะ “งด” หรือ “ตัดขาด” ความสัมพันธ์กับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบในทุกๆ ด้านเพื่อแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านไม่พอใจเป็นอย่างยิ่งกับการที่มีผีปอบในหมู่บ้าน เพราะทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนมาก ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 46.56 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2) การขับไล่ออกไปจากสังคม เป็นวิธีการลงโทษทางสังคมที่ชาวบ้านใช้ลงโทษผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยวิธีการที่รุนแรงสูงสุด ซึ่งในสมัยก่อนถ้าหากพบว่าใครเป็นผีปอบบุคคลจะถูกขับไล่ออกไปจากหมู่บ้านทันทีโดยไม่มีผ่อนผันโทษใดๆ และในปัจจุบันก็ยังพบว่ามีการนำวิธีการนี้มาใช้อยู่ในบางสังคม การลงโทษทางสังคมด้วยการขับไล่ออกไปจากหมู่บ้านนี้เกิดจากการที่ชาวบ้านเกิดความหวาดกลัวต่อผีปอบ อีกทั้งมีความเกลียดชังต่อ

คนที่เป็นผีปอบ และมีความโกรธแค้นต่อคนที่เป็นผีปอบอย่างมาก จึงไม่ต้องการให้บุคคลที่ชาวบ้านคิดว่าเป็นสาเหตุของความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นอาศัยอยู่ร่วมกับพวกตนในสังคมอีกต่อไปจึงทำการขับไล่ออกไปจากสังคมอย่างถาวร แต่วิธีการนี้ไม่เพียงเป็นแค่การลงโทษทางสังคม แต่เป็นแนวทางหนึ่งที่ชาวบ้านใช้แก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย เพราะชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อผู้ที่เป็นผีปอบออกไปจากสังคมแล้วจะทำให้วิญญาณผีปอบเหล่านั้นติดตามเจ้าของออกไปด้วย แล้วจะทำให้สังคมเกิดความสงบสุขได้ แต่วิธีการขับไล่นุคคลที่เป็นผีปอบออกไปจากหมู่บ้านนั้นถือเป็นวิธีการที่รุนแรง และมีผลกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมาก เพราะการเป็นผีปอบที่สังคมเดิมนำให้เป็นเป็นเสมือนสิ่งที่ทำให้สังคมอื่น หรือหมู่บ้านอื่น ก็หวาดกลัวเช่นเดียวกัน อีกทั้งวิธีการนี้ยังเป็นการกระทำที่ผิดต่อหลักกฎหมาย ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วย จากสาเหตุดังกล่าวจึงได้เกิด “หมู่บ้านผีปอบ” ขึ้นมา เช่น หมู่บ้านนาสาวนาน จ.สกลนคร เพื่อรองรับบุคคลกลุ่มนี้ให้สามารถเข้าไปอาศัยอยู่ได้ ซึ่งเป็นแนวทางแก้ไขปัญหของสังคมอีกทางหนึ่ง ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 27.78 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3) การทำร้ายร่างกาย เป็นวิธีการลงโทษทางสังคมที่ชาวบ้านได้กระทำต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบอย่างรุนแรง การลงโทษด้วยวิธีการนี้เป็นผลมาจากการที่เหตุการณ์ผีปอบในหมู่บ้านมีความรุนแรงยิ่งขึ้น ชาวบ้านมีการสูญเสียบุคคลในครอบครัว สูญเสียสัตว์เลี้ยงของตนไปมากมาย มีความลำบากในการทำมาหากินและดำรงชีวิตประจำวัน จึงทำให้ชาวบ้านมีความกดดันและโกรธแค้นผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเป็นอย่างยิ่ง เลยต้องการที่จะแสดงออกให้ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบเห็นว่าพวกตนทนไม่ไหว และรับไม่ได้ที่จะให้มีผีปอบในหมู่บ้าน ดังนั้นจึงมีการข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกาย บางพื้นที่ก็มีการลงมือทำร้ายร่างกายกันจริงๆ ก็มี อนึ่งการที่ชาวบ้านได้เชิญหมอผี หรือหมอธรรมมาขับไล่ผีปอบ แล้วมีการทรมานร่างกายผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบด้วยวิธีการต่างๆ อย่างรุนแรง หรือมีผลทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้รับความเจ็บปวดหรือทรมานตามร่างกายก็ถือว่าเป็นการทำร้ายร่างกายในรูปแบบหนึ่งเช่นเดียวกัน ซึ่งการลงโทษเช่นนี้อาจจะมีผลทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเกิดความหวาดกลัว และหวาดระแวงต่อชาวบ้านมากขึ้น แต่หากมีการลงมือทำร้ายร่างกายกันจริง การลงโทษด้วยวิธีการนี้ก็เข้าข่ายเป็นการกระทำที่ผิดต่อหลักกฎหมาย หรือละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งการนี้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบย่อมมีสิทธิ์ที่จะแจ้งความดำเนินคดีตามเอาผิดชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ตามกฎหมายได้ ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.93 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4) การทำลายทรัพย์สิน เป็นวิธีการลงโทษทางสังคมที่ชาวบ้านได้ใช้ลงโทษบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบอย่างรุนแรง ด้วยวิธีการพยายามทำลายทรัพย์สิน หรือ

สิ่งของอันมีค่า ไม่ว่าจะเป็น วัตถุสิ่งของ หรืออาจจะแม้กระทั่งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยอื่นๆ ก็ตามการกระทำดังกล่าวของชาวบ้านในลักษณะเช่นนี้ เนื่องจากความหวาดกลัว และความรังเกียจที่มีต่อผีปอบ และบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ เพราะชาวบ้านถือว่าความวุ่นวายที่เกิดขึ้นทั้งหมดล้วนเกิดจากฝีมือของผีปอบ ดังนั้นหากชาวบ้านไม่สามารถลงมือกระทำกับตัวผีปอบ หรือตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้ ก็จะมีการพยายามระบายอารมณ์ด้วยการทำลายข้าวของ หรืออาจจะเผาบ้านเรือนที่อยู่อาศัยแทน นัยหนึ่งก็เพื่อแสดงให้เห็นที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเห็นว่าพวกชาวบ้านไม่พอใจที่มีผีปอบในหมู่บ้านของพวกเขา ซึ่งในการลงโทษทางสังคมเช่นนี้ถือว่าเป็นการกระทำที่รุนแรงเข้าข้างเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมาย ซึ่งผู้ที่ถูกลงโทษ หรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบสามารถแจ้งความดำเนินคดีได้เหมือนกับข้อที่สองได้ ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 15.08 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

โดยสรุปแล้ววิธีการลงโทษทางสังคม หรือการตีตรานี้มีอยู่ 2 ส่วนใหญ่ ซึ่งแต่ละส่วนมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่คล้ายกันนั้นคือการพยายามตอบโต้บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสาเหตุของความวุ่นวายทั้งหมดในที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน การลงโทษดังกล่าวมีการพยายามเริ่มใช้ในแบบขั้นต้นก่อนแล้วจึงค่อยยกระดับความรุนแรงขึ้นตามลำดับ เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้รับรู้และปรับตัว แต่ในการลงโทษบางวิธีการก็มีความรุนแรงเกินความเหมาะสมที่สังคมพึงจะกระทำต่อบุคคลอื่น และบางวิธีการก็เข้าข้างเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชนซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย

5.1.4 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวร (Secondary Deviance)

ด้วยการลงโทษทางสังคมอย่างรุนแรงและต่อเนื่องด้วยวิธีการต่างๆ ต่อบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจส่งผลให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบดังกล่าวมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการลงโทษทางสังคม สภาพความกดดันของสังคม และสภาพจิตใจของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเอง ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรจึงสามารถแยกออกได้เป็น 2 ระดับตามความรุนแรงของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปดังนี้

5.1.4.1 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบเล็กน้อย เป็นพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้เปลี่ยนแปลงไป หลังจากที่ถูกชาวบ้านในชุมชนลงโทษด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรงมากนัก หรือการตีตราเริ่มต้น ในส่วนนี้ผู้ถูกกล่าวหาเองยังอยู่ในช่วงการปรับตัว และพยายามโต้ตอบต่อคำกล่าวหาของสังคมจึงมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่รุนแรงมากนัก ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังนี้

1) คือการที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้แสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าว หรือขัดขืนต่อวิธีการที่สังคมใช้ลงโทษ เช่นการแสดงออกถึงการไม่ยอมรับในข้อกล่าวหาว่าตนเองเป็นผีปอบ ด้วยการตามหาคนที่กล่าวหาตน หรือการด่าทอชาวบ้านคนอื่นๆ ที่ไปกล่าวหาว่าตนเป็นผีปอบ และบางครั้งยังมีการแฉความเพื่อดำเนินคดีต่อบุคคลที่สร้างกระแส และกล่าวหาว่าตนเองเป็นผีปอบอีกด้วย ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้ยังอยู่ในส่วนของการอธิบายตนเองให้ชาวบ้านคนอื่นๆ ได้เข้าใจว่าตนเองไม่ได้เป็นผีปอบตามที่ชาวบ้านเชื่อกัน ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 53.70 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2) คือการที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบพยายามลดปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านในชุมชนลงไปเล็กน้อย ซึ่งมีผลจากการที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบถูกชาวบ้านลงโทษด้วยการลดปฏิสัมพันธ์ลง เมื่อรู้ว่าชาวบ้านไม่ยกพุดจาหรือเผชิญหน้ากับตน ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเองก็พยายามที่จะลดโอกาสในการเผชิญหน้ากับชาวบ้านเหล่านั้นด้วยเช่นกันหากแต่ไม่ได้ตัดขาดจากการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างสิ้นเชิง และมีการร่วมทำกิจกรรมกับชาวบ้านคนอื่นๆ อยู่บ้างในบางโอกาส ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 43.92 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5.1.4.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบรุนแรง เป็นพฤติกรรมที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้แสดงออกมาหลังจากที่ถูกชาวบ้าน หรือผู้คนในสังคมลงโทษทางสังคมอย่างรุนแรง ด้วยการตีตราที่รุนแรง ซึ่งทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบหมดหนทางที่จะตอบโต้ใดๆ มีเพียงการไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับชาวบ้านคนอื่นๆ ซึ่งผลของการลงโทษที่ทางสังคมรุนแรงยังทำให้มีผลต่อสภาพจิตใจ และสภาพร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบอีกด้วย ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังนี้

1) คือการงดการมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านคนอื่นๆ อย่างสิ้นเชิง เพราะการที่สังคมได้ลงโทษอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง จนทำให้การอธิบายเกี่ยวกับการไม่ได้เป็นผีปอบไม่เป็นผล อีกทั้งยังมีภาวะความกดดันจากสังคมอีกมากมายจนทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบต้องจำกัดพื้นที่ชีวิตของตนเอง โดยการไม่ยอมออกไปไหน ไม่ยอมทำกิจกรรมใดๆ ร่วมกับสังคม เพื่อป้องกันไม่ให้ชาวบ้านใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่แก่ตนเอง อนึ่งการคว่ำบาตรทางสังคมก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมีพฤติกรรมงดการมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านคนอื่นๆ ได้ ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 24.87 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2) คือการหลบหนีหายไปจากสังคม เป็นพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบที่แสดงออกในขั้นสุดท้ายของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง เพราะด้วยการลงโทษทางสังคม

ที่รุนแรงและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความกดดันให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ด้วยหวังผลในด้านต่างๆ จนทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเองเกิดความกลัว เพราะเกรงว่าชาวบ้านจะกระทำกับตนเองในวิธีการที่รุนแรงกว่าที่ผ่านมา อีกทั้งในเมื่อชาวบ้านคนอื่นๆ ก็แทบจะไม่ได้พอใจและไม่สนใจกับตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเท่าใดนัก ดังนั้นการอยู่ในสังคมต่อไปอาจจะทำให้เกิดผลกระทบอย่างอื่นที่ร้ายแรงตามมา ผลสุดท้ายคือต้องหลบหนีออกไปจากหมู่บ้าน หรือย้ายถิ่นฐานที่อยู่อาศัยไปอยู่ที่อื่นแทน เพื่อความสบายใจของตนเอง และคนอื่นๆ ในสังคม ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 21.16 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3) คือการมีพฤติกรรมผิดปกติแตกต่างผิดปกติ ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้เกิดจากสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบทนรับความกดดันจากสังคมไม่ไหว จึงส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย ทำให้มีอาการแปลกผิดปกติไปหลายอย่าง เช่น มีอาการป่วยเรื้อรังเมื่อไปตรวจสุขภาพกับสถานพยาบาลกลับไม่พบว่าไม่มีสาเหตุมาจากโรคใด หรือบางคนก็ถึงกับสติฟั่นเฟือนคล้ายกับคนเป็นบ้าเสียสติไป และบางกรณีผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบก็แสดงพฤติกรรมคล้ายผีปอบออกมาอย่างชัดเจน ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.63 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

โดยสรุปแล้วการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบถาวรนี้เป็นผลจากการลงโทษทางสังคมหรือการตีตราของสังคมเป็นสำคัญ มีผู้นำชุมชน และชาวบ้านเป็นกลไกในการขับเคลื่อน ถึงแม้ว่าการลงโทษทางสังคมบางวิธีการชาวบ้านจะมองว่าเป็นการป้องกันตนเองจากผีปอบ หรือเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นอีกทางหนึ่ง แต่ด้วยเป็นวิธีการที่ไม่ได้ผ่านความเห็นชอบจากบุคคลอื่นนอกเหนือจากคนในชุมชน จึงทำให้บางวิธีการที่ชาวบ้านเลือกใช้มีผลในด้านลบแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบทั้งทางตรงและทางอ้อม จนทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อรับมือวิธีการลงโทษทางสังคมของชาวบ้านในรูปแบบต่างๆ จนบางกรณีที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบอาจจะมีการกำหนดให้ตนเองกลายเป็นผีปอบตามที่ชาวบ้านตีตราไว้ก็มี หรืออาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในด้านกิริยาท่าทาง นิสัยจนพฤติกรรมนำไปสู่ความเชื่อจากคนในชุมชนว่าเป็นผีปอบมากยิ่งขึ้นถึงแม้ว่าจากการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณจะพบว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบจะได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อยดังค่าเฉลี่ยที่ 2.32 ก็ตาม แต่ผลที่เกิดขึ้นก็ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบต้องได้รับผลกระทบอย่างมากที่สุดอยู่เช่นเดิมจนในบางครั้งทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบต้องทุกข์ทนกับผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างลำบากอยู่เพียงลำพัง โดยชาวบ้านเองก็อาจจะไม่รู้ว่ามีผลกระทบใดบ้างที่เกิดขึ้นแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในบางครั้งของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบกลับมีผลทำให้ชาวบ้านยังเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้นเป็นผีปอบตัวจริง ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ยิ่งเป็นสิ่งที่ยากต่อการแก้ไขปัญหาต่อไป

5.1.5 การกำหนดตนเอง (Self-Image)

ในทางทฤษฎีเชื่อเมื่อบุคคลถูกสังคมกำหนดบทบาทให้เป็นอย่างไร อย่างหนึ่ง บุคคลดังกล่าวจะมีพฤติกรรมคล้อยตามกับคำกล่าวหาเช่นนั้น แม้แต่เหตุการณ์เรื่องฝึบเองก็เช่นเดียวกัน การกำหนดตนเองให้เป็นฝึบเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการควบคุมทางสังคม หรือกระบวนการตีตราด้วยวิธีการลงโทษทางสังคมด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งแบบรุนแรง และไม่รุนแรง จนนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบถาวร (Secondary Deviance) ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นทำให้สามารถสรุปภาพลักษณ์ของการกำหนดตนเองของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบได้ 3 รูปแบบ คือ

5.1.5.1 การยอมรับที่จะมีพฤติกรรมตามที่สังคมกำหนดให้เป็น คือการยอมรับในการเป็นฝึบโดยสมบูรณ์ ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปแบบถาวรคล้ายกับการเป็นฝึบ เช่น มีการออกไปหาอาหารกินตอนกลางคืนด้วยการแอบขโมยไก่ชาวบ้านมากินแบบสดๆ (ไทยรัฐออนไลน์, 2555) การที่บุคคลดังกล่าวมีพฤติกรรมที่คล้ายกับคนป่วย ไม่มีเรี่ยวแรงในเวลากลางวัน และกลับแข็งแรงกระฉับกระเฉงเดินเหินได้เมื่อถึงเวลากลางคืน (ผวาปอบสิงหิงขรวัย 80 ปี หมอระบุป่วยโรคคนแก่, 2552) และการที่มีพฤติกรรมที่น่ากลัวเมื่อเห็นบุคคลอื่นเดินผ่านหรือมาหาอาจจะมีการจ้องมอง เลียปากคล้ายกับมีความต้องการอยากจะทำกินบุคคลคนนั้น เป็นต้น

5.1.5.2 การไม่ยอมรับในสิ่งที่สังคมกล่าวหา แต่กลับมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงที่ผิดแปลกแบบถาวร คือการไม่ยอมรับในการเป็นฝึบ แต่กลับมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบนั้นเป็นพฤติกรรมของคนที่เป็นฝึบมักแสดงออกเสมอ เช่น การพูดจาแต่ไม่ยอมสบตาใคร การหลบลิ้นอยู่แต่ในบ้าน โดยไม่ยอมออกไปหาอยู่กับบุคคลอื่น และการแสดงพฤติกรรมที่ผิดแปลกออกมาให้ชาวบ้านได้พบเห็นอยู่บ่อยครั้ง เป็นต้นจนทำให้ชาวบ้านเชื่อโดยสนิทใจว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบตัวจริง แม้เจ้าตัวจะไม่ได้ยอมรับก็ตาม

5.1.5.3 การไม่ยอมรับในสิ่งที่ถูกกล่าวหา คือการที่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว มีอารมณ์ที่รุนแรงรุนแรงเฉียว และมีพฤติกรรมตอบโต้สังคมด้วยความรุนแรงต่างๆ เพราะการไม่ยินยอมที่จะตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบตามที่สังคมเชื่อกัน ดังนั้นบุคคลในกลุ่มนี้จะมีแนวทางต่างๆ ที่ตอบโต้วิธีการลงโทษทางสังคมของชาวบ้านโดยตลอด ทั้งการแจ้งความ ฟ้องร้องดำเนินคดีต่อบุคคลที่มากล่าวหาตนว่าเป็นฝึบ การหาแนวทางเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองด้วยวิธีการของชาวบ้านและของตนเอง และการเรียกร้องให้หน่วยงานราชการต่างๆ เข้ามาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมแก่ตนเอง ซึ่ง

บุคคลในกลุ่มนี้มีโอกาสที่จะอยู่ร่วมกันชาวบ้านคนอื่นๆ ในสังคมเดิมได้ต่อไป เพราะมีวิธีการและแนวทางที่สามารถพิสูจน์ตนเองและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

5.1.6 แนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบนั้นมีอยู่หลายอย่าง แต่ละอย่างก็มีความรุนแรงของผลกระทบที่แตกต่างกันออกไป ถึงแม้ว่าจะเล็กน้อยต่างกันแต่อย่างไรก็ตาม “ผีปอบ” ก็ยังสร้างความกังวลใจให้แก่ชาวบ้านอยู่ อีกทั้งตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเองก็ไม่ได้มีความสุขอะไรจากการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ผีปอบ กลับมีแต่ความเดือดร้อนในทุกวันเวลาในขณะที่เกิดเรื่องราว ดังนั้นเหตุการณ์ผีปอบควรที่จะถูกกำจัดหรือแก้ไขให้หมดไปจากหมู่บ้าน โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะหากปล่อยไว้นานเท่าไรยิ่งจะสร้างความเสียหายให้มากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบจึงมีหลายฝ่ายต่างให้ความสำคัญและพยายามแก้ไขด้วยวิธีการของตัวเอง สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แนวทาง ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังนี้

5.1.6.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาของสังคมเป็นแนวทางที่ชาวบ้านมีมติเลือกใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อนำมาแก้ไขปัญหากับเหตุการณ์ผีปอบที่เกิดขึ้นในชุมชนในขณะนั้น ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น อย่างไรก็ตามแนวทางที่ถูกนำมาใช้ก็ยังคงมีความคล้ายกันอยู่ เช่น การนิมนต์พระ หรือเชิญหมอธรรม (หมอผี) เพื่อเข้ามาทำพิธีไล่ผีปอบที่อาละวาดอยู่ในหมู่บ้าน การพาตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบไปรักษาที่อื่น หรือแม้กระทั่ง การจับไล่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบออกไปจากหมู่บ้าน ก็ยังเป็นแนวทางที่ชาวบ้านเชื่อว่าจะสามารถทำให้เรื่องราวของผีปอบสงบลงได้ ซึ่งวิธีการต่างๆ เหล่านี้เป็นวิธีการที่ชาวบ้านพยายามเลือกสรรนำมาใช้ซึ่งส่วนมากจะเป็นแนวทางที่ถูกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่ใช้แก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบในอดีตโดยเฉพาะวิธีการสุดท้าย คือการจับไล่บุคคลที่เป็นผีปอบออกไปจากหมู่บ้าน ซึ่งในสมัยก่อนถือเป็นเรื่องปกคิธรรมดาของสังคมภาคอีสาน ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 51.59 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5.1.6.2 แนวทางแก้ไขปัญหของหน่วยงานราชการ ถือว่าเป็นแนวทางใหม่ของการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบที่หน่วยงานราชการจะเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชาวบ้านแก้ไขปัญห เพราะในอดีตชาวบ้านจัดการกันเองเป็นส่วนใหญ่ แต่ด้วยวิธีการที่ชาวบ้านนำมาใช้นั้น อาจจะมีวิธีการที่รุนแรงเกินไปจนมีผลทำให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้รับความเดือดร้อน บางครั้งอาจจะมีผลถึงขั้นละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงได้ อนึ่งปัจจุบันก็มีคนจำนวนมากที่ไม่ได้เชื่อเรื่องผีปอบ ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่รุนแรงจึงมีการพยายามเรียกร้องที่จะให้หน่วยงานราชการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้เรื่องราวบานปลายไปมากเหมือน

เหตุการณ์ในอดีต ดังนั้นหน่วยงานราชการจึงได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขเรื่องผีปอบของบางพื้นที่ในยุคปัจจุบัน เช่น การออกมาให้ความรู้เรื่องผีปอบในรูปแบบความรู้ที่ทันสมัย ด้วยข้อมูลเชิงวิชาการ และด้านกฎหมาย เพื่อโน้มน้าวให้ชาวบ้านลดความวิตกกังวลเรื่องผีปอบลงไป อีกทั้งยังเป็นการปรับทัศนคติของชาวบ้านเพื่อป้องกันไม่ให้ชาวบ้านได้กระทำการที่รุนแรงจนกลายเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายไป ซึ่งหน่วยงานที่มีส่วนในการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบนั้นมีอยู่หลายหน่วยงาน เช่น ฝ่ายปกครองอำเภอ หน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านวัฒนธรรม หน่วยงานด้านศาสนา หน่วยงานตำรวจ และหน่วยงานด้านสื่อสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบเพื่อให้อยู่ในกรอบความเหมาะสมไม่เกินเลยจนชาวบ้านต้องกลายเป็นผู้เดือดร้อนจากการกระทำของตนเอง ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 51.06 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5.1.6.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบซึ่งเป็นวิธีการของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบจะต้องพยายามอธิบายตัวเองเกี่ยวกับเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาจะเป็นผีปอบจริงตามที่ชาวบ้านกล่าวหาหรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลยของสังคมก็ต้องหาทางที่จะพิสูจน์ตัวเองเพื่อแสดงถึงความบริสุทธิ์ในการไม่ได้เป็นผีปอบ ดังนั้นการที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบจะพยายามหาวิธีช่วยให้ตนเองรอดพ้นจากข้อกล่าวหาให้ได้ก็ถือว่าเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอีกด้านหนึ่ง ซึ่งมีวิธีการต่างๆ เช่น การพยายามไปอธิบายเรื่องราวต่างๆ แก่ชาวบ้านคนอื่นๆ การนิมนต์พระหรือหมอธรรมชื่อดังมาเป็นพยาน การไปหาพระหรือหมอธรรมชื่อดังเพื่อพิสูจน์ตนเอง หรือแม้แต่การพยายามเผชิญหน้าและร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับคนในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีอาการหลบหลีกหนีหน้า เพื่อสร้างความสัมพันธ์และทำให้คนในหมู่บ้านมีความไว้วางใจและเชื่อมั่นว่าตนเองไม่ได้เป็นผีปอบดังที่ชาวบ้านกล่าวหา ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 41.27 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

โดยสรุปแล้ว การแก้ปัญหาเรื่องผีปอบมีหลายแนวทางที่จะสามารถแก้ไขได้ ซึ่งมีทั้งแนวทางของชาวบ้านที่แก้ไขกันเอง แนวทางของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบกับญาติพี่น้องที่พยายามอธิบายเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ปัญหาแบบใหม่โดยหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่เป็นผู้ขับเคลื่อนและให้การช่วยเหลือ ซึ่งในปัจจุบันมีการพยายามที่จะนำทั้งสามแนวทางมาบูรณาการร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ อีกทั้งเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งอย่างที่เป็นมาในอดีต

5.1.7 แนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ

เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่เกิดจากบุคคลที่ไม่เชื่อในเรื่องผีปอบพยายามมองว่าสาเหตุของการเกิดขึ้นของผีปอบจนนำไปสู่การกล่าวหาว่าบุคคลเป็นผีปอบนั้นคืออะไร ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นไปที่

ตัวบุคคลที่มีอิทธิพลที่จะชี้แนะให้ชาวบ้านรู้ว่าใครเป็นผีปอบ ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านและผู้นำชุมชนหลายพื้นที่ที่มีความเห็นว่าการที่จะยับยั้งไม่ให้เกิดการกล่าวหาว่าใครเป็นผีปอบได้นั้นต้องพยายามควบคุมไม่ให้บุคคลใดก็ตามไปกล่าวหา หรือชี้แนะว่าคนในชุมชนเป็นผีปอบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 แนวทาง ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังนี้

5.1.7.1 ผู้เข้ามาทำพิธีไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ หรือหมอธรรม (หมอผี) ไม่ควรชี้แนะว่ามีใครในหมู่บ้านเป็นผีปอบ เพราะเมื่อมีเหตุการณ์ผีปอบเกิดขึ้นโดยทั่วไปชาวบ้านจะมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่ามีคนที่เป็นเจ้าของผีปอบที่อาละวาดในหมู่บ้านในระดับที่สูงมาก แต่ถ้าหากไม่มีการกระตุ้นให้เกิดความเชื่อดังกล่าวเหตุการณ์การแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบก็ย่อมผ่านไปได้ด้วยดี หรือการให้ผู้เข้ามาทำพิธีไม่ว่าจะเป็นพระ หรือหมอธรรม (หมอผี) มีการยืนยันอย่างชัดเจนว่าการที่เกิดเหตุการณ์ผีปอบนี้เป็นเพียงผีปอบที่เร่ร่อนไม่มีเจ้าของเท่านั้น ก็จะทำให้ชาวบ้านคลายความกังวลในเรื่องเจ้าของผีปอบลงไปได้ ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 72.49 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5.1.7.2 ผู้นำชุมชนควรเข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้เข้ามาทำพิธีว่าไม่ควรไปชี้แนะว่าใครเป็นผีปอบ เป็นวิธีการหนึ่งที่ชาวบ้านและผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นตรงกันว่าหากต้องการที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการกล่าวหาว่ามีคนในชุมชนเป็นผีปอบต้องให้ผู้นำชุมชน หรือบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเข้าไปพูดคุยเจรจากับผู้เข้ามาทำพิธีไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์หรือหมอธรรม (หมอผี) ให้มีความเข้าใจในความจำเป็นที่ไม่ต้องการให้มีการกล่าวหาว่าบุคคลใดเป็นผีปอบ เพราะเกรงว่าจะเป็นสาเหตุปัญหาที่ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเพื่อเป็นการตัดไปแต่ต้นลมจึงควรที่จะพูดคุยกันก่อนที่เข้าไปทำพิธีในหมู่บ้าน ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 59.26 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5.1.7.3 ควรให้หน่วยงานราชการเข้ามาชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้านก่อนที่จะมีการกล่าวหาว่าใครเป็นผีปอบ ในแนวทางนี้เป็นการร้องขอให้หน่วยงานราชการได้เข้ามาอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยชุดความรู้ที่เป็นวิชาการและเป็นความรู้สมัยใหม่ เพื่อให้ชาวบ้านคลายความกังวลในเรื่องผีปอบลงไปได้ และเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ทำให้ชาวบ้านมีความพยายามที่จะจับผิดบุคคลใดเพื่อกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 49.74 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5.1.7.4 ชาวบ้านไม่ควรเชื่อในเรื่องผีปอบมากจนเกินไป และไม่ควรถัดจ้องมองหาว่าใครในหมู่บ้านเป็นผีปอบ ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางที่จะสามารถระงับข้อกล่าวหาได้โดยชาวบ้านเอง โดยไม่ต้องผ่านการบอกกล่าวหรือยืนยันจากบุคคลอื่น แต่การที่จะให้ชาวบ้านมีความคิดเช่นนี้ได้ นับว่าเป็นเรื่องที่ยากพอสมควรเพราะในสังคมภาคอีสานชาวบ้านยังมีความเชื่อในเรื่องผีปอบอยู่มาก และผีปอบยังมีอิทธิพลต่อจิตใจของชาวบ้านมากเช่นเดียวกัน ดังที่เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 28.84 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

หลักการสำคัญที่สุดของการป้องกันการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบนั้น ชาวบ้านและผู้นำชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานราชการต้องเฝ้าสังเกตถึงความผิดปกติของเหตุการณ์ผีปอบที่เกิดขึ้น ว่ามีความผิดปกติไปจากหมู่บ้านอื่นๆ หรือไม่ และควรเฝ้าจับตาดูพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบว่าผิดปกติจริงตามที่ชาวบ้านกล่าวอ้างหรือไม่ อีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการเฝ้าจับตาดูพฤติกรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามาชี้นำ หรือไปกล่าวหาว่าบุคคลอื่นเป็นผีปอบนั้น ด้วยว่า บุคคลเหล่านั้นมีความคาดหวังต่อสิ่งอื่นใด หรือมีเป้าหมายเพื่อสิ่งใดถึงได้มีการไปชี้นำให้ชาวบ้านเชื่อว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ เพราะในหลายพื้นที่ มีการนำเรื่องผีปอบมาหาเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของบุคคลอื่นเพื่อสร้างและสนับสนุนบทบาทของตนเองและเพื่อหวังประโยชน์อย่างอื่นในเหตุการณ์เรื่องผีปอบด้วย ดังนั้นการเป็นผีปอบในบางครั้งก็ไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์ที่มาจากผีปอบจริงๆ หากแต่เป็นเรื่องราวของกลุ่มบุคคลสร้างขึ้นเพื่อหาประโยชน์จากชาวบ้าน และหวังทำลายชื่อเสียงของคนอื่น หรือเพื่อหวังผลประโยชน์อย่างอื่น

5.1.8 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ผีปอบ

จากเหตุการณ์เรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นทำให้สังคม หรือหมู่บ้านต่างๆ ไม่ใช่ว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่เหตุการณ์ผีปอบยังมีผลกระทบต่อชาวบ้านอีกมากมายอีกด้วย ถึงแม้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านบางประการจะเป็นสิ่งที่ชาวบ้านเชื่อว่าไปเองว่าเป็นฝีมือของผีปอบเป็นผู้กระทำให้เกิด แต่ผลกระทบอีกหลายส่วนก็สามารถเห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรมว่าชาวบ้านได้รับผลกระทบนั้นจริงแท้แน่นอน และผลกระทบที่เกิดขึ้นได้สร้างความลำบากให้แก่ชาวบ้านในหลายด้าน สามารถจำแนกได้เป็น 3 ส่วน ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังนี้

5.1.8.1 ผลกระทบที่มีผลต่อทรัพย์สิน และระบบเศรษฐกิจภาคครัวเรือน การมีผีปอบในหมู่บ้านไม่เพียงแต่ทำให้มีคนเสียชีวิตได้เท่านั้น หากแต่สัตว์เลี้ยงก็เป็นเป้าหมายสำคัญของผีปอบที่ใช้กินเป็นอาหารตามความเชื่อของชาวบ้าน การที่เป็ดไก่ตายของชาวบ้านล้มตายเป็น

จำนวนมากนั้นถือว่าชาวบ้านได้สูญเสียทรัพย์สินที่มีค่าไปมากพอสมควร อีกทั้งเหตุการณ์ฝึบอบที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะหากปล่อยไว้นานยิ่งจะสร้างความเสียหายแก่ชุมชนและสังคมโดยรอบมากมาย ดังนั้นชาวบ้านจึงนิมนต์พระ หรือเชิญหมอธรรม (หมอผี) เข้ามาจัดการฝึบอบในหมู่บ้านตามความเชื่อ แต่ด้วยวิธีการดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการดำเนินการจึงจำเป็นต้องขอรับบริจาคจากชาวบ้านทุกหลังคาเรือนซึ่งอาจมีจำนวนไม่น้อยตามสมควร ซึ่งบางครั้งอาจจะมีบางครัวเรือนที่ยากจนไม่มีเงินที่จะบริจาค ก็ต้องไปขอยืมยืมจากคนอื่น กลายเป็นการสร้างภาระหนี้สินขึ้นมาอีก บางพื้นที่มีการเรียกเก็บเงินจากบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบเป็นจำนวนมากอีกด้วยเพราะถือว่าเป็นต้นเหตุ เพื่อนำไปดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องฝึบอบในหมู่บ้านต่อไป และอีกอย่างที่สำคัญคือ การที่ชาวบ้านต้องสูญเสียเงินทองไปกับการเสียค่าปรับ หรือชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบหากถูกผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบแจ้งความและเรียกร้องค่าเสียหายในการหมิ่นประมาทจากการไปกล่าวหาว่าบุคคลอื่นเป็นฝึบอบ ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 78.31 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5.1.8.2 ผลกระทบที่มีต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม เป็นผลจากการที่เกิดเหตุการณ์ฝึบอบในชุมชน จึงทำให้ชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านที่เกิดเหตุการณ์ฝึบอบ และชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นๆ ที่เชื่อเรื่องฝึบอบเกิดความหวาดกลัว สาเหตุของความกลัวนั้นเกิดจากการที่มีคนในชุมชนเสียชีวิตติดต่อกันหลายคน เกิดจากคนถูกฝึบอบเข้าสิงร่าง และคนป่วยที่เชื่อว่าถูกฝึบอบทำร้าย จึงทำให้ชาวบ้านมีความหวั่นเกรงว่าตนเองอาจจะตกเป็นเหยื่อของฝึบอบได้ ดังนั้นสิ่งที่จะปลอดภัยที่สุดในขณะนั้นคือการพยายามไม่ไปไหนมาไหนคนเดียว หรือไม่ออกไปทำมาหากินในตอนกลางคืน หรือหากร้ายแรงกว่านั้นก็จะไม่ยอมออกไปจากบ้านเรือนเพราะเกรงว่าจะทำให้ฝึบอบมีโอกาสร้ายคนได้ ด้วยแนวคิดเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านต้องตกอยู่ในภาวะความอดอยาก หรือยากจนลง เพราะชีวิตชาวบ้านตามชนบทอาชีพหลักคือการเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป ดังนั้นหากไม่มีการออกไปทำงานใดๆ ก็จะทำให้ชาวบ้านขาดแคลนรายได้ที่จะมาจุนเจือครอบครัว และหากมีการไปเยี่ยมเยียนกันระหว่างคนต่างหมู่บ้านก็ไม่มีใครอยากจะนอนค้างที่หมู่บ้านที่เกิดเหตุการณ์ฝึบอบ โดยส่วนมากจะรีบกลับออกจากหมู่บ้านก่อนค่ำ เพราะเกรงจะถูกฝึบอบทำร้าย อนึ่งเหตุการณ์ฝึบอบที่เกิดขึ้นก็ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านที่เกิดเหตุการณ์ฝึบอบต้องตกเป็นบุคคลชายขอบของสังคมไป เพราะเหตุที่ว่าชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นๆ ก็ไม่อยากจะพูดคุย หรือคบหาสมาคมกับคนที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีฝึบอบเพราะเกรงว่าตนเองจะถูกฝึบอบตามมาทำร้ายได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านคิดว่ามีผลกระทบมากที่สุด ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 68.52 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5.1.8.3 ผลกระทบที่มีต่อชีวิตและร่างกาย ซึ่งผลกระทบในส่วนนี้ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเชื่อของชาวบ้าน เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นส่วนหนึ่งเป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงการมีผีปอบเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น การที่มีคนเสียชีวิตหลายคน การถูกผีปอบเข้าสิง และการที่บุคคลถูกผีปอบทำร้าย สำหรับบุคคลที่ต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัวไปโดยเชื่อว่าผีปอบเป็นผู้กระทำนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ยากแก่การประมาณค่าความเสียหายได้ และในส่วนของผู้ที่เคยถูกผีปอบเข้าสิงร่างและถูกผีปอบทำร้ายนั้นต่างก็หวาดกลัวและเสียชีวิตกังวลใจเป็นอย่างมาก เพราะไม่รู้ว่าเมื่อไหร่ผีปอบจะกลับมาทำร้ายพวกตนอีกครั้ง ซึ่งมีผลกระทบทางจิตใจเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นผลกระทบที่มีต่อชีวิตและร่างกายยังส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบถูกสังคมกระทำด้วยความรุนแรง เช่น การถูกทารุณกรรมร่างกายในการประกอบพิธีไล่ผีปอบจากหมอผี การถูกลิดรอนสิทธิ์เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยเพราะถูกขับไล่ออกไปจากสังคม การถูกสังคมเกลียดชังด้วยเพราะการถูกตราหน้าว่าเป็นผีปอบ ซึ่งเป็นผลกระทบที่รุนแรงไม่ต่างกับคนในสังคม ดังค่าความเชื่อมั่นตามข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 58.47 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

โดยสรุปแล้ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้ ไม่เพียงแต่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบจะเป็นผู้ได้รับเพียงฝ่ายเดียว แต่เหตุการณ์ผีปอบยังทำให้ชาวบ้านในชุมชน ได้รับผลกระทบมากมายอย่างคาดไม่ถึง ทั้งผลกระทบที่เกิดจากความเชื่อ เช่น คนเสียชีวิต และการที่สัตว์เลี้ยงล้มตายทำให้ทรัพย์สินของชาวบ้านเสียหายไป อีกทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ โดยเฉพาะการตกเป็นหมู่บ้านคนชายขอบ หรือพลเมืองชั้นสองของสังคมไป ด้วยเพราะชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นๆ ต่างก็มีความหวาดกลัวต่อผีปอบและเกรงว่าคนในหมู่บ้านที่มีผีปอบจะเป็นพาหะในการนำพาผีปอบเข้ามาทำร้ายตนเอง ดังนั้นชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นๆ ต่างหวาดกลัว และไม่อยากคบหาสมาคมด้วย อีกทั้งปัญหาเรื่องการทำมาหากิน เรื่องปากท้องของชาวบ้านเป็นสิ่งที่ได้รับผลกระทบมาก เพราะด้วยความหวาดกลัวที่จะตกเป็นเหยื่อของผีปอบทำให้ไม่กล้าที่จะออกไปทำมาหากินซึ่งส่งผลให้รายได้ลดน้อยลง และยังมีกรณีเรียกเก็บเงินเพื่อนำไปเป็นค่าดำเนินการแก้ไขเรื่องผีปอบอีก ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องระดมทุนช่วยกันบางครั้งครัวต้องหยิบยืมจากคนอื่นกลายเป็นหนี้สินตามมามากมาย ซึ่งทั้งหมดล้วนถือว่าเป็นผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ผีปอบที่เกิดขึ้น

5.2 อภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่อง “กระบวนการทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบในมุมมองด้านอาชญวิทยา” นี้เป็นการศึกษาเพื่ออธิบายถึงกระบวนการที่ทำให้บุคคลให้กลายเป็นผีปอบ โดยการนำทฤษฎีติดตรา (Labeling Process) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สำคัญในด้านอาชญวิทยามาเป็นเครื่องมือในการอธิบาย

เหตุการณ์เรื่องผีปอบที่เกิดขึ้น โดยที่มีการเน้นไปที่สภาพความเป็นจริงในกระบวนการที่เกิดขึ้นของสังคมซึ่งพยายามยกเอาเรื่องความเชื่อในทางไสยศาสตร์ออกไปจากกระบวนการศึกษาในครั้งนี้ให้มากที่สุด เพื่อที่จะสามารถเห็นภาพของกระบวนการที่เกิดขึ้นในสังคมว่าการกลายเป็นผีปอบของบุคคลนั้นมีอะไรเป็นปัจจัย หรือกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดขึ้น รวมไปถึงผลกระทบที่เห็นเป็นรูปธรรมที่มีผลต่อสภาพร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และผู้คนในสังคม ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา และแนวทางการป้องกันการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบที่สังคมเสนอเพื่อนำไปปรับใช้ด้วย ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยข้อที่ 1 พบว่าการเกิดขึ้นของผีปอบนั้นเป็นผลมาจากกระบวนการทางความคิดของคนในสังคมที่มุ่งหวังที่จะอธิบายเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากอะไร แต่ด้วยคติความเชื่อในเรื่องของผีปอบที่มีอยู่เป็นคติความเชื่อดั้งเดิมของคนในสังคมภาคอีสาน จึงทำให้การอธิบายเหตุการณ์ที่ผิดปกติมีความโน้มเอียงไปในเรื่องของผีปอบมาก เหตุนี้จึงทำให้คนในสังคมมีความคิดและจินตนาการไปว่า เหตุการณ์ความผิดปกติที่เกิดขึ้นนั้นน่าจะเป็นฝีมือของผีปอบเป็นผู้กระทำ ด้วยการสรุปปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความวุ่นวายในสังคมเช่นนั้นจึงทำให้เกิดการสืบค้นหาบุคคลที่พวกตนเชื่อว่าเป็นผีปอบขึ้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในขั้นตอนของการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ หรืออาชญากรของสังคมในทางทฤษฎีจิตตราเชื่อว่าเป็นกระบวนการของพฤติกรรมเบี่ยงเบนเริ่มต้นของบุคคล (Primary Deviance) ที่ถูกสังคมกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ซึ่งสังคมอาจจะกำหนดได้จากการพฤติกรรมส่วนตัวที่ผิดแปลกไปของบุคคลดังกล่าวที่เรียกว่า “ความเบี่ยงเบนที่เกิดจากการกำหนดตัวเอง” และเกิดจากสังคมใช้วิธีการอื่นเพื่อพิสูจน์หรือยืนยันในการเป็นผีปอบของบุคคลที่เรียกว่า “พฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เกิดจากบุคคลอื่นกำหนดให้” ซึ่งตามที่ Lermert (1951 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 271) ได้อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมส่วนนี้ว่า พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนเริ่มต้นนี้อาจเกิดจากปัจจัยทางกายภาพ จิตวิทยา หรือปัจจัยทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดให้เบี่ยงเบน และด้วยความเบี่ยงเบนนี้เองที่อาจจะไปขัดแย้งกับบรรทัดฐานหรือค่านิยมทางสังคมจนก่อให้เกิดการตอบโต้ทางสังคมด้วยการลงโทษหรือการต่อต้านจากสังคมอย่างรุนแรง

เมื่อสังคมมีความแน่ใจ หรือเชื่อมั่นระดับหนึ่งในตัวบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นว่าเป็นผีปอบแล้ว ในช่วงแรกสังคมอาจจะมีปฏิกิริยาด้วยการเคลื่อนไหวอย่างเงียบๆ เพราะยังไม่เชื่อมั่นว่าข้อสมมติฐานของตนเองเป็นจริงมากนักน้อยเพียงใด อีกทั้งยังเป็นไปด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรงหรือที่เรียกว่า “การติตราเริ่มต้น” ซึ่งบางครั้งอาจจะดูเหมือนว่ายังเป็นกรพยายามตราหน้า หรือติตราให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาเป็นผีปอบอยู่ แต่เมื่อสิ่งแวดล้อมภายในสังคมและความผิดปกติที่รุนแรงและต่อเนื่องมากขึ้นการติตราของสังคมก็จะเริ่มมีความรุนแรงมากขึ้นและพัฒนาการจากการติตราธรรมดา กลายเป็นการติตราที่รุนแรง หรือการลงโทษทางสังคมอย่างสมบูรณ์ที่เห็นได้ชัด จน

ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบต้องมีการปรับพฤติกรรมของตนเองตามเพื่อรับมือกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น ในทางทฤษฎีเชื่อว่าการตีตรา หรือการลงโทษทางสังคมเป็นการควบคุมพฤติกรรมบุคคลที่เบี่ยงเบนและกำหนดทางเลือกของบุคคลดังกล่าวให้ลดน้อยลง เพราะการถูกสังคมกำหนดให้กลายเป็นบุคคลที่ชั่วร้าย ทั้งที่บางครั้งบุคคลที่ถูกสังคมตีตรานั้นอาจจะไม่เข้าใจในสิ่งที่สังคมกำหนดภาพลักษณ์ให้ หรือไม่ได้แสดงพฤติกรรมอาชญากรรมออกมาแม้แต่น้อย แต่ยังคงต้องถูกกำหนดให้เข้าไปอยู่ในกลุ่มอาชญากร จึงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมอย่างรุนแรง (Lemert, 1951; Becker, 1963 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553: 277)

หลังจากที่ถูกสังคมตีตรา หรือลงโทษทางสังคมอย่างรุนแรงจนต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อรับมือความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้น ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไป ซึ่งระยะแรกอาจจะมีการต่อต้านคำกล่าวหาว่าเป็นผีปอบของสังคมที่เรียกว่า “การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบเล็กน้อย” ด้วยวิธีการตีตราเหล่านั้นรุนแรงมากเกินไปการต่อต้านอาจจะไม่เป็นผลและไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ จึงจำเป็นต้องปรับพฤติกรรมใหม่ให้อยู่ในรูปของการหลีกเลี่ยงซึ่งไม่สามารถตอบโต้สังคมได้ ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบบางคนต้องตกอยู่ในสภาพการกีดกันจากสังคม จนเกิดการสำคัญตนเองว่าเป็นผีปอบไปตามที่สังคมกล่าวหา หรือไม่เช่นนั้นก็เก็บตัวเงียบไว้การตอบโต้ใดๆ จนสังคมมองว่าพฤติกรรมดังกล่าวคือพฤติกรรมของคนที่เป็นผีปอบตามสมมติฐานของสังคมไปในที่สุด ซึ่งเรียกว่า “การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวรแบบรุนแรง” ซึ่งในทางทฤษฎีเชื่อว่าสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงแบบถาวรนั้นเกิดจากการตีตรา หรือการลงโทษทางสังคมที่รุนแรงไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม การปฏิบัติตามกระบวนการนี้จะทำให้บุคคลเกิดการสร้างประสบการณ์ใหม่ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นบุคคลภายนอกสังคม อีกทั้งยังพัฒนาความรู้สึกจนกลายเป็นการสำคัญตนเองว่าเป็นอาชญากรตลอดไป (Becker, 1963; Lemert, 1967; Tannenbeum, 1938 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553) ด้วยพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างรุนแรง จึงกลายเป็นบุคคลที่มีความผิดปกติไปมากในสายตาของสังคมแม้จะไม่มีอาการรับในการเป็นผีปอบแต่สังคมกลับมองว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นคือพฤติกรรมของคนเป็นผีปอบ เช่นการหลบลิ้นหน้า การไม่กล้าเผชิญหน้ากับสังคม และมีบุคคลอีกบางกลุ่มที่สำคัญตนไปตามที่สังคมกล่าวหาจนแสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่ต้องคาดเดาว่าเป็นผีปอบหรือไม่ออกมา เพราะพฤติกรรมนั้นแสดงให้เห็นอย่างโจ่งแจ้งในการเป็นผีปอบอย่างสมบูรณ์ บุคคลเหล่านี้จึงกลายเป็น “ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ” ไปในที่สุดซึ่งเป็นการกำหนดภาพลักษณ์ตนเอง (Self-Image) ของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเพราะเกิดจากการตีตราของสังคม

เมื่อสังคมอยู่ในภาวะความวุ่นวายที่มีสาเหตุมาจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบ ผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมานั้นย่อมมีผลต่อสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และสภาพแวดล้อมของสังคม ซึ่งรวมไปถึงความเสียหายของชื่อเสียงสังคมอีกด้วย และไม่เพียงแต่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเท่านั้นถูกคนในสังคมกำหนดให้เข้าไปอยู่ในกลุ่มของผู้ที่มีพฤติกรรมเลวร้าย หรืออาชญากรเท่านั้น แต่คนในสังคมเหล่านั้นยังถูกสังคมใหญ่โดยรอบจำกัดบทบาทและแสดงปฏิกิริยาทางสังคมเพื่อควบคุมให้อยู่ในกรอบเช่นเดียวกันเหมือนสังคมกำกับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ จึงมีผลทำให้เกิดการเบียดขับให้กลายเป็นพลเมืองชั้นสอง หรือคนชายขอบ (Marginalized) ที่สังคมอื่นไม่อยากจะคบหาด้วย เพราะหวั่นเกรงในอันตรายที่อาจเกิดจากฝีมือของผีปอบในสังคมที่มีผีปอบดังกล่าว โดยมีคนในสังคมแห่งนั้นเป็นพาหนะนำพาซึ่งผีปอบให้สามารถเข้าไปสู่สังคมอื่นๆ ได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าในแนวทางแก้ไขปัญหาของเหตุการณ์ผีปอบที่เกิดขึ้นพบว่ามีอยู่ 3 แนวทางด้วยกัน คือ 1) แนวทางของสังคม เป็นการจัดการแก้ไขปัญหาด้วยแนวทางและวิธีการของสังคม โดยสังคมเป็นผู้กำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ขึ้นมา แล้วใช้มติของคนในสังคมส่วนใหญ่หรือความเห็นส่วนตัวในการปฏิบัติใช้วิธีการต่างๆ ซึ่งส่วนมากจะเป็นวิธีการที่รุนแรง 2) แนวทางของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบพยายามค้นหาเพื่อนำมาใช้อธิบายคนในการไม่ได้เป็นผีปอบของตนเองให้สังคมได้เข้าใจและรับทราบ และ 3) แนวทางของหน่วยงานราชการ เป็นแนวทางที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้เข้าไปช่วยเหลือเพื่อพยายามสรรหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้นๆ และให้ความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายมากที่สุด อีกทั้งยังพยายามที่จะลดความรุนแรงในการตีตราของสังคมให้น้อยลงเพื่อบรรเทาความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น หน่วยงานปกครองอำเภอ หน่วยงานด้านสาธารณสุข

ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาของ สงัน สวรรณเลิศ (2529) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผีปอบผีเข้าในทฤษฎีทางจิตเวชศาสตร์ พบว่าอาการผีปอบเข้าสิงตามความเชื่อของคนในสังคมนั้นหากจะนำมาวิเคราะห์ในทางจิตเวชศาสตร์แล้วพบว่าสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ หนึ่งอาการป่วยเป็นโรคประสาท เนื่องจากว่าคนที่ป่วยเป็นโรคประสาทนั้นยังมีความรู้สึกลึกซึ้งอยู่พอสมควร สังเกตจากการบอกเล่าของผู้ป่วยที่รู้สึกเจ็บเมื่อเวลาผีปอบเข้าหรือถูกผีทำ และ สองผู้ป่วยเป็นโรคจิต เนื่องจากอาการของคนประเภทนี้มีลักษณะเหมือนถูกผีปอบเข้าสิงร่าง แต่มีอาการพูดคุ้ยไม่รู้เรื่อง เอะอะโวยวาย มีลักษณะวิกลจริต ซึ่งอาจไม่ใช่ผีเข้าอย่างแน่นอน แต่อาจจะเกิดจากเลือดลมไม่ดี จึงต้องพยายามที่จะรักษาไปตามอาการที่อยู่ในกลุ่มของโรค จิตเภท โรคอารมณ์สุขเศร้า ซึ่งแทรกอยู่ในแต่ละคน ซึ่งการมองเรื่องผีปอบเข้าสิงคนในรูปแบบจิตเวชนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการอธิบายให้คนสังคมได้เข้าใจในด้านสาเหตุของโรคที่ปราศจากความเชื่อเรื่องผีปอบ และเอื้อประโยชน์ในการรักษาผู้ป่วยซึ่งมีอาการเช่นนี้โดยง่าย

ในการศึกษาของ วัชณี หัตถพนม และคณะ (2547) ของโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่น ได้ทำการศึกษาผลช่วยเหลือวิกฤติชุมชน กรณีศึกษาพิธิขับไล่ฝึบอบในช่วงการประชุม APEC ซึ่งพบว่า วิธีการของหน่วยงานด้านสาธารณสุขสามารถที่จะเข้าไปช่วยเหลือสังคมให้คลายความกังวลในเรื่องฝึบอบได้ด้วยองค์ความรู้ที่ทันสมัยในด้านสาธารณสุขศาสตร์ และจิตเวชศาสตร์ โดยใช้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเหล่านี้เข้าไปอธิบายให้คนในสังคมเข้าใจในเหตุการณ์ฝึบอบที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งยังคอยช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ภายในสังคมเดิมได้โดยไม่ต้องย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยใหม่

ในการศึกษาของ พระมหาสัมภษณ ไซยะมัตย์ (2553) ได้ศึกษาถึง กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบ พบว่าเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยแนวทางของสังคมเพื่อที่จะสร้างพื้นที่ให้แก่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบเข้ามาอยู่อาศัยได้โดยปราศจากอคติในภูมิหลังของการถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบ ด้วยการใช้แนวคิดในเรื่องศาสนาและคติความเชื่อในทางบวกเพื่อสร้างการยอมรับโดยปราศจากอคติต่อบุคคลให้เกิดแก่คนในสังคมและนอกสังคม ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ว่า ในการแก้ไขปัญหารื่องฝึบอบที่เกิดขึ้น สังคมมีบทบาทในการกำหนดแนวทางที่จะแก้ไขปัญหารื่องฝึบอบเองซึ่งมีอยู่หลายวิธีการและแต่ละวิธีการย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบอย่างยิ่งโดยเฉพาะการถูกขับไล่ออกไปจากสังคมเดิม ซึ่งเป็นปัญหาว่าผู้ถูกกล่าวหาจะไปอยู่ในสังคมใดได้ และเมื่อเข้าไปอยู่แล้วจะเกิดการยอมรับหรือไม่ และในการศึกษาของพระมหาสัมภษณ ไซยะมัตย์ นี้ ทำให้เห็นถึงการตระหนักที่จะสรรหาแนวทางเพื่อรองรับบุคคลที่ถูกขับไล่ออกไปจากสังคมให้มีพื้นที่อาศัยอย่างถาวรโดยไม่ได้กลายเป็นคนเร่ร่อน หรือเป็นปัญหาสังคมอย่างอื่น ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาทางออกของปัญหาที่เกิดจากการแก้ไขปัญหของสังคมอีกชั้นหนึ่ง

และการศึกษาของ กมลศ โปธิกนิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาถึง การทำให้เป็นฝึบอบ และการกีดกันทางสังคมในมุมมองของการบริหารความขัดแย้ง พบว่า การสร้างบุคคลให้เป็นฝึบอบนั้นเป็นการกำจัดบุคคลที่มีความเห็นต่างจากกลุ่มของตนเองออกไปจากสังคมโดยอาศัยความเชื่อในเรื่องของฝึบอบเป็นเครื่องมือในการกีดกันบุคคลเหล่านั้น และพยายามสร้างกำแพงเพื่อแบ่งแยกกลุ่มอย่างชัดเจนจนทำให้เกิดการไม่ไว้วางใจ ความเกลียดชัง และลุกลามไปเป็นการกีดกันทางสังคมและลงโทษทางสังคมในที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ว่า การเป็นฝึบอบของบุคคลอาจจะไม่ได้เกิดจากความเชื่อตามปกติทั่วไป อาจเกิดจากการพยายามลดพื้นที่และลดบทบาทของบุคคลดังกล่าวให้น้อยลงและพยายามขยายอำนาจบทบาทของกลุ่มตัวเองให้มากขึ้น และยังมีเรื่องของการแสวงหาประโยชน์จากเหตุการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ฝึบอบให้แก่ตัวเอง เช่น การเข้ามาเป็นหมอฝึบอบ ความขัดแย้งกันระหว่างญาติพี่น้องเพื่อหวังในทรัพย์สิน และการหวังผลคะแนนนิยมทางการเมือง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

5.3.1.1 จากการลงสำรวจข้อมูลพื้นที่ศึกษาวิจัยพบว่าในบทบาทของการเข้าช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาพร้อมกับชาวบ้านของหน่วยงานราชการในปัจจุบันถือว่ายังมีน้อยมาก ด้วยเหตุนี้อาจจะทำให้ชาวบ้านยังไม่มีเชื่อมั่นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาของหน่วยงานราชการดีเท่าที่ควร ดังนั้นหากทราบว่าเกิดเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้นในพื้นที่ใด หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวควรรับลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งรีบวางแผนหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาเรื่องผิดปกติพร้อมกับชาวบ้านก่อนที่เรื่องราวจะรุนแรงบานปลายไปมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งประกอบไปด้วย

กลุ่มที่ 1 หน่วยงานปกครองอำเภอ (นายอำเภอ, ปลัดอำเภอ) หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ (เทศบาล, อบต.) และหน่วยงานตำรวจ ที่จะเข้าไปสำรวจสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อป้องกันการรุกรานหรือละเมิดสิทธิบุคคลอื่นด้วยความรุนแรงหากมีการกล่าวหาบุคคลในสังคมว่าเป็นผิดบอบ อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานที่ต้องเข้าไปเจรจาปรับทัศนคติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเพื่อลดความแตกแยกในสังคมด้วย

กลุ่มที่ 2 โรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุขอำเภอ และหน่วยงานปศุสัตว์อำเภอ ที่จะเข้าไปสำรวจในสิ่งที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นฝีมือของผีปอบเป็นผู้กระทำ เช่น คนเสียชีวิต คนป่วยโดยไร้สาเหตุ และคนที่เจ็บป่วยกะทันหันคล้ายถูกผีปอบทำร้าย ซึ่งความผิดปกติส่วนนี้หน่วยงานด้านสาธารณสุขจำเป็นต้องเข้าไปอธิบายเพื่อให้สังคมเข้าใจในความรู้ที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่ เช่น อาจเกิดจากโรคเครียด โรคประจำตัว เป็นต้น และเรื่องเป็ดไก่ หรือสัตว์เลี้ยงล้มตายจำนวนมาก หน่วยงานด้านปศุสัตว์ควรจะไปอธิบายให้ชาวบ้านมีความเข้าใจในสาเหตุการตายที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่เช่น เกิดจากโรคระบาด เป็นต้น เอลดความแตกตื่น และตกใจกลัวต่อเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นสังคม

กลุ่มที่ 3 หน่วยงานวัฒนธรรมอำเภอ และหน่วยงานปกครองคณะสงฆ์ ที่จำเป็นต้องเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจในการกำหนดแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นตามความเชื่อดั้งเดิมซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ชาวบ้านสบายใจมากที่สุดแต่ในขั้นตอนการดำเนินการต้องอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมไม่ไปละเมิดต่อสิทธิหรือสร้างความเดือดร้อนต่อบุคคลใด ในส่วนพระสงฆ์ก็ทำหน้าที่บอกกล่าวสั่งสอนให้ในรูปของหลักคำสอนศาสนาเพื่อให้ชาวบ้านได้ประพฤตินอยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงามซึ่งอาจเป็นแนวทางป้องกันผีปอบมาทำร้ายตนเองและคนในครอบครัวได้

5.3.1.2 จากความเห็นของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่พบว่าเรื่องราวความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีปอบมีความผูกพันและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านมาอย่างยาวนาน เป็นเรื่องยากที่จะแก้ไขหรือลบล้างให้ชาวบ้านเลิกเชื่อในเรื่องดังกล่าวได้ ดังนั้นในแนวทางการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานราชการ (ตามข้อ 5.3.1.1) ควรเป็นไปอย่างละมุนละม่อม ค่อยเป็นค่อยไป โดยมี การสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านเป็นระยะอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับทัศนคติของชาวบ้านให้ผ่อนคลายในเรื่องผีปอบลงไป เพราะไม่เช่นนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานราชการอาจจะมีผลกระทบต่อความรู้สึกและจิตใจของชาวบ้านในด้านลบ จนอาจมีกระแสที่ขัดแย้งและต่อต้านหน่วยงานราชการได้

5.3.1.3 จากผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาคือหน่วยงานราชการควรเร่งหาวิธีการที่สามารถแก้ไขปัญหผีปอบอย่างยั่งยืนเพื่อกำหนดเป็นแนวทางสากล หรือนโยบายของรัฐเพื่อสามารถนำไปแก้ไขปัญหผีปอบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปแก้ปัญหได้ในทุกพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ผีปอบ อีกทั้งแนวทางดังกล่าวก็ควรที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกรณีอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะต่อประชาชนในพื้นที่ที่มีความเชื่อเรื่องผีปอบ

5.3.2.1 จากการลงสำรวจข้อมูลในพื้นที่ศึกษาพบว่าชาวบ้านควรให้โอกาสแก่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้อธิบาย และพิสูจน์ตนเองว่าไม่ได้เป็นผีปอบตามที่สังคมกล่าวหาตามแนวทางที่เห็นชอบร่วมกันเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จนนำมาซึ่งการฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมาย อีกทั้งยังควรที่จะให้โอกาสแก่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบดังกล่าวได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมเดิมได้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขดังเดิม

5.3.2.2 จากผลการศึกษาพบว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ผิดปกติขึ้นในชุมชน ชาวบ้านควรไตร่ตรองและพิสูจน์สาเหตุที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยความละเอียดและเหมาะสมตามแนวทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อไม่ให้เกิดการมองว่าสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นฝีมือของผีปอบ จนนำมาซึ่งความวุ่นวายในชุมชน

5.3.2.3 จากผลการศึกษาพบว่าเมื่อมีการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบในชุมชน ชาวบ้านควรพิจารณาที่มาของตัวผู้กล่าวหาดังกล่าวว่าเป็นใคร มีจุดประสงค์อื่นใดหรือไม่ในการไปกล่าวหาบุคคลอื่นว่าเป็นผีปอบ เพราะบางครั้งผู้เป็นต้นตอของการกล่าวหา มีวัตถุประสงค์อื่นซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลัง อีกทั้งแม้จะเป็นผู้ถูกผีปอบเข้าถึงออกปากเองว่าตนเองเป็นใคร ชาวบ้านเองก็ไม่ควรเชื่อว่าบุคคลที่ถูกกล่าวอ้างชื่อนั้นเป็นผีปอบตัวจริง เพราะหลายครั้งที่

ฝืบอบมีการนำเอาชื่อของบุคคลอื่นมาแอบอ้างหากินเพื่อปกปิดตัวจริงของตนเอง จึงทำให้ผู้ที่ถูกเอ่ยชื่อออกมานั้นได้รับความเดือดร้อนทั้งที่ไม่มีส่วนรู้เห็นในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแม้แต่น้อย

5.3.2.4 จากผลการศึกษาพบว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ฝืบอบขึ้นในชุมชน ผู้นำชุมชนควรเรียกประชุมชาวบ้านเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาและให้ควรรที่จะมีหน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย เพื่อจะสามารถควบคุมวิธีการ หรือแนวทางที่ถูกนำมาใช้ให้อยู่ในความเหมาะสมไม่เกินเลยจนจนเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

5.3.3 ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเหตุการณ์ฝืบอบในภาพรวม โดยเน้นไปที่การศึกษากระบวนการกล่าวหาว่าบุคคลว่าเป็นฝืบอบได้อย่างไร ซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับกรณีเกิดอาชญากรรมในชุมชนโดยมีการนำผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝืบอบมาเปรียบเทียบเสมือนอาชญากร และมีการค้นพบแนวทางแก้ไขปัญหาก็ถูกนำมาใช้ในแต่ละพื้นที่ของส่วนต่างๆ เท่านั้น หากมีการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการเน้นไปที่กระบวนการที่ใช้แก้ไขปัญหาคือเป็นรูปธรรมของส่วนงานต่างๆ ของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางของหน่วยงานราชการที่เป็นตัวแปรสำคัญที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลได้รวมไปถึงการสร้างวิธีการในการแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนเพื่อจะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องฝืบอบที่เกิดขึ้นได้ในทุกพื้นที่

บรรณานุกรม

- กมลเศ โปชนิกนิษฐ. 2556. การทำให้เป็นผีปอบ และการกีดกันทางสังคมในมุมมองของการบริหาร
ความขัดแย้ง. ค้นวันที่ 28 ธันวาคม 2556 จาก http://salarommai.blogspot.com/2013/01/800x600-normal-0-false-false-false-en_9595.html
- กรกช นาควิเชตร และอรพิน สุวัฒน์ปุระ. 2555. รายงานการวิจัยการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม
เชิงรุก: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ในการป้องกันอาชญากรรมในเครือข่าย
ยุติธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2549. ความเข้าใจในสิทธิมนุษยชน: คู่มือ
การศึกษาสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้. 2526. ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- การล่าแม่มดในยุคกลาง: ข้อมูลเชิงวิชาการ ประวัติศาสตร์ และข้อเท็จจริง. 2554. ค้นวันที่ 2
กุมภาพันธ์ 2558 จาก <http://archive.wunjun.com/hogwartms/4/83.html>
- กุดพล พลวัน. 2547. สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย. ม.ป.ม.: ม.ป.พ.
- จรัญ คิษฐาอภิชัย. 2550. บนหนทางสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: สุขุมแลบุตร.
- จันทร์เพ็ญ อมรเลิศวิทย์. 2542. การควบคุมทางสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. 2551. สังคมวิทยา อาชญากรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เจือ สตะเวทิน. ม.ป.ป. คติชาวบ้านไทย. ม.ป.ม.: ม.ป.พ.
- ต้นเถิด พฤษภาคม 2014: ล่าแม่มดในยุโรป. 2556. ค้นวันที่ 2 มกราคม 2558 จาก <http://www.jw.org/th/>
- ไทยโพสต์. 2555 (13 มิถุนายน). วิจัยหมู่บ้านผีปอบ รวมตัวที่ศรีสะเกษ. ค้นวันที่ 16 ธันวาคม
2557 จาก <http://www.thaipost.net/x-cite/130712/59542>
- ไทยรัฐออนไลน์. 2553 (10 ตุลาคม). “จิมโจนส์” ศาสดาสังหารหมู่. ค้นวันที่ 28 มีนาคม 2557
จาก <http://www.thairath.co.th/column/life/sundayspecial/117483>
- ไทยรัฐออนไลน์. 2555 (7 ธันวาคม). สาวใหญ่ลักไก่กินสดเครื่องในเชื่อเป็นผีปอบ. ค้นวันที่
15 มกราคม 2557 จาก <http://www.thairath.co.th/content/region/311641>

ไทยรัฐออนไลน์. 2556 (18 พฤษภาคม). **ตร.คุมพรจับแก๊งลักนำตัวนี้มส่งขายประเทศจีน**. ค้นวันที่ 15 พฤษภาคม 2557 จาก <http://www.thairath.co.th/content/345529>

ไทยรัฐออนไลน์. 2556 (31 มิถุนายน). **พ่อเลี้ยงโหดกรอกเหล้าลูกสองเดือนจับทุ่มพื้นอาคารโคม่า**. ค้นวันที่ 15 มกราคม 2557 จาก <http://www.thairath.co.th/content/region/354501>

ชนัชชนม์ ธานีป ปริพัฒ. 2557 (23 กรกฎาคม). **การก่อรูปของอำนาจที่นำไปสู่การล่าแม่มด**.

ประชาไท. ค้นวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <http://www.prachathai.com/journal/2014/07/54706>

นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน). 2551. **ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. 2548. **อาชญากรรม การป้องกัน: การควบคุม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: พรทิพย์การพิมพ์.

นามสมมติที่ 1 อายุ 73 ปี. ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ. 2557 (28 เมษายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 2 อายุ 45 ปี. ญาติผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ. 2557 (28 เมษายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 3 อายุ 47 ปี. ผู้นำชุมชน. 2557 (28 เมษายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 4 อายุ 37 ปี. ชาวบ้าน. 2557 (28 เมษายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 5 อายุ 63 ปี. ชาวบ้าน. 2557 (28 เมษายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 6 อายุ 56 ปี. ผู้นำชุมชน. 2557 (13 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 7 อายุ 42 ปี. ญาติผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ. 2557 (13 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 8 อายุ 55 ปี. ชาวบ้าน. 2557 (13 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 9 อายุ 57 ปี. ผู้นำชุมชน. 2557 (30 เมษายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 10 อายุ 47 ปี. ชาวบ้าน. 2557 (30 เมษายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 11 อายุ 65 ปี. ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ. 2557 (30 เมษายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 12 อายุ 70 ปี. ญาติผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ. 2557 (3 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 13 อายุ 42 ปี. ญาติผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ. 2557 (3 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 14 อายุ 45 ปี. ชาวบ้าน. 2557 (3 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 15 อายุ 60 ปี. ชาวบ้าน. 2557 (3 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 16 อายุ 54 ปี. ผู้นำชุมชน. 2557 (3 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 17 อายุ 57 ปี. ชาวบ้าน. 2557 (3 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 18 อายุ 62 ปี. ชาวบ้าน. 2557 (2 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.

นามสมมติที่ 19 อายุ 52 ปี. ผู้นำชุมชน. 2557 (2 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.

- นามสมมติที่ 20 อายุ 57 ปี. ผู้นำชุมชน. 2557 (2 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติที่ 21 อายุ 48 ปี. ชาวบ้าน. 2557 (3 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติที่ 22 อายุ 47 ปี. ผู้นำชุมชน. 2557 (3 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติที่ 23 อายุ 55 ปี. ผู้นำชุมชน. 2557 (3 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติที่ 24 อายุ 63 ปี. ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ. 2557 (13 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.
- ปกรณ์ มณีปกรณ์. 2555. **ทฤษฎีอาชญาวิทยา**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนเอ็มทีเพลส.
- ประเทือง ธนิยผล. 2551. อาชญากรรมจากความเชื่อ. **วารสารรามคำแหง**. 25 (ฉบับพิเศษ): 83-88.
- ปราณี วงษ์ทศ. 2539. **สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์**. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.
- บุรชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2537. **อาชญาวิทยา: สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เปลื้อง ณ นคร. 2535. **ปทานุกรมนักเรียน (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. 2529. **สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ**. กรุงเทพฯ: กิ่งจันทร์การพิมพ์.
- ผวาปอบสิงหญิงชราวัย 80 ปี หมอระบุป่วยโรคคนแก่. 2552. ค้นวันที่ 3 พฤษภาคม 2557 จาก <http://highlight.kapook.com/view/33831>
- ผู้จัดการออนไลน์. 2557 (17 มีนาคม). 10 ความเชื่อประหลาดหลุดโลก. ค้นวันที่ 28 มีนาคม 2557 จาก <http://www.manager.co.th/Marsmag/ViewNews.aspx?NewsID=9570000030080>
- เผ่าสำนักสงฆ์ภูแอกกกล่าวหาพระเป็นผีปอบ. 2556. ค้นวันที่ 11 มกราคม 2555 จาก http://pimthai-news.blogspot.com/2013/03/blogpost_5.html
- พรชัย ขันดี. 2553. **ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุนทรฟิล์ม.
- พระโพธิญาณมุนี (เมือง พลวฑูโธม). พระสงฆ์. 2557 (19 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.
- พระมหาสัมภาชนันท์ ไชยตะมาตย์. 2553. กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็น **ปอบ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัฒนา กิติอาษา. 2546. **ท้องถิ่นนิยม Localism การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.
- พิชัย นิลทองคำ. 2546. **ประมวลกฎหมายอาญา**. กรุงเทพฯ: อทตยา ลิเก็นเนี่ยน.

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2550. การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง: ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: เสมารธรรม.

พิณทอง ประสารฉ่ำ. 2524. ฝึบอบ (เทปเสียงบันทึก). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรโธม มหาสารคาม.
พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, บรรณาธิการ. 2557. ฝึหลักฐานคนตายและคนเป็น. ปทุมธานี: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไพรัช หนูนพระเดช. 2556. บทบาทผู้พิพากษาต่อการป้องกันอาชญากรรม. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.

รณภพ พรอรุณ. 2542. ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับอาชญากรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
ฉะเชิงเทรา. ภาคนิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2554. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ล. เสถียรสุด. 2516. ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจีน: ตอนที่ 1 กำเนิดธรรมเนียม. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

วรเดช จันทสร. 2522. สาเหตุของอาชญากรรมและแนวคิดที่ถูกต้อง. วารสารพัฒนาบริหาร
ศาสตร์. (กุมภาพันธ์): 51-53.

วัชนี หัตถพนม และคณะ. 2557. กรณีศึกษาเรื่องพิธีขับไล่ฝึบอบในช่วงการประชุม APEC: ผล
ช่วยเหลือภาวะวิกฤติชุมชน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ธรรมจันทร์.

วิชาญ กิตติสุขสันต์. 2549. อาชญากรรมทางวิชาการ คู่มืออาชญากรศาสตร์ 2549. คั่นวันที่ 11
ธันวาคม 2556 จาก <http://www.car.chula.ac.th/culib/v22n2y2549/articlee3v22n22549.pdf>

ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2551. ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 15 ปรับปรุงแก้ไข. กรุงเทพฯ:
พิมพ์ดี.

สปริงค์นิวส์. 2556 (13 มีนาคม). รวบ 2 นายจ้างทารุณ ด.ญ.กะเหรี่ยงวัย 12 สารพัดขังกรงราด
น้ำร้อนทุบตีตัดหู. คั่นวันที่ 15 มกราคม 2557 จาก <http://news.springnestv/25166>

สมชาย นิลอาธิ. นักวิชาการ. 2557 (15 กรกฎาคม). การสัมภาษณ์.

สงัน สุวรรณเลิศ. 2529. ฝึบอบฝึเข้าในทรศนะทางจิตเวชศาสตร์. กรุงเทพฯ: บพิศการพิมพ์.

สุชาดา ทวีสิทธิ์. 2555. เสียงจากชายขอบ: การเคลื่อนไหวสิทธิมนุษยชนเพื่อนำใช้ยาเสพติดใน
ประเทศไทย ประชากรชายขอบและความเป็นธรรมในสังคมไทย. (สิงหาคม-
กันยายน): 225-246.

- สุดสงวน สุธีสร. 2546. **อาชญวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุพัตรา มะโรรัตน์. 2530. **ฝึบอบ-พิธีกรรมการไลฝึบอบทางไสยศาสตร์**. มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สุริชัย หวันแก้ว. 2546. **กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัย
แห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.
- เสริน ปุณณะหิตตานนท์. 2527. **การกระทำผิดในสังคม: สังคมวิทยา อาชญากรรม และ
พฤติกรรมเบี่ยงเบน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โสภา ชูพิกุลชัย ชปีตมนันน์. 2548. **อาชญากรรม หนึ่งในวิกฤติสังคม: มุมมองทางจิตวิทยา
เพื่อการป้องกันและแก้ไข**. กรุงเทพฯ: เสมารธรรม.
- อารยธรรมอียิปต์. 2553. ค้นวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <https://metricsyst.wordpress.com/>
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. 2553. **สิทธิมนุษยชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Becker, Howard S. 1963. **Outsider: Student in the Sociology of Deviance**. New York:
Free.
- Durkheim, Emile. 1933. **The Deviance of Labor in Society**. New York: Macmillan.
- Erikson, Kai T. 1962. Notes on the Sociology of Deviance. **Social Problem**. 9 (Spring):
307-314.
- Erikson, Kai T. 1966. **Wayward Puritans: A Study in the Sociology Deviance**.
New York: Wiley.
- Lermert, Edwin M. 1951. **Social Pathology**. New York: McGraw-Hill.
- Matza, David. 1969. **Becoming Deviant**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเชิงปริมาณ

แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษากระบวนการตีตราทางสังคมเพื่อทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เก็บข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ขอความร่วมมือทุกท่านโปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ผลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างยิ่งที่ท่านกรุณาให้ข้อมูลและความคิดเห็นที่มีคุณค่ายิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้

นายอภิมุข สดมพฤกษ์

นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษากระบวนการตีตราทางสังคมเพื่อทำให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ

คำชี้แจง

- 1) ผู้ตอบแบบสอบถามนี้ได้แก่ บุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ ญาติพี่น้องผู้ถูก กล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในชุมชนที่เกิดเหตุการณ์ผีปอบ
- 2) แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลบุคคลทั่วไป
 - ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดถึงการมีผีปอบในชุมชน
 - ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกล่าวหาให้บุคคลกลายเป็นผีปอบ
 - ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับกระบวนการลงโทษทางสังคม
 - ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับกระบวนการลงโทษทางสังคม
 - ตอนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา

15. ท่านคิดว่ากรณีที่ “คนถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ” นั้นเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด

รายการ	เชื่อถือ				ไม่เห็นด้วย
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	
1. เกิดจากคนที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบเองที่ได้แสดงพฤติกรรมที่แปลกๆ ผิดไปจากคนธรรมดาออกมา					
2. เกิดจากคนที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบเองได้พูดจาแปลกๆ ไปคล้ายมีความเกี่ยวข้องกับผีปอบ หรือเหตุการณ์ผีปอบอยู่เรื่อยๆ เช่น เดี่ยวจะไปกินตับมัน					
3. เกิดจากมีคนถูกผีปอบเข้าสิง แล้วออกปากบอกชื่อตัวเองเป็นใคร จนทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นคนที่ถูกเอ่ยชื่อออกมานั้นเป็นผีปอบจริงๆ					
4. เกิดจากการทำนาย หรือ เสี่ยงทายเพื่อหาคนที่เป็นผีปอบ จากร่างทรง หรือพิธีกรรมเซี่ยงซ้องเซี่ยงก้อน					
5. เกิดจากมีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้นในหมู่บ้าน แล้วมีความเกี่ยวข้องกับผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบอยู่บ่อยครั้ง เช่น แสงไฟ หรือความฝัน					
6. เกิดจากการกล่าวหาเพื่อให้ร้ายแก่บุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบเพื่อหวังประโยชน์อย่างอื่น					

16. ท่านคิดว่าแนวทางใดจะสามารถป้องกันไม่ให้เกิดการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบได้

รายการ	ป้องกันได้				ไม่เห็นด้วย
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ชาวบ้านไม่ควรปักใจเชื่อและจ้องจับผิดว่ามีคนในหมู่บ้านเป็นผีปอบ					
2. ผู้นำชุมชนและผู้เข้ามาทำพิธีไม่ควรชี้หน้าว่าใครเป็นผีปอบ					

16. ท่านคิดว่าแนวทางใดจะสามารถป้องกันไม่ให้เกิดการกล่าวหาว่าบุคคลว่าเป็นผีปอบได้ (ต่อ)

รายการ	เชื่อถือ				ไม่เห็นด้วย
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	
3. ผู้นำชุมชนควรเข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้ที่เข้ามาทำพิธีว่าไม่ควรไปชี้นำว่าใครเป็นผีปอบ					
4. ควรให้หน่วยงานราชการเข้ามาชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้านก่อนที่จะมีการกล่าวหาว่าใครเป็นผีปอบ					

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับกระบวนการลงโทษทางสังคม

17. ท่านเห็นด้วยกับวิธีการที่สังคมใช้ลงโทษผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมากน้อยเพียงใด

รายการ	เห็นด้วย				ไม่เห็นด้วย
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ชาวบ้านควรลดความสัมพันธ์กับผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบลง เช่น พยายามหลบหน้า ไม่พูดจาด้วย					
3. เมื่อเกิดตุการณ์ผิดปกติขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านควรมองว่าเป็นฝีมือของผีปอบเป็นผู้กระทำทั้งสิ้น เช่น เปิดไถ่ตาย คนป่วยไม่สบาย หรือคนเสียชีวิต					
4. ชาวบ้านต้องตัดความสัมพันธ์กับผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบในทุกๆ ด้าน หรือทำการคว่ำบาตร					
5. สังคมต้องพยายามข่มขู่กดดันผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ หรือ อาจจะมีการทำร้ายร่างกายกันบ้างในบางครั้ง					
6. ชาวบ้านต้องพยายามทำลายทรัพย์สินต่างๆ ของผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบเพื่อสร้างกดดัน					
7. ชาวบ้านต้องขับไล่ผู้ถูกกล่าวหาออกไปจากหมู่บ้าน					

18. ท่านคิดว่าการลงโทษทางสังคมอาจจะทำให้ “ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ” มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

รายการ	เปลี่ยนแปลง				ไม่ เปลี่ยน แปลง
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อย ที่สุด	
1. ลดความสัมพันธ์กับสังคมลงไป เช่น พยายามไม่พบหน้าผู้คน ลดการทำกิจกรรมร่วมกับผู้คน หมู่บ้านลงไป					
2. มีพฤติกรรม ก้าวร้าวต่อบุคคลอื่นเมื่อเผชิญหน้ากัน เช่น การด่าทอด้วยคำหยาบ การแสดงอาการโกรธ หรือไม่พอใจชาวบ้านคนอื่น					
3. มีการงดการทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านอย่างถาวรเช่น ไม่ยอมพบปะพูดคุยกับชาวบ้าน อยู่แต่ในบ้านตน					
4. มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป คล้ายเป็นคนบ้าเสียดสี					
5. มีการหลบหนีหายไปจากสังคม อาจด้วยความกลัวที่จะถูกลงโทษทางสังคมที่รุนแรงยิ่งขึ้น					

19. ท่านคิดว่าเหตุการณ์ผีปอบที่เกิดขึ้น ได้สร้างความเสียหายแก่ชีวิต และร่างกายของคนในหมู่บ้านท่านมากน้อยเพียงใดเช่น มีคนเสียชีวิต มีคนถูกผีปอบทำร้าย หรือเข้าสิงร่าง เป็นต้น

1. () มากที่สุด 2. () มาก 3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด 5. () ไม่มีความเสียหาย

20. ท่านคิดว่าเหตุการณ์ผีปอบที่เกิดขึ้นสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินของชาวบ้านมากน้อยเพียงใด เช่น สัตว์เลี้ยงล้มตายไปจำนวนมาก หรือต้องสูญเสียเงินทองไปกับการจัดการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้น

1. () มากที่สุด 2. () มาก 3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด 5. () ไม่มีความเสียหาย

21. ท่านคิดว่าเหตุการณ์ผีปอบที่เกิดขึ้นทำให้ท่านและชาวบ้านคนอื่นๆ ในหมู่บ้านดำรงชีวิตประจำวันลำบากมากน้อยเพียงใด

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่มีผลกระทบ	

ตอนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา

6.1 แนวทางการแก้ไขปัญหของชาวบ้าน

22. ท่านคิดว่าการนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีกรรมในหมู่บ้านแล้ว จะสามารถแก้ไขปัญหารื่องผีปอบได้ผลดีเพียงใด

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่สามารถแก้ไขได้	

23. ท่านคิดว่าการเชิญหมอธรรมมาทำพิธีกรรมในหมู่บ้านจะสามารถแก้ไขปัญหารื่องผีปอบได้ผลดีเพียงใด

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่สามารถแก้ไขได้	

24. ท่านคิดว่าการที่ชาวบ้านพาตัวผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบไปหาพระ หรือหมอธรรมที่อื่นๆ เพื่อพิสูจน์ หรือรักษาผีปอบจะสามารถแก้ไขปัญหารื่องผีปอบได้เพียงใด

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่สามารถแก้ไขได้	

25. การจับไล่ผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบออกไปจากหมู่บ้าน เพื่อแก้ไขปัญหารื่องผีปอบ จะสามารถแก้ไขปัญหารื่องผีปอบได้ผลดีเพียงใด

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่สามารถแก้ไขได้	

26. ท่านคิดว่าแนวทางของชาวบ้านจะสามารถแก้ไขปัญหารื่องผีปอบได้มากน้อยเพียงใด

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่สามารถแก้ไขได้	

6.2 แนวทางการแก้ไขปัญหของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ

27. ท่านคิดว่าคนที่ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบได้พยายามอธิบายให้ชาวบ้านได้เข้าใจว่าตนเองไม่ได้เป็นผีปอบโดยไม่ได้ผ่านการพิสูจน์จากพระ หรือหมอธรรม นั้นจะสามารถแก้ไขปัญหามากน้อยเพียงใด

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่สามารถแก้ไขได้	

28. การให้ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบออกไปหาพระ หรือหมอธรรมเพื่อรักษา หรือพิสูจน์ด้วยตนเองในสถานที่อื่นๆ โดยไม่มีชาวบ้านติดตามไปด้วยแล้วนำคำพูดของพระ หรือหมอธรรมเหล่านั้นมากล่าวอ้างเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของตนเองแก่ชาวบ้านทั่วไป ท่านคิดว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบได้ผลดีมากน้อยเพียงใด

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่สามารถแก้ไขได้	

29. หากผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบได้นิมนต์พระ หรือหมอธรรมเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อมายืนยันในความบริสุทธิ์ของตนเอง และอธิบายให้ชาวบ้านคนอื่นๆ เข้าใจว่าตนเองไม่ได้เป็นผีปอบ ท่านคิดว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาระยะผีปอบได้ดีมากน้อยเพียงใด

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่สามารถแก้ไขได้	

30. ท่านคิดว่าแนวทางของผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบจะสามารถแก้ไขปัญหามากน้อยเพียงใด

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่สามารถแก้ไขได้	

6.3 แนวทางการแก้ไขปัญหของหน่วยงานราชการ

31. ท่านเชื่อมั่นเพียงใดในแนวทางแก้ไขปัญหของหน่วยงานยุติธรรม (ศาล) ที่จะเข้ามาให้ความรู้เรื่องการฟ้องร้องเกี่ยวกับ “การหมิ่นประมาท และการละเมิดสิทธิมนุษยชน” ให้แก่ชาวบ้าน รวมไปถึงความรู้เรื่องอัตราโทษ ค่าใช้จ่าย และความเสียหายอื่นๆ ที่จะตามมา เพื่อป้องกันไม่ให้ชาวบ้านไปกล่าวหาว่าใครเป็นผีปอบเพื่อแก้ไขปัญหาระยะผีปอบ

1. () มากที่สุด	2. () มาก	3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด	5. () ไม่เห็นด้วย	

32. ท่านเชื่อมั่นเพียงใดในแนวทางแก้ไขปัญหาของหน่วยงานปกครองอำเภอ (นายอำเภอ / ปลัดอำเภอ) ที่จะเข้ามาให้ความรู้แก่ชาวบ้านในเรื่องของกฎหมาย เพื่อป้องกันไม่ให้ชาวบ้านได้กระทำการที่รุนแรงด้วยวิธีการต่างๆ อันเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบเช่นการลงโทษทางสังคมที่รุนแรง เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ

1. () มากที่สุด 2. () มาก 3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด 5. () ไม่เห็นด้วย

33. ท่านเชื่อมั่นเพียงใดในแนวทางแก้ไขปัญหาของหน่วยงานด้านสาธารณสุข โรงพยาบาล จะเข้ามาอธิบายเกี่ยวกับสาเหตุการเสียชีวิตของคนในหมู่บ้าน และอาการป่วยคล้ายถูกผีปอบเข้าสิง ในแนวทางด้านสาธารณสุข / ความรู้สมัยใหม่ เพื่อให้ชาวบ้านคลายความกังวลเรื่องผีปอบ และไม่ไปยึดติดว่าการเสียชีวิต และอาการป่วยของบุคคลเป็นฝีมือของผีปอบ เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ

1. () มากที่สุด 2. () มาก 3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด 5. () ไม่เห็นด้วย

33. ท่านเชื่อมั่นเพียงใดในแนวทางแก้ไขปัญหาของหน่วยงานด้านวัฒนธรรมอำเภอ และองค์กรด้านศาสนา (เจ้าคณะปกครอง / พระสงฆ์) ที่จะเข้ามาช่วยเหลือถึงความเหมาะสมในการแก้ไขปัญหของชาวบ้านในเรื่องของผีปอบให้อยู่ในกรอบขอบประเพณีที่ดั้งเดิม และกรอบของศีลธรรม เพื่อป้องกันไม่ให้มีการกระทำที่โหดร้ายทารุณ ต่อผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ

1. () มากที่สุด 2. () มาก 3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด 5. () ไม่เห็นด้วย

34. ท่านเชื่อมั่นเพียงใดในแนวทางแก้ไขปัญหาของหน่วยงานตำรวจ ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้ามารักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลผู้ไม่หวังดีเข้าทำร้ายร่างกาย และทำลายทรัพย์สินของผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบได้ และยังช่วยเหลือความสงบเรียบร้อยของสังคมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ผีปอบที่รุนแรงในขณะนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ

1. () มากที่สุด 2. () มาก 3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด 5. () ไม่เห็นด้วย

35. ท่านเชื่อมั่นเพียงใดในแนวทางแก้ไขปัญหาของสื่อทีวี รายการโทรทัศน์ จะได้นำเรื่องราวผีปอบ และความรุนแรงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของท่านออกไปเผยแพร่ออกอากาศ เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ

1. () มากที่สุด 2. () มาก 3. () น้อย
4. () น้อยที่สุด 5. () ไม่เห็นด้วย

36. ท่านคิดว่าหน่วยงานราชการจะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องฝึบอบได้มากน้อยเพียงใด

1. () มากที่สุด

2. () มาก

3. () น้อย

4. () น้อยที่สุด

5. () ไม่สามารถแก้ไขได้

.....

ภาคผนวก ข
แนวคำถามเชิงคุณภาพ

แนวคำถามเชิงคุณภาพ

พื้นที่ศึกษากลุ่มที่ 1 พื้นที่ที่มีการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบแต่ไม่ถูกขับไล่ออกไปจากสังคม

แนวคำถามในการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ เพื่อให้สัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์เรื่องผีปอบที่มีการกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีปอบ ประกอบด้วยบุคคลจำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ลูกหลานและญาติใกล้ชิดของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน ซึ่งมีแนวคำถามดังต่อไปนี้

1.1 เครื่องมือที่ใช้สัมภาษณ์ ผู้ที่เคยถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ โดยใช้แบบสอบถามกึ่งปลายเปิด (Semi Structure Interview) โดยบรรจุคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดของการกลายเป็นผีปอบ หรือถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ ผลกระทบที่เกิดขึ้น และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านต่างๆ

เลขที่แบบสอบถาม.....วันที่..... เดือน..... 2557
พื้นที่ศึกษาที่.....หมู่บ้านที่..... หมู่บ้าน.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบคำถาม ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ฐานะทางสังคม อาชีพ รายได้ และอื่นๆ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน

ชื่อ - สกุล (นาย, นาง, นางสาว, อื่นๆ.....).....

อายุ.....ปี

สถานภาพ.....

สมาชิกในครัวเรือน.....คน

สถานที่อยู่อาศัยของท่าน 1 () บ้านตนเอง 2 () บ้านเช่า

3 () อาศัยบุคคลอื่นอยู่

- ลักษณะที่อยู่อาศัยของท่าน
1 () บ้านเดี่ยวชั้นเดียว	2 () บ้านเดี่ยวสองชั้น
3 () ห้องแถว	4 () บ้านไม้
5 () บ้านคอนกรีต	6 () เฟิง/กระท่อม
7 () บ้านครึ่งไม้ครึ่งคอนกรีต	
- สถานภาพการอยู่อาศัยของท่าน
1 () เจ้าบ้าน	2 () ผู้อาศัย
3 () ผู้เช่า	

คำชี้แจง คำถามต่อไปนี้เป็นการสัมภาษณ์ซึ่งต้องการให้ผู้ตอบคำถามบรรยาย

1. ท่านเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้นานแค่ไหน ในกรณีที่อยู่หรือย้ายมาจากที่อื่น จากที่ไหน มากี่คน เพราะเหตุใดจึงได้ย้ายหรืออพยพมาที่ชุมชนแห่งนี้
2. ฐานะของครัวเรือนเป็นอย่างไร ครอบครัวประกอบอาชีพอะไรเป็นหลัก รายได้ของครัวเรือนส่วนใหญ่มาจากใคร และเขาคนนั้นประกอบอาชีพอะไร อยู่ที่ไหน มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอะไรกันกับท่าน รายได้ของครัวเรือนที่ได้รับประมาณเท่าไร เพียงพอหรือไม่สำหรับการใช้จ่ายในปัจจุบัน
3. เคยดำรงตำแหน่งทางสังคมอะไรบ้างทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น อ.ส.ม, ผู้ใหญ่บ้าน, กำนัน, สมาชิก อบ.ต./เทศบาล, อปกร, อ.ส. อื่นๆ
4. มีโรคประจำตัวหรือไม่ โรคอะไร ทำการรักษาอย่างไร ใครเป็นคนดูแลในยามเจ็บป่วย

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรม บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยส่วนตัว ทั้งก่อนหน้า และ

หลังจากถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ

1. โดยปกติเป็นคนมีลักษณะนิสัยอย่างไร เช่น ร่าเริง ไม่ค่อยพูด ชอบเข้าสังคม ชอบอยู่คนเดียวเมื่อเกิด เหตุการณ์ผีปอบขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร
2. โดยปกติยามว่างท่านชอบทำอะไรเป็นพิเศษเช่น งานบ้าน ทอผ้า จักสาน เล่นการพนัน หรือดื่มสุรา
3. ท่านชอบรับประทานประเภทไหนเป็นพิเศษ ชอบกินของดิบ หรือสุกๆ ดิบๆ หรือไม่
4. โดยส่วนตัวท่านชอบดื่มสุรา และเล่นการพนันหรือไม่
5. ท่านชอบทำบุญ รักษาศีล ปฏิบัติธรรมหรือไม่ ส่วนส่วนมากจะไปทำบุญ หรือปฏิบัติธรรมที่ใด เพราะอะไร
6. ท่านชอบงานรื่นเริง หรือเข้าสังคมคนหมู่มากหรือไม่ เช่นงานอะไร

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติ และความเชื่อเรื่องผีปอบ

1. ท่านคิดว่าผีปอบคืออะไร มีจริงหรือไม่ มีลักษณะเป็นอย่างไร เชื่อเรื่องผีปอบหรือไม่
2. ข้อสังเกตของการมีผีปอบเกิดขึ้นในชุมชนคืออะไร
3. จะมีวิธีการสังเกตได้อย่างไรว่าใครเป็นผีปอบหรือมีลักษณะคล้ายผีปอบ

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ

1. การที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเกิดขึ้นเมื่อไหร่
2. ในเหตุการณ์ครั้งนั้นอะไรเป็นสิ่งที่ทำให้คนอื่นๆ เชื่อว่าท่านเป็นผีปอบ
3. ก่อนที่เขาจะกล่าวหาว่าท่านเป็นผีปอบ ท่านได้แสดงพฤติกรรมอะไรที่แปลกไปจากคนปกติหรือไม่ เช่น กิริยา ท่าทาง คำพูด และอื่นๆ

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับวิธีการตีตราของสังคม

1. ในขณะนั้นใครเป็นผู้นำในกลุ่มประชาชนเพื่อกล่าวหา และลงโทษท่าน ในกรณีนี้ท่านเคยผิดใจ หรือมีเรื่องบาดหมางกับบุคคลคนหรือไม่ ด้วยเหตุใดเขาจึงลุกขึ้นมาเป็นผู้นำในเวลานั้น
2. เมื่อคนอื่นๆ ในชุมชนเชื่อว่าท่านเป็นผีปอบ ในขณะนั้นพวกเขาเหล่านั้นมีอาการหวาดกลัวท่านหรือไม่ และพวกเขาแสดงอาการอย่างไรเมื่อเวลาพบเห็นท่าน เดินผ่านบ้านท่าน
3. ในขณะนั้นพวกเขาได้กระทำ หรือ ปฏิบัติกับท่านอย่างไร ทั้งแบบไม่รุนแรง และแบบรุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกาย หรือทำลายทรัพย์สิน (ไล่ตามลำดับ)
4. นอกจากตัวท่านแล้ว สมาชิกในครอบครัว ลูกหลาน หรือญาติใกล้ชิดของท่านถูกกระทำเช่นเดียวกันกับท่านหรือไม่ พวกเขาถูกกระทำอย่างไรบ้าง และรุนแรงมากแค่ไหน

ตอนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อรับมือกับผลของการตีตราของสังคม

1. ตอนที่เกิดเหตุการณ์ผีปอบนั้นตัวท่าน และครอบครัวมีผลกระทบด้านใดบ้าง คิดว่ารุนแรงมากน้อยแค่ไหน
2. เมื่อผู้คนในชุมชนปฏิบัติเช่นนี้กับท่าน ท่านเองมีวิธีรับมืออย่างไร เคยได้ตอบกลับหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 7 คำถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมหลังจากถูกสังคมลงโทษ

1. ท่านคิดว่าตัวท่านมีความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง เช่น นิสัย ร่างกาย จิตใจหลังจากถูกผู้คนในชุมชนกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และลงโทษด้วยวิธีต่างๆ

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลต่อการดำเนินชีวิต และครอบครัวของท่านอย่างไร เช่น การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต การเข้าร่วมทำกิจกรรมกับสังคม เป็นต้น

ตอนที่ 8 คำถามเกี่ยวกับวิธีการที่ช่วยในการแก้ไข หรือลดล้างความเป็นฝิ่ปอบ ทั้งวิธีการของสังคม หน่วยงานต่างๆ และสิ่งที่คุณเชื่อว่าเป็นฝิ่ปอบใช้

1. ตัวท่านเองมีวิธีการแก้ไขในเรื่องการถูกกล่าวหาของผู้คนในชุมชนอย่างไร เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกกล่าวหาในตอนนั้น
2. สังคมได้ใช้วิธีการอย่างไรในการแก้ไขปัญหาจากปรากฏการณ์เรื่องฝิ่ปอบที่เกิดขึ้นในขณะนั้น
3. มีหน่วยงานราชการ เอกชน หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือท่าน และสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาปรากฏการณ์เรื่องฝิ่ปอบที่เกิดขึ้นในสังคมหรือไม่ ช่วยเหลือด้านใดบ้าง
4. หลังจากที่มีการแก้ไขปรากฏการณ์ของฝิ่ปอบแล้ว วิธีการเหล่านั้นสามารถคลี่คลายปัญหาต่างๆ ได้ทั้งหมดหรือไม่ และท่านคิดว่าวิธีการเหล่านั้นได้ผลดีมากน้อยเพียงใด
5. ท่านคิดว่าวิธีการใดเหมาะสม และดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาเรื่องฝิ่ปอบ สำหรับวิธีการที่เคยถูกใช้กับท่าน

ตอนที่ 9 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติของผู้คนในสังคมที่มีต่อผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นฝิ่ปอบ ในมุมมองของผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นฝิ่ปอบ

1. ปัจจุบันยังมีคนในชุมชนที่เชื่อว่าเป็นฝิ่ปอบอยู่หรือไม่ เพราะอะไรพวกเขาถึงยังคิดอย่างนั้นอยู่
2. ท่านคิดว่าปัจจุบันผู้คนในสังคมยอมรับในความเป็นคนปกติของท่านมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใดท่านถึงคิดว่ามันเป็นเช่นนั้น

ตอนที่ 10 คำถามเกี่ยวกับแนวทางวิธีการที่คุณเชื่อว่าเป็นฝิ่ปอบ มีความคาดหวังที่จะให้ถูกนำไปแก้ไข หรือช่วยเหลือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝิ่ปอบในสังคมอื่นๆ

1. ท่านคิดว่ายังมีแนวทางอื่นใดที่จะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องฝิ่ปอบ เพื่อป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผู้ฝิ่ปอบ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ฝิ่ปอบได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด นอกเหนือจากวิธีการที่ท่านและสังคมเคยใช้
2. ท่านคิดว่าหน่วยงานใดที่ควรที่จะเข้ามาดูแล และช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องฝิ่ปอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเรื่องราวของฝิ่ปอบในสังคมขึ้นอีกทั้งในสังคมเดิม และสังคมอื่นๆ

3. ในฐานะที่ท่านเคยตกเป็นผู้ถูกกักต้งกล่าวหา กระทำการที่รุนแรง ท่านยังโกรธแค้นพวกเขาอยู่หรือไม่ และท่านคิดว่าอยากให้สังคมใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านคิดว่าพอจะมีแนวทางใดที่จะป้องกันไม่ให้เกิดปรากฏการณ์ฝึบอบขึ้นในสังคมได้อีก ทั้งในสังคมท่าน และสังคมอื่นๆ

****หมายเหตุ** กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝึบอบไม่สามารถตอบคำถามได้ ให้ลูกหลานหรือญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดตอบคำถามแทน

1.2 เครื่องมือที่ใช้สัมภาษณ์ ญาติพี่น้องผู้ที่เคยถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ โดยใช้แบบสอบถามกึ่งปลายเปิด (Semi Structure Interview) โดยบรรจุคำถามเกี่ยวกับภาพลักษณ์โดยรวมของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์เรื่องผีปอบ ผลกระทบที่เกิดจากการตีตราที่สังคมใช้ และแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยแบ่งคำถามที่จะต้องสำรวจออกเป็นดังนี้

เลขที่แบบสอบถาม.....วันที่..... เดือน..... 2557
 พื้นที่ศึกษาที่.....หมู่บ้านที่.....หมู่บ้าน.....
 ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบคำถาม ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ฐานะทางสังคม อาชีพ รายได้ และอื่นๆ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน

ชื่อ - สกุล (นาย, นาง, นางสาว, อื่นๆ.....).....

อายุ.....ปี

สถานภาพ.....

สมาชิกในครัวเรือน.....คน

ความสัมพันธ์กับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ.....

คำถามต่อไปนี้เป็นคำถามสัมภาษณ์ซึ่งต้องการให้ผู้ตอบคำถามบรรยาย

1. ท่านเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้นานแค่ไหน ในกรณีที่อยู่หรือย้ายมาจากที่อื่น มาจากที่ไหน มากี่คน เพราะเหตุใดจึงได้ย้ายหรืออพยพมาที่ชุมชนแห่งนี้

2. ประกอบอาชีพอะไรในปัจจุบัน

3. เคยดำรงตำแหน่งทางสังคมอะไรบ้างทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น อ.ส.ม, ผู้ใหญ่บ้าน, กำนัน, สมาชิก อ.บ.ต. / เทศบาล, อปกร, อ.ส. อื่นๆ

4. ท่านมีความเกี่ยวข้องกับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบอย่างไร

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรม บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยส่วนตัว ทั้งก่อนหน้า และ

หลังจากถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ

1. โดยปกติเป็นญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมีลักษณะนิสัยอย่างไร เช่น ร่าเริง ไม่ค่อยพูด ชอบเข้าสังคม ชอบอยู่คนเดียว เมื่อเกิดเหตุการณ์ผีปอบขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร
2. โดยปกติยามว่างญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบชอบทำอะไรเป็นพิเศษเช่น งานบ้าน ทอผ้า จักสาน เล่นการพนัน หรือดื่มสุรา
3. ญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบชอบรับประทานอะไรเป็นพิเศษ ชอบกินของดิบ หรือสุกๆ ดิบๆ หรือไม่
4. โดยส่วนตัวแล้วญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบชอบดื่มสุรา และเล่นการพนันหรือไม่
5. ญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบชอบทำบุญหรือไม่ ส่วนส่วนมากจะไปทำบุญที่ไหน
6. ญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบชอบงานรื่นเริง หรือเข้าสังคมคนหมู่มากหรือไม่ เช่นอะไร

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติ และความเชื่อเรื่องผีปอบ

1. ท่านคิดว่าผีปอบคืออะไร มีจริงหรือไม่ มีลักษณะเป็นอย่างไร เชื่อเรื่องผีปอบหรือเปล่า
2. ข้อสังเกตว่ามีผีปอบเกิดขึ้นในชุมชนคืออะไร
3. จะสังเกตได้อย่างไรว่าใครเป็นผีปอบ

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ

1. การที่ญาติของท่านถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเกิดขึ้นเมื่อไหร่
2. ในเหตุการณ์ครั้งนั้นอะไรทำให้คนอื่นเชื่อว่าญาติของท่านเป็นผีปอบเป็นผีปอบจริง
3. ก่อนที่เขาจะกล่าวหาว่าญาติของท่านเป็นผีปอบ บุคคลคนนั้นได้แสดงพฤติกรรมอะไรที่แปลกไปจากคนปกติหรือไม่ เช่น กิริยา ท่าทาง คำพูด และอื่นๆ
4. ในตอนนั้นท่านเชื่อหรือไม่ว่าญาติของท่านเป็นผีปอบ เพราะอะไรถึงคิดอย่างนั้น
5. ในขณะนั้นบรรดาญาติของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมีการช่วยเหลือกันอย่างไร เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับวิธีการตีตราของสังคม

1. ในขณะที่นั้นใครเป็นผู้นำในกลุ่มประชาชนเพื่อกล่าวหา และลงโทษ ในกรณีนี้ญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบเคยผิดใจ หรือมีเรื่องบาดหมางกับบุคคลคนหรือไม่ ด้วยเหตุใดเขาจึงลุกขึ้นมาเป็น ผู้นำในเวลานั้น
2. เมื่อคนอื่นๆ ในชุมชนเชื่อว่าญาติของท่านเป็นผีปอบ ในขณะที่นั้นพวกเขาเหล่านั้นมีอาการหวาดกลัว หรือไม่ และพวกเขาแสดงอาการอย่างไรเมื่อเวลาพบเห็นญาติของท่าน หรือเวลาเดินผ่านหน้าบ้าน
3. ท่านเคยมีความรู้สึกหวาดกลัวญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบบ้างหรือไม่ เพราะอะไรถึงมี ความรู้สึกอย่าง นั้น
4. ในขณะที่นั้นพวกเขาได้กระทำ หรือ ปฏิบัติกับท่านอย่างไร ทั้งแบบไม่รุนแรง และแบบรุนแรงถึงขั้นทำ ร้ายร่างกาย หรือทำลายทรัพย์สิน(ไล่ตามล่าดับ)
5. ในเหตุการณ์เหล่านั้นญาติใกล้ชิดของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบถูกสังคมมอง และปฏิบัติอย่างไรบ้าง
6. มีญาติพี่น้องคนใดที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ในเหตุการณ์ครั้งนั้น

ตอนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อรับมือกับผลของการตีตราของสังคม

1. ตอนที่เกิดเหตุการณ์ผีปอบนั้นตัวญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และครอบครัวของเขามีผลกระทบด้านใดบ้าง รุนแรงมากน้อยแค่ไหน
2. เมื่อผู้คนในชุมชนปฏิบัติเช่นนั้นกับญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ เขาเองมีวิธีรับมืออย่างไร เคยได้ตอบกลับหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 7 คำถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมหลังจากถูกสังคมลงโทษ

1. ท่านคิดว่าญาติของท่านมีความเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้าง เช่น นิสัย ร่างกาย จิตใจ หลังจากถูกผู้คนในชุมชนกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และลงโทษด้วยวิธีต่างๆ
2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลต่อการดำเนินชีวิตของญาติ และครอบครัวของญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบอย่างไร เช่น การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต การเข้าทำกิจกรรมกับสังคม เป็นต้น

ตอนที่ 8 คำถามเกี่ยวกับวิธีการที่ช่วยในการแก้ไข หรือลดล้างความเป็นผีปอบ ทั้งวิธีการของสังคม หน่วยงานต่างๆ และสิ่งที่คุณเชื่อว่าเป็นผีปอบใช้

1. ตอนที่ญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบนั้น ตัวเขาเองมีวิธีการแก้ไขในเรื่องการกล่าวหาของผู้คนในชุมชนอย่างไร เพื่อให้รอดพ้นจากการขู่กล่าวหาในตอนนั้นและเหล่าญาติพี่น้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่
2. สังคมได้ใช้วิธีการอย่างไรในการแก้ไขปัญหาจากปรากฏการณ์เรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นในขณะนั้น
3. มีหน่วยงานราชการ เอกชน หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาปรากฏการณ์เรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นในสังคมหรือไม่ ช่วยเหลือด้านใดบ้าง
4. หลังจากที่มีการแก้ไขปรากฏการณ์ของผีปอบแล้ว วิธีการเหล่านั้นสามารถคลี่คลายปัญหาต่างๆ ได้ ทั้งหมดหรือไม่ และท่านคิดว่าวิธีการเหล่านั้นได้ผลดีมากน้อยเพียงใด
5. โดยส่วนตัวท่านคิดว่าวิธีการใดเหมาะสม และดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบสำหรับวิธีการที่เคยถูกใช้กับญาติของท่านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ

ตอนที่ 9 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติของผู้คนในสังคมที่มีต่อผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ ในมุมมองของผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ

1. ปัจจุบันยังมีคนในชุมชนที่เชื่อว่าญาติของท่านเป็นผีปอบอยู่หรือไม่ เพราะอะไรพวกเขาถึงยังคิดอย่างนั้นอยู่
2. ท่านคิดว่าปัจจุบันผู้คนในสังคมยอมรับของญาติของท่านว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใดท่านถึงคิดว่ามันเป็นเช่นนั้น
3. ปัจจุบันบรรดาญาติพี่น้องของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้รับการยอมรับจากสังคมมากน้อยแค่ไหน

ตอนที่ 10 คำถามเกี่ยวกับแนวทางวิธีการที่ผู้ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ มีความคาดหวังที่จะให้ถูกนำไปแก้ไข หรือช่วยเหลือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบในสังคมอื่นๆ

1. ท่านคิดว่ายังมีแนวทางอื่นใดที่จะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ เพื่อป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผู้ปอบ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ผีปอบได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด นอกเหนือจากวิธีการที่ท่านและสังคมเคยใช้
2. ท่านคิดว่าหน่วยงานใดที่ควรจะมาดูแล และช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเรื่องราวของผีปอบในสังคมขึ้นอีกทั้งในสังคมเดิม และสังคมอื่นๆ

3. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ใกล้ชิดผู้ที่เคยตกเป็นผู้ถูกสังคมกล่าวหา ซึ่งสังคมการกระทำที่รุนแรงหลายอย่างในความรู้สึกท่านยังโกรธแค้นพวกเขาอยู่หรือไม่ และท่านคิดว่าอยากให้สังคมใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับญาติพี่น้องของพวกเขาหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านคิดว่าพอจะมีแนวทางใดที่จะป้องกันไม่ให้เกิดปรากฏการณ์ฝิ่บอบขึ้นในสังคมได้อีก ทั้งในสังคม ท่าน และสังคมอื่นๆ

1.2 เครื่องมือที่ใช้สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน โดยใช้แบบสอบถามกึ่งปลายเปิด (Semi Structure Interview) โดยบรรจุคำถามเกี่ยวกับสภาพของสังคมในยามที่เกิดเหตุการณ์เกี่ยวกับ ฝิ่บอบ วิธีการตราที่สังคมใช้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์เรื่องฝิ่บอบ และแนวทางการแก้ไข้ปัญหา โดยแบ่งคำถามที่จำเป็นต้องสำรวจออก ดังนี้

เลขที่แบบสอบถาม.....วันที่..... เดือน..... 2557
 พื้นที่ศึกษาที่.....หมู่บ้านที่.....หมู่บ้าน.....
 ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบคำถาม ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ฐานะทางสังคม อาชีพ รายได้ และอื่นๆ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน

ชื่อ - สกุล (นาย, นาง, นางสาว, อื่นๆ.....).....

อายุ.....ปี

สถานภาพ.....

สมาชิกในครัวเรือน.....คน

สถานะในทางสังคม () ประชาชนทั่วไป () ตำแหน่ง.....

เข้ามาอยู่ในชุมชนนี้กี่ปี.....อพยพ / ย้ายมาจากที่ไหน เพราะเหตุใดจึงย้ายมาอยู่ที่ชุมชนแห่งนี้

**หมายเหตุ คำถามต่อไปนี้เป็นการสัมภาษณ์ซึ่งต้องการให้ผู้ตอบคำถามบรรยาย

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และข้อมูลของชุมชน

1. หมู่บ้านแห่งนี้ตั้งมานานกี่ปี ผู้คนส่วนใหญ่อพยพมาจากที่ไหน
2. ปัจจุบันมีกี่ครอบครัว ประชากรเท่าไร (ตามสำเนาทะเบียนบ้าน และมาอยู่อย่างไม่เป็นทางการ เช่น ประชากรแฝง) มีวัด โรงเรียน สถานพยาบาลชุมชน กี่แห่ง
3. อาชีพที่สำคัญของชุมชนคืออาชีพอะไร ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้คนในชุมชนเป็นอย่างไร
4. ปัจจุบันสังคมมีปัญหาสำคัญที่ด้องเร่งดำเนินการแก้ไขหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติ และความเชื่อ เรื่องผีปอบของผู้คนในสังคม

1. ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนนับถือศาสนาอะไร นับถือแบบไหน
2. ท่านคิดว่าผีปอบคืออะไร มีลักษณะอย่างไร จะสังเกตได้อย่างไรว่าใครเป็นผีปอบ และถ้าเกิดมีผีปอบ ขึ้นในชุมชนจะสังเกตอย่างไร จากอะไร

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับสาเหตุที่ทราบถึงการเกิดขึ้นของผีปอบในสังคม รวมทั้งการระบุตัวตนของผีปอบ

1. ปรากฏการณ์ผีปอบในสังคมเกิดขึ้นเมื่อไหร่ ในเหตุการณ์ครั้งนั้นอะไรเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่ามีผีปอบใน ชุมชนของท่าน
2. ในตอนนั้นอะไรทำให้ท่านและคนอื่นๆ ปักใจเชื่อว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาเป็นผีปอบตัวจริง
3. ก่อนที่กล่าวหาว่าบุคคลนั้นเป็นผีปอบมีอะไรผิดปกติกับตัวเขาหรือไม่ เช่น ทำทางการพูดจา หรืออื่นๆ

ตอนที่ 5 ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมเมื่อเกิดมีผีปอบชุมชนก่อนที่จะเกิดการตีตรา

1. ข่าวสารเรื่องผีปอบที่เกิดขึ้นในชุมชนมีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และขยายวงกว้างมากแค่ไหนในขณะนั้น
2. จากการที่มีผีปอบปรากฏขึ้นในชุมชนในขณะนั้น ชุมชนมีผลกระทบในด้านใดบ้าง และมีผลกระทบอย่างไร
3. นอกจากชุมชนท่านแล้วมีชุมชนรอบข้างอื่นหรือไม่ ที่เกิดปรากฏการณ์ผีปอบเช่นนี้อีกในขณะนั้น

ตอนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับวิธีการตีตราของสังคมต่อผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบ

1. ในขณะนั้นท่านและคนอื่นๆ ในชุมชนมีความรู้สึกอย่างไรกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ
2. ในตอนแรกที่ท่านทราบว่าบุคคลคนนั้นเป็นผีปอบ ท่านได้แสดงกิริยาท่าทาง หรือกระทำอะไรต่อบุคคล คนนั้นบ้างในแบบที่ไม่รุนแรงมากเช่นไม่พูดด้วย ไม่กล้าเข้าใกล้
3. หลังจากที่มีความชัดเจนในเรื่องการเป็นผีปอบของบุคคลนั้นแล้ว ทางชุมชนได้กระทำอย่างไรกับคนที่ เป็นผีปอบบ้าง ในเรื่องการลงโทษที่รุนแรงเช่น กีดกันไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมสังคม ทำร้ายร่างกาย

4. ในตอนนั้นใครเป็นผู้ที่นำมวลชนลุกขึ้นต่อสู้ และจัดการเรื่องราวของผีปอบ
5. คนที่เป็นลูกหลาน หรือญาติใกล้ชิดของคนที่เป็นผีปอบได้รับผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของสังคมหรือไม่อย่างไร
6. ท่านรู้หรือไม่ว่าการกระทำกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบบางอย่างที่รุนแรง อาจจะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และอาจมีความผิดตามกฎหมายได้

ตอนที่ 7 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบที่เปลี่ยนแปลงไป

1. เมื่อสังคม และคนในชุมชน ได้ร่วมกันกระทำการลงโทษบุคคลที่เป็นผีปอบเช่นนั้น ทางคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบได้แสดงพฤติกรรมอะไรออกมาบ้าง เช่น ขัดขืน ไม่ยอมทำตาม ปฏิกิริยาในคำกล่าวหา แล้วสังคมทำอะไรต่อไปเพื่อให้เขายอมรับ หรือมีการเก็บตัวเงียบ หลีกหนี สังคม

ตอนที่ 8 คำถามเกี่ยวกับแนวทางวิธีการแก้ไขของสังคม รวมทั้งการเข้ามาช่วยเหลือของหน่วยงานอื่นๆ เพื่อช่วยคลี่คลายปัญหาเกี่ยวกับผีปอบของสังคม

1. คนในชุมชนได้ใช้วิธีการอย่างไรในการจัดการแก้ปัญหาเรื่องผีปอบของชุมชนที่เกิดขึ้นในขณะนั้น
2. สำหรับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ได้พยายามหาแนวทางอื่นใดเพื่อมาช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวหรือไม่
3. สำหรับแนวทางที่นำมาใช้ ก่อนที่จะถูกนำมาใช้จริง ได้สอบถามความเห็นของคนในชุมชน รวมทั้งคนที่เป็นผีปอบก่อนหรือไม่ แล้วมีคนที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการที่สังคมใช้หรือไม่ เพราะอะไร
4. ท่านคิดว่าวิธีการที่นำมาใช้สามารถจัดการกับปัญหาของผีปอบที่เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด และวิธีการใดใช้ได้ดีที่สุด
5. มีหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนอื่นใดที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ ในปัญหาที่เกิดจากปรากฏการณ์ผีปอบในครั้งนั้นหรือไม่ และได้ช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ได้ผลดีมากน้อยแค่ไหน

ตอนที่ 9 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติของผู้คนในสังคมที่มีต่อผู้ที่เคยถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบในปัจจุบัน

1. ในปัจจุบันยังมีคนในชุมชนเชื่อว่าบุคคลคนนั้นเป็นผีปอบอยู่หรือไม่ เพราะเหตุใดจึง
2. โดยส่วนตัวท่านคิดว่าสังคมให้การยอมรับกับบุคคลที่เคยถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมากน้อยแค่ไหน

3. สังคมได้ให้การยอมรับกับครอบครัว ญาติพี่น้องของคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบมากน้อยเพียงใดใน ปัจจุบัน

ตอนที่ 10 คำถามเกี่ยวกับแนวทางวิธีการที่ผู้คนในสังคม มีความคาดหวังที่จะให้ถูกนำไปแก้ไข หรือช่วยเหลือสังคมอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผีปอบ

1. ท่านคิดว่ายังมีแนวทางอื่นใดที่จะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ เพื่อป้องกันการกล่าวหาบุคคลให้เป็นผีปอบ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ผีปอบได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด นอกเหนือจากวิธีการที่ท่านและสังคมเคยใช้

2. ท่านคิดว่าหน่วยงานใดที่ควรจะมาดูแล และช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องผีปอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเรื่องราวของผีปอบในสังคมขึ้นอีกทั้งในสังคมเดิม และสังคมอื่นๆ

3. ท่านคิดว่าพอจะมีแนวทางใดที่จะป้องกันไม่ให้เกิดปรากฏการณ์ผีปอบขึ้นในสังคมได้อีก ทั้งในสังคม ท่านและสังคมอื่นๆ

**** หมายเหตุ** การถามผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนกลุ่มนี้จะเน้นไปที่บุคคลที่มีบทบาทในเหตุการณ์เกี่ยวกับผีปอบที่เกิดขึ้นในอดีต

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล

นายอภิมุข สดมพฤษ

ประวัติการศึกษา

รัฐศาสตรบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
เกียรตินิยมอันดับสอง มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2554

ทุนการศึกษา

พ.ศ. 2555
ทุนส่งเสริมการศึกษา ประเภทที่ 2
(ทุนยกเว้นค่าหน่วยกิตตลอดหลักสูตร)
คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

พ.ศ. 2557

ทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ ปริญญาโท
คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์